

ГІІМ

ГОРЛІВСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
ІНОЗЕМНИХ
МОВ

ВІСНИК

**студентського наукового товариства
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»**

Дніпро 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Вісник

студентського наукового товариства

Горлівського інституту іноземних мов

Випуск 13

**75-річчю Горлівського інституту іноземних мов
присвячується**

Дніпро 2024

Друкується за рішенням вченої ради
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 4 від 27 листопада 2024 р.)

**Головний редактор – канд. пед. наук,
доцент Н. А. Несторук**

Редакційна рада:

д-р філол. наук, професор	Т. М. Марченко
д-р філол. наук, професор	С. А. Комаров
д-р істор. наук, професор	В. М. Докашенко
д-р істор. наук, професор	Г. П. Докашенко
канд. філол. наук, доцент	О. В. Круть
канд. філол. наук, доцент	О. А. Ясинецька
зав. відділу	
наукової роботи ГПМ	Л. В. Ткаченко
провідний фахівець відділу	
наукової роботи ГПМ	Т. Ф. Русакевич

Рецензенти:

д-р філол. наук, професор	В. А. Глущенко
д-р філол. наук, професор	Н. В. Дьячок

Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов: матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем». Вип. 13. Дніпро: Вид-во ГПМ ДВНЗ ДДПУ, 2024. 243 с.

Наукова проблематика збірника висвітлює актуальні питання філології та психології, що знайшли своє відображення в опублікованих доповідях студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів. Тематика зумовлена аналізом лексичного, граматичного, семантичного і прагматичного рівнів мови; дослідженням параметрів тексту й дискурсу; виявленням особливостей авторського стилю; розкриттям специфіки перекладознавчих проблем; увагою до новітніх технологій у навчанні іншомовної соціокультурної комунікації; забезпеченням науково-практичних відповідей на питання психолінгвістики, соціально-психологічної компетентності й психологічної допомоги.

Збірник адресовано широкому загалу науковців різного віку та рівня освіти. Відповідальність за зміст тез несуть автори.

ЗМІСТ

Александрук Анастасія Ігорівна

Психолінгвістичні механізми впливу сучасних технологій на мовну комунікацію в умовах різнорівневих систем 11

Ахман Вероніка Олегівна

Мова медіановин (на матеріалі англійської мови) 13

Беляєв Богдан Станіславович / Bohdan Bieliaiev

The Roles of Ireland's Topographical Features in Spenser's *A View of the Present State of Ireland* 16

Біла Христина Романівна

Морфолого-синтаксичні особливості роману «Улісс» Джеймса Джойса та їх відтворення при перекладі 18

Бойко Вікторія Валеріївна / Viktoriia Boiko

Symbiosis of Modernism and Lesya Ukrainka's Idiolect in the Drama *The Blue Rose* 22

Болтенкова Софія Олександрівна

Типові лексико-семантичні прийоми перекладу 26

Брухан Людмила Вікторівна

Психологічні особливості негативних переживань у дітей молодшого шкільного віку 29

Буряковська Ольга Геннадіївна

Емоційна складова процесу навчання англійській мові онлайн 32

Бутенко Вікторія Володимирівна

Особистісні чинники, що зумовлюють розвиток інтернет-залежності у підлітків 34

Васильєва Орина Ігорівна

Складнощі перекладу пісень у мюзиклах (на матеріалі *Hamilton: An American Musical*) 37

Васильченко Валерія Олександрівна

Лексичні особливості англомовного рекламного дискурсу 40

Власова Ганна Олександрівна

Програми міжнародного освітнього обміну як спосіб популяризації знань та руйнування стереотипів 43

<i>Горбунова Марія Романівна</i> Особливості британського та американського варіантів англійської мови	45
<i>Гурьков Ілля Русланович / Illia Hurkov</i> Lexical-Semantic Translation Techniques	47
<i>Гусак Валерія Віталіївна</i> Аналіз англомовної реклами: семіотичний підхід	50
<i>Давіденко Віра Василівна</i> Арттерапія в роботі з жінками з низькою самооцінкою та страхом самовираження	52
<i>Демко Катерина Олександрівна</i> Варіанти цільової мови в українсько-англійському перекладі: соціокультурні чинники	53
<i>Дехтяр Анастасія Олексіївна</i> Переклад емоційно забарвленої лексики (на матеріалі серіалу <i>Kleo</i> та його перекладів англійською та українською мовами)	57
<i>Дунас Іван Сергійович</i> Вербалізація концепту ЖИТЛО в сучасній англійській фразеології	59
<i>Журбилюк Катерина Олександрівна</i> Емпіричне дослідження психологічних чинників емоційного вигорання сучасних жінок, які знаходяться у стресових умовах	61
<i>Закутська Валерія Євгенівна</i> Евфемізація як перекладацька тактика (на матеріалі фільму <i>Deadpool & Wolverine</i> та його перекладу українською мовою)	65
<i>Зудін Олексій Вікторович</i> Психологічні особливості міжособистісних конфліктів у виробничому колективі	68
<i>Івакіна Варвара Олександрівна</i> Лінгвостилістика англомовних кінодіалогів	70
<i>Іванова Юлія Сергіївна</i> Використання антонімічного перекладу при передачі фразеологічних одиниць з французької мови на українську	74

<i>Івасюк Наталя Петрівна</i> Особливості адаптаційної поведінки особистості в ситуації вимушеного безробіття	75
<i>Ілюхіна Софія Олександрівна / Sofiia Iliukhina</i> Technological Innovations in Teaching Foreign Languages	78
<i>Іщенко Тетяна Валеріївна, Нікітіна Ірина Петрівна</i> Роль штучного інтелекту та сучасних технологій при вивченні іноземних мов	80
<i>Кармелюк Карина Олегівна</i> Складнощі перекладу аудіовізуальних художніх текстів (на матеріалі серіалу <i>Peaky Blinders</i>)	82
<i>Карпенко Анастасія Віталіївна</i> Психологічні аспекти формування самооцінки у підлітків	86
<i>Клименко Вікторія Василівна</i> Особливості перекладу термінів сталеливарного виробництва з англійської мови українською	88
<i>Климентовська Катерина Миколаївна</i> Особливості застосування та редагування автоматизованого перекладу	90
<i>Ковальчук Михайло Сергійович</i> Інноваційні технології у вивченні англійської мови	93
<i>Корольова Аліса Валеріївна</i> Особливості відтворення семантико-стилістичних функцій фразеологізмів засобами цільової мови (на матеріалі комп'ютерної гри «Брама Балдура»)	96
<i>Корольова Олена Юріївна</i> Засоби передачі модальності при перекладі художніх творів	98
<i>Корсун Олена Євгенівна</i> Психологічний аналіз адаптаційних ресурсів особистості в кризовій ситуації перепрофілювання	101
<i>Кошова Тетяна Михайлівна</i> Психологічні умови професійного самовизначення особистості в ранньому юнацькому віці	103

<i>Лавренко Олена Олександрівна</i> Діалогічне навчання як засіб формування комунікативної компетентності особистості на уроках української та зарубіжної літератури	106
<i>Лайкова Анастасія Сергіївна</i> Особливості утворення та використання скорочень в англомовних соціальних мережах	109
<i>Лиманська Світлана Сергіївна</i> Французькі запозичення в англійській мові	111
<i>Лисенко Ольга Олександрівна</i> Компресія як невід’ємна частина аудіовізуального перекладу (на матеріалі телесеріалу <i>Stranger Things</i>)	114
<i>Лисиця Єлизавета Михайлівна / Yelyzaveta Lysytsia</i> Semantic Peculiarities of the English Literary Tale (Based on J. K. Rowling’s <i>Harry Potter Series</i>)	117
<i>Лиховоля Маргарита Павлівна</i> Особливості застосування галузевої термінології та аббревіатур	119
<i>Луб Олександра Вадимівна</i> Особливості вживання скорочень у соцмережах	123
<i>Масюкова Каріна Андріївна</i> Використання штучного інтелекту в правовому регулюванні	126
<i>Матковська Марія Василівна / Mariia Matkowska</i> The Substitution of Concepts in Media Discourse and Its Impact on People’s Minds	128
<i>Мелеш Марія Дмитрівна / Mariia Melesh</i> Tone Indicators in Online Communication as a Tool for Neurodiverse Individual’s Inclusion	130
<i>Мельнічук Марина Самвелівна</i> Аналіз соціально-психологічних чинників розвитку комунікативних здібностей особистості в період дорослості	133
<i>Мірошниченко Наяна Михайлівна</i> Засоби створення та відтворення комічного ефекту в науково-популярному тексті (на матеріалі книги А. Свердруп-Тігесон <i>Buzz, Sting, Bite: Why We Need Insects</i>)	135

<i>Могильовська Ірина Анатоліївна</i> Задоволеність стосунками у подружніх парах зі стажем	136
<i>Молчанова Наталія Володимирівна</i> Особливості прояву ПТСР у військовослужбовців	138
<i>Моргун Поліна Олегівна</i> Показники якості письмового перекладу	140
<i>Нікітіна Ірина Петрівна / Iryna Nikitina</i> Some Psychological Aspects of Learning a Foreign Language	142
<i>Новохатня Єлизавета Русланівна</i> Зв'язок лінгвістики та медіадискурсу на матеріалі англомовних новин	145
<i>Олешко Назар Миколайович / Nazar Oleshko</i> Issues of Informative Translation	148
<i>Онищенко Юлія Валентинівна</i> Проблеми й рішення для адекватного художнього та кіноперекладу (на матеріалі збірки <i>Adventures of Sherlock Holmes</i> та телесеріалу <i>Sherlock</i>)	150
<i>Осипенко Віра Юріївна / Vira Osypenko</i> The Role of Semantics in Shaping Discourse Theory	153
<i>Павлов Артем Олексійович</i> Девіантна поведінка старших школярів: причинна зумовленість та ризику	155
<i>Пиркін Олександр Борисович</i> Психолінгвістичні особливості засвоєння іноземної мови дорослими	157
<i>Покровська Ганна Олексіївна</i> Оцінка конфліктологічної компетентності у студентів-психологів	161
<i>Поплавець Ольга Олегівна</i> Авторський стиль і художній переклад	163
<i>Попович Ірина Олександрівна</i> Соціально-психологічна адаптація як чинник психологічного благополуччя внутрішньо переміщених осіб	165
<i>Радченко Аліна Максимівна</i> Застосування арттерапії для зменшення тривожності у дітей молодшого шкільного віку	169

<i>Романенко Олег Володимирович</i> Дослідження індивідуального стилю педагогічної діяльності викладачів ВНЗ	172
<i>Самохін Кирило Сергійович</i> Психолого-педагогічні умови розвитку пам'яті учнів на уроках англійської мови	174
<i>Сергієнко Ольга Андріївна</i> Особливості становлення сімейних відносин	178
<i>Сидорова Аліна Сергіївна</i> Концепт ЗАЗДРІСТЬ в англійській та українській мовах	179
<i>Сидорова Аліна Сергіївна</i> Концепт ЗАЗДРІСТЬ: проведення асоціативного експерименту	181
<i>Слюсарєв Данило Олегович</i> Засоби пам'яті перекладів у формуванні філологічної компетентності: методичний аспект	183
<i>Соловійов Ілля Юрійович</i> Репрезентація концепту ГРОШІ в англійській фразеології	187
<i>Стаднік Мирослава Сергіївна</i> Використання коміксів для формування лексичних навичок на уроках англійської мови в старших класах	189
<i>Стукан Ярослав Олександрович / Yaroslav Stukan</i> The Latest Technologies for Teaching Foreign Language Communication	191
<i>Сухостат Олена Олексіївна</i> Психолінгвістичні чинники вивчення другої мови дорослими	193
<i>Талібов Олексій Караханович</i> Психологічні умови формування розумової діяльності учнів у процесі оволодіння іноземною мовою	196
<i>Теркулов Олександр В'ячеславович</i> Пошук аналогових відповідників при перекладі британського сленгу	199
<i>Тимченко Наталія Володимирівна</i> Пареміологічний аналіз концепту ЛЮБОВ, КОХАННЯ в англійській та українських мовах	202

<i>Тихоновська Анастасія Володимирівни</i> Оцінювальна функція політичної метафори	205
<i>Фадєєва Анастасія Сергіївна</i> Спрощення тексту при аудіовізуальному перекладі (на матеріалі серіалу <i>Wednesday</i> та його українського дубляжу)	208
<i>Федоров Сергій Ігорович</i> Феномен самотності: від античності до сучасних інтерпретацій	210
<i>Федотова Світлана Михайлівна</i> Індивідуально-психологічні чинники розвитку міжособистісної взаємодії працівників у виробничому колективі	212
<i>Федчун Катерина Сергіївна</i> Становлення правової риторики в юридичному дискурсі	215
<i>Фердерер Володимир Вікторович</i> Англiцизми в нiмецькомовному бiзнес-дискурсі та їх переклад українською	217
<i>Філіппов Глеб Павлович</i> Вплив перекладацької етики на переклад	222
<i>Філіппова Інна Геннадіївна</i> Формування мотивації в учнів старшої школи до навчання англійської мови	224
<i>Харківська Єлизавета Віталіївна</i> Інноваційні методи у викладанні іноземних мов	227
<i>Хитрий Ілля Олександрович / Illia Khytryi</i> Social-Psychological Competence and Psychological Assistance	230
<i>Ходарєва Валентина Миколаївна</i> Когнітивні, особистісні та конативні особливості індивіда як внутрішній фактор впливу рекламного тексту	232
<i>Шейнова Оксана Вікторівна</i> Психологічні особливості синдрому «професійного вигорання» в соціальних працівників	234
<i>Шульженко Ольга Мінівна</i> Нервово-психічні стани як індикатори психічної дезадаптації студентів	235
<i>Ярош Наталія Іванівна</i> Роль соціальних мереж у вивченні іноземних мов	239

*Александрук Анастасія Ігорівна, студентка;
наук. керівник – викладачка-методистка Федорець Майя Анатоліївна,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА МОВНУ КОМУНІКАЦІЮ В УМОВАХ РІЗНОРІВНЕВИХ СИСТЕМ

Сучасні технології кардинально змінюють характер мовної комунікації та взаємодії людей у різнорівневих системах, таких як соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи. З огляду на зростання ролі цифрових технологій у житті кожної людини, важливо дослідити психолінгвістичні механізми, які лежать в основі комунікаційних процесів, і з'ясувати, як сучасні технології впливають на сприйняття, розуміння та передачу інформації. Це дослідження є необхідним для розуміння впливу цифрових технологій на формування мовної поведінки та комунікативної компетенції користувачів.

Аналіз психолінгвістичних аспектів комунікації у цифрових середовищах здійснюється активно протягом останніх десятиліть. Вивчення соціальних мереж, месенджерів та інших комунікаційних платформ охоплює як лінгвістичний, так і психологічний підходи. Однак більшість досліджень зосереджено на окремих аспектах взаємодії, таких як вплив текстових повідомлень або аудіо-візуальних компонентів. Недостатньо вивченими залишаються комплексні психолінгвістичні механізми, які забезпечують адаптацію та взаєморозуміння в умовах багаторівневих систем комунікації.

Метою дослідження є вивчення впливу сучасних цифрових технологій, зокрема мультимедійних засобів та соціальних платформ, на процеси мовної комунікації, а також аналіз психолінгвістичних механізмів, що сприяють адаптації мовних структур у контексті різнорівневих систем комунікації. Основна мета – визначити, як технології змінюють мовні стратегії, мовленнєвий стиль і комунікативні стереотипи, а також розкрити роль нових мовних одиниць, таких як емодзі та візуальні символи, у побудові значення та інтерпретації повідомлень.

Наукова новизна нашої роботи полягає в комплексному аналізі психолінгвістичних механізмів впливу цифрових технологій на мовну комунікацію, зокрема в багаторівневих комунікаційних середовищах. Особливу увагу буде приділено інтерактивним елементам комунікації, таким як реакції, емодзі, GIF-зображення, а також алгоритмам адаптивного контенту, які впливають на мовні та когнітивні процеси.

Сучасні технології активно змінюють характер міжособистісної комунікації, створюючи нові мовні середовища, що потребують адаптації як на когнітивному, так і на психолінгвістичному рівнях. В умовах різнорівневих комунікаційних систем – таких як соціальні мережі (Facebook, Instagram), месенджери (Telegram, WhatsApp) та інші платформи – з'являються унікальні мовні механізми, що відрізняються від традиційної усної чи письмової

комунікації. Ці технології дозволяють користувачам не лише обмінюватися текстовими повідомленнями, а й користуватися інтерактивними символами (емодзі, стікери, GIF-зображення), які підсилюють або модифікують значення текстового контенту.

Цифрові інструменти дозволяють поширювати інформацію швидше та забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, що є одним із ключових факторів їх популярності. Проте виникає феномен зниження індивідуальної усвідомленості при споживанні та поширенні інформації, оскільки алгоритми соціальних мереж створюють ефект «інформаційної бульбашки». Вона обмежує користувачів колом тем і думок, що впливають на формування їхнього мовного репертуару та сприйняття інших поглядів. У цьому сенсі вивчення комунікаційних механізмів є надзвичайно важливим для подолання бар'єрів у розумінні та адаптації до різнорівневих мовних середовищ [3].

Емодзі та стікери стали потужними інструментами емоційної експресії та часто використовуються для доповнення чи заміни тексту, що надає повідомленню додаткового емоційного забарвлення. Ці візуальні символи виконують функцію невербальних сигналів, які в традиційній комунікації передавалися через інтонацію чи жести. Їх використання сприяє швидшому й точнішому вираженню емоцій, проте воно також може створювати бар'єри для розуміння, оскільки значення емодзі залежить від культурного контексту та індивідуального сприйняття [1].

Значний вплив на мовні звички користувачів має персоналізація контенту, що здійснюється алгоритмами цифрових платформ. Завдяки цьому користувачі отримують пропозиції щодо тем і матеріалів на основі своїх уподобань, що змушує їхні мовні контакти та призводить до формування певних мовних моделей і патернів. Таким чином, у таких середовищах спостерігається явище «мовного замикання», коли мова набуває специфічних рис, які стають зрозумілими лише для обмеженої групи користувачів. Цей фактор має вплив не лише на психолінгвістичний розвиток окремих користувачів, але й на мовну різноманітність загалом [4].

Одним із основних викликів є багатозначність повідомлень у цифрових середовищах, де короткі тексти, супроводжувані емодзі, можуть бути інтерпретовані по-різному. Наприклад, один і той самий символ може викликати різні емоційні реакції залежно від контексту. Це ускладнює процес розуміння та інтерпретації повідомлень, особливо для користувачів різних культур або вікових груп. Тож важливим завданням є формування нових підходів до розвитку комунікативної компетентності, яка дозволить адаптуватися до специфічних мовних практик цифрових середовищ [4].

Окрім безпосереднього впливу на комунікацію, цифрові технології суттєво впливають на когнітивні процеси, що лежать в основі сприйняття і передачі інформації. Наприклад, тривале використання соціальних мереж може призводити до зниження концентрації та обмеження когнітивних ресурсів, що впливає на процеси обробки тексту. Цей феномен позначається на здатності

користувачів зосереджуватися на складних текстових формах, які потребують глибокого розуміння та аналізу [2].

Отже, використання сучасних цифрових технологій змінює традиційні моделі комунікації, додаючи нові символічні та інтерактивні елементи, що впливають на сприйняття та інтерпретацію інформації. Багаторівневі комунікаційні системи сприяють формуванню унікальних мовних моделей, які можуть створювати бар'єри для взаєморозуміння між різними групами користувачів. Для підвищення комунікативної компетентності користувачів необхідні нові підходи та методи, що враховують специфіку цифрових комунікаційних середовищ. Подальші дослідження у цій галузі можуть сприяти розвитку практичних рекомендацій для підвищення ефективності комунікації в цифрових середовищах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтіна, А. О. (2023). Полілатеральність емої у комп'ютерному бутті (на матеріалі сучасних європейських мов): кваліф. наук. праця на правах рукопису. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. <https://elibrary.kubg.edu.ua/handle/123456789/7001> (дата звернення: 30.10.2024).

2. Ільченко, О. А., & Малихіна, О. Г. (2020). Типи маніпулятивного контенту в сучасному медіапросторі (на матеріалі українськомовних онлайн-видань). *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*, 14, 58–62.

3. Нечипорук, О. П. (2021). Інформаційна технологія діагностування багаторівневих технічних систем: дис. ... д-ра техн. наук за спец. 05.13.06 «Інформаційні технології». Київ: Національний авіаційний університет. 306 с.

4. Перчук, О., Артюх, О., & Ліщенко, Д. (2024). Вплив цифрових технологій на маркетингові комунікаційні стратегії та практики. *Грааль науки*. Червень. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.014> (дата звернення: 30.10.2024).

*Ахман Вероніка Олегівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Андрущенко Вікторія Олегівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

МОВА МЕДІАНОВИН (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

У сучасному інформаційному суспільстві, де новини поширюються з блискавичною швидкістю, медіановини стали невід'ємною частиною нашого життя. Цей феномен, що характеризується миттєвим поширенням коротких, часто емоційно забарвлених повідомлень через соціальні мережі та інші онлайн-платформи, радикально змінив спосіб, яким ми споживаємо інформацію і спілкуємося. Особливо гостро ця тенденція виявляється в англomовному сегменті Інтернету, де медіановини стали потужним інструментом формування

громадської думки та соціальних настроїв. Швидкість поширення інформації в епоху цифрових технологій призвела до появи нових мовних явищ. Мова медіановин з її характерними рисами відрізняється від традиційних видів журналістики. Ця відмінність пояснюється тим, що медіановини поширюються переважно через соціальні мережі та месенджери, а їхню аудиторію складають люди, які шукають швидкої та легкої для сприйняття інформації.

Актуальність теми обумовлена тим, що медіановини є потужним каталізатором мовних змін. Швидкі темпи розвитку цифрових технологій призводять до постійної еволюції мови, яку ми спостерігаємо в медіапросторі. Перед лінгвістами відкривається унікальна можливість досліджувати мову в її динаміці, відстежувати появу нових мовних явищ та аналізувати механізми їхнього поширення. Особливої уваги потребує аналіз мови медіановин, що поширюються в соціальних мережах та на відповідних сайтах.

Метою дослідження є лінгвістичний аналіз стилістичного забарвлення мови медіановин на матеріалі англійської мови задля визначення її специфічних рис та оцінки впливу на словниковий склад мови загалом. Для досягнення сформульованої мети необхідно висвітлити лінгвістичні особливості англійської мови та визначити стилістичні мовні риси, характерні для побудови медіатекстів, що дозволить усвідомити вплив медіановин на сучасні процеси розвитку англійської мови загалом.

Сучасні англомовні ЗМІ відзначаються яскравим публіцистичним стилем. Їхня мова поєднує в собі книжкові та розмовні елементи, часто збагачуючись суспільно-політичною лексикою. Аналіз англомовних медіатекстів свідчить про широке використання стилістичної деривації. Різноманітні вторинні номінації, такі як епітети, метафори та метонімії, виконують важливу функцію в процесі створення образної та емоційно насиченої мови. Автори використовують широкий спектр стилістичних засобів: від барвистих епітетів до тонкого гумору. Особливою рисою таких текстів є активне використання фразеологізмів, які надають мові образності та виразності. Фразеологізми, які часто називають ідіомами, – є носіями найбільш яскравих та виразних лексичних значень і образів, що характеризують національну мову. У сучасному мовознавстві під фразеологізмом розуміють семантично пов'язане сполучення слів, яке є результатом метафоризації його значення та відтворюється у вигляді специфічної, усталеної та цілісної конструкції [1, с. 29–32]. Завдяки своїй емоційності фразеологізми міцно вкорінюються в пам'яті і допомагають створювати яскраві та переконливі тексти. Засоби масової інформації активно використовують фразеологізми, що виникли в усній мові. Яскравий приклад – фразеологізм англ. *to hit rock bottom*, який у заголовку виконує одночасно кілька функцій: оцінки, іронії та створення драматичного ефекту: *US election 2020: The night American democracy hit rock bottom* / *Вибори у США 2020: Вечір, коли американська демократія сягнула дна* [4].

У сучасному інформаційному просторі, де кожне слово має вагу, метафора постала невід'ємним мовним маркером медіа. Саме метафора дозволяє перетворити сухі факти на емоційно насичені образи, які западають у пам'ять читачів (слухачів). У мові науки найповніше виявляє себе номінативна функція метафори. Терміни-метафори є своєрідним підтвердженням обов'язкового етапу пізнавального руху – етапу зіставлення нового зі старим [2, с. 303]. Метафори в англomовних медіановинах тісно пов'язані з культурними кодами та національними особливостями. Вони часто відсилають до літературних творів, історичних подій або повсякденних ситуацій, відомих лише носіям мови. Це робить розуміння метафор складним завданням для іноземців, але водночас дозволяє глибше пізнати культуру англomовних країн. Таким чином, метафора англ. *Iron Curtain* в назві-заголовку англ. *Ukraine war: The families who made it through the new Iron Curtain* акцентує увагу на серйозних перешкодах для українців, які намагаються втекти з частин країни, анексованих країною-агресоркою, що й втілює ідеологічний бар'єр, збудований СРСР для захисту своєї системи від проникнення західних ідей та цінностей [3].

Мова медіановин, особливо англійської, є динамічним і багатовимірним явищем. Використання різноманітних стилістичних засобів, таких як метафори, епітети та інші фігури мови, дозволяє зробити мову медіа більш виразною, емоційною та забарвленою. Отже, мова медіановин є не лише засобом передачі інформації, але й потужним інструментом впливу на суспільну думку. Дослідження мови медіановин є важливим для лінгвістики, соціології, психології та інших гуманітарних наук, оскільки дозволяє встановити взаємозв'язки між мовою, мисленням і соціальними процесами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравцова І. І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. Вип. 20 (2). С. 29–32.
2. Непійвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). К.: ТОВ «Міжнар. фін. Агенція», 1997. 303 с.
3. Adams P. (2022, October 4). Ukraine War: The Families Who Made It Through the New Iron Curtain. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-63137511> (дата звернення: 07.11.2024).
4. BBC.com. URL: <https://www.bbc.com> (дата звернення: 07.11.2024).

*Беляєв Богдан Станіславович / Bohdan Bieliaiev, студент;
наук. керівники – доц. кафедри англomовної літератури, Ема Вирубалова,
Трінті Коледж (Дублін);
канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

THE ROLES OF IRELAND'S TOPOGRAPHICAL FEATURES IN SPENSER'S *A VIEW OF THE PRESENT STATE OF IRELAND*

Edmund Spenser's *A View of the Present State of Ireland* (1596) is a crucial political pamphlet examining the social, cultural, and geographical dimensions of late sixteenth-century Ireland. During this period, Ireland faced increasing English colonization and control. Spenser's work not only critiques Irish society, but also justifies English intervention, proposing reforms and rationalizing violence to strengthen England's influence. The pamphlet unfolds as a dialogue between two characters, Irenius and Eudoxus, symbolizing Spenser's ideological discourse.

Irenius functions as Spenser's mouthpiece, voicing his perspectives on Ireland, while Eudoxus plays a supportive role, supposedly questioning Irenius but often conceding to his views. The name "Eudoxus" is thought to be an anagram for "Exodus", perhaps referencing biblical deliverance, which ties to the colonial narrative. Nicholas Canny explains that the name "Eudoxus" implies "good reputation" in Greek, while "Irenius" relates to "Ἰερνίη" a classical Greek term for Ireland [2]. These character names are loaded with historical and philosophical connotations, emphasizing Spenser's deliberate use of allusion.

Spenser intricately describes Ireland's topography, portraying forests, fields, mountains, rivers, coasts, harbours, castles, and towns as more than geographical elements. For example, he views the Irish forests as wild, dangerous zones that hide rebels, obstructing English authority. He suggests clearing these forests to eliminate hiding places for Irish guerrillas and to transform them into productive agricultural land, aligning with colonial goals. This recommendation illustrates Spenser's vision of restructuring the Irish landscape to impose English order.

Spenser criticises the Irish for inefficient pastoral practices and compares their way of life with Scythians: "Of the which there is one use, amongst them, to keepe their cattle, and to live themselves the most part of the yeare in boolies, pasturing upon the mountaine, and waste wilde places; and removing still to fresh land, as they have depastured the former. The which appeareth plaine to be the manner of the Scythians..." [5, p. 82]. He advocates transforming Ireland's fields using English agricultural methods to stabilize and subdue the population.

Mountains in Spenser's work symbolize fragmentation and resistance. He describes them as barriers to English governance, isolating Irish communities and enabling rebellion: "Then the Irish whom before they had banished into the mountaines, where they lived onely upon white meates, as it is recorded, seeing now

their lands so dispeopled, and weakened, came downe into all theplaines adjoining, and thence expelling those few English that remained...” [5, p. 21].

Rivers and seas represent dual forces: obstacles and potential assets for the English. Spenser acknowledges their role in isolating Irish regions but also recognizes opportunities for trade and military strategy. Harbours and coasts are seen as strategic points for English defence and economic expansion. Spenser emphasizes the necessity of securing Ireland’s coastline to prevent foreign influence, especially from Spain, and to facilitate English colonization.

Castles are portrayed as symbols of English dominance. Spenser views them as essential for military and administrative control, serving as outposts to enforce English rule and intimidate the Irish: “...there should be some little fortilage, or wooden castle set, which should keepe and command that straight, whereby any rebels that should come into the country might be stopped...” [5, p. 258]. Towns, in contrast, represent centres of civilization and governance, embodying the English ideal of structured, law-abiding society. Spenser advocates for urban development to facilitate economic exploitation and to centralize English power. This vision includes the establishment of garrisons funded by taxes from the Irish population, linking urbanization directly to colonial control.

Spenser’s work also reflects the enduring influence of earlier writings, such as *The Topography of Ireland* by Gerald of Wales. Gerald depicted the Irish as uncivilized despite their land’s natural wealth [1, p. 68], a narrative Spenser echoes. *Holinshed’s Chronicles of England, Scotland, and Ireland* specifically contributions by John Hooker and Richard Stanyhurst, similarly painted the Irish as primitive, reinforcing the colonial justification for English intervention. It is worth noting that John Hooker was the first to translate *Expugnatio Hibernica and History of Ireland* [4, p. 110] written by Gerald of Wales. Spenser’s work taps into this longstanding tradition of portraying the Irish as barbaric and justifying their subjugation.

Beyond his ideological commitments, Spenser’s personal interests in Ireland underscore the hypocrisy of his arguments. He benefited economically from land grants in Cork, including Kilcolman Castle [3, p. 78], received as part of the English colonial plantation. These financial gains reveal a self-serving motive behind his advocacy for English control. Furthermore, his daughter's marriage to a wealthy Catholic [2] highlights contradictions between his professed anti-Catholicism and his personal actions, suggesting a pragmatic approach when beneficial.

Spenser’s hostility towards Catholicism, shaped by his Puritan influences [3, p. 16] and the political tensions of the time between Queen Elizabeth’s supporters and those of Mary Stuart [3, p. 11], further fuels his views. As Church writes, Ireland was a “bleeding ulcer” [3, p. 53] for England. The rebellion led by the Earl of Desmond, representing Papal interests [3, p. 56], contributed to Spenser’s harsh perspective on Ireland as a bastion of Catholic resistance. His writings echo the sentiments of his contemporaries and the general English antipathy toward Rome.

In summary, *A View of the Present State of Ireland* justifies English colonial aggression through Spenser's depiction of the Irish as uncivilized and Ireland as a land requiring English governance. He frames English occupation as a civilizing mission, despite acknowledging the violence and cultural erasure involved. His portrayal of Ireland's geography and people are steeped in colonial ambition, viewing the island and its inhabitants through the lens of exploitation and imperial control.

REFERENCES

1. Cambrensis G. *The Topography of Ireland*. Translated by Thomas Forester, revised and edited with additional notes by Thomas Wright. Cambridge, Ontario: Medieval Latin Series, 2000. 92 p.
2. Canny N. *Edmund Spenser's View of the Present State of Ireland (1596): Re-Appraised*. Dublin Festival of History. Dublin, 7 October 2024. URL: <https://www.ria.ie/2024/10/10/listen-back-to/> (Accessed 17 October 2024).
3. Church R. W. *Spenser*. New York: Harper & Brothers, 1879.
4. Holinshed R. *Holinshed's Chronicles of England, Scotland, and Ireland*. The second edition. 6 vols. UK: London, 1808.
5. Spenser E. *A View of the Present State of Ireland*. Printed by the Society of Stationers, reprinted at The Hibernia Press by John Morrison. Ancient Irish Histories. 2 vols. Dublin, 1809.
6. *The Holinshed Texts*. The second edition. 6 vols. 1587. URL: https://english.nsms.ox.ac.uk/Holinshed/texts.php?text1=1587_0359 (Accessed 17 October 2024).

*Біла Христина Романівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

МОРФОЛОГО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ «УЛІСС» ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Джеймс Августин Алоїзій Джойс (1882–1941) – англомовний письменник ірландського походження, який став одним із найвпливовіших авторів модернізму ХХ століття. Його творчість – це складний синтез літературного новаторства, філософських роздумів та історичних алюзій, що найповніше виявляються в романі «Улісс» / *Ulysses*.

Цей роман був опублікований 1922 року та без сумніву є найвизначнішим твором Джойса, який поєднує складні графічні та морфолого-синтаксичні прийоми. Використання техніки «потoku свідомості», прийому «монтажу», «імітації газети» в 7-му епізоді, який повністю складається з підрозділів-репортажів, словесне моделювання музики в 11-му епізоді, чергування міського

анекдоту та пишномовного стилю в 12-му, розвиток англійської літературної мови та стилю з моменту їх виникнення і до початку ХХ століття (епізод 14) та численних алюзій на класичні твори створює текст, що є багатошаровим та потребує від читача активного залучення, а від перекладача – глибинного розуміння твору та ерудиції.

Для повного усвідомлення структури твору «Улісс» потрібно прочитати ще один визначний роман Джеймса Джойса – «Портрет митця замолоду», опублікований 1916 року. Дія роману відбувається в Дубліні, і головний герой, Стівен Дедал, є молодим поетом, чия історія значною мірою відображає автобіографічні риси самого Джойса. Важливо зазначити, що згодом цей самий персонаж перейде і до роману «Улісс», де продовжить свій життєвий шлях. Стівен Дедал стане одним із головних героїв роману, який втілює погляди самого Джойса на роль мови в житті митця, що, з одного боку, є засобом комунікації та самовираження, а з іншого – виступає як бар'єр, ніби обмежує можливості розуміння світу. У романі «Портрет митця замолоду» Стівен усвідомлює, що мова є системою знаків, яка не лише відкриває світ, а й накладає на нього певні значення, тим самим формуючи сприйняття реальності. Оскільки це усвідомлення є насправді думками самого Джеймса Джойса, то саме воно пояснює ту складність тексту, яку ми бачимо в «Уліссі», де мова є не тільки засобом передачі інформації, але й засобом створення багатошарового літературного світу. У мистецтві мова є світом, а синтаксис – його формою; моральний порядок властивий лінгвістичному порядку. Рой К. Готфрід стверджує, що «Джойс через синтаксис створює для своїх персонажів світ необхідного порядку, в якому їм надана лише умовна свобода. Художні вибори таким чином стають моральними» [6, с. 4].

У 1908 році, живучи в Трієсті, Джойс записав у своєму блокноті речення, яке згодом з'явилося в першому епізоді «Телемах», де воно не просто повторюється, а двічі піддається переробці, з кожним разом зазнаючи незначних змін [4]. Звучить воно так: *“Silently, in a dream she had come to him after her death, her wasted body within its loose brown graveclothes giving off an odour of wax and rosewood, her breath, that had bent upon him, mute, reproachful, a faint odour of wetted ashes.”* [3, с. 7] – «Безмовна, вона була з'явилася йому вві сні після смерті, її змарніле тіло в просторому брунатному погребному вбранні пахтіло воском і палісандровим деревом, а коли вона, німотно йому докоряючи, схилилася над ним, то дихнула на нього вологим подихом могильної ями» [1, с. 48]. У другому уривку автор продовжує експериментувати з порядком слів, цього разу переміщуючи *“In a dream”* – «уві сні» на початок речення, прибирає прикметник *“brown”* – «брунатний» і пом'якшує докірливий тон дихання: *“In a dream, silently, she had come to him, her wasted body within its loose graveclothes giving off an odour of wax and rosewood, her breath, bent over him with mute secret words, a faint odour of wetted ashes.”* [3, с. 10] – «Уві сні привиділася вона йому безмовна, її висохле тіло в просторих погребних шатах пахтіло воском і червоною деревиною, в її подиху, коли вона схилилася над ним, нечутно вимовляючи якісь потаємні слова, відчувався вогкий дух могильної ями» [1,

с. 52]. Навіть у подальших розділах «Нестор» і «Протей» Стівен продовжує роздумувати над цим реченням. Після двох згадок в епізоді «Телемах» уривок про “*wax and rosewood*” – «*віск і палісандрове дерево*» повертається в «Несторі» як “*an odour of rosewood and wetted ashes*” [3, с. 31] – «*дух червоного дерева і сирієї могили*» [1, с. 69], а в «Протеї» – як “*a ghostwoman with ashes on her breath*” [3, с. 35] – «*привід жінки з віддихом, що тхне могилою*» [1, с. 79]. Звичка Джойса ретельно працювати над окремими фразами, шукаючи найкращий спосіб передати їхній потенціал і повторно переосмислити їх, є однією із найвизначніших рис його літературного стилю. Це прагнення знайти ідеальну форму серед безлічі слів характеризує Стівена як поета, а Джойса – як майстра прози.

Аналіз перекладу демонструє, що перекладач зумів зберегти стилістичні особливості та виразність мови Джойса, передавши складність і емоційну напругу оригіналу. Так, наприклад, образність мови Джойса передано за допомогою точних і багатозначних відповідників, таких як «*пахтіло воском і палісандровим деревом*» або «*відчувався вогкий дух могильної ями*». Водночас, у наступних відтвореннях речень, О. Терехов замінив “*rosewood*” на «*червоне дерево*», яке спрощує значення, адже «*палісандрове дерево*», яке він застосував для перекладу в першому варіанті, має специфічну культурну конотацію, яка асоціювалася зі смертю, пам’яттю та втратою.

В епізоді «Лестригони» Джойс досліджує тему голоду, зокрема фізичного голоду за їжею, під впливом історії про людоджерів із «Одіссеї» Гомера. Водночас текст робить короткі відступи в тему сексуального голоду. Перший із них з’являється, коли Блум стоїть на Графтон-стріт, розглядаючи вітрину магазину: “*Perfume of embraces all him assailed. With hungered flesh obscurely, he mutely craved to adore.*” [3, с. 159] – «*Він весь поринув у пахоці обіймів. У тьмяному транці його зголодніла плоть німо жадала кохати*» [1, с. 203]. Френк Баджен у своїй книзі «Джеймс Джойс і створення “Улісса”» / *James Joyce and the Making of Ulysses* зазначав, що Джойс присвятив цілий день роботі над порядком слів у цих двох останніх реченнях [4].

У п’ятому епізоді Джеймс Джойс використовує метод «монтажу», який дозволяє йому переплітати потік зовнішніх подій, внутрішніх думок і спогадів героя. Цей прийом створює багатошаровий наратив, де різні рівні оповіді співіснують одночасно, відображаючи складність людського досвіду [2, с. 131]. Розглянемо як приклад розмову містера Блума та і МакКоя про смерть Педді Дігнема, яка постійно переривається внутрішніми думками Леопольда Блума та зовнішніми факторами. Спочатку автор просто будує зовнішній діалог:

“*Is there any...no trouble I hope? I see you’re...*”

“*O, no, Mr Bloom said. Poor Dignam, you know. The funeral is today.*” [3, с. 71].

– *А що там у вас...сподіваюся, нічого не сталося? Я бачу, що ви...*

– *Та ні, – відповів Блум. – Це, ви ж знаєте, бідолаха Дігнем. Сьогодні ховають*» [1, с. 111].

Далі Джеймс Джойс описує, як на тій стороні вулиці з'явилася жінка, тож уся увага Блума була сфокусована на ній: *“Off to the country: Broadstone probably. High brown boots with laces dangling.”* [3, с. 72] – «Збираються за місто: може, у Броудстоун. Високі брунатні черевики з шнурками, що звисають» [1, с. 112]. Цей прийом створює ефект одночасності різних рівнів свідомості. У сцені, де Блум спостерігає за жінкою, його внутрішні думки переплітаються з реальністю: *“Watch! Watch! Silk flash rich stockings white. Watch!”* [3, с. 72] – «Дивись! Дивись! Сяйнув шовк, панчохи білі, дорогі. Дивись!» [1, с. 112]. Він реагує на рух і зовнішні деталі, одночасно осмислюючи їх у своєму розумі. Шум трамвая стає перешкодою для спостережень Блума, але одночасно підкреслює контраст між внутрішнім і зовнішнім світом: *“A heavy tramcar honking its gong slewed between. Lost it. Curse your noisy pugnose.”* [3, с. 72] – «Здоровецький вагон трамваю зазделенчав, проїжджаючи, і замулив» [1, с. 112]. Це створює ефект занурення, ніби читач переживає сцени разом із персонажем. Джойс навмисно уникає чітких переходів між різними рівнями тексту: описами, діалогами, внутрішніми монологами та спогадами. Це робить текст схожим на кіномонтаж, де кадри змінюються без пояснень, але разом створюють єдину картину [2, с. 133].

Загалом, у творах Джеймса Джойса можна знайти майже весь спектр художніх засобів, до яких удаються майстри слова. Щоб зрозуміти думку автора, необхідно глибоко аналізувати всі складові форми його твору, пам'ятаючи, що всі смисли Джойс закладає на рівні підтексту, нічого прямо не декларуючи. Отже, переклад «Улісса» вимагає від перекладача не тільки знань мови, але й розуміння культури, контексту, знань із літературознавства та мовознавства, щоб зберегти атмосферу та глибину оригіналу. Це робить роман справжнім викликом, але водночас і неперевершеною можливістю долучитися до світової літературної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джойс Дж. Улісс / пер. з англ. О. Терех, О. Макровольський. Київ: Вид-во Жупанського, 2023. 760 с.
2. Головченко Н. І. Література модернізму: художній стиль, методика вивчення: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2011. 236 с.
3. Joyce J. Ulysses. Wordsworth Editions, 2010. 734 p.
4. The Joyce Project : Ulysses : Telemachus. *The Joyce Project : Ulysses : Home.* URL: <http://m.joyceproject.com/chapters/telem.html> (дата звернення: 12.11.2024).
6. Ulysses annotated: notes for James Joyce's Ulysses: Gifford, Don: Free Download, Borrow, and Streaming. Internet Archive. URL: <https://archive.org/details/ulyssesannotated0000giff/page/n7/mode/2up?view=theater> (дата звернення: 12.11.2024).

*Бойко Вікторія Валеріївна / Viktoriia Boiko, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Козачук Андрій Михайлович,
завідувач кафедри лінгвістики та перекладу,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка*

SYMBIOSIS OF MODERNISM AND LESYA UKRAINKA'S IDIOLECT IN THE DRAMA *THE BLUE ROSE*

An individual style of Lesya Ukrainka is quite noticeable for anyone who is at least a little acquainted with her literature. Be it poetry, prose or drama, the author never spared the means of stylisation and artistic expression. According to the Dictionary of Literary Terms, an individual style of the author, or an author's style, is defined as the “conceptual-artistic peculiarity of the writer's work, the features of their creative identity, determined by life experience, culture, character, preferences, inclinations towards certain literary trends” [4, p. 358]. Yu. Belinska describes the author's style as a set of peculiarities of the individual manner of writing, as well as accumulation of imagery and expressive means, all of which distinguish the author's works from others [1, pp. 119–120].

Lesya Ukrainka's path as a dramatist started in the late 19th century—the time when the Western Europe saw a transition from the “Traditional drama” to the “Modern drama”. “Modern drama” marks a turn away from the old theatrical conventions prior to the 19th century caused by socio-political and cultural shifts throughout the Western Europe during the 19th-20th centuries and a formation of a new developmental stage of drama [3]. Tired of the classical structure, predictable plot and bourgeois motifs, “modern” playwrights experimented with form and genre, and raised new societal issues, such as poverty, social status problems, war and the everyday suffering of the worker class, calling upon the readers' intelligence [3]. Another peculiarity of “modern drama” is the shift from the external events of the play to the inner world of the characters, as well as the psychologisation of the play's conflict based on the moral and philosophical issue [3].

Ukrainian theatre has also been through a major change at the same time: a transition from the traditional domestic drama, folk comedies and satirical-burlesque motifs has given way to a number of new genre and style tendencies, contributing to the Ukrainian drama blossom in the 19th-20th centuries. If the “traditional drama” exposed the issues of the folk life and Ukraine's historical past, the “modern drama” raised a question about individual existential problems within the society [2, pp. 32–36].

The Blue Rose (1896) is the first psychological drama in Ukrainian literature and the earliest play by Lesya Ukrainka. This play is remarkable for the representation of Ukrainian mindset under the influence of modernism, owing to the author's distinct genre and style orientation towards the West. Ukrainka was the first to explore intellectuals instead of peasantry in literature, thus abandoning the domestic drama. After a thorough analysis of *The Blue Rose*, we have concluded that

the author did not deprive her intellectual characters of their Ukrainian identity, but she rather used their origin and intelligence to show education and civility of Ukrainians that was strongly denied by imperial propaganda. In our opinion, Lesya Ukrainka have written about the social class she belonged to, as she descended from Cossack families—the Drahomanovs and the Kosachs who received a minor nobility status in the Russian Empire [5, pp. 577–578].

A symbiosis of Ukrainka’s modernist pursuits and her individual style is a peculiar feature of *The Blue Rose* which, as any well-crafted dramatic work of this literary movement, is highly symbolic and multidimensional. An important modernist element of *The Blue Rose* is intertextuality which adds more meaning and substantiality to the play. The author often refers to numerous historical figures, fiction characters, as well as literary works intertwining them with her play’s plot, be it comparing or contrasting her characters with the famous figures, reconsidering and bringing new meaning to these figures, or demonstrating the characters’ erudition. Let us consider such example:

Example 1:

Source Text

Любов: А знаєте, Сергію Петровичу, вам червоне світло дуже до лиця, ви навіть до Мефістофеля робитесь подібні! [6, p. 32].

Target Text

Ljubow: — Und wissen Sie, Serhij Petrowytsch, das rote Licht steht Ihnen sehr gut, Sie sehen sogar aus wie Mephistopheles! (transl. by V. Boiko).

Target Text Gloss

Lyubov: And you know, Serhii Petrovytch, the red light suits you very well, you even look like Mephistopheles! (transl. by V. Boiko).

The irony in this fragment ridicules the duality of human nature. The theme of the sentence looks like a compliment, while the rheme compares Mylevskyi with the negative figure of the Goethe’s Mephistopheles—an epitome of cynicism and deceitfulness.

Ukrainka’s style in *The Blue Rose* is widely manifested through her interior symbolism targeted at a certain psycho-emotional response from the readers. To compare, Act I takes place in a familial house of the main heroine Lyubov, the living room full of antique and sophisticated furniture, accessories and appliances, like a piano, expensive books, weapons on the wall, paintings, a fireplace, etc. [6, p. 7], while Act IV depicts a sanatorium living room with almost no furnishing: one chaise longue and one of the doors that cannot be opened [6, p. 68]. On one hand, a transition from hospitable and prosperous atmosphere to isolation and passiveness is sensed, and on the other hand, it is a representation of Lyubov’s character change.

Colour symbolism in the drama adds more psycho-emotional overtones. In *The Blue Rose*, the symbolism of the red colour is evident, with the new meaning and colour tone obtained every time. For example, the beginning of the play takes place

in Lyuba's living room, the overall tone of which is dark red. While red indicates strong emotions of passion, love and anger, it also signals about danger, and having added "dark" hues of mystery and fear, the readers are left with the feeling of tension and suspense from the start [6, p. 7]. In Act II, Lyuba's emotional state and her and Orest's romantic shift in the relationship is represented by the red lampshade she was proud to win in a lottery [6, p. 28]. Another meaning is given to the red colour in the abovementioned scene where Lyubov jokingly points out Mylevskyi's resemblance to Mephistopheles under the red light, symbolising ominousness and danger [6, p. 32]. In Act III, the black colour foreshadows the tragic outcome of Lyubov and Orest's love, as Lyubov wore a black veil with the white wedding attire during her mental breakdown [6, p. 64].

Lesya Ukrainka has also resorted to name symbolism while writing about two opposite social classes in her play: a minor nobility, or intellectuals and the peasantry. In order to achieve a noticeable contrast between the classes, the author gave each character the typical features of the class they belonged to. The first feature of nobility is hidden within such surname endings as -ський/-ська (-skyi/-ska) and -цький (-tskyi), belonging to four characters in the play [6, p. 6]. Meanwhile, the peasant origin of the old physician Protsenko is defined by the ending -енко in his surname. Furthermore, Ukrainka infused intellectuals with a sophisticated manner of speech, expressed by a vast spectre of characters' knowledge and worldview. An extensive use of foreign language insertions, particularly from French and Latin and the reference to such prominent figures, as Dante Alighieri, Socrates, Joan of Arc, etc. who were not usually known by the peasantry of that time also refers to the nobility. Yakiv Protsenko's speech is less elevated; however, it preserves a strong national flavour. In addition, while the intellectuals outperform each other in their irony and sarcasm, Protsenko represents the riches of the folk wit. Eventually, the characters of both classes are connected by the local dialect, which is the one Lesya Ukrainka spoke, and a variety of interjections as a common feature of Ukrainians' verbal expressiveness.

Humour is another salient feature of Ukrainka's idiolect within the play. The author possessed an exceptional sense of humour which was intelligent and intricate, as well as dark, sarcastic, sometimes self-deprecating and hyperbolic. For instance:

Example 2:

Source Text

Лікар: Що ж з того? І ми з вами, Сергію Петровичу, не молодшаєм! Вже й нам, як то кажуть, не до Петра, а до різдва! [6, p. 38].

Target Text

Arzt: — Und was? Und wir beide, Serhij Petrowytsch, werden auch nicht jünger! Wie sagen die Leute: Man soll schon an den Tod denken! (transl. by V. Boiko).

Target Text Gloss

Doctor: And what? And both of us, Serhiy Petrovych, are not getting any younger! As people say: you already should think about death! (transl. by V. Boiko).

This strikingly witty and humorous Ukrainian idiom was paraphrased due to the lack of equivalence or a proper analogy that would transmit the same level of connotation and national flavour. By this idiom, the doctor mocked Mylevskyi for his age after he mocked the doctor's "outdated" music preferences, basically saying that they are the same age. The connotation behind the idiom shows the transience of time: St. Peter's Day, a Slavic feast connected with the end of Kupala celebrations associated with youth, wedding season and harvesting hay for winter is celebrated in summer, while Christmas—in winter. This idiom also defines the fleeting nature of life and refers to elderly people.

Having thoroughly analysed *The Blue Rose*, we have come up with the conclusion that the modernist tendencies never changed the distinctive feature of Ukrainka's writing: attention to the characters' emotions, feelings and experiences, all of which are so skilfully represented in her drama. Furthermore, her idiolectic features of writing to have been manifested through symbolism, humour and intellectualisation of the play.

REFERENCES

1. Белінська Ю. Категорія стилю (ідіостилю) як літературознавче явище. *Українська література: історичний досвід і перспективи*. 2023. № 2. С. 114–125. URL: <https://doi.org/10.31652/3041-1084-2023-2-114-125> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Біличенко О. Історія української драматургії та театру: курс лекцій. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. 83 с. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/ddpu/bitstream/123456789/71/1/Історія%20української%20драматургії%20та%20театру.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
3. Колошук Н. Драматургія Лесі Українки у контексті розвитку «нової європейської драми» на етапі символізму. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/334784616.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
4. Лесин В., Пулинець О. Словник літературознавчих термінів. Київ : Рад. шк., 1965. 432 с.
5. Скрипка Т. Родові гнізда Драгоманових-Косачів: їх устрій та культура. Темпора, 2013. 656 с.
6. Українка Л. Блакитна троянда. Лейпциг, 1896. 98 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/9452/file.pdf>

*Болтенкова Софія Олександрівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ТИПОВІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ

У наш час важко уявити повсякденне життя без комунікації. І майже неможливо обійтися без міжкультурних зв'язків, посередниками яких є досвідчені та сучасні перекладачі. Мистецтво перекладу завжди відіграло важливу роль у розвитку мов світу, зокрема англійської та української. Процес невинної еволюції та взаємодії двох різних мовних систем позначився й на лексико-семантичних прийомах перекладу, що зумовлюють актуальність нашого дослідження.

Мета цієї роботи – проаналізувати типові лексико-семантичні прийоми перекладу, чинники лексико-семантичних трансформацій та їх відтворення на прикладах англійської мови. Визначено такий перелік завдань, передбачених цим дослідженням: проаналізувати поняття «перекладацькі прийоми»; визначити поняття «лексико-семантичні прийоми перекладу»; розглянути причини виникнення лексико-семантичних прийомів; охарактеризувати деякі види лексико-семантичних перетворень; продемонструвати їх вживання на прикладах.

Методологічною основою для дослідження слугували роботи українських дослідників (зокрема В. І. Карабан, А. Я. Коваленко, І. В. Корунець). Об'єктом роботи є типові лексико-семантичні прийоми перекладу та засоби їх відтворення в контексті сучасного письмового перекладу. Предметом дослідження є аналіз лексико-семантичних прийомів. Цінність роботи полягає у визначенні змін у мовних структурах та впливу лексико-семантичних прийомів на якість перекладу.

Так, В. В. Коптілов визначив перекладацькі прийоми як численні перетворення різноманітного характеру, головною умовою яких є їхня еквівалентність, тобто чітка передача сенсу вихідного тексту нормами цільової мови [3]. Для того щоб переклад відповідав оригіналу, перекладач повинен виконати якісні міжмовні перетворення, відомі як перекладацькі трансформації. Завдяки цьому текст перекладу має максимально повно й точно передавати всю інформацію, що міститься в оригіналі, при цьому дотримуючись норм мови перекладу. Так, І. В. Корунець описував процес перекладу як міжмовну перебудову елементів чи перефразування для досягнення перекладацької еквівалентності [4, с. 91]. Відповідно, схарактеризуємо лексико-семантичні прийоми перекладу більш детально. Як відомо, обов'язковим завданням будь-якого перекладача є максимально точне відтворення контексту відповідними лексичними чи граматичними одиницями вихідної мови. У цьому незамінним є

застосування лексико-семантичних перетворень задля досягнення належного рівня еквівалентності. Такі прийоми здебільшого пов'язані з позамовними чинниками, зокрема розвитком термінологічних систем, а також розбіжностями в різноманітних поняттях народів і культур світу. У своїй праці І. О. Лелет зазначає, що лексико-семантичні перетворення є «відхиленням від словникових відповідностей», що вказує на розбіжності між лексичними системами англійської та української мов [6, с. 94]. Тобто лексико-семантичні перетворення – це вид перекладу одиниць оригінальної мови відповідниками цільової мови за умови розбіжності їхніх значень. І. В. Корунець наголошує, що словниковий склад мови є незліченною сукупністю слів, пов'язаних контекстом [4, с. 96]. Отже, перекладацькі лексико-семантичні перетворення доцільно використовувати тоді, коли мовні відповідники певного слова у вихідній мові є недоречними при його передачі в контексті цільової мови.

Розглянемо детальніше причини виникнення перекладацьких лексико-семантичних трансформацій. Відомою є низка основних факторів використання таких трансформацій, зокрема: різноманітність характеристик ознак предмета чи поняття; смислова відмінність слів; семантичний характер слів та методика їхньої сполучуваності в контексті [2, с. 198]. Однією із типових рис наукової мови є словниковий склад, насичений спеціальною термінологією. Складнощі, що здебільшого виникають при перекладі подібних одиниць в англомовних текстах здебільшого пов'язані з розбіжностями значень, залежних від сфери вживання. Наприклад, *leader* у фізиці має значення «іскровий» або «грозовий розряд»; у кінематографії – «зарядка ділянки кіноплівки, рекорд»; у політології – «керівник, провідник»; у поліграфії – «пунктир» [2, с. 315]. Ще одним прикладом на підтвердження цього чинника є словосполучення *electric eye* – фотоелемент, *atmospheric disturbance* – атмосферні перешкоди [1, с. 156], які свідчать про звуження понять у рамках термінологічних значень.

Перекладацькі лексико-семантичні перетворення відрізняються не тільки своїм різноманіттям, але й контекстом їх застосування. До типових лексико-семантичних перетворень при перекладі англомовних текстів належать конкретизація, генералізація й модуляція [6, с. 68]. Конкретизація – це один із основних видів перекладацьких перетворень, головний зміст якої полягає в заміні слів або словосполучень вихідної мови з більш широким значенням на логічні відповідники мови перекладу з більш вузьким значенням. Наприклад, слово *meal* дослівно перекладається з англійської як «приймання їжі» або «їжа». Проте при перекладі фрази *Have you had your meal?* використати пряме значення неможливо, тому залежно від часу доби компетентний перекладач має сказати: «Ви вже поснідали?», «Пообідали?» або «Повечеряли?» [7]. Ще одним зразком конкретизації є таке речення: *Client shall provide Contractor's instructor and translator with Kyiv airport pick-up service on their arrival and see-off on their departure.* – *Замовник зустрине інструктора й перекладача виконавця в аеропорту м. Києва в день прильоту та проведе інструктора й перекладача в*

аеропорт м. Харків у день вильоту. У такому випадку дієслівна конструкція з більш широким значенням в англійській мові передано українськими відповідниками вужчого значення – замість дослівних значень «забезпечить послугою підбору та провадження» перекладач застосовує варіанти «зустріне» та «проведе» для досягнення адекватності та чіткості тексту [6, с. 68].

Зі свого боку генералізація є лексико-семантичною трансформацією, протилежною до конкретизації. Тобто це перетворення, суть якого полягає в заміні лексичних одиниць вужчого значення у вихідній мові відповідниками з більш широким у цільовій мові. Вживання такого методу при роботі з текстами надає перекладачеві можливість узагальнити поняття без уточнення. Наприклад, ‘...*a scarabaeus which he believed to be totally new, but in respect to which he wished to have my opinion on the morrow.*’ – «... жука, нібито зовсім не відомого науці, і завтра збирався вислухати мою думку про нього» [5, с. 96]. Слово «скарабей» є недоречним для контексту в україномовних джерелах, оскільки походження цього слова відомо ще з Давнього Єгипту. Тож ми можемо прослідкувати явище культурологічної адаптації в рецептивній мові. Саме тому перекладач вдало заміняє «скарабєя» на звичайний, більш наближений до норм української мови варіант «жука».

Прийом модуляції у більшості характеризується різноманітними метафоричними чи метонімічними змінами, які у процесі перекладу набувають контекстуального, логічно пов’язаного сенсу в цільовій мові. Особливостями таких перетворень є поділ лексичних одиниць на декілька категорій та їх сполучуваність шляхом категорії перехрещення. До таких категорій належать предмети, процеси й ознаки. При смисловому переносі одного й того ж значення засобами цільової мови може відбуватися їх комбінування між собою. Тож предмет може замінюватися його ознакою, а остання – предметом чи процесом. Таке явище можна легко проілюструвати на прикладі речення зі статті: *The Liverpool by-election was an acid test for the Labour candidate.* За нормами української мови, словосполучення *acid test* дослівно перекласти як «випробування на кислотність» неможливо, оскільки це суперечить загальноприйнятим правилам. Натомість перекладач вдало застосовує прийом модуляції та надає адекватний еквівалент за допомогою аналога «*лакмусовий папірець*». Такий приклад доцільно демонструє явище заміни процесу на предмет в рамках категорії перехрещення [7].

Отже, лексико-семантичні трансформації є ключовими у процесі перекладу, оскільки дозволяють адекватно передати зміст тексту з урахуванням культурних і мовних особливостей обох мов. Аналіз типових лексико-семантичних перекладацьких тез свідчить про важливість урахування екстралінгвальних чинників, які впливають на розвиток термінологічних систем. Ефективне використання таких трансформацій сприяє не лише точності передання змісту, але й збагаченню мовної культури перекладу.

Подальше дослідження в цій сфері є перспективним, оскільки дозволить вдосконалити підходи до перекладу фахової лексики та забезпечити якіснішу адаптацію наукових текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
2. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ: Фірма «Інкос», 2002. 317 с.
3. Коптілов В. В. Current Issues of Ukrainian Fiction Translation. Київ: Видавництво Київського університету, 1971. 131 с.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 448 с.
5. Лексичні трансформації та формально-логічні категорії. URL: <http://surl.li/jfzxja> (дата звернення: 18.10.2024).
6. Лелет І. О. Лексико-семантичні трансформації в українському перекладі твору Е. А. По «Золотий жук». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018 № 37, Т. 3. С. 94–97.
7. Проценко Н. В. Лексико-семантичні підстановки в перекладі англомовних текстів. Структура і семантика мовних одиниць. *Філологічні студії*. Вип. 12. С. 64–72.

*Брухан Людмила Вікторівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕГАТИВНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Психологічні особливості негативних переживань у дітей молодшого шкільного віку мають багатшарову природу, яка розгортається в контексті когнітивного, емоційного та соціального розвитку особистості дитини. Молодший шкільний вік є важливим періодом, коли дитина адаптується до нових соціальних умов, навчального процесу й підвищеного рівня очікувань з боку дорослих, що може призвести до виникнення різних негативних переживань. Психологічні аспекти таких емоційних реакцій можуть бути пов'язані як із внутрішніми чинниками, такими як тип нервової системи дитини, її темперамент, так і з зовнішніми факторами, включно з впливом сім'ї, школи та однолітків [3, с. 34].

На рівні когнітивного розвитку негативні переживання в дітей молодшого шкільного віку часто виникають внаслідок неспроможності повною мірою зрозуміти причини й наслідки своїх дій або подій, які відбуваються навколо них. У цьому віці діти ще не завжди здатні раціонально оцінювати ситуації, а також контролювати свої емоції. Зокрема, когнітивна незрілість призводить до того, що діти схильні до спрощеного або однозначного трактування ситуацій, які, на їхню думку, несуть негативний характер. Наприклад, невдачі в навчанні або конфлікти з однолітками можуть сприйматися як катастрофічні події, що викликає страх, тривогу або сором. Крім того, молодші школярі відчують труднощі з інтеграцією досвіду та емоцій, що спричиняє поверхневу обробку подій, де дитина зосереджується на окремих деталях, не здатна оцінити ситуацію в цілому. Ці особливості мислення значною мірою формують специфіку негативних переживань і впливають на ступінь їхньої інтенсивності.

Емоційна регуляція, яка відповідає за здатність дітей контролювати та виражати свої емоції, також є обмеженою в цьому віці, оскільки вони ще в процесі набуття навичок саморегуляції. Діти часто проявляють емоційну лабільність, яка виражається у швидкій зміні настрою та інтенсивних емоційних реакціях навіть на незначні, з погляду дорослих, подразники. Наприклад, ситуації, які викликають розчарування або дискомфорт, можуть провокувати гнів або сльози, оскільки діти ще не вміють адекватно справлятися з подібними емоціями. У зв'язку з цим, емоційне реагування на різні події може мати непропорційний характер: звичайна критика з боку вчителя або конфлікт з однолітком може спричинити стресову реакцію, оскільки діти молодшого шкільного віку вважають думку дорослих і ровесників дуже значущою. Недостатній рівень емоційної саморегуляції призводить до того, що дитина не завжди здатна стримати свої негативні емоції, і вони можуть проявлятися як у вигляді зовнішніх реакцій (плачу, агресії), так і внутрішніх переживань (відчуття самотності, образи) [4, с. 48].

Соціальні фактори, такі як взаємодія з однолітками та вчителями, а також очікування з боку дорослих, відіграють істотну роль у формуванні негативних переживань. Для молодшого школяра значущим аспектом є почуття приналежності до колективу, тож будь-яка форма соціального відторгнення або критики може спровокувати тривогу, страх перед відторгненням або зниженням статусу серед однолітків. Соціальні відносини в молодшому шкільному віці є одним із базових чинників формування самооцінки та впевненості в собі, тому відсутність позитивного зворотного зв'язку або конфлікти можуть стати джерелом стресу і переживань. Наприклад, якщо дитина часто стикається з негативними реакціями на свою поведінку чи зовнішність, це може сприяти розвитку стійкого негативного образу самого себе, що впливатиме на її емоційний стан і самовідчуття в соціумі [1, с. 23].

Ще одним аспектом є роль сімейного оточення, яке формує основні підвалини емоційного досвіду дитини. Наприклад, діти, що ростуть у середовищі з постійною критикою або емоційною холодністю, мають вищу ймовірність розвитку тривожності або навіть депресивних симптомів. У таких умовах будь-які зовнішні труднощі, зокрема пов'язані з навчанням або соціальною взаємодією, можуть викликати сильні негативні емоційні реакції, оскільки діти не мають стійких внутрішніх механізмів для їх опрацювання. Крім того, якщо в сім'ї не надається достатньо уваги формуванню емоційної грамотності, дитина може не знати, як саме слід справлятися з негативними емоціями, що призводить до накопичення внутрішньої напруги.

Психологічні механізми подолання стресу у дітей молодшого шкільного віку також мають низку специфічних особливостей, що впливають на інтенсивність та тривалість негативних переживань. Через недостатній розвиток когнітивних навичок та життєвого досвіду діти цього віку здебільшого використовують примітивні захисні механізми, такі як заперечення або уникання. Наприклад, дитина може ігнорувати ситуацію, що викликає дискомфорт, або відмовлятися брати участь у шкільній діяльності, де вона стикається з труднощами. Така поведінка є природною реакцією, але у довготривалій перспективі вона не сприяє ефективному опануванню навичками подолання стресу, а також може призвести до формування відчуття невпевненості у власних можливостях [2, с. 26].

Загалом негативні переживання у дітей молодшого шкільного віку мають комплексну природу та пов'язані з низкою внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на когнітивний, емоційний та соціальний розвиток. Важливо розуміти, що ці переживання є природною частиною розвитку дитини і сприяють формуванню її особистості, але потребують делікатного підходу з боку дорослих для мінімізації їхньої тривалості та інтенсивності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афузова Г., Бігун А. Психологічна допомога при психосоматичних розладах у дітей. *Практична психологія в інклюзивному середовищі*: зб. наук. статей Міжнародної наукової інтернет-конференції / За заг. ред. В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко. Переяслав: Видавець Я. М. Домбровська. 2020. 213 с.

2. Грицик О. Ю. Історія становлення психосоматики як напряму науки. *Архіваріус*. 2020. №7 (52). С. 24–26.

3. Мозгова Г. П., Ханецька Т. І., Якимчук О. І. Психосоматика: психічне, тілесне, соціальне. Хрестоматія: навчальний посібник. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. 384 с.

4. Рашковська І. Психологічний супровід формування батьківсько-дитячих стосунків у початковій школі. *Науково-методичний журнал «Початкова школа»*. 2018, №5. С. 46–48

*Буряковська Ольга Геннадіївна, магістрантка;
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Андрущенко Вікторія Олегівна;
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЕМОЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ОНЛАЙН

В умовах швидкого розвитку цифрових технологій навчання англійській мові все частіше відбувається в онлайн-середовищі. Така форма навчання має значні переваги: доступність, гнучкість та можливість індивідуалізованого підходу [1]. Проте, поряд з цими перевагами, постає важливе питання – вплив емоційного стану учнів на процес засвоєння знань. Емоції є невід’ємною частиною когнітивних процесів і їх роль у навчанні важко переоцінити. В онлайн-навчанні взаємодія між викладачем та учнем часто обмежується відсутністю безпосереднього контакту, що може впливати на емоційну залученість та мотивацію учнів [2, с. 67]. Дослідження емоційної складової процесу навчання англійській мові в онлайн-форматі є важливим як з погляду підвищення ефективності навчання, так і для покращення емоційного благополуччя учнів [4, с. 24].

Метою дослідження є вивчення впливу емоційної складової на процес навчання англійській мові онлайн, а також розробка рекомендацій для підвищення емоційної залученості учнів-старшокласників у процесі дистанційного навчання. Завданнями дослідження є такі: 1) проаналізувати теоретичні підходи до вивчення емоційної складової навчання; 2) визначити ключові емоційні фактори, що впливають на процес навчання англійській мові онлайн; 3) провести емпіричне дослідження впливу емоцій на успішність учнів старшої школи в онлайн-навчанні; 4) розробити практичні рекомендації для покращення емоційної залученості учнів у процесі дистанційного навчання.

На нашу думку, емоційна складова має значний вплив на успішність навчання учнів старшої школи англійській мові онлайн: позитивні емоції сприяють підвищенню мотивації та залученості учнів, тоді як негативні емоції можуть перешкоджати засвоєнню матеріалу [3, с. 27].

У ході дослідження під час проведення онлайн-уроків англійської мови для учнів 10-го класу (20 осіб; вікова категорія – від 15 до 17 років), спостереження за їхнім емоційним станом та проведення анкетних опитувань нам вдалось зібрати статистичні дані, аналіз яких засвідчує такі результати:

Переваги онлайн-навчання: більшість учнів (75%) вважають, що онлайн-формат надає їм більше зручностей у плануванні навчання. Учні відзначають можливість доступу до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця як значну перевагу.

Емоційна залученість: 65% респондентів зазначили, що відчують емоційну залученість під час онлайн-занять, проте 35% зазначили, що відчують меншу залученість порівняно з офлайн-заняттями.

Спілкування з викладачами: 60% учасників зауважили, що відчують необхідність у більш активному спілкуванні з викладачем для покращення емоційного благополуччя та підтримки.

Задоволеність навчанням: задоволеність навчанням в онлайн-форматі оцінили на рівні 7 з 10, наголошуючи на тому, що хоча онлайн-навчання має свої переваги, ще є простір для покращення, особливо в аспекті емоційної підтримки.

Використання ігрових елементів: 70% учнів підтвердили, що інтерактивні елементи (ігри, вікторини, групові проекти) значно підвищують їхню мотивацію до навчання.

Відповідно до отриманих нами результатів дослідження вважаємо за доцільне сформулювати певні рекомендації для поліпшення процесу навчання англійській мові онлайн учнів-старшокласників:

1. Методи підвищення емоційної залученості учнів в онлайн-форматі, такі як інтерактивні платформи, гейміфікація та рольові ігри, допомагають створити більш жваву та захопливу атмосферу навчання. Учні, які активно залучені до навчального процесу, мають більшу мотивацію і кращі результати.

2. Ігрові елементи: використання ігрових елементів стимулює позитивні емоції, знижує стрес та створює атмосферу співпраці. Платформи на кшталт Kahoot! і Quizlet забезпечують інтерактивність, що підвищує зацікавленість учнів у навчальному процесі. Гейміфікація також сприяє формуванню відчуття досягнення, що важливо для самооцінки учнів.

3. Конструктивний зворотний зв'язок: своєчасна емоційна підтримка викладача і створення атмосфери довіри є критично важливими для емоційного благополуччя учнів. Своєчасний зворотний зв'язок допомагає учням усвідомлювати свої досягнення та можливості для покращення, а емоційна підтримка викладача створює умови для відкритої комунікації та розвитку.

4. Соціальна взаємодія: створення навчальних спільнот і соціальної підтримки з боку викладача сприяє формуванню почуття приналежності та безпеки серед учнів. Це дозволяє зменшити стрес і полегшити процес опанування новими знаннями.

5. Зворотний зв'язок не лише підвищує мотивацію учнів, але й забезпечує основу для вдосконалення навчального процесу. Викладачі повинні адаптувати свої методи викладання відповідно до потреб учнів, що допоможе підвищити їхню залученість і задоволення від навчання [5].

Отже, психологічні підходи до навчання іноземних мов в онлайн-форматі з акцентуванням уваги на емоційній складовій можуть значно покращити результати навчання, забезпечити емоційне благополуччя учнів та створити позитивну атмосферу для навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості. *Психологічні студії Львівського університету*. 2008. Вип. 2. С. 20–23.
2. Васянович Г. Г. Основи психології: навчальний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2012. 114 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
4. Altun M. Using Role-Play Activities to Develop Speaking Skills: A Case Study in the Language Classroom. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*. 2015. № 1(4). Pp. 27–33.
5. Ashok A. M. Effectiveness of Role Play in Enhancing Communication Skills of English Language Learners. *Language in India*. 2015. № 15 (4). Pp. 47–57.

*Бутенко Вікторія Володимирівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ, ЩО ЗУМОВЛЮЮТЬ РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік – це період інтенсивних змін і розвитку, що відбувається приблизно між 10 і 14 роками. Цей етап життя відіграє ключову роль у формуванні особистості, і він часто визначається як перехід від дитинства до дорослості. Вікові особливості підліткового віку охоплюють фізіологічні, психологічні, соціальні та емоційні аспекти [1].

У підлітковому середовищі інтерес до комп'ютерних технологій значно сильніший, ніж у молодших школярів. Для підлітків важливіше не стільки самі характеристики комп'ютерної гри, скільки її престижність серед однолітків [3].

Інтернет має безліч позитивних аспектів, таких як доступ до інформації, можливість спілкування з рідними та друзями, навчання та розвиток. Проте однією з найбільших загроз, що постає перед підлітками, є ризик залежності від нього. Інтернет-адикція може виявитися в різних формах, зокрема це занадто тривалі сесії в мережі, нездатність відірватися від гаджетів, відчуття тривоги або роздратування при відсутності доступу до мережі, а також нехтування іншими аспектами життя, такими як соціальні зв'язки, активний спорт або навчання. Цілком зрозуміло, що інтернет має значний потенціал як інструмент навчання та розвитку. Проте важливо, щоб підлітки розвивали здорові звички його використання, враховуючи можливі ризики. Для цього можна

рекомендувати регулярні перерви від екранів, розумне обмеження часу, витраченого в ньому, а також відкрите спілкування з батьками та педагогами щодо інтернет-звичок та відчуття комфорту при обговоренні проблем.

Причини, що сприяють розвитку комп'ютерної залежності у підлітків, досить різноманітні. Однією з основних причин є легкий доступ до них. Соціальні мережі, відеоігри та інші розваги стають для підлітків привабливим засобом втечі від реальності. Також серед причин можна виокремити потребу в соціальному прийнятті та визнанні серед однолітків. У віртуальному світі підліток може відчувати себе важливим та популярним, отримуючи лайки, коментарі та підписки.

Не менш важливою причиною є бажання втекти від стресу та проблем реального життя. Комп'ютер та інтернет можуть стати засобом релаксації та відпочинку для підлітка.

Але у всього є свої наслідки, що стосується й інтернет-залежності, а саме:

- занепад академічних досягнень та проблеми з навчанням;
- за роботою або грою на комп'ютері не вистачає часу на домашні справи;
- нездатність спланувати час закінчення сеансу роботи або гри за комп'ютером;
- у найбільш складних випадках залежності людина припиняє звертати увагу на свою зовнішність, гігієнічні потреби, необхідність їсти та спати [5];
- соціальна ізоляція та відчуття відчуженості від реального світу;
- погіршення фізичного здоров'я та розвиток медичних проблем;
- конфлікти з батьками та однолітками, погіршення взаємин.

Уявлення про конфлікт, що склалися у соціальній групі або у конкретної особи впливають на поведінку; виникнення, розвиток та завершення протиріч; комунікативні та конфліктні компетенції [4]. У процесі емпіричного дослідження було виявлено, що ключовими особистісними чинниками, які впливають на розвиток комп'ютерної залежності, є низький рівень самооцінки, відчуття самотності, соціальна фрустрація та емоційна стійкість.

Якщо у підлітка виявлена комп'ютерна залежність, важливо діяти комплексно, з урахуванням його емоційного стану та інтересів. Ось кілька порад:

1. Побудуйте довірчі стосунки: спокійно поговоріть із підлітком про його переживання, почуття та причини надмірного використання комп'ютера; уникайте звинувачень і критики, щоб не викликати опору.

2. Обмежте час за комп'ютером: встановіть чіткі, але реалістичні правила використання гаджетів; використовуйте таймери чи спеціальні додатки для контролю часу за екраном.

3. Запропонуйте альтернативи: залучайте підлітка до активного способу життя: заняття спортом, творчістю, прогулянки на свіжому повітрі; допоможіть знайти нові хобі або підтримайте його інтереси поза комп'ютером.

4. Залучайте професіоналів: якщо залежність серйозна, зверніться до психолога чи психотерапевта, який спеціалізується на роботі з підлітками; спеціаліст допоможе розібратися в причинах проблеми та запропонує індивідуальний підхід.

5. Встановіть позитивний приклад: скоротіть власне використання гаджетів, щоб стати прикладом для підлітка; більше спілкуйтеся особисто, залучайте до сімейних активностей.

6. Заохочуйте соціальну активність: підтримуйте підлітка у налагодженні живого спілкування з однолітками; залучайте до командних заходів або гуртків.

7. Контролюйте контент: перевірте, які ігри, програми чи сайти захоплюють підлітка; переконайтеся, що вони не є шкідливими або надмірно агресивними.

8. Підтримуйте мотивацію: хваліть підлітка за успіхи в інших сферах, щоб знизити його потребу шукати визнання в онлайн-середовищі; спільно ставте реальні цілі, які допоможуть розвивати його потенціал.

Важливо проявити терпіння та підтримку, адже залежність формується поступово, тож її подолання також потребує часу [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Астремська І. В., Шелеша О. Г. Розвиток емоційної компетенції дітей старшого дошкільного віку. *Габітус*. 2021. Вип. 31. С. 172–177.
2. Гоман В. А., Гефнер О. В. Сучасна молодь та комп'ютерна залежність. *Електронний науково-методичний журнал*. 2018. Спецвипуск № 5. С. 1–4.
3. Лоскутова В. А. Інтернет-залежність – патологія XXI століття. *Записки ментальної медицини та екології*. 2012. Т. VI. № 1. С. 11–13.
4. Савченко О. В. Рефлексивні практики як когнітивно-поведінковий ресурс особистості. *Методологія та практика сучасної психології: матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* Луцьк: П. П. Іванюк В. П., 2018. С. 96–101.
5. Юр'єва Л. Н., Бальбот Л. Н. Комп'ютерна залежність: формування, діагностика, корекція та профілактика. Дніпропетровськ: ДДУ, 2006. 196 с.

*Васильєва Орина Ігорівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ У МЮЗИКЛАХ (НА МАТЕРІАЛІ *HAMILTON: AN AMERICAN MUSICAL*)

Хоча діалоги між персонажами є характерною рисою мюзиклів, досить часто вони виконуються у формі речитативу під музичний акомпанемент, або їхня кількість узагалі зводиться до мінімуму – це властиво так званім «sung-through» (проспіваним) мюзиклам. Таке поєднання драматичного та музичного мистецтва зумовлює необхідність комплексного підходу до аналізу мюзиклу [2, с. 58]. Переклад пісень у такого виду художніх текстах ставить перед перекладачами чимало викликів.

Переклад мюзиклів може бути реалізований у багато способів: переклад для відтворення на сцені мовою перекладу, дубляж або озвучення запису сценічної постановки або кіноадаптації, створення субтитрів, що можуть накладатися як на живі виступи, так і відеозаписи мюзиклу (як у випадку відеоадаптації «Гамільтона» (2020), призначеного для показу на стримінговій платформі Disney+).

Відповідно, виклики, яких зазнають перекладачі, залежно від цього можуть відрізнятися. Втім, можна сформулювати з них наступний базовий перелік:

1) еквіритмічність, тобто збереження ритмічної структури віршового розміру оригіналу [3];

2) дотримання римування, в тому числі внутрішньої рими;

3) дотримання емоційного забарвлення і стилю – адже в мюзиклах персонажі можуть мати різний стиль мовлення (і співу) (як, наприклад, подружжя Тенард'є із мюзиклу «Знедолені»);

4) співучість – в разі аудіовідтворення перекладу в дубляжі чи озвученні, на сцені чи в записі. Втім, навіть у випадку субтитрування не варто нехтувати цією вимогою, адже реципієнти також можуть намагатися проспівати текст субтитрів;

5) збереження рефренів, реприз;

6) компактність перекладу, що важливо як для субтитрування, так і для дубляжу, ліпсингу.

Треба зазначити, у випадку перекладу «Гамільтона», ці перекладацькі проблеми набувають особливої виразності. Жанр хіп-хоп мюзиклу передбачає оповідь у формі репу, часто з короткими ритмічними одиницями, широке застосування внутрішньої рими, а також досить швидкий темп, що ускладнює сприйняття реципієнтами субтитрів. До того ж, значним викликом є робота з численними рефренами і репризами. Окрім рефренів, особливе звучання

«Гамільтона» базується на вмілому використанні фонетичних художніх засобів, яким, безперечно, належить знайти місце і в перекладі.

Прикладами фонетичних художніх засобів у мюзиклі є:

1) морфемний повтор: «*The ten-dollar founding father without a father / Got a lot farther by working a lot harder...*» (таймінг 1:26);

2) звуконаслідування: «*Shh-boom, goes the cannon, watch the blood and the shit spray, and / Boom, goes the cannon, we're abandoning Kips Bay*» (таймінг 26:33);

3) алітерація: «*Ev'ryone give it up for America's favorite fighting Frenchman*» (таймінг 55:17); «*Now, I'm the model of a modern major general / The venerated Virginian veteran*» (таймінг 25:36);

4) асонанс: «*If Washington isn't gon' listen / To disciplined dissidents, this is the difference / This kid is out*» (таймінг 1:44:28); «*Writing letters to relatives embellishing my elegance and eloquence, but...*» (таймінг 25:44).

Із розумінням вищевикладеного, розглянемо приклади в порівняльному аналізі оригіналу драматичної пісні «*Burn*» та її перекладу, виконаному *Nesi* [4]. Почнемо з такої строфи (таймінги 2:01:41, 0:43):

<i>You and your words flooded my senses.</i>	<i>Вир твоїх слів вабив так тречний.</i>
<i>Your sentences left me defenseless.</i>	<i>Ті речення беззаперечні.</i>
<i>You built me palaces out of paragraphs.</i>	<i>Цілі палаці звів із абзаців ти,</i>
<i>You built cathedrals.</i>	<i>Пишні катедри!</i>

Пісня «*Burn*» є дуже потужною сценою у мюзиклі, коли Елайза переживає зраду чоловіка. Її лемент містить метафори в кожному рядку цієї строфи для опису її розбитого, колись ідеального кохання. Її догани Гамільтонові відчуються звинуваченням у анафорі (*you, your*). Але особливо емоційною цю пісню робить застосування алітерації: [sen], [ens], [es], [ses], [s], [p].

У перекладі *Nesi*, як бачимо, не відтворена анафора, через що акцент на грікому звинуваченні Гамільтона втрачено. Проте метафора «*Вир твоїх слів вабив так тречний*», хай і замінює повинь на вир, чудово передає стан героїні і включає в себе необхідну алітерацію. У метафорі «*Цілі палаці звів із абзаців ти*» рядок перекладено практично дослівно, із влучною алітерацією [ц] на противагу [р]. Загалом, розглядаючи алітерацію як основний (на рівні із метафорою) художній засіб у цій строфі, маємо констатувати адекватність перекладу: цікавість звучання зберігається при заміні алітерації свистячого [s] на шиплячий [ч] та свистячі [з], [ц]. В останньому рядку спостерігаємо алітерацію на [р], що певним чином компенсує втрачений попередньо сенс, адже на її основі створюється непряма ономапопея, яка передає лють персонажки.

Розглянемо ще репризу цієї строфи (таймінги 2:02:56, 1:56):

<i>You and your words obsessed with your legacy.</i>	<i>Вир твоїх слів, свята твоя спадщина,</i>
<i>Your sentences border on senseless.</i>	<i>І речень потік суперечний.</i>
<i>And you are paranoid in every paragraph.</i>	<i>Внав у очах ти.</i>
<i>How they perceive you.</i>	

Бачимо, що в оригіналі реприза зберігає початок перших двох рядків, що відтворюється і в українському варіанті. Важливою в цій строфі є алітерація проривним [p], більш явна цього разу, ніж у попередній аналізованій строфі, необхідна тут, щоб показати пік гніву Елайзи. Звісно, за відсутності таких фонетичних властивостей українського [n], дуже влучно з боку перекладачки було замінити цю алітерацію повторенням інших звуків, а саме шиплячих [ш], [ч], що гарно накладається на емоцію люті. Як бачимо у тексті, як кількісно, так і якісно передачу алітерації [c], що є надважливим елементом пісні, цілком витримано.

Окремої уваги заслуговує переклад рефрену у другому рядку «*Your sentences left me defenseless*» – «*Your sentences border on senseless*», «*Ті речення беззаперечні*» – «*І речень потік суперечний*». Перекласти ці рядки відповідно до сенсу окремо взятих строф, із застосуванням алітерації та з розрахунком на репризу – насправду складна задача, з якою перекладачка справляється повною мірою.

Як бачимо, переклад пісень у мюзиклах представляє чимало цікавих проблем. І хай які виклики пропонує переклад найвідомішого хіп-хоп мюзиклу, він же становить цікавий матеріал для подальшої перекладацької роботи та наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Гамільтон: американський мюзикл» мовою оригіналу.
URL: <https://ondisneyplus.disney.com/movie/hamilton> (дата звернення: 4.11.2024).
2. Поворознюк Р. В., Подугольнікова З. О. Стратегії та тактики перекладу екранізацій мюзиклів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Перекладознавство*. 2020. Т. 31 (70) № 4 Ч. 3. С. 57–64.
3. Словник української мови у 20 томах.
URL: https://sum20ua.com/?wordid=203961&page=850#lid_203961 (дата звернення: 9.11.2024).
4. «Burn» в українському перекладі *Nesi*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=N5LjQUKKjrs> (дата звернення: 4.11.2024).

*Васильченко Валерія Олександрівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Андрущенко Вікторія Олегівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Реклама сьогодні є невід’ємною частиною медіапростору, оскільки бренди завдяки цьому забезпечують свою ідентичність та впливають на поведінку споживачів. Актуальність заявленої теми полягає в тому, що англійська мова є основною мовою міжнародних рекламних компаній, тому розуміння її лексичних особливостей дозволяє розробляти більш ефективні стратегії просування товарів і послуг на глобальному ринку. Лексичний склад рекламного тексту англійською мовою має специфічні особливості, що покликані привернути увагу та створити позитивне сприйняття товару чи послуги. Метою роботи є дослідження лексичних особливостей англомовного рекламного дискурсу та вивчення їхнього впливу на формування ефективного рекламного повідомлення.

Однією з ключових лексичних особливостей англомовної реклами є використання емоційно забарвлених слів. Рекламодавці часто застосовують позитивно оцінювальні прикметники, такі як англ. *amazing* «дивовижний» [3] і англ. *unforgettable* «незабутній» [1]. Ці слова допомагають створити позитивний образ продукту та викликати емоційний відгук у споживачів. Лексема англ. *luxurious* «розкішний» викликає асоціації з високою якістю та статусом [6]. По-перше, це підвищує цінність продукту в очах споживачів, та, по-друге, створює відчуття терміновості та унікальності, спонукаючи споживачів діяти швидше, щоб не пропустити цю особливу можливість. Як наслідок, емоційно забарвлені слова ефективно впливають на ставлення до товару і підвищують його привабливість в очах споживачів.

Варто зазначити важливість використання імперативів. Імперативи є потужним інструментом для привертання уваги споживачів і спонукання їх до дії. Такі звернення (апелятиви) створюють емоційні зв’язки, спрощують прийняття рішень і формують позитивні враження від продуктів і послуг. Як приклад, культовий та відомий у всьому світі слоган англ. *Nike “Just Do It”* «Просто зроби це», який закликає людей до дії, спонукаючи їх долати бар’єри і не боятися викликів [5]. Наведений імператив є простим, зрозумілим закликом, що відображає філософію бренду та акцентує увагу на досягненні цілей і активному способі життя. Як результат, імперативи постають важливим елементом у створенні ефективних рекламних компаній, що здатні впливати на споживчу поведінку та формувати позитивні асоціації з брендом.

Неологізми відіграють надзвичайно важливу роль у рекламному дискурсі, дозволяючи створювати нові та запам’ятовувати наявні назви брендів, товарів і

послуг. Ці терміни часто западають у пам'ять завдяки своїй оригінальності та унікальності. Рекламодавці використовують неологізми для того, щоб відрізнити свою продукцію на фоні конкурентів і закріпити її у свідомості споживачів як щось нове та неповторне. Багато неологізмів з'являються як нові назви для брендів та продуктів, допомагаючи брендам віднайти свою власну ідентичність та асоціюватися з певними ознаками. Наприклад, Google став настільки популярним, що навіть перетворився на дієслово – англ. *to google* «гуглити», яке означає пошук інформації в Інтернеті.

Ще один невід'ємний елемент рекламного дискурсу – персоналізовані звернення. Використання слів на кшталт англ. *you* «ви» та англ. *your* «ваш» створює враження безпосереднього діалогу зі споживачем, наголошуючи на індивідуальному підході і встановлюючи емоційний зв'язок із брендом. Наприклад, слоган англ. *Because You're Worth It* (L'Oréal) – «Тому що Ви гідні цього» привертає увагу до особистої цінності кожного споживача, підкреслюючи, що продукція розроблена спеціально для нього [4]. Такий підхід не тільки робить рекламу більш привабливою, а й сприяє формуванню в аудиторії лояльності до бренду. Реклама косметики повинна бути розміщена в контексті глобального бізнесу краси, який насолоджується безпрецедентним зростанням у всьому світі. Рекламні та маркетингові компанії є ключовими засобами проникнення на нові ринки, створення впізнаваності бренду, максимізації продажів продукту і, в ідеалі, досягнення лояльності клієнтів. Зображення в косметичній рекламі також підлягають регулюванню. Останнім часом у Великобританії все більше обговорюють проблему ретушування [7]. Відомо, що ASA (Advertising Standards Authority, яка є незалежним регулюючим органом Великої Британії щодо оцінювання реклами в усіх ЗМІ) відкликає рекламу, яка могла б увести споживачів в оману щодо ефективності продукту. Редагування зображень до і після виробництва є поширеною практикою, але воно вважається прийнятним лише за умови, що споживачі не отримають помилкового враження про результати від продукту. Тому рекламодавці тепер мають показувати знімки «до» і «після» обробки зображення на вимогу [8].

В англомовній рекламній індустрії використання фемінітивів і маскулінітивів не є настільки виразним, як у мовах із чітким граматичним розмежуванням статей. Оскільки англійська мова є здебільшого нейтральною у питаннях граматичного гендеру, рекламні матеріали переважно фокусуються на універсальних термінах, що сприяють залученню ширшої аудиторії незалежно від статі. Водночас, у сучасній рекламі зростає увага до гендерної нейтральності та інклюзивності. Це виявляється у застосуванні нейтральних термінів на заміну традиційно гендерно маркованим. Наприклад, замість англ. *salesman* «продавець-чоловік» застосовують термін англ. *salesperson* «продавець». Однак у випадках, коли гендерна характеристика є ключовою для посилення рекламного меседжу, можуть використовуватися такі означення-прикладки, як англ. *female entrepreneur* «жінка-підприємець» чи англ. *male*

nurse «чоловік-медбрат». Рекламна галузь також прагне уникати гендерних стереотипів, які можуть негативно сприйматися аудиторією. Це відповідає загальній тенденції до підвищення інклюзивності та різноманіття в комунікаціях, що спрямовані на репрезентацію споживачів у їхній різноманітності та багатовимірності [2].

Отже, використання лексичних прийомів у вербальній презентації реклами не лише привертає увагу споживачів, а й зумовлює емоційний зв'язок останніх з брендом, підвищуючи ймовірність придбання товару. Це робить рекламний дискурс багатовимірним та адаптивним до потреб сучасного суспільства, сприяє формуванню культури споживання, підсилює впізнаваність бренду і забезпечує довготривалі відносини з аудиторією. Як результат, реклама стає більш ефективною та впливовою в умовах динамічного інформаційного простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Diesel. Unforgettable Denim. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bsRwu-gzjsM&ab_channel=DIESEL (дата звернення: 06.11.2024).
2. Hearst Magazines Advertising. URL: <https://advertising.hearstmagazines.com/advertising> (дата звернення: 06.11.2024).
3. Lexus. Experience Amazing. URL: https://www.youtube.com/watch?v=MjEIn7_8P9o&ab_channel=LexusCanada (дата звернення: 29.10.2024).
4. Loreal. Because You're Worth It. URL: <https://goo.su/cSFATBE> (дата звернення: 29.10.2024).
5. Nike. Just do it. URL: https://www.youtube.com/watch?v=freRkr00otY&ab_channel=VandervortMedia%28VVMedia%29 (дата звернення: 29.10.2024).
6. Nusasiri. The world's most luxurious bed. URL: https://www.youtube.com/watch?v=9dlvKa6FveE&ab_channel=AdsofBrands (дата звернення: 06.11.2024).
7. Ringrow H. The Language of Cosmetics Advertising. London: Palgrave Macmillan, 2016. 114 p.
8. The Advertising Standards Authority. URL: <https://www.asa.org.uk/> (дата звернення: 01.11.2024).

*Власова Ганна Олександрівна, викладач,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПРОГРАМИ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО ОБМІНУ ЯК СПОСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗНАНЬ ТА РУЙНУВАННЯ СТЕРЕОТИПІВ

На сьогодні, у добу глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти, програми навчання за кордоном стають усе більш популярними серед української молоді. Такі програми є чудовою можливістю для студентів не лише удосконалити мовні навички, але й повністю занурюватися в іноземні культури, що сприяє розвитку толерантності та формуванню багатогранного погляду на життя [1, с. 150]. Досвід навчання за кордоном має й зворотній ефект. Крім можливих шляхів до самовдосконалення, учасник програми освітнього обміну сприяє водночас руйнуванню стереотипів про країну та національність, представником якої він чи вона є [5].

Окреслене вище явище академічної мобільності та міжкультурної взаємодії перебуває в центрі уваги сучасних соціологічних досліджень як в Україні, так і поза її межами. Свідченням того є чисельні роботи науковців, серед яких: Т. Жижко, А. О. Карапетян, Д. Б. Свириденко, Л. Г. Сокурянська, О. Іванов, П. Собковьяк.

Метою нашої роботи є визначити, наскільки досвід навчання за кордоном сприяє розповсюдженню знань про українську культуру, які перешкоджають її стереотипізації.

Загальновідомо, що в Україні діє велика кількість організацій, метою яких є формування та розвиток міжнародних відносин. Серед них виокремимо програму імені Фулбрайта, спонсоровану урядом США та адміністровану Інститутом міжнародної освіти (ІМО), оскільки в подальшому ми будемо спиратися і на досвід, отриманий у межах участі в цій програмі, та на особистий досвід проживання та навчання в полінаціональній спільноті Університету Південного Іллінойсу в Едвардсвіллі, США (Southern Illinois University Edwardsville).

Стереотипи та боротьба з ними є однією із провідних цілей програм міжнародного обміну. Як зазначає у своїй роботі С. Світич, «стереотипізація є засобом конструювання символічних кордонів між Своїми та Чужими» [2, с. 322].

Під час нашого дослідження нами не було знайдено наукових джерел, які б репрезентували стереотипи, що асоціюються в представників інших країн з українцями. Незважаючи на це, в інтернеті є велика кількість добірок стереотипів, які були створені пересічними користувачами мережі. Зокрема український англомовний ресурс *ABEA* створив статтю *Top 10 Ukrainians Stereotypes which are true*. Серед стереотипів, які представлені у статті, зазначено такі:

- українці розмовляють російською;
- українські національні страви – *борщ* та *сало*;

- українські жінки надзвичайно гарні;
- українці забобонні тощо [5].

Водночас інший інтернет ресурс, *Euromaidan Press*, повідомляє вже про стереотипи, які відчували на собі українські біженці, що виїхали за кордон після початку повномасштабної війни в 2022 році, зокрема:

- українці бідні;
- українські жінки завжди приділяють значну увагу зовнішності;
- українці сильна нація, представники якої завжди можуть вихід зі скрутної ситуації [3].

Незважаючи на наведені вище приклади, ми вважаємо доцільним розглянути низку інших стереотипів, базуючись вже на власному досвіді стажування у США за програмою *Fulbright Foreign Language Teaching Assistant*. Серед них можна виокремити як негативні, так і позитивні. Розповсюдженими були думки, що «української мови не існує, оскільки це один з діалектів російської»; «Україна – це регіон у складі російських територій, який зараз бажає відділитися»; «українці не мають доступу до належної освіти». Таке розмаїття стереотипів ми вбачаємо в низці соціокультурних умов, основною з яких була нерозвинена українська діаспора в регіоні нашого перебування у США. Попри це, найбільш розповсюдженим та позитивним твердженням, що нам зустрічалось, було таке: «Українці – сильна нація, яка звикла виборювати власне право на існування».

Руйнування стереотипів є одним із важливих аспектів міжнародної культурної взаємодії та фактором формування якісної співпраці між представниками різних культур. Враховуючи, що зміст стереотипів залежить від виявлення психологічних характеристик їхнього носія, таких як рівень розвитку, інтелект, освіта, виховання, можна стверджувати, що на зміну етнічних стереотипів впливає досвід особистого спілкування представників різних культур [2, с. 322].

Задля створення простору для полілогу культур та завдяки програмам міжнародного обміну в університетах проводяться низки заходів із формування міжкультурної толерантності. Зокрема, у багатьох університетах США традиційною є *International Education Week*, де представники різних національностей мають змогу репрезентувати власну культуру, історію своєї країни. Особливість цього досвіду полягає в тому, що стереотипи руйнуються шляхом безпосередньої взаємодії представників різних культур та національностей [6].

Отже, отримані завдяки безпосередній міжнаціональній взаємодії знання та досвід сприяють формуванню позитивного образу країн у міжкультурному комунікаційному просторі. Отримавши значний розвиток у суспільстві, культурний обмін між країнами дозволяє створити унікальну характеристику країни в рамках розвитку світової культури, оскільки змальовує багатогранність кожної національної культури, водночас даючи можливість знайомитися з культурними цінностями інших держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Т. Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти як важливий фактор конкурентоспроможності української освітньої системи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки.* 2013. Вип. 21. С. 149–155.

2. Світич С. І. Проблеми вивчення стереотипів та стереотипізації: теоретико-методологічні підходи. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.* 2013. Вип. 1. С. 310–324.

3. Hrudka Orysia. They thought we are cave people: stereotypes Ukrainian refugees face in Europe. URL: <https://euromaidanpress.com/2022/12/30/they-thought-we-are-cave-people-stereotypes-ukrainian-refugees-face-in-europe/> (дата звернення: 12.11.2024).

4. Sobkowiak Paweł. The impact of studying abroad on students' intercultural competence: An interview study URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1238813> (дата звернення: 12.11.2024).

5. Top 10 Ukrainians Stereotypes which are true. URL: <https://abea.com.ua/top-10-ukrainians-stereotypes-which-are-true> (дата звернення: 12.11.2024).

6. What's International Education Week? URL: <https://www.siue.edu/iss/resources/international-week.shtml> (дата звернення: 12.11.2024).

*Горбунова Марія Романівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ БРИТАНСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Дослідження присвячене аналізу британського та американського варіантів англійської мови, зокрема їхніх лексичних, фонетичних, граматичних та стилістичних особливостей. Тема є актуальною, оскільки англійська мова стала мовою міжнародного спілкування в контексті глобалізації, тож розуміння регіональних відмінностей між її варіантами сприяє більш ефективній комунікації між представниками різних культур. Вивчення цих відмінностей є важливим для глибшого розуміння динаміки розвитку мови, а також її адаптації до культурних, соціальних та історичних реалій різних країн.

У науковій літературі вивчення варіантів англійської мови розглядається через призму лінгвістичних, культурологічних та соціальних факторів. Багато мовознавців розрізняють значення регіональних особливостей англійської мови для вивчення мовних процесів, що відбуваються в англomовному світі. Мета

нашого дослідження – дослідити основні лінгвістичні відмінності між британським та американським варіантами англійської мови, зокрема порівняти їхні граматичні, лексичні та фонетичні особливості. Тож завдання – виявити основні лексичні, правописні, граматичні та пунктуаційні відмінності між британським та американським варіантами англійської мови; дослідити вплив культурних і історичних факторів на ці відмінності; проаналізувати значення цих відмінностей для письмового перекладу між британським та американським варіантами англійської мови.

Об'єктом дослідження є два основні варіанти англійської мови – британський та американський. Предметом дослідження є лексичні, правописні, граматичні, пунктуаційні та фонетичні відмінності між цими варіантами, які мають значення для письмового перекладу.

Лексичні відмінності. Суттєві відмінності між британським і американським варіантами англійської мови часто стосуються лексики. Наприклад, британці використовують слово *biscuit* для позначення того, що американці називають *cookie*. Іншими прикладами є *flat* (британське) та *apartment* (американське), *boot* (британське) та *trunk* (американське), коли йдеться про частини автомобіля. Ці лексичні варіації є важливими для перекладачів, оскільки вони можуть значно змінювати значення тексту в залежності від контексту [1].

Правопис є ще однією важливою відмінністю між британським та американським варіантами англійської мови. Наприклад, британці вживають *ou* у словах, таких як *colour* і *favour*, тоді як американці пишуть *color* і *favor*. Також є відмінності у використанні суфіксів: в британському варіанті *centre*, тоді як в американському – *center* [2, с. 64–69]. Це має значення не лише для писемного перекладу, але й для забезпечення відповідності вимогам певного стилю в залежності від регіону.

Граматичні відмінності. Відмінності стосуються деяких граматичних конструкцій. Наприклад, у британському варіанті англійської часто використовують теперішній доконаний час для вираження дій, які мали місце в недавньому минулому з певним впливом на теперішнє, тоді як американці інколи заміняють його простим минулим. Розглянемо приклад: британці можуть сказати *I've just eaten*, у той час як американці скоріше скажуть *I just ate*.

Пунктуаційні відмінності також можуть бути помітними. Наприклад, британці зазвичай не ставлять крапку після звання, таких як *Dr John Smith*, тоді як в американському варіанті часто використовують крапку після звання, тобто *Dr. John Smith* [1]. Ці відмінності в пунктуації можуть бути важливими при адаптації текстів для різних ринків.

Вимова та фонетичні відмінності. Вимова – ще один важливий аспект, що відрізняє британську та американську англійську мову. Наприклад, у британському варіанті вимова слова *schedule* з *sh* (*/'ʃɛdju:l/*), тоді як в

американському – зі *sk* (/ˈskɛdʒʊl/) [1]. Це може стати важливою частиною при роботі з аудіоматеріалами або при переведенні на слух.

Отже, порівняння британського та американського варіантів англійської мови виявляє значні лексичні, правописні, граматичні та пунктуаційні відмінності, які важливо враховувати при письмовому перекладі. Це знання дозволяє не лише забезпечити точність і природність перекладів, але й відповідність культурним та регіональним особливостям кожного варіанту мови. Урахування цих аспектів є важливим для досягнення успішної комунікації та точності перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. American English vs British English. *Diffen.com*. URL: https://www.diffen.com/difference/American_English_vs_British_English (дата звернення: 02.11.2024).

2. Giuseppina Scotto di Carlo. Lexical Differences between American and British English: a Survey Study. *Language Design*. 2013, Vol. 15, pp. 61–75.

*Гурьков Ілля Русланович / Illia Hurkov, студент;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

LEXICAL-SEMANTIC TRANSLATION TECHNIQUES

Translation is a complex process of interlingual communication, where the task of the translator is to find the most accurate way of conveying the meaning of the source language (SL) text into the target language (TL). The process involves various types of transformations that are necessary to ensure the accuracy, naturalness, and contextual appropriateness of the translation. Among these transformations, lexical-semantic techniques are essential as they address the meaning of words and their adaptation to the linguistic and cultural context of the target language. This article examines the role of lexical-semantic transformations in translation, focusing on their types and application in English-Ukrainian translation.

The concept of translation transformations, particularly lexical-semantic ones, has been widely discussed by scholars. Vinay and Darbelnet (1995) distinguished between formal and lexical transformations, emphasizing that lexical transformations are central to ensuring that the meaning of a SL word is appropriately rendered in the TL. In addition, Nida (1964) introduced the idea of dynamic equivalence, which prioritizes the conveyance of meaning over literal translation, thus allowing for more flexible lexical choices. Newmark (1988) further developed this idea by stressing the importance of adapting a text to the cultural and linguistic norms of the target

audience. More recently, Baker (2011) as well as Hatim and Mason (1990) have highlighted the importance of context in translation, pointing out that the meaning of words and phrases often requires adjustments not only at the lexical level but also at the discourse level.

In translation studies, lexical-semantic transformations are typically categorized into several types, each of which serves to adjust the meaning of a word or phrase in the translation process. These include generalization, concretization, modulation, demetaphorization, and metonymic translation.

Generalization is the process of replacing a SL word with a broader TL term that encompasses its meaning. For example, the English word “*towline*,” which refers specifically to a type of rope used for towing, can be generalized as “*трос*” in Ukrainian, which simply means rope. Similarly, the term “*radar reflector*” is translated into Ukrainian as “*радіолокаційний відбивач*,” where the translation maintains the general meaning of the original term but adapts it to the target language.

Concretization, on the other hand, involves replacing a general term with a more specific one. For instance, the English word “*biscuit*,” which can have a broader meaning depending on the regional context (such as in American English, where it refers to a bread roll), is concretized in Ukrainian as “*галета*,” a specific type of biscuit or cracker. Similarly, “*potential condition*” in English becomes “*потенційні захворювання*” (potential diseases) in Ukrainian, providing more specific detail in the target language.

Modulation refers to a shift in perspective or point of view between the source and target language. For example, the wording “*This is information for you, your partner and/or your family members on some potentially serious conditions that can develop following childbirth*” is translated into Ukrainian as “*Ця інформація призначена для вас, вашого подружжя та/або ваших членів сім’ї у разі потенційно серйозних захворюваннях, що можуть розвинутися після пологів.*” Here, modulation is used to adapt the phrasing and structure to make the message clearer and more natural for the Ukrainian audience.

Demetaphorization involves the replacement of metaphors with literal expressions. For example, the English sentence “*We need to navigate the regulatory challenges*” is translated as “*Нам потрібно вирішити регуляторні проблеми*” in Ukrainian, where the metaphorical sense is eliminated and a more straightforward expression is used. “*Navigate*” is a metaphor commonly used in various fields (especially in business or law) to suggest maneuvering through complex situations, as if guiding a ship through obstacles. The Ukrainian translation replaces this metaphor with the more literal “*вирішити*” (“*resolve*” or “*address*”), which conveys the meaning in a straightforward way without the metaphorical imagery of navigation.

Metonymic translation, which is often linked to modulation, involves substituting a term with one that is related in meaning or context. In English, “*the person in charge should make certain*” might be translated into Ukrainian as

“відповідальному слід переконатися,” where “*person in charge*” is replaced by “відповідальний” (responsible person), making the meaning clearer for the target audience.

These transformations are critical for producing a translation that is both linguistically accurate and culturally appropriate. As translation scholars point out, it is not enough to simply translate words directly from one language to another; the translator must also consider the underlying meaning and cultural context in order to ensure the translation resonates with the target audience. For example, as Nida (1964) argued, translations should achieve dynamic equivalence, meaning that the translation should evoke the same response from the target audience as the original did from the source audience. This is particularly important in lexical-semantic transformations, where the translator's task is to ensure that the meaning is preserved and adapted to fit the linguistic and cultural norms of the target language.

The importance of context in translation has also been emphasized by Newmark (1988), who noted that a good translation is one that makes sense within the cultural and social context of the target language. Similarly, Baker (2011) and Hatim and Mason (1990) have discussed how context affects the choice of words and phrases, particularly in lexical-semantic transformations. By adjusting the meaning of words in response to the cultural and contextual needs of the TL audience, translators can create more effective and natural translations.

In conclusion, lexical-semantic transformations are essential to the translation process as they help preserve meaning while adapting the text to the target language's lexicon and cultural context. The strategies of generalization, concretization, modulation, demetaphorization, and metonymic translation each play a vital role in ensuring that the translation is both accurate and contextually appropriate. Through the careful application of these transformations, translators are able to produce texts that are not only faithful to the original but also resonate with the target audience.

REFERENCES

1. Baker, M. (2011). In *Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
2. Hatim, B., & Mason, I. (1990). *Discourse and the Translator*. Longman.
3. Nida, E. (1964). *Toward a Science of Translating*. Brill.
4. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
5. Vinay, J.-P., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. John Benjamins Publishing Company.

*Гусак Валерія Віталіївна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Андрущенко Вікторія Олегівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ РЕКЛАМИ: СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД

Семіотика є невід'ємною частиною рекламної комунікації, оскільки дозволяє створювати ефективні повідомлення, що апелюють до емоційної системи людини і, як наслідок, забезпечують глибокий зв'язок із аудиторією та сприяють формуванню позитивного іміджу бренду. Ф. Де Соссюр, як лінгвіст та один із засновників семіотики, підходив до останньої з позиції лінгвістичних досліджень, визначаючи її завдання як вивчення життя знаків у суспільстві [1]. Ч. Пірс надавав семіотиці мультидисциплінарного значення, що забезпечило можливість дослідження знакових систем через інтеграцію міждисциплінарних підходів [4].

Семіотика відіграє визначальну роль у побудові та презентації рекламного дискурсу, оскільки викликає певні емоційні асоціації, які можуть впливати на поведінку споживачів. Маркетологи активно використовують семіотику, щоб впливати на емоційні реакції споживачів, керуючись тим фактом, що емоційна система часто домінує над раціональною. Це дозволяє рекламним повідомленням стати більш переконливими та викликати відгук в аудиторії на підсвідомому рівні [6].

Метою заявленої статті є розглянути, у який спосіб семіотика та реклама пов'язані через використання знаків та символів для передачі емоцій та сенсів.

Прикладом успішного використання семіотики є логотип *Nike Swoosh* (логотип торгової марки Nike) (див. Рис. 1), який став символом спорту, фітнесу та приналежності до активного способу життя, незважаючи на те, що власне логотип не демонструє продукт компанії, а створює уявлення про здоров'я та спортивний дух. Такий підхід допоміг торговій марці *Nike* не лише затвердити свій бренд на світовому ринку, а й створити певну культуру навколо нього.

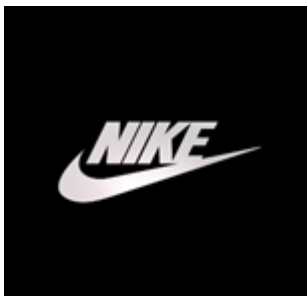

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

Рис. 4

Іншим прикладом є використання рекламодавцями логотипу *McDonald's* (див. Рис. 2) – жовта арка логотипу символізує веселощі, легкість і дитяче щастя. Поєднання кольорів жовтого та червоного стимулює апетит і

асоціюється зі швидким харчуванням. Образ клоуна Рональда Макдональда викликає у споживачів продукції емоції, пов'язані з розвагами та дружністю [7].

Coca-Cola (див. Рис 3) – рекламні компанії бренду часто використовують символи свята і радості, такі як Санта-Клаус, червоні кольори та сімейні сцени. Це створює емоційний зв'язок з ідеями щастя та дружби, нагадуючи споживачам, що *Coca-Cola* асоціюється з моментами насолоди, гарним настроєм та святковим піднесеним духом.

Apple (див. Рис. 4) є прикладом семіотичного підходу в рекламі, який використовує зображення яблука з відкушеним шматочком, яке викликає культурні та символічні асоціації. Мінімалістичний дизайн логотипу відповідає загальному стилю бренду, підкреслюючи простоту, елегантність і орієнтацію на сучасні технології, формуючи асоціації з високою якістю та інноваційністю продукції [5].

У рекламних повідомленнях використовуються різні семіотичні категорії, щоб привернути увагу аудиторії та передавати певні цінності. Залежно від застосування це може бути чітке зображення з мінімумом тексту або розпливчасті образи, що стимулюють роздуми. Наприклад, у медіазнаки можуть виявлятися через кольори, шрифти або ракурси камери, стимулюючи емоційний відгук або заклик до дії. За твердженням Р. Барта [2], медіа може нормалізувати світ через певну перспективу, акцентуючи увагу також на певних соціальних та політичних аспектах.

Отже, у заявленій роботі ми розглянули, що використання семіотики в рекламі є ефективним засобом комунікації, що допомагає швидко передавати повідомлення через знайомі знаки та емоційні зв'язки. Це сприяє формуванню міцного зв'язку між брендом і споживачем, підвищенню впізнаваності та закладанню основ для довготривалих відносин між рекламованими товарами та аудиторією покупців.

ЛІТЕРАТУРА

1. de Saussure F. *Course in General Linguistics: Bloomsbury Revelations Series*. 1st edn. UK: Bloomsbury Publishing Plc, 2013. 329 p.
2. Examples of Semiotics in Advertising (chron.com). URL: <https://smallbusiness.chron.com/examples-semiotics-advertising-38593.html> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Lytvynenko A., Zavalova O., Kalashnyk M., Varadi N., Enska O. Semiotics of Advertisement. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11 (54). С. 367–373.
4. Semiotics and Philosophy in Charles Sanders Peirce / ed. by R. Fabbrichesi, S. Marietti. 1st edn. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2006. 223 p.
5. Semiotics in Marketing: For Your Brand and Your Messaging. *CXL*. URL: <https://cxl.com/blog/semiotics-marketing/> (дата звернення: 30.10.2024).
6. The Importance of Semiotics in Advertising. *Adzooma*. URL: <https://adzooma.com/blog/importance-semiotics-advertising/> (дата звернення: 27.10.2024).
7. The Use of Semiotic Storytelling in Advertising – Zion & Zion (zionandzion.com). URL: <https://www.zionandzion.com/use-semiotic-storytelling-advertising/> (дата звернення: 15.10.2024).

*Давіденко Віра Василівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

АРТТЕРАПІЯ В РОБОТІ З ЖІНКАМИ З НИЗЬКОЮ САМООЦІНКОЮ ТА СТРАХОМ САМОВИРАЖЕННЯ

Однією з найбільш актуальних проблем у психологічній практиці є робота з жінками, які мають низьку самооцінку та страх самовираження. Такі бар'єри часто формуються під впливом суспільних очікувань та індивідуальних травматичних досвідів, що сприяють зниженню «Я-концепції» та обмежують емоційний розвиток особистості [6]. Арттерапія є однією з провідних методик, яка сприяє м'якому та ефективному опрацюванню цих проблем, розкриттю внутрішніх ресурсів та розвитку позитивної «Я-концепції» [4].

Арттерапія як засіб трансформації Я-концепції. Арттерапія надає можливість клієнці виразити свої емоції, потреби та приховані страхи через творчі практики, що дозволяє побачити себе з нового боку. Психологічні дослідження підтверджують, що саме в процесі творчості особистість може повноцінно реалізувати власний потенціал та сформувати більш стійку, позитивну «Я-концепцію» [3; 11].

Вплив низької самооцінки на емоційний стан і здатність до самовираження. Жінки з низькою самооцінкою часто схильні до пригнічених емоцій, соціальної ізоляції та пасивної поведінки. Низька самооцінка підсилює страх самовираження, що блокує можливість виходу зі стану емоційного напруження [1]. Використання технік арттерапії в терапії дозволяє подолати ці бар'єри, допомагаючи пацієнткам розвинути здатність до спонтанного самовираження та формування більш адаптивних поведінкових патернів [8].

Практичне застосування арттерапії в роботі з емоційними блоками. У роботі з жінками, які мають страх самовираження, арттерапія застосовується для вивільнення пригнічених емоцій і зниження рівня тривоги [5]. Техніки, такі як малювання, колажування, ліплення, сприяють експресивному самовираженню та дозволяють клієнці набутти впевненості в своїх можливостях і здатності відкрито проявляти емоції.

Результати та обговорення. Результати підтвердили, що арттерапія позитивно впливає на підвищення самооцінки та зниження страху самовираження у жінок. Після курсу терапії, який включав малювання, роботу з метафоричними картами, нейрографіку, музикотерапію та створення «картин сили», клієнтки продемонстрували значне поліпшення у самосприйнятті. Малювання автопортретів допомогло учасницям символічно виразити емоції, що знижувало тривожність і сприяло самоприйняттю. Метафоричні карти дозволили жінкам глибше зануритися у власні емоції через символи та асоціації, що допомогло виявити та опрацювати внутрішні переживання. Нейрографіка сприяла подоланню страхів, зміцнюючи впевненість у собі, а музикотерапія створювала емоційне розслаблення та закладала основу для позитивних змін.

Висновок. Арттерапія в роботі з жінками, що мають низьку самооцінку і страх самовираження, є дієвим інструментом для психологічного зростання і емоційного зцілення. Вона дозволяє поступово трансформувати ставлення до себе, розвивати позитивну «Я-концепцію» і, як наслідок, поліпшувати якість життя жінок у соціальному та особистісному аспектах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурська Н. Психотерапія особистісних розладів. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 220 с.
2. Дьяченко Л. С. Арт-терапія в роботі з підлітками та дорослими. Харків: Фоліо, 2015. 156 с.
3. Розвадовська О. Когнітивна арттерапія. Львів: Український освітній видавничий центр, 2019. 198 с.
4. Руденко С. Техніки арттерапії. Київ: Академія, 2021. 135 с.
5. Селіванова І. Арттерапія в психологічному консультуванні. Київ: Либідь, 2017. 178 с.
6. Сичова А., Ліповецька І. Психологія жінки: Виклики і ресурси. Львів: Світ, 2018. 210 с.
7. Чайковська В. Експериментальна психологія: теорія і практика. Харків: Основа, 2019. 264 с.
8. Bach J. Art Therapy with Women: New Perspectives. New York: Guilford Press, 2018. 320 p.
9. Gilroy A. Art Therapy, Research, and Evidence-Based Practice. London: Sage, 2010. 248 p.
10. Malchiodi C. The Art Therapy Sourcebook. New York: McGraw-Hill, 2012. 384 p.
11. Rogers C. On Becoming a Person. Boston: Houghton Mifflin, 1961. 420 p.

*Демко Катерина Олександрівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ВАРІАНТИ ЦІЛЬОВОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ

Англійська мова, як мова міжнародного спілкування, демонструє значну регіональну варіативність, найпоширенішими формами якої є британський (BrE) та американський (AmE) варіанти. Для перекладача, що працює з українсько-англійським перекладом, вибір між цими варіантами є критично важливим, адже він впливає на точність, адекватність та сприйняття тексту цільовою аудиторією [1]. Розбіжності між BrE та AmE охоплюють лексику, орфографію, граматику, стилістику, а також соціокультурний контекст.

Вибір варіанта англійської мови залежить від низки факторів, серед яких визначальними є географія аудиторії, культурні особливості, тип тексту та вимоги замовника [3]. Наприклад, у новинних текстах для британських читачів використовується слово *petrol*, тоді як американська аудиторія очікує на термін *gasoline*. Інформаційне повідомлення про зростання цін на паливо має звучати для британців як *Petrol prices are set to rise by 10% next month*, а для американців – *Gas prices are expected to increase by 10% next month*.

Особливості ділової переписки також демонструють розбіжності. Наприклад, у британській англійській CV позначає резюме, тоді як американська англійська надає перевагу терміну *résumé*. У діловому контексті використання некоректного терміна може спричинити непорозуміння, оскільки для американських роботодавців CV асоціюється з академічним документом іншого формату.

В офіційних текстах, як-от юридичних або технічних документах, важливе значення має орфографія. Наприклад, у британській англійській використовуються закінчення *-our* (*colour, honour*), а в американській – *-or* (*color, honor*). Подібні розбіжності стосуються й інших слів: *catalogue* (BrE) і *catalog* (AmE). Неузгодженість у виборі орфографічного варіанта може створити враження непрофесійності або невідповідності тексту стандартам.

Стиль і тип тексту значною мірою визначають вибір варіанта англійської мови. У новинах, інформаційних повідомленнях або маркетингових матеріалах для американської аудиторії доречніше використовувати AmE, оскільки він є більш розповсюдженим у цій культурі. Натомість для перекладу текстів з елементами культурної спадщини або літературних творів частіше застосовують BrE, що асоціюється з традиційністю [2].

Культурні реалії також впливають на вибір мовного варіанта. Наприклад, перекладаючи текст для британської аудиторії, слід враховувати використання терміна *bank holiday* для офіційних вихідних, тоді як американська аудиторія очікує *public holiday*. У повідомленні про перенесення зустрічі через святковий день для британців буде доречним текст: *The meeting is rescheduled due to a bank holiday*, а для американців – *The meeting is rescheduled due to a public holiday*.

У художніх текстах вибір варіанта може залежати від стилістичних вимог. Атмосфера сюжету часто визначає необхідність використання британських або американських ідіом, фразеологізмів та сленгу. Наприклад, в описі побутових ситуацій британські терміни *lorry, biscuit, flat* краще замінити на американські *truck, cookie, apartment* для текстів, орієнтованих на американську аудиторію.

Вибір орфографії є важливим етапом перекладацького процесу, особливо коли йдеться про переклад з української на англійську мову, оскільки орфографічні варіанти можуть суттєво вплинути на сприйняття тексту цільовою аудиторією. Вибір конкретного варіанта орфографії залежить від ряду

факторів, серед яких важливими є тип тексту, його цільова аудиторія та географічна орієнтація. Для перекладача важливо дотримуватись єдиної орфографічної системи в межах одного тексту, щоб уникнути непорозумінь і помилок, пов'язаних із різними стандартами.

Основні орфографічні розбіжності між британським і американським варіантами англійської мови стосуються написання деяких слів і закінчень. Однією з найпоширеніших відмінностей є використання закінчення *-our* у британському варіанті та *-or* в американському. Наприклад, у британському варіанті пишуть *colour, honour, favour*, тоді як у американському – *color, honor, favor*. Ці розбіжності часто зустрічаються у перекладі, де необхідно зберегти відповідність вимогам конкретної мовної системи. Якщо текст орієнтований на британського читача, слід використовувати британське написання, і навпаки, для аудиторії з США – американське.

Інша значна орфографічна відмінність стосується дієслів, які в британському варіанті зазвичай закінчуються на *-ise*, а в американському – на *-ize*. Наприклад, британське написання *realise, analyse* змінюється на американське *realize, analyze*. Вибір між цими варіантами також залежить від цільової аудиторії: у разі перекладу для американського ринку слід дотримуватись форми *-ize*, тоді як для британських читачів – форми *-ise*. Ця різниця є не лише орфографічною, а й частково стилістичною, оскільки кожен варіант є характерним для своєї мовної традиції.

Ще однією важливою орфографічною відмінністю є вживання подвоєної літери *-l* у британському варіанті англійської в таких словах, як *travelling, cancelled, enrolment, skilful, fulfil*, порівняно з американськими *traveling, canceled, enrollment, skillful, fulfill*. Хоча ця різниця може здаватися менш значною, вона має велике значення при перекладі текстів, орієнтованих на конкретну мовну аудиторію. Британський варіант часто використовує подвоєння у таких випадках, тоді як американський обходиться одним *l*. Це потребує додаткової уваги перекладача, щоб забезпечити відповідність стилю та точність тексту.

Граматичні розбіжності між британським та американським варіантами англійської мови можуть впливати на переклад і вимагати уважності до особливостей кожного варіанта. Ці відмінності стосуються як основних граматичних структур, так і окремих конструкцій, що мають специфічне застосування в кожному варіанті мови. Розуміння цих відмінностей є важливим для перекладача, оскільки правильний вибір граматичних форм сприяє точності та відповідності цільовому контексту.

Однією з основних граматичних відмінностей є вживання дієслівних форм у часах. Наприклад, в американському варіанті англійської часто використовують спрощену форму для дієслів у теперішньому часі в конструкціях на зразок *I already ate* (я вже поїв), тоді як у британському варіанті буде правильним використання конструкції *I have already eaten* (я вже

поїв) з Present Perfect. Це стосується й інших часів: в Америці в деяких випадках можна використати Past Simple замість Present Perfect для вираження дії, яка сталася в минулому, тоді як британці схильні зберігати більш строгий підхід до використання Present Perfect, що виражає зв'язок між минулим і теперішнім моментом.

Ще однією важливою граматичною відмінністю є використання артиклів. У британському варіанті іноді зустрічається використання артикля *the* з назвами країн, установ та організацій, де в американському варіанті цей артикль може бути відсутнім. Наприклад, в британському варіанті можна сказати *the University of Oxford*, в той час як в американському часто буде просто *University of Oxford* без артикля *the*. Подібні відмінності можуть виникати й у використанні артиклів у назвах певних установ чи географічних об'єктів.

Вживання допоміжних дієслів у різних конструкціях також може відрізнитися. У британському варіанті англійської мови часто використовуються конструкції з допоміжним дієсловом *shall* у першій особі для вираження майбутнього часу, тоді як в американському варіанті для того ж самого значення частіше вживається дієслово *will*. Наприклад, британці скажуть *I shall go to the store*, а американці – *I will go to the store*. Це також стосується використання допоміжних дієслів для вираження можливості чи здатності: в британському варіанті можна почути *I may go*, в той час як американці можуть сказати *I might go*, хоча в обох випадках йдеться про невизначену дію в майбутньому.

Крім того, існують певні відмінності в використанні множини при вираженні колективних іменників. У британському варіанті англійської мови збірні іменники, такі як *team*, *government*, *family*, можуть вживатися як у множині, так і в однині залежно від контексту. Наприклад, в британському варіанті можна сказати *The team are playing well*, коли акцент робиться на індивідуальних учасниках групи. В американському варіанті, однак, зазвичай вживається форма однини: *The team is playing well*.

Ще однією граматичною особливістю є вживання запитальних форм у прямій мові. В британському варіанті англійської для формулювання питань після слів типу *I wonder* або *I think* зазвичай використовується інверсія, наприклад: *I wonder if she is coming*. В американському варіанті часто зустрічається проста структура без інверсії: *I wonder if she is coming* або навіть *I wonder if she will come*. Хоча це правило не є суворим, воно може бути важливим при перекладі формальних і неформальних текстів.

Тон тексту в британському та американському варіантах може також відрізнитися через соціальні та культурні чинники. Британці традиційно використовують більш формальний стиль і часто роблять акцент на ввічливості та дипломатичності в офіційних текстах. Наприклад, у зверненнях до осіб можна побачити використання більш формальних форм, таких як *Sir* або

Madam, тоді як в американському варіанті частіше використовують менш формальні варіанти типу *Mr.* або *Ms.* (без крапки в британській англійській), при цьому звернення може бути менш церемоніальним. Є також різниця у форматуванні та стилі написання дат: британський формат (dd/mm/yyyy), американський (mm/dd/yyyy). Одиниці вимірювання також відрізняються британська англійська використовує метричну систему, тоді як американська – імперську (мили, фути, тощо).

Отже, переклад текстів з української мови англійською потребує глибокого розуміння відмінностей між британським та американським варіантами англійської мови, а також урахування соціокультурних чинників, що впливають на сприйняття тексту. Для досягнення високої якості перекладу перекладач повинен орієнтуватися на потреби замовника, аудиторію, культурний контекст і тип тексту, дотримуючись одного стилю та забезпечуючи цілісність перекладеного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Collins COBUILD Advanced Learner's Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/travel> (дата звернення: 21.10.2024).
2. Biber, D., Conrad, S., & Reppen, R. (1998). *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press.
3. Swan, M. (2005). *Practical English Usage* (3rd ed.). Oxford University Press.

*Дехтяр Анастасія Олексіївна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

ПЕРЕКЛАД ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ *KLEO* ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДІВ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВАМИ)

Наше мовлення надзвичайно експресивне, й за його допомогою ми висловлюємо емоції у різних ситуаціях. У кінематографі мовлення персонажів є одним з інструментів зображення їхніх характерів, соціального становища, інколи навіть субкультури або професії. З цієї причини дуже важливо передавати емоційно забарвлену лексику при перекладі.

Мовознавці розділяють експресивні слова на чотири групи: **книжна піднесена лексика** (торжество, благоговіння, глава, чадо); **поетизми** (відлуння, виднокрай, лебідонька, легкокрилий); **розмовно-просторічна лексика** (базіка, гульвіса, панькатися, забрьоханий); **вulgаризми** (пика, хамло, лайно, наволоч) [2, с. 244].

Для аналізу ми відібрали німецькі слова та словосполучення, що належать до розмовно-просторічної лексики, й далі порівнюємо їх з українським та англійським перекладами. Знижена лексика вживається у неформальних ситуаціях та включає слова з експресивно-оцінним позитивним і негативним значенням, а також розмовні варіанти лексичних одиниць, які мають інші літературні та нейтральні еквіваленти [1, с. 11].

Матеріалом дослідження став німецький серіал *Kleo*, прем'єра якого відбулась у 2022 році на платформі *Netflix*. В серіалі зображено період після падіння Берлінської стіни, а головними героями є кілерка з НДР та поліціант з ФРН, які разом розслідують державну змову. Оскільки обидва мають різне походження та, відповідно, різні філософії, вони часто сваряться, використовуючи різноманітні мовні засоби.

Найвдалішим методом перекладу емоційно забарвленої лексики є пошук **еквівалента**, тобто лексичної одиниці з такими ж значенням і конотацією, як в оригіналі. Наприклад, *der Schrott* – *ненорміб* – *junk*, *klatschen* – *вмазати* – *to chin*, *die Tante* – *ціпонька* – *chick*, *anquatschen* – *балакати* – *to chat up*, *katlmachen* – *прибирати* – *to bump*, *irre* – *довбанута* – *nuts*. Загалом, із 35 відібраних прикладів, як в українському, так і в англійському дубляжі, 17 було перекладено за допомогою відповідника. Проте цей метод не завжди можна використати через різні особливості стилістичних систем різних мов [4, с. 191].

Наприклад, німецьке слово *beschnuppern* (що дослівно означає «обнюхувати»), але вживається у значенні «знайомитись») переклали як «*поспілкуватися*» та «*to get to know each other*», оскільки в українській та англійській мовах немає емоційно забарвлених слів з таким значенням.

Отже, коли неможливо знайти еквівалент, можна скористатися методом **логізації** та замінити експресивні лексичні одиниці на нейтральні. Наприклад, *der Knast* – *тюрма* – *prison*, *durchbrennen* – *втікати* – *to run off*, *aufkreuzen* – *приходити* – *to come*, *eigenes Suppchen kochen* – *займатись своїми справами* – *to do one's own thing*, *die Klamotten* – *clothes*, *pennen* – *пожити*. В українському перекладі на нейтральні одиниці було замінено 12 оригінальних лексем, в англійському – 11. Але цей метод не є ідеальним, оскільки він передбачає втрату конотативного значення й емотивної функції слова.

У разі відсутності еквівалента можна звернутися до методу **компенсації**, коли одні експресивні лексичні одиниці замінюються іншими, більш звичними для цільової мови. Наприклад, *reinknattern* – *нанитись, як свиня* – *to get wasted*, *jemanden einwickeln* – *забивати комусь баки* – *to have smb. wrapped around the little finger*, *verarschen* – *пудрити мізки* – *to mess up with smb.*, *klauen lassen* – *профукати*. Цей метод було використано шість разів в українському перекладі та тричі в англійському.

Інколи нейтральна лексика при перекладі замінюється стилістично-маркованими відповідниками, для компенсації потрібного ефекту в іншому контексті. Цей прийом називається **експресивізація** [3, с. 33].

В українському перекладі було помічено чимало таких прикладів: *erzählen* – *розпаякати*, *wissen* – *вкурювати*, *auf der Spur sein* – *надибати*, *essen*

– *пожувати, der Loch – діромаха, Kopf – баняк*. В англійському перекладі цей метод не використовувався. Натомість у деяких випадках розмовна лексика там була замінена вульгаризмами (*der Mist – shit, verbocken – to fuck up, in Kiste landen – to fuck, der Schlappschwanz – limp dick*). Якщо в англійській мові наразі спостерігаємо тенденцію до демократизації мови та, відповідно, зменшення табуваності використання нецензурних слів, то в українському, як і в німецькому медіапросторі, лайка зазвичай передається за допомогою зниженої лексики з відтінком фамільярності.

Хоч персонажі серіалу й заговорили іншими мовами, їхні характери та відносини один до одного залишились незмінними. Обидва переклади зберегли настрій оригіналу, передавши більшість емоційно забарвлених слів за допомогою відповідників, чи компенсувавши більш звичними для української та англійської мови конструкціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марченко М. В. *Стилістично маркована лексика в текстах сучасних німецькомовних пісень: культурологічний аспект*. К.: Київ. нац. лінгв. ун-т., 2024. 31 с.

2. Пагурець О. І. Усик Г. М. Мовленнєва стилізація в художніх творах та особливості її перекладу. *Гуманітарний вісн. Сер. Іноземна філологія*. Черкас. держ. технол. ун-т. 2007. № 11, т. 1. С. 238–244.

3. Anderman G. M., Rogers M. *Translation Today: Trends and Perspectives*. Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney: Multilingual Matters, 2003. 232 p.

4. Ostapenko S. A. Methods of rendering emotionally coloured vocabulary in the process of literary translation. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22, Т. 2. С. 190–194.

*Дунас Іван Сергійович, студент;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ЖИТЛО В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Концепт ЖИТЛО є важливим культурним феноменом, що перебуває у центрі уваги семіотики, соціології, психології, міфології, історії, культурології.

Мета цієї роботи є проаналізувати репрезентацію концепту ЖИТЛО у сучасній англійській фразеології.

Концепт ЖИТЛО вважається фундаментальним, відображаючи соціальні, економічні та культурні аспекти життя суспільства. Ознаки сучасного трактування ЖИТЛО, що сходять до міфологічних та біблійних уявлень, є одними з найважливіших утилітарних цінностей людини в англійській картині світу.

В англійській мові цей концепт широко представлений у фразеологізмах, які відображають ставлення до дому, сім'ї та особистого простору. С. Є. Чернобай вважає, що концепт ЖИТЛО охоплює лінгвокультурні: *home* та *house*, які підрозділяються на *family*, *Fatherland*, *house*, *building*, *house*, *audience*, відповідно [1, с. 139]. Згідно з Merriam-Webster dictionary *dwelling* (= *житло*) розглядається як *a shelter* [2].

В англійській мові ЖИТЛО сприймається як об'єкт, предмет власності, здатний надати статус свого власника: місце розташування, комфортабельність, зовнішні параметри тощо. ЖИТЛО асоціюється з сім'єю, з близькими людьми. Концепт ЖИТЛО слугує відображенням ставлення до дому, сімейних цінностей, економічних аспектів та соціального статусу. Особливої уваги набувають фразеологічні одиниці або висловлювання, які передають емоційний зв'язок із житлом, особистим простором та безпеки, символіку стабільності та комфорту.

Англійські фразеологічні одиниці використовуються для відтворення образу ЖИТЛА з метою передачі різних значень. Наприклад, вираз *Home is where the heart is* вказує на емоційний зв'язок з місцем проживання, де ЖИТЛО, ДІМ – це місце, де знаходиться «серце людини». Звернемося до виразу *To bring home the bacon*, що означає «заробляти на життя», де ЖИТЛО – це місце забезпечення сім'ї. Вираз *A man's home is his castle* слугує відображенням особистого простору та безпеки. Фразеологізм *keep open house* пов'язаний з гостинністю.

Деякі ідіоми вживаються з метою позначення економічного стану та / або соціального статусу. Наприклад, *To keep the home fires burning* – це підтримка домашнього затишку, збереження стабільності та комфорту в домі. Вираз *To be on the house* вказує на надання чогось безкоштовно.

Концепт ЖИТЛО відображає образ дому та слугує для опису емоцій або поведінки. Так, *To make oneself at home* містить вказівки про те, що людина може почуватися як вдома та закликає до розслаблення. *To hit home* означає вплив або вказівку на те, що певна подія досягла своєї мети.

Таким чином, концепт ЖИТЛО застосовується для відображення різноманітних аспектів життя – від економічних до емоційних, демонструє вкорінення цього поняття в культурі та мові, підкреслюючи важливість дому в англійському суспільстві. Перспективи подальшого дослідження вбачаються в аналізі вербалізаторів концепту ЖИТЛО у певному контексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чернобай С. Є. Концепт «дом» в англійській фразеологічній картині мира. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Том 23 (62). № 3. 2010. С. 136–140.

2. Webster, N. Merriam-Webster Dictionary. Springfield: Merriam-Webster, 1913, 6400 p. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 15.10.2024).

*Журбилюк Катерина Олександрівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СУЧАСНИХ ЖІНОК, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ У СТРЕСОВИХ УМОВАХ

Об'єктом нашого дослідження є різноманітні групи сучасних жінок, які систематично зазнають стресу. Це можуть бути жінки, що поєднують кар'єру з сімейними обов'язками, матері-одиначки, жінки, які пережили травматичні події, або ті, що живуть у складних соціальних умовах. Ми прагнемо встановити, як такі фактори, як рівень тривожності, депресії, самооцінка, способи подолання стресу, наявність соціальної підтримки та професійні вигорання, впливають на розвиток емоційного вигорання.

Відповідно до наших об'єкту, предмету й мети нами було підібрано наступні діагностичні методики:

1. Методика «Визначення психічного «вигорання» Олексія Рукавішнікова.

2. Методика діагностики рівня емоційного вигорання В. В. Бойка.

3. Тест диференціальної самооцінки функціонального стану – опитувальник САН.

4. Методика «Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності» Ч. Д. Спілбергера в адаптації Ю. Л. Ханіна.

5. Методика вимірювання рівня тривожності Дж. Тейлора (адаптація В. Норакидзе).

Для проведення дослідження була створена вибірка з 50 українок віком 28-40 років, які погодились на онлайн-опитування. З метою забезпечення гнучкості та зручності для учасниць, для кожної методики було розроблено окрему Google-форму.

На думку О. Рукавішнікова, правильне використання методики дозволяє не тільки оцінити рівень психічного вигорання, але й виявити ключові фактори, що його спричиняють. Дослідження, проведене за допомогою методики Олексія Рукавішнікова, виявило високий рівень психологічного вигорання серед жінок, які перебувають у тривалих стресових умовах. Більшість учасниць демонстрували високі показники за всіма трьома компонентами вигорання: психоемоційному виснаженні, особистісному віддаленні та зниженні професійної мотивації.

Психоемоційне виснаження: 70% учасниць продемонстрували високий рівень емоційного виснаження, що проявляється у хронічній втомі, апатії, роздратованості та підвищеній чутливості до критики.

Особистісне віддалення: 74% учасниць продемонстрували високий рівень особистісного віддалення, що проявляється у соціальній ізоляції, цинізмі та негативному ставленні до оточуючих.

Професійна мотивація: 80% учасниць продемонстрували вкрай низький рівень професійної мотивації, що проявляється у втраті інтересу до роботи, відчутті незадоволення та відсутності бажання досягати успіхів.

Загальний рівень вигорання/ 62% учасниць мають вкрай високий рівень психологічного вигорання, що свідчить про глибоке емоційне та особистісне виснаження, втрату мотивації та соціальну ізоляцію. 12% учасниць мають високий рівень вигорання, що проявляється в серйозному емоційному виснаженні, зниженій мотивації та підвищеній дратівливості. Лише 26% учасниць мають середній рівень вигорання, що вказує на періодичні прояви емоційного виснаження та знижену толерантність до стресу.

Результати дослідження чітко демонструють, що тривалі стресові умови суттєво впливають на психічне здоров'я жінок, призводячи до розвитку синдрому вигорання. Дослідження за методикою В.В. Бойко показало, що більшість жінок, які перебувають у тривалих стресових умовах, знаходяться на різних стадіях розвитку синдрому емоційного вигорання. Переважна більшість учасниць демонструють ознаки напруги, резистенції та виснаження, хоча повністю сформованих стадій виявлено відносно мало. Це свідчить про те, що жінки перебувають у зоні ризику розвитку вигорання та потребують підтримки.

Більшість жінок відчують переживання психотравмуючих обставин, тривогу та депресію, що свідчить про значний вплив стресових факторів. Симптоми незадоволеності собою та загнаності в клітку також присутні, але в меншій мірі.

Дослідження продемонструвало, що переважна більшість жінок мають ознаки емоційної та моральної дезорієнтації, розширення сфери економії емоцій та редукції професійних обов'язків. Це свідчить про розвиток захисних механізмів, спрямованих на збереження ресурсів.

Більша частка респондентів знаходиться на стадії формування симптомів виснаження, таких як емоційний дефіцит, емоційна та особистісна відстороненість, психосоматичні порушення. Це вказує на прогресування вигорання та потребу в термінових заходах.

Більшість учасниць дослідження зазнають значного стресу, що негативно впливає на їхнє психологічне здоров'я [2, с. 438].

Тест САН показав, що більшість жінок мають середній рівень самопочуття, активності та настрою. Однак є значні відхилення від середніх показників, що вказує на різноманітність станів серед учасниць дослідження.

Самопочуття: 28% жінок мають низький рівень самопочуття, що може свідчити про проблеми зі здоров'ям або загальну втому. 60% жінок мають середній рівень, що вказує на стабільний фізичний стан. 12% жінок мають високий рівень, що свідчить про відмінне самопочуття.

Активність: 36% жінок мають низький рівень активності, що може бути пов'язано зі зниженою енергією або мотивацією. 46% жінок мають середній рівень активності. 18% жінок мають високий рівень активності, що свідчить про їхню бадьорість та ініціативність.

Настрій: 12% жінок мають низький рівень настрою, 62% жінок мають середній рівень настрою, 26% жінок мають високий рівень настрою, що вказує на позитивний емоційний фон.

Результати тесту свідчать про різноманітність станів серед учасниць дослідження. Частина жінок відчуває себе добре, інші ж мають проблеми зі здоров'ям, втомлюваність або знижений настрій.

Низькі показники самопочуття та активності можуть бути пов'язані з тривалим стресом, який жінки зазнають у повсякденному житті [2, с. 78].

Чарльз Д. Спілбергер, розробляючи методику оцінки рівня тривожності, акцентував на розмежуванні двох важливих аспектів тривожності: реактивної (ситуаційної), що описує поточний стан людини під впливом певної ситуації, та особистісної, яка є стійкою рисою характеру, схильністю людини до відчуття тривоги в різних ситуаціях.

Спілбергер вважав, що ця методика є цінним інструментом для вивчення психологічних реакцій індивідів на стресові фактори, оскільки вона дозволяє розділити короточасні переживання від довготривалої схильності до тривоги. Він також наголошував, що реактивна тривожність зазвичай виникає в умовах напруженості та небезпеки і характеризується суб'єктивним відчуттям напруги, занепокоєння, збудження, а особистісна тривожність відображає схильність індивіда переживати тривогу в різних життєвих ситуаціях.

Методика Ч. Д. Спілбергера показала, що значна частина жінок, які брали участь у дослідженні, мають підвищений рівень як ситуативної, так і особистісної тривожності. Це свідчить про те, що тривалі стресові умови суттєво впливають на їхній емоційний стан і можуть бути одним з факторів ризику розвитку синдрому вигорання.

Загалом, результати опитування підтверджують, що тривожність є одним з ключових факторів, який сприяє розвитку синдрому вигорання у жінок, які перебувають у стресових умовах [1, с. 100].

Тейлор вважала, що тривожність є важливим показником, який можна використовувати для оцінки психологічного стану та емоційної стабільності індивіда. У своїх засадах Дж. Тейлор підкреслювала, що методика повинна забезпечувати кількісне вимірювання рівня тривожності, дозволяючи відстежувати ступінь схильності особистості до відчуття тривоги та її реакції на стресові фактори. Вона розглядала тривожність як індикатор, що має значення не лише у діагностиці, а й у прогнозуванні поведінкових реакцій індивіда.

Результати опитування за методикою Дж. Тейлора показав, що абсолютна більшість (82%) жінок, які брали участь у дослідженні, мають дуже високий рівень тривожності. Це свідчить про значний рівень емоційного напруження та

психічного дискомфорту у вибірковій групі. Такий високий рівень тривожності є серйозним фактором ризику розвитку синдрому емоційного вигорання [1, с. 106].

Проведене дослідження виявило сильний позитивний кореляційний зв'язок між рівнем тривожності та різними компонентами емоційного вигорання: психоемоційним виснаженням, особистісним віддаленням, зниженням професійної мотивації та загальним рівнем вигорання. Це означає, що чим вищий рівень тривожності, тим вищий ризик розвитку емоційного вигорання [4, с. 124].

Найсильніший зв'язок виявлено між тривожністю та особистісним віддаленням ($r = 0,830$), що свідчить про критичний вплив тривожності на емоційний стан та міжособистісні стосунки.

Тривожність та психоемоційне виснаження ($r = 0,631, p < 0,001$): жінки з високим рівнем тривожності частіше відчувають виснаження, що свідчить про їхню нездатність долати стресові навантаження.

Тривожність та особистісне віддалення ($r = 0,830, p < 0,001$): сильний зв'язок свідчить про те, що тривога сприяє дистанціюванню від оточення, що може погіршувати соціальну підтримку.

Високий рівень тривожності, що корелює з підвищенням інтересу до роботи ($r = 0,819, p < 0,001$), свідчить про те, що люди, які відчувають високий рівень тривоги, можуть бути більш мотивованими до виконання своїх професійних обов'язків. Це може відбуватися через бажання уникнути невдач або помилок, що підвищує їхню зосередженість і готовність до роботи.

Однак такий стан не завжди є позитивним: постійне перебування в тривожному стані може призвести до швидкого виснаження ресурсів організму, емоційного вигорання та зниження загальної ефективності. Підвищена тривожність часто стимулює продуктивність лише на короткочасних відрізках часу, але в довгостроковій перспективі може сприяти формуванню негативних наслідків для психічного здоров'я, зокрема стресу, зниження емоційного тону і, зрештою, погіршення професійних результатів.

Таким чином, хоча початковий імпульс у вигляді підвищеної мотивації може мати свої переваги, важливо вживати заходів для управління тривожністю, щоб вона не перетворилася на перешкоду для стабільної продуктивності та емоційного благополуччя. Тривожність та психічне вигорання ($r = 0,820, p < 0,001$): загальний зв'язок між тривогою і вигоранням вказує на те, що емоційні та когнітивні наслідки стресу посилюють прояви вигорання.

Результати підкреслюють важливість психологічної підтримки жінок у стресових ситуаціях. Зниження рівня тривоги є ефективною стратегією для профілактики емоційного вигорання. Це може включати релаксаційні техніки, когнітивно-поведінкову терапію, а також розвиток стійкості до стресу через позитивні соціальні взаємодії та збереження балансу між роботою і особистим життям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коқун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В., Малхазов О. Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.
2. Лемак М. В., Петрище В. Ю. Психологу для роботи. Діагностичні методики. Ужгород, 2011. 615 с. URL: https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/MZPsSI/Psychologu_dla_roboty.pdf (дата звернення: 15.11.2024).
3. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики: навчальний посібник. К.: Слово, 2009. 459 с.
4. Руденко В. М. Математичні методи в психології. К.: Академвидав, 2009. 384 с.

*Закутська Валерія Євгенівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

ЕВФЕМІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ТАКТИКА (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ *DEADPOOL & WOLVERINE* ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ)

Глобалізаційні процеси та інтернаціоналізація суспільства призводять до виникнення суттєвих викликів у міжкультурній комунікації. У певний момент у суспільстві з'являється потреба в мовних засобах, що дозволяють піднімати небажані, делікатні чи конфліктні теми, не називаючи їх напрому. До прикладу, працюючи з художніми творами, перекладач має вирішити проблему: як передати сенс вихідного твору, мовлення персонажів, не втрачаючи оригінальної емоційної інтенсивності. Одним із засобів вирішення цієї проблеми є непряма номінація, зокрема її різновид – евфемізація.

Згідно з визначенням у словнику англійської мови *Merriam-Webster*, термін «евфемізм» походить від грецького слова «*eúphēmos*», яке означає «виголошення звуків, що віщують добро», «приємнозвучний» або «сприятливий». Перша частина цього кореня – префікс «*eu-*», що означає «добрий». Друга частина – «*phēmos*», тобто «мова». Таким чином, евфемізація означає використання благозвучних, необразливих слів та висловів на заміну тих, що позначають щось неприємне чи можуть образити [2]. Відповідно до цього, евфемізмами є лексичні одиниці, які виникають в результаті цієї заміни.

В основі явища евфемізації лежать глибоко архаїчні пережитки мовних «табу» (забобони, пов'язані з магичною вірою в дію слова) та чинники соціальної діалектології. З цієї причини люди вживають політкоректні лексеми, уникаючи вживання вульгаризмів, або використовують їхні замітники [4].

Незважаючи на це, у ХХІ столітті суспільство активно прагне до демократизації всіх сфер життя, у тому числі мовлення. Яскравим прикладом

чого є процес деевфемізації, коли непристойні слова не підлягають цензурі. Це значне зрушення в мові відображається, серед іншого, у масовому кіно. При перекладі кінофільмів як художніх творів, важливо відтворити кожний складовий елемент, зокрема мовленнєву характеристику персонажів, яка є істотним складником кінематографічного й художнього образу.

Дедпул, як один з головних персонажів, антигерой кіновсесвіту *Marvel*, має свої поведінкові (в тому числі мовленнєві) особливості, які роблять його стиль унікальним і водночас стають викликом для перекладача. Для персонажа характерні сарказм і чорний гумор, гра слів, грубий і нецензурний стиль висловлювання. Наприклад: *You... Christ. Motherfucker! My world is fuck... – Курва, мудачело! Мій світ у сраці...* [1, 00:02:07]. Через різницю у культурних та мовленнєвих нормах, обценна лексика у репліках Дедпула часто зазнає мітігації в українському перекладі.

В українській мові інвективну лексику розрізняють за чотирма ступенями образливості. Перший рівень – рівень інвективного мовного простору нейтрального характеру (*лох* (довірлива, наївна людина), *дурень* (розумово обмежена, тупа людина)). У спілкуванні ці лексеми часто набувають пейоративної конотації, сприймаються як образливі. До другого рівня найчастіше відносять зоосемантичні метафори із інвективною оцінкою особистості з чітко вираженою негативною експресією. Це пов'язано з чималою кількістю українських інвективних засобів, зооморфізмів, переносно-образне значення яких спрямоване на позначення інтелектуальних здібностей і асоціальних моделей поведінки. Наприклад, *півень* (задерикувата й запальна людина; пасивний гомосексуаліст), *кобила* (вперта і тупа людина). Лексеми з лайливою, обценною семантикою формують третій рівень. З негативною оцінкою особистості відзначаються слова *курва* (гуляща жінка, розпусниця, повія), *падла/падлюка* (непорядна, підла людина). Четвертий рівень передбачає використання обценних лексем з високим зарядом нецензурності, емоційності та експресивності. Складовою такого обценного лексикона є матірня лайка. За словником української мови, «матюк – вульгарна лайка (звичайно, з образливо вжитим словом «*мати*»)» [5].

Дж. Лакофф визначає, що інвективна лексика розділена на дві групи: сильна (*strong swear words*) і слаба лайка (*weak swear words*). Дослідник пояснює, що різниця використання залежить від того, як людина виражає своє почуття. Сильна лайка – це слова, які використовуються для образи інших та висловлювання крайнього ступеня як правило негативних емоцій; такі слова мають найгрубіший характер (*Holy shit!, Hell!, Son of a bitch!, Motherfucker!, Goddamn!, Fuck!*). Слабка лайка також використовують для вираження образи або передачі емоцій, але її характер не такий грубий, як у сильної (*Blah!, Ouch!, Stupid!, Coward!, Oh Gosh!, Dummy!*) [3].

Розглянемо використання зниженої лексики у досліджуваному матеріалі. Наприклад, на початку фільму Дедпул каже, що *Disney* купили *Fox* і довго ділили авторські права, в той час як *Marvel* мала можливість купити права на Дедпула набагато раніше: *Marvel's so stupid – Марвели довбодзьоби* [1, 00:00:57].

Лексема *stupid* належить до першої, слабкої групи інвективної лексики, у той час як українська «довбодзьоби» – до другого, більш сильного. Також персонаж використовує у перекладі розмовну, зневажливу форму «Марвели», що влучно передає його ставлення до компанії та ситуації в цілому. При буквальному перекладі *Марвел – такі дурні*, втрачається характерний тип мовлення персонажа. А такий переклад як *в Марвел самі debilи* був би слабшим за силою, але більш схожим з характером головного героя. Перекладач застосовує в цілому вдале рішення, адже використання культуроспецифічних саркастичних евфемізмів вдало відтворює характер персонажа та смисл сказаного.

У деяких випадках евфемізація є доречним рішенням, адже враховує норми української мови. Наприклад: *I gotta be honest, I've always wanted to ride with you, Log. You and me getting into it. Deadpool and Wolverine just fuckin' shit up.* – Скажу чесно, я завжди хотів працювати разом. З нас була би класна команда. Дедпул і Росомаха разносять усе [1, 00:02:33].

Втім стилістично нейтральний переклад пейоративної лексики наскрізно в репліках персонажа призводить до викривлення при передачі образу Дедпула в українському варіанті. Відповідно, для компенсації таких втрат, використовується заміна нейтральної лексики на знижену: *That's when you get those toy, Hulk hands, right? And when you just, you look down, and you just you brace yourself and you ravage the midsection.* – Є така іграшка, рука Халка. Ви її надягаєте, а далі беретеся за член і надручуєте до посиніння [1, 00:07:40].

Таким чином, робимо висновок, що тактика евфемізації, застосована в українському перекладі переважно вдало відтворює образ персонажа, специфіку його мовлення та характерні риси гумору, не порушуючи при цьому культурних та мовних норм.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Deadpool & Wolverine*. 2024. URL: <http://surl.li/drkwjh> (дата звернення: 27.10.2024).
2. *Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus* [Електронний ресурс]. 2024. URL: <http://surl.li/juvvvm> (дата звернення: 20.10.2024).
3. Loae F. J. The nature, types, motives, and functions of swear words: A sociolinguistic analysis. *International Journal of Development Research*. 2019. Issue 09, vol. 04. P. 27048-27058. URL: <http://surl.li/xzthfy> (дата звернення: 27.10.2024).
4. Гаврилів О. *Мовний серпанок або коротко про евфемізми*. 2020. URL: <http://surl.li/xhqprx> (дата звернення: 20.10.2024).
5. Топчий Л. М. *Про інвективний фонд сучасної української мови*. URL: <http://surl.li/jwgtpl> (дата звернення: 27.10.2024).

*Зудін Олексій Вікторович, магістрант;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У ВИРОБНИЧОМУ КОЛЕКТИВІ

Вступ. Процес внутрішньогрупового спілкування неможливий без протиріч і конфліктів. Останніми роками, у зв'язку з певною економічною нестабільністю та ситуацією, яка склалася з 2020 року через розповсюдження COVID-19, а також з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в 2022 році проблема конфліктних взаємовідносин набула особливо важливого значення. Та це і зрозуміло. Адже у всіх сферах суспільного життя – економічній, політичній, культурній тощо постійно тримається висока напруга, зростає тривожність, занепокоєння та інші емоції, які доволі часто впливають на клімат в виробничому колективі та можуть призвести до конфліктів. Люди знервовані, втомлені і роздратовані нестабільністю, невпевненістю. Всі ці аспекти та події впливають на внутрішні процеси в компаніях та настрої співробітників, змінюється інтенсивність діяльності та з'являються складності в управлінських рішеннях.

Таким чином, збільшення кількості конфліктів, які відбуваються у бізнес-середовищі будь-якої сучасної організації потребує більш глибокого вивчення та осмислення їхньої природи та динаміки, у тому числі завдяки ознайомленню з теоретичними розробками, а також експериментальними та прикладними дослідженнями зарубіжних та українських науковців, а також застосування цих методів на практиці для управління компанією.

Особливої уваги заслуговують праці, спрямовані на вивчення психологічних чинників конфлікту, а саме: дослідження та роботи З. Фрейда, К. Хорні, К. Юнга, Е. Еріксона, Дж. Вотсона, Е. Толмена, К. Галла, Дж. Міда, К. Левіна, М. Дойча, М. Шеріфа та інших.

Але теоретичні положення та результати прикладних досліджень західних авторів не завжди можуть бути повністю релевантними для України з урахуванням особливостей історичного розвитку нашого суспільства, його ментальності, а також специфіки роботи українських компаній.

В Україні проблему конфліктів суттєво розробляють І. С. Булах, О. В. Винославська, О. В. Волянська, А. М. Гірник, Л. В. Долинська, Г. В. Ложкін, І. В. Кошова, Н. Ф. Коротенька, В. М. Кушнірюк, М. І. Пірен, Н. І. Пов'якель. Поява конфліктів, як правило, пов'язана з психологічними особливостями особистості, її поведінкою, порушеними потребами. Конфлікт – це зіткнення протилежних несумісних одна з іншою тенденцій у свідомості окремої людини, а також у міжособистісних відносинах у групі людей.

Актуальністю даного дослідження виступає проблема конфліктів, які відбуваються в організаціях протягом усього часу роботи. Це пов'язано з тим,

що конфлікти безпосередньо виникають під час процесу спілкування, взаємодії з іншими людьми або групами людей. Людина – істота соціальна, тому спілкування для неї являється невід’ємною частиною життя. У зв’язку з цим конфлікти, що виникають під час такого спілкування також стають невід’ємною частиною життя. Такі конфлікти в організаціях часто можуть дестабілізувати ситуацію в організації та призвести до певних збитків для компанії, у тому числі фінансових, втрати часу, людських ресурсів, погіршення репутації компанії та інших. Конфлікти та суперечності, які з’являються в організації, заважають працювати співробітникам, можуть викликати тривогу та вивести з душевної рівноваги. Заморожені або невирішені конфлікти часто впливають на ефективність та ставлення співробітників до роботи та колег, колектив може розпастися на групи, що також ускладнює вирішення робочих задач. Зважаючи на це важливо знати та вміти використовувати інструменти управління конфліктами, щоб зменшити або уникнути їх деструктивного впливу та перевести його в конструктив.

У такій часточці суспільства як, наприклад, виробничий колектив, практично реалізуються й конкретизуються всі його типові відносини. Сприятливе становище працівника в виробничому колективі позитивно сприяє розвитку особистості, його самореалізації, і навпаки, несприятливе послаблює впевненість у собі, породжує почуття недовіри до оточення, а відтак і громадянську пасивність.

Проблема формування виробничого колективу із здоровим психологічним кліматом займає надзвичайно важливе місце в процесі виробництва, тому проблема міжособистісних конфліктів у виробничому колективі беззаперечно важлива.

Мета дослідження: психологічний аналіз конфліктів у виробничому колективі.

Гіпотеза дослідження: важливим фактором конфліктів всередині групи є соціометрична структура виробничого колективу. На внутрішньогрупову конфліктність впливають особистісні характеристики працівників, серед яких можна виділити рівень внутрішніх конфліктів, агресивність і специфіку мотиваційних проявів.

Для перевірки гіпотези були поставлені такі задачі:

1. Провести теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження.

2. Визначити рівень внутрішньогрупової конфліктності у виробничому колективі, дослідити соціометричні характеристики та проаналізувати взаємозв’язок між соціометричними показниками колективу та рівнем його внутрішньогрупової конфліктності.

3. Дособистісні характеристики працівників (внутрішньоособистісну конфліктність, агресивність, мотивацію до успіху, мотивацію уникнення невдач і мотивацію до афіліації) та встановити, як вони впливають на рівень внутрішньогрупової конфліктності у виробничому колективі.

4. Визначити теоретичні підстави та розробити зміст соціально-психологічного тренінгу оптимізації міжособистісних стосунків у виробничому колективі.

Для вирішення поставлених завдань використовувався комплекс методів: теоретичний аналіз наукової літератури та емпіричні: анкета, спостереження, бесіда, соціометричне дослідження, психодіагностичні методики, методи математичної статистики. Діагностування глибини внутрішньогрупового конфлікту проводилася за допомогою методики О. М. Бандурка. Ми використовували такі психодіагностичні методики: методика дослідження рівня агресивності А. Басса та А. Даркі, методика дослідження мотивація афіліації А. Меграбяна, методики дослідження мотиву досягнення успіху та мотиву уникнення невдач Т. Елерса.

Висновки. Одержані результати дослідження мають високу практичну значимість і можуть бути застосовані як для теоретичного вивчення представниками різних компаній, так і для практичного застосування в частині використання рекомендацій щодо запобігання організаційних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко І. В. Корпоративний клімат як важлива складова корпоративної культури. *Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 травня 2013, Кам'янець-Подільський, 2013. С. 187–189.

2. Гаврюшенко В. Теоритичні основи дослідження міжособистісної взаємодії в психології. *Вісник Львівського університету. Сер. Психологічні науки*. 2021. Випуск 11. С. 37–47.

3. Долинська Л. В. Психологія конфлікту: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2017. 304 с.

*Івакіна Варвара Олександрівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЛІНГВОСТИЛІСТИКА АНГЛОМОВНИХ КІНОДІАЛОГІВ

У кінофільмах діалоги є одним із ключових інструментів, що допомагають розкрити характери персонажів, передати емоції та розвинути сюжетну лінію. Як особливий жанр комунікації кінодіалоги володіють власними мовними, стилістичними й риторичними характеристиками, що робить їх актуальним предметом лінгвостилістичного дослідження. Вивчення кінодіалогів допомагає зрозуміти механізми мовленнєвих стратегій, стилістичних прийомів та лексичних виборів, які застосовуються для створення комунікативного ефекту в англomовному кінематографі.

Кінодіалог можна визначити як унікальну форму комунікативної взаємодії, де поєднуються елементи реального спілкування та художнього вираження. На думку М. Галлідея [10], кінодіалоги слугують не лише для передачі інформації, але й для відображення соціальних відносин між персонажами. Це дає можливість аудиторії краще зрозуміти внутрішній світ героїв і соціальні структури, у яких вони перебувають. Отже, кінодіалог виконує як комунікативну, так і естетичну функцію [3, с. 302].

Стилістика кінодіалогів включає використання мовних засобів, які створюють певний емоційний настрій та додають виразності. Знавці мови кіно зазначають, що стилістичні особливості кіномови значною мірою залежать від жанру фільму. Наприклад, у драматичних стрічках використовуються діалоги, насичені емоціями: *"I just... I don't understand, Mark. You left without a word. No explanation, nothing. I needed you, and you were just... gone"*, тоді як у комедіях діалоги наповнені гумором та іронією [6, с. 45].

Діалоги в кіно часто містять мовленнєві стратегії, що надають їм більшої природності й виразності. Скорочення, еліпсис, використання риторичних запитань та інтертекстуальних покликань є типовими для кіномови [6, с. 51]. Тож діалоги виконують не тільки інформативну функцію, але й емоційну, сприяючи розвитку емоційного зв'язку між глядачем та персонажем. Така емоційна насиченість діалогів допомагає краще передати тональність сцени та створити певний психологічний ефект для глядачів.

Науковці вважають, що лінгвостилістичні особливості кінодіалогів, такі як використання метафор, порівнянь та сленгу, відображають унікальний кінематографічний стиль, наприклад: *"My mama always said, 'Life was like a box of chocolates. You never know what you're gonna get.'"* Вони допомагають передати як культурні, так і соціальні аспекти, особливо в контексті англomовного кінематографу.

Методологія дослідження кінодіалогів передбачає застосування контент-аналізу та стилістичного аналізу. Зокрема, методика аналізу текстових структур, запропонована Т. ван Дейком [11], допомагає ідентифікувати основні стилістичні риси кіномови та розкрити глибинні смисли тексту [7, с. 257]. Так, кінодіалоги мають виразні стилістичні характеристики, які дозволяють режисерам створювати більш глибокий і змістовний сюжет, впливаючи на емоційний стан аудиторії.

Сленг і неформальна лексика є одними з основних стилістичних особливостей кінодіалогів, оскільки вони допомагають відобразити соціальний статус та індивідуальні риси персонажів, наприклад: *"No, man, it's just... look, we're all messed up, okay? You're not the only one with problems."* Дж. Бурдье зазначав, що сленг є потужним засобом соціальної ідентифікації [6, с. 38].

Вибір синтаксичних конструкцій у кінодіалогах може значно варіюватися залежно від жанру фільму. Дослідження Крістіана Метца [8] показують, що у трилерах переважають короткі, уривчасті речення для створення напруги, тоді як у драмах використовуються складні речення, що додають глибини діалогам.

Метафори, порівняння та іронія є важливими стилістичними прийомами у кіномові.

Повтори й риторичні питання допомагають підкреслити важливі моменти сюжету та надають діалогам ритмічної виразності: *“Do you wanna know why I use a knife? Guns are too quick. You can’t savor all the... little emotions. In... in their last moments, people show you who they really are. So, in a way, I knew your friends better than you ever did. Would you like to know which of them were cowards?”* Такі прийоми значно посилюють емоційний вплив на глядача.

Контекст значною мірою впливає на вибір лексики та синтаксичних конструкцій. А. Вежбицька [9] стверджує, що лексичні й синтаксичні особливості діалогів залежать від соціокультурних умов, у яких розгортається сюжет фільму [4, с. 62].

Лексичні та синтаксичні особливості кінодіалогів є важливими засобами побудови виразного стилю спілкування, що додає тексту унікальності та характерності.

Діалоги у драматичних фільмах часто є насиченими емоціями, що допомагає передати глибокі переживання персонажів. Емоційно насичені діалоги є однією з основних рис драматичних фільмів.

Комедійні діалоги базуються на використанні гумору, іронії та сарказму. Через іронію та каламбури комедія відрізняється від інших жанрів своєю легкою мовленнєвою структурою.

Трилери вимагають динамічних діалогів, які посилюють атмосферу напруження та невизначеності, наприклад: *“Please... I am a free man. I was stolen. I don’t belong here. You have to listen to me.”* Такі діалоги часто містять короткі фрази та уривчасті речення, що сприяє створенню інтриги.

В анімаційних фільмах використовуються мовні прийоми, які роблять діалоги зрозумілими для молодшої аудиторії, наприклад: *“Hey, kid, you know what? You’ve got to live your life! Just take it easy. Hakuna Matata!”* А. Кларк зазначає, що простота мови й лексики є важливими елементами анімаційних діалогів [6, с. 31].

Кінодіалоги допомагають розкрити соціальні відносини між персонажами. Стиль діалогів може варіюватися залежно від типу відносин між персонажами, відображаючи їхній соціальний статус і психологічні особливості.

Кінодіалоги є ефективним засобом для вивчення іноземної мови, оскільки вони відображають живу, автентичну мову. Перегляд фільмів допомагає опанувати розмовні вирази та сленг, які важко зустріти в традиційних підручниках.

Кожен жанр кіномистецтва має свої унікальні лінгвостилістичні характеристики, які впливають на формування особливого стилю діалогів і сприяють залученню аудиторії у світ персонажів. Дослідження показує, що кінодіалоги є багатошаровим явищем, де стилістичні та мовні засоби відіграють важливу роль у передачі емоцій і соціальних відносин між персонажами. Кіномова у діалогах допомагає глядачам повніше зрозуміти культурні та мовні особливості англomовного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Близнюк А. С. Лінгвістичні особливості слоганів до англомовних фільмів. *Перекладацькі інновації: матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*, м. Суми, 16-17 березня 2017 р. / Редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. Суми: СумДУ, 2017. С. 129–132. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/52128> (дата звернення: 01.11.2024).
2. Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика в контексті загального мовознавства. *Мовознавство*. 2017. № 4. С. 20–27. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/879.html> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Корольова Т., Норяк Т. Експлікація та імплікація при дублюванні англомовних художніх фільмів українською мовою. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія: Лінгвістичні науки*. 2020. Вип. 31. С. 294–311. URL: <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2020-31-19> (дата звернення: 02.11.2024).
4. Пересецький Р. Метаопис у сучасному кіно: український контекст. *Студії мистецтвознавчі*. 2016. Вип. 3 (55). С. 58–64. URL: <https://sm.etnolog.org.ua/zmist/2016/3/58.pdf> (дата звернення: 02.11.2024).
5. Підкамінна Л. Лінгвостилістика неологізмів у мові сучасних українських ЗМІ. *Лінгвостилістичні студії*. 2019. Вип. 10. С. 144–153. URL: <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-144-153> . (дата звернення: 02.11.2024).
6. Сіроштан Т. О. Специфіка перекладу англомовних кінематографічних текстів. Суми: СумДУ, 2020. 77 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1yiEsLZdCC3YgPi37bmmYtxlMZRfDtFvl/view> (дата звернення: 03.11.2024).
7. Ясинецька Н. А. Лінгвостилістика нових запозичених англізмів в українській мові. Філологічні студії: *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2014. Т. 10. С. 255–263. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/view/439/434> (дата звернення: 03.11.2024).
8. Christian Metz and the Grand Syntagma of Cinema. *Media Studies*. URL: <https://media-studies.com/grand-syntagma/> (дата звернення: 19.11.2024).
9. Goddard C., Wierzbicka A. *Words and Meanings: Lexical Semantics Across Domains, Languages, and Cultures*. Oxford University Press, 2014. 352 p.
10. Halliday M. *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. New York: Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, an informa business, 2014. URL: <http://surl.li/zabrmf> (дата звернення: 19.11.2024).
11. Teun A van Dijk. *Discourse, power and access*. Academia.edu. URL: https://www.academia.edu/19985027/Discourse_power_and_access (дата звернення: 19.11.2024).

*Іванова Юлія Сергіївна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Семенова Олена Валентинівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ВИКОРИСТАННЯ АНТОНІМІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ПРИ ПЕРЕДАЧІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

За шкалою «неперекладності» фразеологізми, або фразеологічні одиниці (ФО), посідають чи не перше місце, «неперекладність» фразеології відзначається всіма фахівцями поміж характерних ознак стійких одиниць [1, с. 17].

Є безліч способів передавання ФО. Згідно з класифікацією, в основу якої покладено принцип опозиції, усі способи перекладу ФО можна умовно розділити на три групи.

1 група. Переклад фразеологічний, тобто за допомогою фразеологічного еквівалента або аналога, і нефразеологічний, за допомогою калькування, лексичного, описового (дескриптивного) або комбінованого перекладу.

2 група. Переклад узуальний (словниковий) та оказіональний (контекстуальний).

3 група. Переклад антонімічний і неантонімічний.

Зупинимося детальніше на антонімічному способі перекладу ФО. Антонімічний переклад є важливим методом у перекладі фразеологізмів, коли значення лексичної одиниці передається через антонім із відповідними змінами структури речення. Такий метод особливо актуальний у перекладі французьких фразеологізмів, які нерідко не мають прямого аналогічного виразу в українській мові. Застосування антонімічного перекладу допомагає зберегти не лише зміст, але й стилістичне забарвлення фразеологічного виразу.

Антонімічний переклад, як перекладацька техніка, відрізняється тим, що дозволяє уникати калькування та забезпечувати природність мови перекладу. Антонімічна заміна доцільна, коли прямий переклад зберігає лише частину змісту або емоційного забарвлення. Використання антонімічного перекладу у фразеології також допомагає обійти культурні розбіжності, коли безпосередній переклад не є зрозумілим.

Антонімічний переклад застосовується, коли: прямий переклад не відповідає культурному контексту; фразеологічний зворот не має сталого еквівалента в мові перекладу; потрібно зберегти емоційне забарвлення або стиль [1].

Розглянемо декілька прикладів французьких фразеологізмів, де антонімічний переклад дозволяє максимально зберегти зміст і стиль: «*Ne pas avoir froid aux yeux*» буквально перекладається як «не боятися холоду», що означає «не з боязкого десятка», «бути сміливим». У цьому випадку український варіант «не боятися» або «бути сміливим» за допомогою антонімічного підходу звучить більш природньо [2]. «*Mettre les bâtons dans les*

roue» – дослівно «встромляти палки в колеса», що вживається на позначення «створити перешкоди». В українській мові доречно передати значення як «не давати рухатися далі» або «заважати», що досягається через антонімічний підхід [3].

Антонімічний переклад часто дозволяє зберегти емоційну насиченість виразу. Завдяки цьому перекладач передає не лише прямий зміст, а й атмосферу оригінального тексту, його настрій, що є важливим у художньому перекладі.

Переклад фразеологізмів без антонімічної трансформації нерідко призводить до калькування, яке не відображає реалій української культури. Використання антонімічного перекладу дозволяє уникати буквального перекладу, що робить текст більш зрозумілим і природним для українського читача.

Антонімічний переклад є ефективним інструментом для передачі фразеологічних одиниць із французької мови на українську, особливо коли відсутні прямі еквіваленти. Такий підхід зберігає стилістичну і емоційну насиченість тексту, адаптує фразеологізми до культурного контексту української мови, що підвищує якість перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жулавська О. О., Назаренко О. В. Переклад: теоретичні та практичні аспекти: навчальний посібник. Суми: СумДУ, 2017. 133 с.
2. Dictionnaire phraséologique franco-ukrainien. Vengrenovska G. F., Vengrenivska M. A. Kiev: Radianska chkola, 1987. 37 p.
3. Planelles G. Les 1001 expressions préférées des français. P.: Éditions de l'Opportun, 2011. 1181 p.

*Івасюк Наталя Петрівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В СИТУАЦІЇ ВИМУШЕНОГО БЕЗРОБІТТЯ

Вступ. Зайнятість населення – найбільш узагальнена характеристика економіки. У ХХІ столітті повна зайнятість населення визнана міжнародними організаціями одним із головних показників якості життя населення, що характеризує розвиток країн. Відсутність безробіття є ознакою високорозвиненої економіки, ефективної організації праці.

Політичні та соціальні потрясіння, фінансово-економічні кризи актуалізують одну з найважливіших соціально-економічних проблем сьогодення – безробіття. Останніми роками, особливо складна ситуація

розвитку економічних відносин в Україні, яка склалася в зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації призвела до стрімкого скорочення робочих місць та навантаження на одне робоче місце, що призвело до вимушеної незайнятості і безробіття економічно активного населення. Безробіття є гострою проблемою сучасного суспільства, яке впливає не лише на економічні можливості людини, але й безпосередньо позначається на її психологічному стані, викликаючи деструктивні психологічні зміни особистості.

В основі станів психічної і психологічної дезадаптації лежить взаємодія зовнішніх факторів ризику й індивідуально-психологічних особливостей людини. Вирішальне значення має сполучення визначених ситуаційних й особистісних факторів, що обумовлюють у сукупності низький рівень адекватності і цілеспрямованості реагування людини на умови психотравмуючого впливу, що здобуває внаслідок цього для індивіда кризовий характер.

Умови сучасного ринку праці пред'являють до особистості принципово нові вимоги: адекватне самовідношення (відповідність образів Я-реальне і Я-ідеальне у Я-концепції), адекватний рівень соціальної компетенції, високий ступінь соціально-психологічної пластичності, володіння психологічними технологіями адаптивного соціального функціонування. Зазначені вимоги до особистості можна розглядати як загальні адаптивні ресурси, що дозволяють функціонувати в режимі, що по своїм психосоціальним параметрам відповідає стресовій ситуації сучасного ринку праці.

Проблема безробіття, його соціальних, економічних, психологічних чинників та наслідків, питання соціально-психологічної адаптації особистості в умовах безробіття розглядається у працях багатьох вчених. Дослідженням цих питань розпочали займатися ще класики політекономії (А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс), і такі дослідження тривають ще й досі.

В економічній літературі знаходять своє відображення такої проблеми в роботах Д. Гелбрейта, Р. Еренбурга, Д. Кейнса, К. Макконнелла, А. Оукена, П. Самуельсона, а також таких українських вчених: І. Вернадського, С. Подолинського. Значний внесок у розробку теоретичних основ регулювання зайнятості внесли такі відомі вітчизняні вчені, як С. Бандур, Д. Дмитренко, Л. Кривенко, О. Сологуб, Л. Федулова. Проблемами зайнятості та розробкою напрямків вирішення проблеми безробіття в Україні зробили такі науковці, як А. Бабаскін, Д. Богиня, П. Василенко, В. Венедиктов, С. Дріжчана, В. Жернаков, С. Іванов, Г. Кондратьєв, О. Магницька.

Аналіз сучасних українських наукових публікацій дозволяє стверджувати, що людям, які вимушено втратили роботу, притаманне розмаїття індивідуальних психологічних рис. У безробітних виникає песимізм, незадоволеність життям, зниження комунікативних здібностей, агресивність

(Н. Фізер, Є. Брук), посилення почуття самотності, ізоляції, втрата прагнення до впорядкованого життя (К. Леана, Д. Фельдман).

Проте оптимізація процесів соціально-психологічної адаптації людей в ситуації вимушеного безробіття, дослідження психічних станів, що виникають в ситуації життєвої кризи при втраті роботи, змінах статусного положення, виявлення чинників та умов, що сприяють підвищенню адаптованості особистості, залишаються багато в чому невирішеними. Незважаючи на значну кількість досліджень, реалії ринку праці вимагають подальшого опрацювання методичних підходів аналізу проблеми безробіття та пошуку механізмів подолання його негативних наслідків.

Мета дослідження: на основі комплексного соціально-психологічного дослідження виявити особливості адаптивних ресурсів особистості в ситуації вимушеного безробіття.

В процесі дослідження було висунуте **припущення** про те, що в ситуації вимушеного безробіття адаптивні ресурси особистості (позитивна Я-концепція, інтернальний локус контролю, конструктивні стратегії поведінки) запобігають розвитку соціально-психологічної дезадаптації.

Виходячи з гіпотези і мети дослідження, були поставлені такі **завдання**:

1) здійснити теоретичний аналіз останніх досліджень сутності соціально-психологічної адаптації особистості в кризовій ситуації вимушеного безробіття;

2) визначити особливості психологічних станів особистості в кризовій ситуації вимушеного безробіття;

3) визначити ризики соціально-психологічної дезадаптації у людей, що втратили роботу;

4) дослідити особливості Я-образу, локус контролю, стратегій поведінки у якості адаптаційних ресурсів людей в кризовій ситуації вимушеного безробіття;

5) розробити ефективну програму соціально-психологічної допомоги особистості в кризовій ситуації вимушеного безробіття.

Для вирішення поставлених завдань використовувався комплекс методів: теоретичний аналіз наукової літератури, спостереження, а також психодіагностичні методики. Діагностування стану тривоги в різних умовах, у тому числі для оцінки психічного здоров'я проводилося за допомогою шкали тривоги Спілбергера (або шкала ситуативної та особистісної тривожності Спілбергера-Ханіна). Також були використані методики «Діагностика копінг-поведінки в стресових ситуаціях» (часто відома як опитувальник копінг-стратегій або *Coping Strategy Indicator, CSI*) для виявлення й аналізу стратегій, які люди використовують для подолання стресу. Методика діагностики «реального Я» та «ідеального Я» за допомогою Q-сортування, розроблена Карлом Роджерсом, була використана для оцінювання самооцінки та самоприйняття людини, а також рівня її особистісної гармонії. Методика визначення рівня суб'єктивного контролю (РСК), розроблена Е. Ф. Бажиним,

К. А. Голінкіною та О. М. Еткіндом, була використана для оцінки локусу контролю особистості, наскільки людина вважає себе відповідальною за події у своєму житті.

Висновки. Таким чином, дослідження підтверджує, що адаптація до вимушеного безробіття залежить від комплексу соціальних і психологічних ресурсів, які включають емоційну стійкість, соціальну підтримку, самооцінку, гнучкість і здатність до саморозвитку. Розуміння цих чинників може допомогти у розробці підтримуючих програм для людей, які опинилися в подібній ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байер О. О. Життєві кризи особистості: навч. посібник. Д.: Вид-во ДНУ, 2010. 244 с.
2. Мілютіна К. Л. Метода підвищення адаптивності безробітних. *Актуальні проблеми психології*. Т. X. Ч. 1. 2008. С. 176–183.
3. Ткачишина О. Р. Кризові ситуації: адаптаційні ресурси особистості та соціальні стереотипи. *Теорія і практика сучасної психології*: зб. наук. праць. Запоріжжя, 2020. № 1. Т. 3. С. 116–120.

*Люхіна Софія Олександрівна / Sofiia Pliukhina, учениця 11-Мі класу;
наук. керівник – вчитель англійської мови Комлик Ксенія Андріївна,
Дніпровський лицей № 31 «Пріоритет» Дніпровської міської ради*

TECHNOLOGICAL INNOVATIONS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

The first and most significant factor to consider is the Internet. It serves as an invaluable tool for accessing new information and assessing one's knowledge. Contemporary methods of learning a foreign language rely on specialized approaches that actively integrate Internet technologies and other online resources, making the learning process more enjoyable, accessible, and flexible. The use of various online tools—such as apps and e-books—is essential because they encourage students to broaden their knowledge and engage in authentic communication beyond the classroom, whether through travel, conversations with international peers, or exchanging information in foreign languages in diverse formats.

It is widely acknowledged that individuals who can understand and converse in a foreign language experience immense satisfaction in their efforts and achievements. Language skills extend beyond basic interactions for tourism, social media, or academic success; they also enable engagement with the cultural values of other nations through personal conversations, reading books, and watching movies in the target language, as well as fostering effective communication with colleagues abroad.

The Internet allows students to explore topics of interest and complete tasks that support their academic or professional development. It also enhances

communication abilities by encouraging students to work together to solve engaging and straightforward problems, which fosters increased social engagement. Furthermore, the Internet contributes to the mastery of speech, vocabulary, and grammar while stimulating critical thinking skills, such as analysis, synthesis, editing, and comparison. Therefore, the skills cultivated through the use of online resources not only enhance language learning but also promote the development of students' social and psychological traits, including self-confidence, teamwork, and overall personal growth through interactive methods.

Thanks to the Internet, we can access information at any time using a phone, computer, or any connected device. This method's mobility is especially convenient, as it allows for studying in various settings—on public transport, at home, in a restaurant, or even at work. However, there are some drawbacks. Not all online information is reliable, making it essential to verify sources with the assistance of a teacher or an expert. Additionally, some regions still lack internet access, limiting the availability of language learning resources. Fortunately, solutions exist in the form of mobile apps and translators that function offline, provided one identifies resources that are both effective and engaging.

The integration of the Internet in education has also altered the role of the teacher. Rather than being the sole source of knowledge, the teacher now serves as a guide to help students overcome challenges, a resource for verification, and most importantly, a supportive ally. In my opinion, teachers should offer students access to interactive activities online, such as enjoyable card games on Quizlet or group games on Kahoot. These interactive methods can make foreign language learning more appealing by presenting content in a dynamic and engaging way.

Honestly, it is difficult to imagine learning a foreign language today without the Internet. Tools such as Cambridge or Google Translate are invaluable for translating unfamiliar words, while language learning apps like Duolingo and Busuu motivate students through fun games and interactive tasks. Watching movies and reading books in the target language further enhance language comprehension, helping students acquire new expressions and expand their vocabulary.

Ultimately, it is important to remember that learning a foreign language can be both easy and enjoyable. The key is to find the right online resources that align with personal goals—whether for professional purposes (especially for programmers and linguists), communication while traveling, or correspondence with international friends.

REFERENCES

1. Fouz-González, J. (2020). Using apps for pronunciation training: An empirical evaluation of the English File Pronunciation app. *Language Learning & Technology*, 24(1), 62–85. URL: <https://doi.org/10125/44709> (Accessed 10 November 2024).
2. Information Technologies and Learning Tools. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index> (Accessed 10 November 2024).

*Ищенко Тетяна Валеріївна, старший викладач кафедри мовної підготовки;
Нікітіна Ірина Петрівна, старший викладач кафедри мовної підготовки;
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасна українська освіта переживає новий складний період, пов'язаний з адаптацією до вимог глобалізованого світу, впровадженням цифрових технологій та реформуванням навчальних програм задля підвищення їхньої відповідності європейським стандартам. Необхідність інтеграції інноваційних методів навчання, зокрема дистанційних та змішаних форм, а також забезпечення доступу до якісних освітніх ресурсів для всіх регіонів країни є вкрай важливим сьогодні. Багато українських навчальних закладів долучають онлайн-платформи та штучний інтелект до навчальних планів.

Роль технологій у вивченні мов стає дедалі важливішою, а розвиток штучного інтелекту кардинально змінює підхід до мовної освіти. Інноваційні інструменти допомагають подолати мовний бар'єр та створюють інтерактивне навчальне середовище, що відповідає потребам сучасного учня. Штучний інтелект не лише змінює традиційні методи викладання іноземних мов, але й пропонує нові інструменти для багатьох видів діяльності, наприклад індивідуалізації навчання, автоматизації перевірки знань, а також створення інтерактивного середовища для практики мовлення та сприйняття на слух, поліпшення вимови, вивчення лексики в контексті, а також адаптивного підбору навчальних матеріалів відповідно до рівня знань учня, зворотного зв'язку в режимі реального часу та ефективного занурення в мовне середовище через інтерактивні розмовні симуляції тощо.

Давайте зануримося в практичні аспекти використання штучного інтелекту у викладанні іноземних мов в українських школах.

Використання інтерактивних підручників та платформ можна надавати персоналізовані завдання та легко адаптувати завдання відповідно до рівня кожного учня, забезпечуючи оптимальне навантаження. Наприклад, якщо учень легко справляється з граматичними вправами, система запропонує складніші тексти для читання. Штучний інтелект може створювати інтерактивні вправи, наприклад, заповнення пропусків у тексті, співставлення слів з їхніми значеннями або навіть складання власних речень. Також ШІ може генерувати різноманітні аудіо та відеоматеріали, такі як діалоги, пісні або новини, які можна використовувати для відпрацювання вимови та аудіювання.

Для успішного забезпечення навчання Міністерство освіти та науки України пропонує використовувати такі платформи:

Duolingo [2] використовує гейміфікацію, тобто елементи гри, щоб мотивувати користувачів для проходження уроків, які складаються із завдань на переклад, аудіювання, читання та написання. Додаток пропонує курси для понад 30 мов, серед яких є як популярні мови (англійська, іспанська, французька), так і менш поширені. Додаток пропонує аудіозаписи для практики

вимови та сприйняття на слух, а також ілюстрації та короткі відеоматеріали для кращого розуміння контексту.

Babbel пропонує курси для вивчення англійської, іспанської, німецької та французької та має структуровані уроки, розроблені мовними експертами [1]. Уроки в Babbel розбиті за тематикою (наприклад, подорожі, робота, повсякденне спілкування). Це дозволяє вивчати нові слова та фрази, які легко застосовувати у реальних ситуаціях. надає детальні пояснення граматичних правил. Це допомагає користувачам розуміти основи мови та застосовувати їх у різних контекстах. Babbel використовує записи з носіями мови, що допомагає користувачам тренувати сприйняття на слух і працювати над правильною вимовою. Додаток має функцію розпізнавання голосу, яка дозволяє практикувати вимову та отримувати зворотний зв'язок.

Rosetta Stone базується на принципах «занурення» (immersion), тобто вивченні мови без використання рідної мови [5]. Додаток пропонує інтерактивні вправи, завдання на розпізнавання мови, надає можливість відстежувати прогрес і регулярно пропонує повторювати пройдені теми для кращого закріплення знань.

Memrise використовує методику активного запам'ятовування та інтерактивні технології для створення захоплюючого і ефективного процесу навчання і має схожі функції, такі як гейміфікація навчання, персоналізовані уроки, аутентичні відео та аудіоматеріали, інтерактивні вправи тощо [4]. Однак на відміну від деяких інших платформ, Memrise більше зосереджений на словниковому запасі та фразах, не занурюючи глибоко в граматичні правила.

Italki – це онлайн-платформа для вивчення мов, яка дозволяє користувачам спілкуватися з носіями мови або сертифікованими викладачами через відеоуроки. iTalki пропонує індивідуальні заняття з мовами на всіх рівнях, від початкового до просунутого [3]. Платформа популярна серед тих, хто хоче покращити свої мовні навички через спілкування з реальними людьми. Italki надає можливість спеціалізованих уроків. Крім стандартного курсу мови, Italki також пропонує уроки, спрямовані на конкретні потреби, такі як бізнес-англійська, підготовка до мовних іспитів, або вдосконалення конкретних аспектів мови.

Всі ці платформи мають як власні переваги, так і свої недоліки, багато схожих функцій, але надають можливості для кожного обрати свій шлях до успіху.

Основними перевагами використання ІІІ в навчанні іноземним мовам для учнів є персоналізація навчання, підвищення мотивації учнів, економія особистого часу та постійна доступність до навчання в будь-який зручний час. Для викладачів такі платформи теж мають користь, адже вони дозволяють швидко і коректно оцінити навички учнів, генерувати сучасний контент, наприклад за допомогою штучного інтелекту створювати різні типи вправ, наприклад, на заповнення пропусків або співвіднесення слів, складати тексти іноземною мовою для читання та перекладу, завдання для іспиту.

ІІІ може аналізувати помилки учнів та надавати індивідуальні рекомендації щодо їх виправлення.

Таким чином, штучний інтелект відкриває лише нові можливості для вивчення іноземних мов, роблячи його більш ефективним і доступним. Однак важливо пам'ятати, що він не може і не повинен повністю замінити вчителя. Роль викладача полягає в тому, щоб направляти навчальний процес, розвивати у учнів комунікативні навички та створювати сприятливе навчальне середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Babbel. URL: <https://ua.babbel.com/> (дата звернення: 14.11.2023).
2. Duolingo. URL: <https://vchymo.com/app/application/Duolingo> (дата звернення: 20.08.2023).
3. Italki. URL: https://ua.linkedin.com/company/italki?trk=ppro_cprof (дата звернення: 25.08.2024).
4. Memrise. URL: <https://istzno.dp.ua/news/yak-zareyestruvatisya-u-memrise-ta-dodati-kursi> (дата звернення: 19.08.2024).
5. Rosetta Stone. URL: <https://www.rosettastone.com/schools/> (дата звернення: 05.08.2024).

*Кармелюк Карина Олегівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ *PEAKY BLINDERS*)

Популярність стрімінгових відеосервісів активно зростає сьогодні у світі та в Україні зокрема. Лише одна підписка на будь-яку з таких платформ може відкрити цілодобовий доступ до тисяч фільмів та серіалів для перегляду онлайн. Фільми та серіали на стрімінгових платформах зазвичай мають кілька звукових доріжок і широкий вибір субтитрів, тож глядач може вибрати зручний формат перегляду, наприклад, поєднавши оригінальний звук із субтитрами рідною мовою або переглядати відео з войсовером.

Однак часом глядач може зіткнутися з проблемами сприйняття контенту через недосконалість або хибність перекладацьких трансформацій, які, своєю чергою, виникають внаслідок проблематики перекладу аудіовізуальних творів. Натепер аудіовізуальний переклад є самостійною галуззю дослідження зі своїми викликами, які стосуються не просто семантичного перекодування сенсів, але й деяких обмежень, які виходять за межі мови й стосуються побудови, структури та синтаксису візуального ряду відеоматеріалу [1, с. 158].

Проблемними елементами для перекладу з мови оригіналу на мову цільову є, зокрема, неформальна лексика, гумор та гра слів, культурна адаптація, а також збереження оригінального тону персонажа. Крім того, якісний переклад субтитрів передбачає врахування низки особливостей, починаючи з вимог щодо візуального оформлення, синхронізації, правильної

паузації, дотримання правила 6-ти секунд та закінчуючи бажаним використанням тайм-кодів [2].

Дослідження присвячене аналізу адекватності перекладу (войсоверу, субтитрів), виконаного професійним перекладачем і машинного перекладу (субтитрів) на прикладі першого сезону серіалу “Гострі картузи” (англ. “*Peaky Blinders*”), що описує життя родини Шелбі в Бірмінгемі 1920-х років. Для порівняння було розглянуто два варіанти озвучення від спільнот перекладачів (*Стругачка* [3] та *Цікава Ідея* [4]) і два варіанти україномовних субтитрів – офіційні від *Netflix* [5] та машинного перекладу від Google Translate, отриманого на основі транскрипту.

За кількістю допущених помилок найчисельнішою стала група семантичних помилок, коли спотворювався зміст оригіналу. Одним з яскравих прикладів може слугувати фраза Томаса Шелбі: “*Whiskey’s good proofing water. Tells you who’s real and who isn’t*” (епізод 3, таймінг 6:12). У перекладі від творчої спільноти *Стругачка*: “*Віскі – найкраща вода. Змиває всі маски*” (наявне ускладнене розуміння сенсу через неоднозначність перекладу першого речення). У порівнянні з цим, переклад від *Цікавої Ідеї* є трохи зрозумілішим: “*Віскі – гарна вода для проявки. Говорить хто чесний, а хто ні.*” Зміст оригіналу задовільно передають україномовні субтитри від *Netflix*: “*Віскі розставляє все по своїх місцях. Воно каже тобі, хто справжній, а хто – ні.*” Водночас у машинному перекладі повністю втрачається метафора й сенс висловлювання: “*Віскі є хорошою стійкою водою. Розповідає, хто справжній, а хто ні.*” Загалом, більш вдалим варіантами перекладу могли б бути: 1) “*Віскі – як лакмусовий папірець. Виявляє, хто є ким.*”; 2) “*Віскі – чудовий спосіб перевірити людей. Відразу зрозумієш, хто справжній, а хто ні.*”

Іншою основою для семантичних помилок стали слова Поллі Грей: “*Finish your sandwich and sling your hook*” (епізод 5, таймінг 5:05). Вислів *sling your hook* є фразеологізмом та означає швидко піти або забратися геть. Перекладачі *Стругачки* переклали фразу як “*Ковтай свій сендвіч і забирайся*”, що цілком відповідає змісту оригіналу. В той час, як *Цікава Ідея* пропонує переклад, який викривляє оригінальний зміст: “*Доїдай свій сендвіч і кажи, чого хочеш.*” Невідповідність прослідковується у протиставленні слів та намірів персонажки: у сцені Поллі вороже налаштована до небажаного гостя і прагне позбутися його якнайшвидше, а не вислуховувати його. Субтитрований переклад від *Netflix* вірно транслює зміст оригіналу, допускаючи при цьому невелику граматичну помилку “*Їж уже свій сендвічі й вали звідси.*” Машинний переклад у цьому випадку не передає значення фразеологізму, пропонуючи його дослівний переклад: “*Доїдайте бутерброд і зачепіть гачок.*”

Збереження тонкощів гумору при перекладі є серйозним викликом у перекладацькій діяльності. Наприклад, в п’ятій серії (таймінг 19:15) між майором Кемпбеллом і Томасом Шелбі відбувається діалог, в ході якого жарт формується навколо гри зі словом *backside* (зворотна сторона / зад / дупа):

M. C.: “If I get a medal, I will have your initials engraved on the backside.”

T. S.: “Huh, my initials on your backside. That’s quite an image.”

Не в кожному перекладі вдається зберегти каламбур у словах Шелбі. У перекладі від *Стругачки* втрачено гру слів та знижений гумор оригіналу:

- *Якщо я й отримаю медаль, то на ній буде викарбоване твоє ім'я.*
- *О, медалька з моїм ім'ям. Має бути красиво.*

Варіант перекладу у виконанні спільноти *Цікава Ідея* краще зберігає змісту жарту:

- *Якщо виграю медаль, вигравіюю ззаду твої ініціали.*
- *О, мої ініціали у вас ззаду. Оце так видовище.*

Субтитри від *Netflix* теж впоралися із задачею:

- *Якби я отримав медаль, то вигравіював би ззаду на ній ваші ініціали.*
- *Мої ініціали на вашому заду. Нічогенький образ.*

Однак у машинних субтитрах знову втрачено і гру слів, і смисл діалогу; додатково бачимо невдалий відповідник до слова *backside* та граматичну помилку:

- *Якщо я отримаю медаль, я вигравірую ваші ініціали на звороті.*
- *Ха, мої ініціали на твоїй спині. Це досить гарний образ.*

Цікавим матеріалом для аналізу є репліка Томаса Шелбі у третьому епізоді (таймінг 47:37): “*Your money, Mr. Kimber. Rescued from the Lee brothers and returned to you with a request for a fair hearing.*” У контексті сцени, як і в загальному значенні, словосполучення *fair hearing* позначає неупереджений розгляд якоїсь справи, тобто мається на увазі “вислухати без упереджень”. Однак перекладачі *Стругачки* допускають вільне трактування оригіналу: “*Ваші гроші, містере Кімбере. Врятовані від братів Лі та повернуті з надією на хорошу винагороду.*” З наступних слів Шелбі стає очевидно, що він не прохає про якусь “винагороду” за свій вчинок, а лише наводить факти й пропонує співпрацю на вигідних для себе умовах. Обраний варіант трактування перекидає зміст оригіналу та змінює тон мовлення персонажа. Спільнота *Цікава Ідея* уникає вільних інтерпретацій: “*...та повернуті вам із проханням вислухати.*” Україномовні субтитри від *Netflix* адаптують значення фрази зі збереженням оригінального змісту: “*...І повернуті вам з проханням про чесний суд.*” Щодо машинного перекладу, то попри низку допущених помилок (граматичні, лексичні), інтерпретація самого виразу *fair hearing* є адекватною: “*Ваші гроші, містере Кімбер. Врятований від братів Лей і повернувся до вас із проханням про справедливий розгляд.*”

Не меншу увагу привертають слова другорядного персонажа в п'ятій серії (таймінг 15:49), адже слугують ілюстрацією різних перекладацьких лексичних трансформацій. Оригінал звучить наступним чином: “*He boasts about a stack of Lewis machine guns and enough belts of ammunition to hold up God's trousers.*” Тут відбувається гра слів – *belts of ammunition* (пояси з боєприпасами / стрічки з набоями / патрони) пов'язується з буквальним значенням слова *belt* (ремінь / пояс для штанів). На основі двозначності будується гра слів з гіперболізацією. У перекладі *Стругачки* фраза звучить так: “*Вихвалявся, що з тією горою кулеметів можна і Богові за шкіру сала залити.*” Тут вилучено назву кулеметів та згадку про боєприпаси, через що втрачено гру слів, натомість використано культуро-специфічний український фразеологізм “залити за шкіру сала”, що означає завдати значних страждань. Згадка про бога збережена, тому акцент на

кількості зброї залишається. У перекладі *Цікавої Ідеї* слова персонажа перекладені так: “Він вихвалявся партією автоматів Льюїса та стількома патронами, що вистачало б і на ремінь Богу.” Тут *Lewis machine guns* (кулемети Льюїса) невірно передані як “автомати”; *belts of ammunition* перекладено як “патрони”. У підсумку, гра слів з оригіналу перенесена невдало: згадка про ремінь для Бога збережена, але фраза “ремінь з патронами” в українській мові не використовується. Неоднозначною є інтерпретація в субтитрах від *Netflix*: “Він вихваляється купою кулеметів Льюїса і такою кількістю стрічок набоїв, що можна зв’язати светр Богу.” Вибір перекладу “стрічки набоїв” унеможливорює подальшу згадку про пояс для штанів бога, тому далі слідує довільний переклад, який невдало передає зміст оригіналу: светри не в’яжуть зі стрічок. Машинний переклад виглядає наступним чином: “Він вихваляється купою кулеметів Льюїса та достатньою кількістю патронів, щоб утримати штани Бога.” Такий переклад відтворює зміст оригіналу в першій частині, але не передає гру слів та логічний зв’язок з другою частиною фрази.

Ще цікавим матеріалом для перекладацького аналізу є репліка Грейс Берджес у третьому епізоді (таймінг 53:52): “*Start of the day I was Lady Sarah of Connemarah. By the end, I was a whore with the clap. You’re fucking bastard, offering me like that.*” Переклад *Стругачки* є цілком коректним, якщо не враховувати певне пом’якшення тону персонажки через вилучення при перекладі прикметника *fucking*: “Вранці я була леді Сарою з Коннемару. А ввечері вже стала шльондрою з сифоном. Ти виродок, що ось так мене продав.” Немає зауважень до перекладу від *Цікавої Ідеї*: “На початку дня я була леді Сарою з Коннемару. А в кінці стала хвойдою із трипером. Ти чортів негідник, що ось так продав мене.” Вже більш суперечливим є субтитрований переклад *Netflix*: “На початку дня я була леді Сара з **Коннемара**. А скінчила як повія з пранцем. Ви клятий виродок, якщо втягнули мене в це.” Тут відсутнє відмінювання власної назви Коннемара — граматична помилка у мові перекладу. Додатково фраза “якщо втягнули мене в це” невірно передає зміст оригіналу. Невдалим є й машинний переклад: “На початку дня я була леді Сарою з Коннемару. Наприкінці я була повією з хлопками. Ти довбаний виродок, що так мені пропонуєш.” Очевидні проблеми: 1) некоректний переклад слова *clap* в даному контексті; 2) “що так мені пропонуєш” – перекручено оригінальний зміст висловлювання, адже пасивна форма змінена на активну. Примітним є той факт, що коректні переклади назви хвороби сифілісу виражені в перекладах її різними розмовними варіантами (пранець, сифон, трипер).

Підсумовуючи, варто зазначити, що переклад, виконаний перекладачем, перевершує машинний за якістю (точність, культурна обізнаність, адаптивність, передача гумору), але поступається в ціні, доступності й швидкості (глядач може швидко увімкнути автоматичні субтитри або згенерувати їх самостійно). Однак часто машинний переклад настільки спотворює зміст художнього тексту, що його переваги стають незначними. При цьому майбутнє перекладу без участі людини виглядає можливим лише із залученням штучного інтелекту, що робить тему актуальною для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єлісеєва С. В. Особливості субтитрування як напряму перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 32, том 2. С. 158–160.
2. Perego E., Bruti S. *Subtitling Today: Shapes and Their Meanings*. UK: Cambridge Scholars Publishing, 2015. 257 p.
3. “Гострі картузи” в озвучуванні творчої спільноти *Стругачка*
URL: <https://peaky-blinders-ua.net/378-strugachka-ukrainskiy/1-season> (дата звернення 17.10.2024).
4. “Гострі картузи” в озвучуванні творчої спільноти *Цікава Ідея*
URL: <https://peaky-blinders-ua.net/375-cikava-ideya-ukrainskiy/1-season> (дата звернення 17.10.2024).
5. “Гострі картузи” мовою оригіналу та з професійними україномовними субтитрами. URL: <https://www.netflix.com/ua/title/80002479> (дата звернення: 17.10.2024).

*Карпенко Анастасія Віталіївна, студентка;
наук. керівник – канд. філос. наук, доц. Гудзенко Олена Георгіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік – це ключовий етап розвитку особистості, коли активно формуються такі важливі аспекти, як самосприйняття і самооцінка [1, с. 185]. Самооцінка відіграє значну роль у житті підлітків, адже вона впливає на їхню соціальну адаптацію, академічну мотивацію, взаємодію з однолітками і загальне самопочуття. Формування цілісної особистості є однією з основних тем у психологічній науці, особливо в підлітковому віці, коли відбуваються значні зміни, які супроводжуються складнощами [2, с. 64].

Дослідження має на меті визначити основні фактори, що впливають на самооцінку в цьому віці, а також розглянути особливості її розвитку. Зокрема, завдання включають аналіз чинників, таких як сімейні стосунки, вплив однолітків, школи та ЗМІ [3]. Також розглядається роль самопізнання та емоційного інтелекту у формуванні здорової самооцінки.

Сім'я є одним із найважливіших чинників, оскільки емоційний клімат у родині та стиль виховання формують основи ставлення до себе [4, с. 194–195]. Підтримка з боку батьків і їхні реалістичні очікування сприяють розвитку адекватної самооцінки, тоді як критика або завищені вимоги можуть сприяти виникненню низької самооцінки [1, с. 187–188].

Взаємодія з однолітками також має суттєвий вплив, оскільки в підлітковому віці прагнення до соціального схвалення набуває великого значення. Роль школи і вчителів у цьому процесі полягає у створенні умов для

академічного й соціального розвитку. Позитивний вплив вчителів і підтримка однокласників підвищують упевненість у собі, тоді як академічні невдачі або конфлікти можуть призвести до зниження самооцінки [4, с. 194–195].

Медіа та соціальні мережі є сучасними факторами, що також впливають на самооцінку. Ідеалізовані образи, які транслюються через ЗМІ, можуть викликати у підлітків незадоволення власною зовнішністю або особистістю, формуючи нереалістичні стандарти [3].

Психологічно підлітки часто переживають кризу самопізнання, що відображається на їхній самооцінці. Вони прагнуть зрозуміти свої сильні сторони, визначити цінності, що може супроводжуватися коливаннями в самооцінці залежно від зовнішніх факторів, таких як критика чи похвала.

Самооцінка може бути адекватною, заниженою або завищеною. Адекватна самооцінка дозволяє підліткам об'єктивно оцінювати свої можливості і зберігати позитивне ставлення до себе. Занижена самооцінка може стати причиною депресії, тривожності та соціальної ізоляції, тоді як завищена самооцінка може призводити до проблем у спілкуванні, конфліктів і навіть агресивної поведінки [5, с. 74–79].

З огляду на ризики, пов'язані з неадекватною самооцінкою, важливо вчасно проводити корекцію через психологічні програми, тренінги з розвитку самопізнання, емоційного інтелекту і позитивного мислення. Співпраця батьків, педагогів і психологів також має велике значення, оскільки вона створює умови для підтримки позитивної самооцінки у підлітків.

Отже, формування самооцінки є багатофакторним процесом, який залежить від сімейних, соціальних і внутрішніх чинників. Розробка комплексних програм, орієнтованих на розвиток навичок саморегуляції та соціальної адаптації, може допомогти підліткам формувати адекватну самооцінку і уникнути негативних наслідків, що супроводжують її низький або завищений рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2012. URL: <https://ksp.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/68/2021/05/Вікова-психологія-3.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

2. Цюкало І. А. Особливості самооцінки підлітків із різним рівнем конфліктності: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра; спец.: 053 Психологія. Суми: СумДУ, 2021. 64 с.

3. Петренко В. Ф. Соціальна психологія підлітків. К.: Вища школа, 2009. 256 с.

4. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навчальний посібник. Київ, 2005. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Savchyn-Vikova-psykholohiia-.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

5. Ратушний, О. О. Особливості самооцінки у підлітковому віці. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2022. №4. С. 74–79.

*Клименко Вікторія Василівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ СТАЛЕЛИВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

Технічний переклад, як різновид інформативного перекладу, не втрачає своєї затребуваності на ринку перекладацьких послуг. Активний розвиток торгівельних відносин та прагнення України приєднатися до Європейського Союзу створюють умови для спеціалізації перекладачів в різних галузях економіки. Україна, багата на природні копалини та забезпечена інфраструктурою та кваліфікованими кадрами у сталеливарній промисловості, постійно потребує великих обсягів перекладених галузевих текстів. Основну проблему в таких текстах для перекладача становлять терміни.

Специфіка термінів як особливого лексичного розряду слів полягає в тому, що вони створюються в процесі виробничої та наукової діяльності й тому функціонують лише серед людей, що володіють макроконтекстом. Тому на відміну від звичайних слів, однозначність яких у мовленнєвій комунікації забезпечується ситуацією чи лінгвістичним контекстом, однозначність терміна регламентується екстралінгвістичним макроконтекстом або лінгвістичним мікроконтекстом [4, с. 132]. Відповідно, щоб виконувати адекватний переклад, перекладачу необхідно мати не лише ґрунтовні знання мови оригіналу та перекладу, але й вільно орієнтуватися у виробничому процесі. Таким чином, перекладач має одночасно володіти принаймні двома професіями [2, с. 7].

У своїй роботі «Термінологія та переклад» Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко та С. В. Радецька визначають, що: 1) термін є складовою частиною певної системи. У межах цієї системи для терміна характерні однозначність та точність; 2) зміст терміна тяжіє до найвищого ступеня поняттєвої абстрактності; 3) термін, як правило, не має ані додаткових конотацій, ані стилістичного забарвлення; 4) всупереч поширеним поглядам, в реальності термін може бути неоднозначним; 5) за походженням багато термінів є інтернаціоналізмами або створеними як штучні слова з елементів давньогрецької та латинської мов [3, с. 21].

Як і багато інших дослідників Н. М. Абабілова та В. Л. Білокамінська відзначають, що такі мовні знаки, як терміни, внаслідок своєї специфічності (розповсюдженості та узусу в спеціальній науково-технічній галузі), становлять собою одну з головних проблем технічного перекладу. Дослідниці визначають такі складності роботи з термінами, як їхня неоднозначність, національна варіативність та часта відсутність відповідників у перекладацьких словниках [1, с. 126].

Розглянемо, як наведені ідеї відбиваються під час виконання перекладу. Дослідження ґрунтується на рекламних матеріалах, використаних під час

презентацій послуг та нових продуктів закордонних компаній-партнерів, які виходять на український ринок. Матеріали презентацій та буклетів активно використовуються в діловому спілкуванні, інформаційні матеріали – під час виробничого процесу. Відповідно, важливо передати інформацію максимально точно та повно. У випадках, коли термін є однозначним та фіксується у словниках, для його перекладу використовується словниковий відповідник. До прикладу, в уривку «*Development of more sophisticated iron alloys with better mechanical properties for heavy commercial vehicles...*» термін *alloy* не потребує пошуку додаткової інформації чи контекстуального відповідника й перекладається як «сплав».

Втім, у значній кількості випадків перекладач змушений використовувати певні перекладацькі трансформації для вірного відтворення змісту та дотримання норм вхідної мови. Так, при перекладі речення «*We supply specialist refractory materials for lining steel-making vessels which are subject to extreme temperatures, corrosion and abrasion...*» звертаємо увагу на термін *abrasion*. Словник пропонує такі варіанти перекладу: 1) тертя, стирання; 2) садно, подряпина, механічне ушкодження поверхні внаслідок тертя; 3) абразія, стирання 4) зношування; 5) шліфування; 5) вискоблювання. Мікроконтекст вимагає конкретизації «абразивне зношування».

У випадку омонімії форм перекладач має зважати на граматичну категорію терміна так само, як і на його значення. До прикладу, у реченні «*Increased use of wind power generation drives growth in high-value super-sized castings...*» термін *casting* слід перекласти варіантним відповідником-іменником «відливков». А у словосполученні «*Casting ladle*», використаному на слайді презентації – як прикметник «розливний (ківш)».

Окрему проблему становлять терміни-неологізми, створені компанією на позначення власних розробок. Так, у реченні «*Increasing use of “near net shape” production process because of its cost effective characteristics (i.e. reduced plant space and CO2 emissions)...*» розглянемо термін “*near net shape*” production. Тут йдеться про виробництво відливків з найменшими втратами металу в процесі, оскільки готові форми майже не потребують подальшого очищення. Відповідно, до терміна можна запропонувати відповідник-кальку «виробництво «майже готових форм».

Загалом, проведений аналіз демонструє, що для забезпечення смислової адекватності перекладу, відповідності його нормам приймаючої мови, перекладач вдається до використання різних трансформацій. Так, при перекладі рекламних та інструктивних матеріалів у деяких випадках використовувалась транспозиція, тобто певні терміни залишалися в перекладеному тексті у своїй оригінальній формі. Продуктивними трансформаціями виявилися словниковий відповідник, калька, конкретизація, генералізація, транскрипція/транслітерація, описовий переклад.

У підсумку зазначимо, що проведене дослідження демонструє гостру потребу у створенні електронного англо-українського словника термінів

сталеливарної промисловості, адже наявні ресурси не задовольняють потреби вузькоспеціалізованого фахівця. У результаті, робота перекладача ускладнюється через необхідність пошуку інформації в різних джерелах, формування власного вокабуляру на основі отриманих знань, постійні консультації з замовником та корегування перекладу з урахуванням локальних варіантних відповідників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 126–128.

2. Бережна М. В., Лозовська К. О. Етапи перекладу термінів та професіоналізмів (на матеріалі текстів металургійної тематики). *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2020. Vol. VIII (72). Issue: 241. Pp. 7–11.

3. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. *Термінологія та переклад : навч. посіб. для студентів філологічного напрямку підготовки*. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с.

4. Мунтян О. О. Українські словотвірні терміни як складник лінгвістичної терміносистеми. *Scientific Collection "InterConf" with the Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference "International Forum: Problems and Scientific Solutions" (Melbourne, Australia, October 16-18, 2023)*. Melbourne: CSIRO Publishing House, 2023. Pp. 131–133.

*Климентовська Катерина Миколаївна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТА РЕДАГУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У сучасному світі, де комунікація між культурами та мовами набуває дедалі більшого значення, комп'ютерний переклад став невід'ємним інструментом. Однак, незважаючи на значний прогрес, системи автоматизації перекладу (САП) все ще мають обмеження. Зокрема, це стосується точності, доречності та втрати контексту.

Актуальність особливостей застосування та редагування автоматизованого перекладу полягає в тому, що їх знання дозволяє зрозуміти можливості та обмеження новітніх технологій у сфері перекладу задля його покращення й досягнення високої точності. Об'єктом дослідження постає автоматизований переклад, а предметом є особливості його застосування та редагування.

Метою нашого дослідження є з'ясування особливостей застосування та редагування автоматизованого перекладу та визначення ключових його аспектів для підвищення якості в різних галузях. Основними завданнями постають вивчення сфер застосування та їх специфіка, а також виявлення проблем і викликів, яких зазнають перекладачі.

Автоматизований переклад є процесом, під час якого завдання виконуються за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення. Воно спочатку аналізує, а потім передає граматичну структуру тексту оригіналу за допомогою мови перекладу. Такий підхід дозволяє перекладачеві виконати роботу швидко, що є однією із особливостей застосування автоматизованого перекладу. Це певним чином важливо в бізнес-середовищі, де швидкість і точність є суттєвими чинниками [7].

Попри цей факт, багато фахівців вважають переклад художніх, публіцистичних та авторських текстів із використанням САТ-інструментів неефективним: перекладацька пам'ять не заощаджує часу, оскільки такі тексти зазвичай не мають повторень, повних і часткових збігів, а застосування додаткового інструмента позбавляє їх індивідуального авторського стилю [6].

Редагування автоматизованого перекладу є необхідним кроком, оскільки автоматизовані системи часто не здатні відобразити культурні нюанси та контекст [7]. Причому йдеться й про недотримання авторського стилю, тому ці аспекти також потребують правки. Редагування застосовується, щоб забезпечити точність перекладу під час перевірки його на правильність та адекватність [5], виправити помилки [4] та налаштувати остаточний текст до його специфіки або контексту використання [3].

Зважаючи та той факт, що САП часто припускаються помилок у виборі правильного еквівалента для слів і словосполучень, це призводить до спотворення або навіть втрати загального змісту перекладного тексту, тож під час редагування передусім необхідно здійснити лексико-семантичну правку результатів перекладу.

Розглянемо детальніше різницю між автоматизованою версією перекладу та редагованою на прикладах речень:

Оригінал	Автоматизований переклад	Редагована версія
We will be happy to help you with your questions.	Ми будемо раді допомогти <i>Вам з вашими питаннями.</i>	Ми будемо раді допомогти з <i>вирішенням будь-яких питань.</i>
Mariia did her job very well, but she had difficulties with some tasks.	Марія <i>зробила</i> свою роботу дуже добре, але в неї <i>були</i> труднощі з деякими завданнями.	Марія <i>виконала</i> свою роботу дуже добре, хоча в неї <i>виникали</i> труднощі з деякими завданнями.
This study showed that the main factors affect the results of the experiment.	Це дослідження <i>виявило</i> , що основні <i>фактори</i> впливають на результати експерименту.	Дослідження <i>показало</i> , що основні <i>чинники</i> впливають на результати експерименту.

During the school trip, the students visited many cities in Europe, including Paris, Rome and Berlin.	Під час шкільної подорожі учні відвідали багато міст у Європі, включаючи Париж, Рим і Берлін.	Під час шкільної подорожі учні відвідали багато європейських міст, зокрема Париж, Рим і Берлін.
The usage of new technologies can significantly improve the measurement accuracy.	Використання нових технологій дозволяє значно покращити точність вимірювань.	Впровадження новітніх технологій суттєво підвищує точність вимірювань.

Тож, як бачимо, САП дозволяють передати основний сенс речень, але припускаються помилок щодо правильності та адекватності кінцевого результату перекладу, тому редагування є необхідною частиною роботи.

До засобів автоматизації перекладу можна віднести два типи програм: електронні словники й програми перекладу. Перші з них виступають засобом перекладу окремих слів і фраз, а інші забезпечують повний цикл перекладу загалом: введення початкового тексту, переклад на іншу мову, редагування, форматування й збереження перекладеного тексту.

Коли йдеться, наприклад, про науково-технічний переклад, його характерні особливості поширюються на стилістику, граматику, синтаксичну побудову речення й лексику. Науковець В. І. Карабан відзначає, що як українському, так й англійському науково-технічному стилю властива суворість у вживанні термінів і звичних формулювань, а різниця між мовами найчастіше є наслідком часткової або повної розбіжності обсягу значень еквівалентних слів і форм [1].

Складність науково-технічного перекладу, зокрема автоматизованого, полягає в тому, що він повинен бути максимально точним, тому що найменші похибки можуть змінити смислове навантаження тексту. Наприклад, у технічній документації неправильний переклад терміна *напруга* на *тиск* може призвести до небезпечних ситуацій, а в наукових статтях неточності в описі експериментальних умов можуть спотворити результати дослідження.

До труднощів перекладу належить збереження еквівалентності, адекватності, інформативності, логічності й чіткості викладу [2]. Під еквівалентністю в перекладі розуміють збереження рівності змістовної, смислової, семантичної, стилістичної і функціонально-комунікативної інформації, що міститься в оригіналі й перекладі. За умов якісного перекладу еквівалентність передбачає рівність між початковим і кінцевим текстами. Скрупульозний відбір відповідних лексичних одиниць передає необхідну наукову інформацію, сприяє ясності й чіткості перекладу.

Для успішного застосування й редагування автоматизованого перекладу науково-технічної, як і будь-якої літератури, перекладачеві необхідно мати певний лексичний запас, зокрема спеціальних термінів; знати специфічні граматичні конструкції іноземної мови; володіти знаннями синтаксичних, лексичних, граматичних та стилістичних правил перекладу; розуміти

особливості побудови словника і вміти ним користуватися; орієнтуватися в специфічній сфері наукового знання, до якої належить текст.

Отже, автоматизований переклад має значний потенціал для розвитку, але вимагає належної уваги до його редагування задля забезпечення високої якості кінцевого результату роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. 4-е вид., виправлене. Вінниця : Нова книга, 2004. 574 с.

2. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с

3. A multi-level methodology for the automated translation of a coreference resolution dataset: an application to the Italian language. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00521-022-07641-3> (дата звернення: 21.10.2024).

4. Babych B. Automated MT evaluation metrics and their limitations. URL: <https://revistes.uab.cat/tradumatica/article/view/n12-babych/pdf> (дата звернення: 21.10.2024).

5. Li R. An Automated English Translation Judging System Based on Feature Extraction Algorithm. *Journal of Artificial Intelligence Practice*. 2022. Vol. 5(2). Pp. 48–54. URL: https://www.clausiuspress.com/assets/default/article/2023/01/01/article_1672621118.pdf (дата звернення: 19.10.2024).

6. Lombardino R. CAT Tools In Literary Translation: What Are They Good For? 2015. URL: <http://rafalombardino.com/news/2018/1/4/cat-tools-in-literarytranslation-what-are-they-good-for> (дата звернення: 20.10.2024).

7. Towards automated translation between generations of GUI-based tests for mobile devices. URL: <http://surl.li/qqdnzd> (дата звернення: 19.10.2024).

*Ковальчук Михайло Сергійович, учень 11-А класу;
наук. керівник – вчитель англійської мови вищої категорії
Чернявська Лілія Вікторівна,
Дніпровський ліцей № 31 «Пріоритет» Дніпровської міської ради*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Розвиток сучасного світу сприяє тому, що разом з ним стрімко розвивається і система освіти. Саме тому іншомовна комунікація стала важливою навичкою в глобалізованому суспільстві, де знання іноземної мови відкриває безліч можливостей для саморозвитку, роботи, подорожей та міжкультурної взаємодії. Сучасні новітні технології грають ключову роль у навчанні іншомовної комунікації, допомагаючи зробити процес вивчення мов

більш доступним, цікавим, інтерактивним та ефективним. Тому впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій є ефективним методом, що підвищить рівень володіння іноземною мовою.

Відповідно до О. А. Шуменко та І. Ю. Шипілової, інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності [5, с. 29]. О. П. Биконя визначає інформаційно-комунікаційні технології як «сукупність методів та технічних засобів, які застосовують для збирання, створення, організації, зберігання, опрацювання, передавання, подання й використання інформації» [1, с. 43].

Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційні технології в освітній процес є, з одного боку, об'єктивним результатом науково-технічного прогресу, а з іншого – нагальною потребою суспільної комунікації та пріоритетним завданням освіти в Україні [3, с. 244].

К. К. Стебльова характеризує інформаційно-комунікаційні технології в освіті таким чином: «Система сукупності методів засвоєння знань і способів діяльності на основі взаємодії викладача, студента та засобів інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на досягнення результату навчального процесу» [4, с. 319–321].

У межах інформаційно-комунікаційних технологій виокремлюють два види технологій: технологію використання комп'ютерних програм (дає змогу ефективно доповнювати процес навчання мови на всіх рівнях, призначена як для аудиторної, так і для самостійної роботи студентів, спрямована на розвиток граматичних, лексичних навичок) та інтернет-технології, що вможливають пошук інформації, розроблення міжнародних наукових проєктів, проведення наукових досліджень [2, с. 87].

Розглянемо, які види інформаційно-комунікаційних технологій є зараз.

1. Онлайн-платформи та мобільні додатки для вивчення мов.

Сьогодні ми маємо багато онлайн-платформ і мобільних додатків, які допомагають вивчати іноземні мови у зручному форматі. Найпопулярнішими серед них є Duolingo, Memrise, Babbel та інші. Ці додатки використовують інтерактивні методи навчання, що включають вправи на словниковий запас, граматику, аудіювання та вимову. Користувачі можуть вивчати мову будь-де і будь-коли, що робить процес навчання дуже гнучким. Крім того, програми використовують ігрові елементи, які мотивують користувачів повертатися до занять і поступово досягати нових рівнів знань.

2. Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR).

Віртуальна та доповнена реальність відкривають нові можливості для вивчення мов. Технології VR та AR дозволяють створити імітацію реальних ситуацій, у яких людина змушена використовувати іноземну мову для спілкування. Це допомагає студентам отримувати практичний досвід у безпечному середовищі та підвищувати впевненість у своїх мовних навичках.

3. Штучний інтелект та чат-боти.

Штучний інтелект (ШІ) активно використовується у викладанні мов. Багато платформ мають чат-боти, які можуть спілкуватися з учнями на різні теми, надаючи їм можливість практикувати розмовні навички. Чат-боти можуть коригувати помилки, давати поради та допомагати вивчати нові слова чи фрази. Такі додатки, як Replika чи HelloTalk, дозволяють користувачам вести бесіди із штучним інтелектом, який адаптується до їхнього рівня знань. Це створює відчуття реальної розмови, не створюючи тиску, який може виникати під час спілкування з іншими людьми.

4. Відеоконференції та онлайн-заняття.

Технології відеоконференцій, такі як Zoom, Skype, Google Meet, дозволяють організувати дистанційне навчання з викладачем, що стало особливо актуальним під час пандемії COVID-19. Зараз студенти можуть займатися з носіями мови або викладачами з усього світу, не виходячи з дому. Це дає можливість отримати якісну освіту незалежно від географічного положення, а також покращувати навички сприйняття мови на слух та тренуватися в реальних розмовних ситуаціях.

5. Соціальні мережі та онлайн-спільноти.

Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, Twitter, та онлайн-спільноти на платформах Reddit або Discord також стали важливими інструментами для вивчення іноземних мов. На цих платформах можна знайти групи, присвячені вивченню мов, де люди діляться досвідом, обмінюються порадами та допомагають один одному. Це дозволяє створити середовище, в якому студенти можуть практикувати мову, задавати запитання та отримувати підтримку. Крім того, у соціальних мережах є багато блогерів, які викладають корисний контент для вивчення мов, наприклад, уроки граматики чи нові слова.

6. Електронні книги та аудіокниги.

Електронні книги та аудіокниги також є корисними інструментами для вивчення іншомовної комунікації. Зараз доступно безліч книг на різних мовах, які можна читати або слухати на будь-якому електронному пристрої. Це допомагає покращувати розуміння тексту та сприйняття мови на слух. Наприклад, Kindle або Audible дозволяють студентам обирати книги на іноземних мовах і налаштовувати швидкість читання, що полегшує навчання.

7. Персоналізоване навчання з використанням Big Data.

Завдяки технологіям Big Data платформи для вивчення мов можуть аналізувати успіхи та труднощі кожного користувача, щоб створювати персоналізовані навчальні плани. На основі зібраних даних система може рекомендувати конкретні вправи або уроки, що допомагає студенту швидше вдосконалюватися в тих сферах, де він відчуває складнощі. Такий підхід робить навчання більш ефективним, адже воно враховує індивідуальні потреби кожного учня.

Отже, новітні технології змінюють спосіб вивчення іншомовної комунікації, роблячи його більш доступним, зручним та цікавим. Вони надають студентам можливість вчитися в будь-який час і в будь-якому місці, використовувати індивідуальний підхід та взаємодіяти з реальними носіями

мови. Технології допомагають подолати бар'єри страху, покращують мотивацію та створюють нові можливості для саморозвитку. Таким чином, застосування новітніх технологій у вивченні мов не лише підвищує ефективність процесу навчання, а й сприяє формуванню нової глобальної культури спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биконя О. П. Оптимізація самостійної роботи в процесі навчання англійської мови студентів економічних спеціальностей засобами ІКТ. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2011. № 5(2). С. 42–46.

2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. посіб. / За ред. Гуревича Р. С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер». 2012. 348 с.

3. Неженець Е. В. Основні тенденції розвитку традиційних засобів навчання іноземній мові студентів юридичних спеціальностей та використання нових інформаційно-комунікативних технологій. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 242–245.

4. Стебльова К. К. Організація самостійної роботи студентів ВНЗ за допомогою засобів інформаційних технологій. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2012. № 30. С. 317–325.

5. Шуменко О. А., Шипілова І. Ю. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов. *Вісник СумДУ. Філологічні трактати*. 2013. № 4. Т. 5. С. 84–89.

*Корольова Аліса Валеріївна, студентка;
наук. керівник – ст. викладач Корольова Олена Юріївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЗАСОБАМИ ЦІЛЬОВОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРИ «БРАМА БАЛДУРА»)

Наше спілкування полягає в обміні інформацією шляхом вербальної передачі тексту. Вербальний текст має свою логічну побудову, яка складається з лексем. Лексема як найменша одиниця фразового комплексу впливає на появу нових і подібних значень, семантично пов'язаних між собою, які збагачують лексичний склад мови в системних відношеннях, впливають на лексичний склад слова в концептуальному й конотативному значенні [1]. З огляду на те, що кожна мова ідентифікується власною особливою семантичною та стилістичною структурою, побудовою лексико-семантичних зв'язків і граматичних категорій речень, перекладач має поєднати форму і зміст тексту

різних мов за їхніми структурними формами, відтворити лексико-стилістичне значення тексту мови оригіналу в інформаційному просторі [2].

Питання семантико-стилістичних функцій фразеологізмів у лінгвістиці розглядалось і раніше, але особливості їхнього відтворення засобами цільової мови потребує детального вивчення, що забезпечує його актуальність для проведення досліджень. Матеріалом для розгляду цієї проблеми виступає оригінальний текст з комп'ютерної гри «Брама Балдура» та її локалізація з нижченаведених причин.

Особливості композиції і побудови гри:

- Вся гра (складова сюжетного оповідання включно) побудована на діалогах, що робить її вдалим варіантом для дослідження мови саме у вигляді «живого» спілкування.

- Завдяки великій кількості діалогів можна отримати достатній обсяг інформації для проведення дослідження з перекладу.

- Наявність авторських фразеологічних зворотів, пов'язаних з реаліями ігрового Всесвіту. Їхній зміст може бути як зрозумілим для людини, що не знається у змісті гри, так і навпаки – незнайомим і мати можливість розкритись лише у тому випадку, якщо слухач / читач розуміється у питаннях побудови внутрішнього світу і подій у гри хоча б на базовому рівні.

- Відносна новизна гри, у зв'язку з чим у ній можуть бути вживані нові фразеологічні звороти, які раніше не були притаманні ані англійській, ані українській мовам.

Об'єктом дослідження є семантико-стилістичні функції фразеологізмів мови-оригіналу і мови-перекладу. Предметом уваги є аналіз способів перекладу фразеологізмів на матеріалі текстів комп'ютерної гри «Брама Балдура».

Мета – дослідити особливості відтворення семантико-стилістичних функцій фразеологізмів засобами цільової мови за допомогою текстів з комп'ютерної гри «Брама Балдура».

Спираючись на поставлену мету, треба відокремити такі завдання:

- проаналізувати та класифікувати фразеологічні звороти, які вживаються в діалогічному спілкуванні або під час викладу сюжетного оповідання;

- дослідити основні стратегії, тактики і прийоми перекладу фразеологізмів;

- зіставити та проаналізувати переклад фразеологізмів;

- визначити складні та невдалі випадки перекладу фразеологізмів у тексті комп'ютерної гри.

Для розв'язання вищезазначених задач використовувалися такі методи лінгвістичного дослідження: контекстуального аналізу для виявлення фразеологізмів у тексті гри «Брама Балдура»; порівняльного аналізу з метою зіставлення фразеологічних одиниць оригіналу і перекладу українською мовою; синтезування поглядів науковців для створення класифікації, потрібної для аналізу.

Матеріалом дослідження є текст з комп'ютерної гри «Брама Балдура» і аудіо до нього, за допомогою яких створено паралельний корпус зі звуком (приблизний обсяг: 200 000 речень).

Локалізація фразеологізмів і передача їхніх семантико-стилістичних функцій може зустрічатись з деякими труднощами і проблемами: зміна порядку слів, відсутність перекладу або добору аналогічного перекладу для фразеологічного звороту. Наприклад, можна побачити якісну передачу значення і його згрубілого відтінку у фразеологізмі «*You've lost your senses*» (укр. «*У тебе поїхав дах*»), де дах використовується у переносному значенні за допомогою метонімічного перенесення прямого значення (верхня частина будинку) на людину, де «дах» використовується у значенні «голова». Одним із проблемних випадків відтворення можна навести переклад дієслова «*Run*» за допомогою фразеологізму «*Взяти ноги в руки*» (швидко побігти), де локалізатори порушили порядок слів і через це загубили значення: «*Узяти руки в ноги*».

Висновки. Текстовий зміст, особливо репліки з діалогічного мовлення у комп'ютерній грі «Брама Балдура», мають потенціал стати в нагоді як матеріал для вивчення особливостей відтворення семантико-стилістичних функцій фразеологізмів засобами цільової мови так само, як і література різного стилю, оскільки в цьому аспекті мова збагачена на використання фразеологізмів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: Видавничий центр Академія, 2004. 367 с.

2. Чубай В. І. Семантично-стилістичні особливості перекладу фразеологічних одиниць економічного дискурсу ділової англійської мови. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. С. 149–155. URL: <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/583/561> (дата звернення: 07.11.2024).

*Корольова Олена Юріївна, старший викладач,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ МОДАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

У будь-якому художньому творі модальність є невід'ємним елементом. Вона з'являється разом із задумом автора та постановкою проблематики твору, і відтворює не тільки навколишній світ і події у ньому, але й є засобом передачі світобачення письменника. Можливість зберегти останнє являє основну мету перекладача, що працює з художніми творами. У нашому дослідженні розглядається суть поняття модальності в англійській та українській мовах, а також, засоби їх передачі на синтаксичному та семантичному рівнях.

Аналізуючи різні засоби передачі модальності в англійській та українській мовах слід звернути увагу на відсутність чітких норм її реалізації.

Для визначення цих засобів ми звернули увагу на загальні мовні явища, що відображені у різноманітних граматичних, інтонаційних та лексичних засобах вираження. Слід наголосити, що більшість лінгвістів мали особистий погляд на це питання. К. Білодід розглядає явище модальності в українській мові на синтаксичному рівні. Він зазначає, що модальність констатує лише суб'єктивне ставлення мовця до висловленої думки з погляду реальності, ірреальності або можливості явищ у мовній ситуації, контексті [1, с. 119]. За його класифікацією модальні типи речень відповідно поділяються на три групи: 1) речення, що містять реальні значення, які сприймаються як беззастережні; 2) речення, що припускають наявність певної умови, допуску чи потреби в прояві речей і об'єктів дійсності; 3) речення, де потенційні модальні значення вказують на гіпотетичність прояву речей та явищ.

І. В. Корунець вважає, що модальність, виражаючи ставлення мовця до дійсності, має наступні засоби реалізації в українській та англійській мовах:

- фонетичні (інтонація, наголос);
- лексично-граматичні (модальні дієслова);
- лексичні, що виражають суб'єктивну модальність (модальні слова та вирази);
- граматичні, що передають граматичну модальність» [2, с. 308].

Розглянемо кожен засіб реалізації модальності окремо. Фонетичні засоби мають багато спільних рис реалізації в обох мовах, однак в українській мові більш поширеним є використання модальних часток та прислівників. Передача модальності за допомогою фонетичних засобів на письмі є дуже складною задачею для письменника, оскільки його можливості обмежені писемною формою викладу думок та відсутністю безпосереднього усного контакту із читачем, а тому, у художній літературі, ці засоби зрідка використовуються. Однак слід зазначити, що вони можуть відображати усі можливі прояви модальності, в тому числі сумнів, припущення застереження, впевненість тощо. Часто вони передається за допомогою модальних слів в англійській мові та часток *б/би, хоч, аж, таки*, прислівників *адже, авжеж, немов*.

And of course the dogs can hike along all day with that contraption behind them [4]. – *Авжеж, з таким спорудженням іззаду собаки будуть мчати цілий день* [3].

Зазвичай пріоритет використання тієї та іншої частки залежить від контексту та наміру автора точно передати модальну суть висловлювання.

На лексичному рівні реалізації використовуються дієслова, що мають модальну семантику, тобто їх лексичне і модальне значення зберігаються, наприклад *agree, expect, want, desire*, а також модальні слова, такі як *obviously, surely, of course, certainly, maybe, perhaps* тощо.

Best of all, perhaps, he loved to lie near the fire... [4]. – *Сам він чи не найбільше любив лежати коло вогню...* [3] Модальне слово *perhaps* виражає припущення. В українській мові це передано за допомогою частки *чи не*.

The Game had played him false, and he was more surely hers [4]. – *Гра обдурила його, і тепер він належав тільки їй, Женев'єві* [3]. Модальне слово *surely* виражає впевненість. В українській мові це передано за допомогою підсилюючого слова *тільки*.

Для синтаксичного рівня властива наявність особливого сполучення модального дієслова *may* з інфінітивом, що є найпоширенішою формою вираження бажаності, особливо у офіційному стилі мовлення. Питальні форми передбачають використання таких модальних дієслів як *shall* та *would*.

У дослідженні особлива увага приділялась лексично-граматичним засобам, оскільки саме вони є найпоширенішими і точно передають відношення мовця до дійсності. Як ми вже зазначали модальність в англійській та українській мовах на цьому рівні реалізується за допомогою модальних дієслів або їх лексичних відповідників та інфінітивної форми дієслова.

But can't it be done? [4] – *А що, хіба не можна?* [3]. Модальне дієслово *can't* виражає сумнів щодо спроможності здійснення певної дії. В українській мові це передано за допомогою слів *хіба* та *можна*.

You might wrap up the goods before you deliver them [4]. – *Вам треба добре зав'язати свій крам, перш ніж віддати покупцеві* [3]. Модальне дієслово *might* виражає сурове попередження, в українському перекладі це передано за допомогою модального слова *треба*.

Модальне дієслово *must* виражає наказ, але в перекладі відповідник *мусити* може бути відсутнім і передаватись за допомогою наказового способу дієслова. *...only you mustn't ever tell how much you really did pay* [4]. – *нікому не кажіть, скільки заплатили!* [3].

В англійській мові існує дві пари модальних дієслів, що не мають чітко виражених засобів передачі в українській мові. До них належать: *shall/should*, *will/would*, значення яких зазвичай передається за допомогою словосполучень, чи навіть, цілих конструкцій, вибір яких узгоджено із контекстом та модальними значеннями цих дієслів.

It was inevitable that the clash for leadership should come [4]. – *Рішучої сутички за панування не можна було уникнути* [3]. Модальне дієслово *should* перекладено як *можна*.

I wouldn't do it over for a thousand, cold cash [4]. – *Але вдруге не зробив би цього й за тисячу готівкою!* [3]. Модальне дієслово *wouldn't* виражає припущення і перекладається за допомогою умовного способу дієслова та частки *би*.

Статистичне дослідження показало, що найпоширенішим засобом передачі модальності є лексико-граматичний засіб (84%), лексичний засіб складає 12%, а фонетичний – тільки 4%. Це відображає основні тенденції щодо використання шляхів письмового перекладу модальності. Одночасно з цим варто звернути увагу на обмеженість засобів, які може використовувати перекладач при роботі з художніми текстами. Це зумовлено тим, що переклад

художніх творів здійснюється переважно письмово, тому повною мірою можна застосувати тільки лексичні, граматичні та лексично-граматичні засоби, тоді як фонетичні передбачають усне мовлення та безпосередній контакт читача та автора або перекладача.

Таким чином, ми можемо побачити, що для передачі модальності в художніх творах часто доводиться використовувати нетрадиційні засоби передачі модальних відношень. Часто перекладачеві доводиться віднаходити нові засоби збереження цих відношень. Незважаючи на те, що такий підхід роботи із художніми текстами порушує певну нормованість добору прямих модальних еквівалентів, ми можемо стверджувати, що саме у такий спосіб стає можливим оновлення, розширення та покращення якості перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова. Київ: Наукова думка, 1972. 511 с.
2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підруч. Вінниця: Нова Книга, 2001. 447 с.
3. Лондон Дж. Твори у дванадцяти томах [ред. Д. В. Затонський, В. О. Коротич, М. О. Лукаш та ін.]. К.: Дніпро, 1969. Т. 2, 1969. 437 с.
4. London J. The Call of the Wild. N. Y.: Grosset Dunlap, 1997. 235 p.

*Корсун Олена Євгенівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ АДАПТАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ОСОБИСТОСТІ В КРИЗОВІЙ СИТУАЦІЇ ПЕРЕПРОФІЛЮВАННЯ

Останніми роками в розвитку різних дисциплін і напрямів психологічної науки окреслився важливий напрям, пов'язаний із вивченням психологічних особливостей адаптації особистості до стресових ситуацій. Це дозволяє продемонструвати та підкреслити активну та творчу роль людини в побудові та реалізації власного життєвого шляху. Загальна концепція психологічної адаптації як процесу індивідуального розвитку особистості обговорювалася у зарубіжній та вітчизняній психологічній літературі (зокрема Ф. Харріган, Н. Хан, Р. Лазарус, С. Фолкман, Ф. Е. Василюк, О. Є. Варбан).

Від народження до смерті людина стикається не тільки з масштабними соціальними потрясіннями, а і з подіями особистого життя (втрата близьких, хвороба, розлучення, безробіття, зміна професії тощо). У зв'язку з цим дорослість розглядається дослідниками як найбільш турбулентний період у житті людини. Поведінка людини в ранній дорослості пов'язана з набуттям професійної діяльності

та саморозвитком, створенням сім'ї, вихованням дітей та використанням вільного часу для реалізації невідомого потенціалу особистості. Основним чинником розвитку в ранній дорослості є трудова діяльність, а головними завданнями дорослості є професійна автономія та створення сім'ї. Отже, дорослість можна розглядати як вік, сповнений стресових життєвих подій та кризових ситуацій, а також як період реалізації адаптаційних резервів особистості [1].

Професійна діяльність у житті людини є не лише засобом пізнання та перетворення навколишнього світу, а й умовою розвитку особистості, метою, потребою та сенсом життя, і загалом виступає як фактор існування та підтримки життєдіяльності людини. Світова ситуація, зумовлена виникненням глобальних проблем (таких як пандемія Covid-19 та війна) впливає на втрату робочих місць і неможливість реалізації свого потенціалу в бажаній сфері. Колишні потреби та цінності зазнали трансформації: виникає потреба у задоволеності роботою та цінність прийняття відповідальності за власне життя та особистої автономії, що стає можливим за допомогою зміни професійної діяльності.

Виникнення високої необхідності професійної переорієнтації фахівців потребує додаткового вивчення її психологічних особливостей. Це означає розгляд аспектів вибору професії, ситуацій її зміни та особливостей прийняття рішень, що регулює професійний напрямок спеціаліста. Якщо раніше професія була на все життя, то на сьогоднішній день ця система стала більш гнучкою, динамічною, і значна кількість осіб, отримавши певну професію, не залишаються в ній на все життя і не працюють в одному і тому ж напрямку, а зберігають тенденцію до зміни. Зміна роботи часто супроводжується невизначеністю, страхом перед новими викликами та адаптацією до нових умов. Адаптація - це зміна на рівні цілісного організму в напрямку позитивного та негативного пристосування. Традиційно всі адаптивні прояви особистості зводяться до цілісних форм реакцій, ситуацій, поведінкових патернів і поведінкових стратегій [4].

Наукова спільнота досліджувала питання професійного становлення сучасного фахівця (О. М. Кокун, Л. А. Руденко, А. О. Курбатова) та проводила аналіз причин зміни професійного профілю (Л. А. Горбунова).

У психології, однак, кризи професійного становлення ще не дістали належного вивчення. Ці кризи, поряд із кризами психічного розвитку, відносять до нормативних криз розвитку особистості.

Нормативні кризи розвитку особистості являють собою закономірне явище дорослого періоду розвитку, що зумовлює переходи між стабільними стадіями і безперервність розвитку і самоактуалізації особистості. Ці кризи опосередковуються протиріччям між нормативними структурно-особистісними перетвореннями, що відповідають віку та виробленим у культурі віковим завданням особистісного розвитку, і прагненням до збереження індивідуальної цілісності. Кризи професійного становлення виявляються у зміні темпу та вектору професійного розвитку особистості. Переживання кризи викликає

перебудову психологічної структури особистості, зміну соціально-професійної спрямованості [2].

До основних чинників криз професійного становлення відносять: наднормативну активність як наслідок незадоволеності своїм положенням, своїм статусом, стосунками в колективі; соціально-економічні умови життєдіяльності людини (скорочення робочих місць, ліквідація підприємства, переїзд); вікові психофізіологічні зміни (погіршення здоров'я, зниження працездатності, синдром «емоційного вигорання»); вступ у нову посаду, участь у конкурсах на заміщення вакансії, в атестаціях; повне занурення у професійну діяльність; якісну перебудову способів виконання професійної діяльності; зміни в життєдіяльності (зміна місця проживання, перерва у роботі, «службовий роман» тощо) [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Байер О. О. Життєві кризи особистості: навч. посібник. Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. С. 244.
2. Булах І. С. Психологія життєвих криз особистості: навч. посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 110.
3. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця. Монографія. Київ, 2012. С. 6–36.
4. Корольчук М. С. Адаптація та її значення в системі психофізіологічного забезпечення діяльності. *Вісник: зб. наук. ст. Київського міжнар. ун-ту. Сер.: Педагогічні науки. Психологічні науки.* 2002. Вип. II. С. 191–211.
5. Малхазов О. Р. Психологія праці: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2010. С. 208.

*Кошова Тетяна Михайлівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Шлях молоді людини в самостійне життя завжди починався вирішенням питання професійного самовизначення. Вірний вибір професії означає знайти своє місце в житті. Професійний вибір значно впливає не лише на матеріальний добробут, але й на психологічний стан, соціальне оточення та особистісний розвиток людини. Особи з високим рівнем освіти та професійної кваліфікації здатні ефективно вирішувати складні соціальні, економічні, політичні та науково-технічні проблеми, що є надзвичайно важливим для розвитку сучасного українського суспільства.

На жаль, сучасна молодь розпочинає самостійне життя в умовах значних змін і непередбачуваних подій. Вона стикається з соціальною невизначеністю

та відсутністю чітких життєвих перспектив. Нестабільність у суспільстві та відчуття хаосу, викликані війною, створюють складні обставини для особистісного самоствердження. Військові події руйнують звичний ритм життя, позбавляють молодь відчуття безпеки й стабільності, створюють невпевненість у майбутньому. У таких умовах для обрання правильного професійного шляху важливо враховувати чинники, що впливають на вибір професії, допомагати молодим людям орієнтуватися у світі професій та розвивати необхідні особистісні якості для досягнення поставлених цілей.

Тому метою дослідження було теоретичне обґрунтування та емпіричне виявлення особливостей професійного самовизначення особистості раннього юнацького віку.

Основними задачами даної роботи були: визначити основні психологічні умови професійного самовизначення осіб раннього юнацького віку, дослідити особистісні властивості осіб раннього юнацького віку (особливості мотиваційних компонентів професійного вибору, цінностей особистості, рівня соціальних очікувань, спрямованості особистості), визначити зв'язок рівня професійного самовизначення осіб раннього юнацького віку з особливостями особистості (мотивація, цінності, спрямованість).

У процесі дослідження реалізовувався комплексний підхід, який передбачав поєднання наступних методів: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення і систематизація концептуальних положень з досліджуваної проблеми); емпіричні (диференційовано-діагностичний опитувальник інтересів – ДДО (за Є. Клімовим), опитувальник мотиваційних факторів вибору професії (автор Філімонов Ф. Б.), .), диференційно-діагностичний опитувальник (ДДО) (за Є. Клімовим), типологія особистості та привабливе професійне середовище (за Голландом), опитувальник «Рівень соціальних очікувань» («PCO») (І. С. Попович, 2015) та методи математичної статистики та інтерпретації емпіричних даних [2; 4].

За допомогою опитувальника мотиваційних факторів вибору професії (автор Філімонов Ф. Б.) ми визначали внутрішні та зовнішні чинники мотивації, їхню силу та вплив на вибір професії.

За результатами даного дослідження нам вдалось дізнатись, що середній рівень внутрішньої мотивації складає 4 із 5 балів, а зовнішньої – 4,8 балів, соціальної – 4,6 балів, потреби в досягненнях – 3,6 балів. Це вказує на те, що опитувані старшокласники переважно мотивовані зовнішніми факторами (отримання матеріального заохочення, певного соціального статусу, бажаний результат роботи).

Використання диференційовано-діагностичного опитувальника інтересів – ДДО (за Є. Клімовим) дало можливість дізнатися про особистісні типи опитуваних та глибше зрозуміти до якого роду діяльності вони мають схильності. На підставі аналізу отриманих результатів ми зробили такі висновки: високий рівень показників типу обраної професії є Людина – Художній образ (37%, 26 із 70 опитуваних), наступним показником є шкала Людина – Людина (23%, 23 із 70 опитуваних), низький рівень – шкали Людина

– Техніка (11%, 8 із 70 опитуваних), Людина – Природа (11%, 8 із 70 опитуваних), Людина – Знакова система (7% 5 із 70 опитуваних). Більшість опитуваних дівчаток обрали професії зі сфери Людина-Художній образ, тоді як хлопчики надали перевагу професіям зі сфери Людина-Техніка. Бажаючих обрати професію зі сфери Людина-Знакова система серед хлопчиків не виявилось взагалі. На противагу дівчаткам, зовсім малий відсоток хлопчиків (7%) обрали професію зі сфери Людина-Художній образ.

Методика « Типологія особистості та привабливе професійне середовище (за Голландом)», спрямована на виявлення типу особистості та визначення оптимальних професійних напрямів, які відповідають інтересам, здібностям та особистісним рисам людини. Аналізуючи отримані дані, ми зробили висновок, що найбільше учнів має діловий (29%), артистичний (28%), конвенційний (20%) тип особистості. Серед опитуваних юнаків 40% мають діловий, 25%-конвенційний та 20%-артистичний тип особистості. Більшість дівчат мають діловий (32%), соціальний(32%) та артистичний(26%) тип особистості.

Для того, щоб проаналізувати значення соціальних впливів на ефективність професійного самовизначення старшокласників, ми скористувалися опитувальником Ігоря Поповича «Рівень соціальних очікувань» («PCO») (І. С. Попович, 2015), за допомогою якого визначили рівень соціальних очікувань, оцінили, наскільки особа орієнтується на суспільні норми, стандарти і цінності у своїй поведінці та прийнятті рішень, визначили такі аспекти, як мотивація до соціальної адаптації, схильність до соціальної відповідальності, рівень внутрішнього конфлікту, прагнення до досягнень та самореалізації, вплив соціального оточення на самооцінку, отримали загальне уявлення про те, наскільки опитуваний залежний від соціального схвалення та адаптації до норм і стандартів. На підставі отриманих результатів ми зробили наступні висновки: досить високий відсоток учнів (28,5%) мають низький рівень соціальних домагань.

Підбиваючи підсумки дослідження, можна зробити наступні висновки:

– опитувані старшокласники переважно мотивовані зовнішніми факторами (отримання матеріального заохочення, певного соціального статусу, бажаний результат роботи);

– більшість старшокласників виявили зацікавленість професіями зі сфери «Людина-Людина», «Людина-Природа», дівчата-«Людина-Художній образ», хлопці – «Людина-Техніка»;

– серед опитуваних переважає діловий, артистичний, конвенційний та соціальний тип (дівчатка) особистості;

– великий відсоток учнів (28,5%) мають низький рівень соціальних домагань, а отже мають низький рівень мотивації, котрий негативно впливає на рівень соціальних очікувань щодо майбутньої професії.

Перспективами подальших досліджень є дослідження здібностей, умінь, якостей особистості учнів, а також дослідження можливості впровадження у профорієнтаційній роботі професійних проб за технологією С. Фукуями [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Пінська О. Л. Психологічні аспекти професійного самовизначення в ранньому юнацькому віці. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2022. Вип. 12. С. 39–50.
2. Попович І. С. Психологічні виміри соціальних очікувань особистості: монографія. Херсон, 2017. 504 с.
3. Серета О. Ю. Соціально-психологічні чинники професійного самовизначення старшокласників: дис. ... канд. психол. наук за спец. 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи. Київ, 2021. 201 с.
4. Закатнов Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення: монографія. Київ, 2012. 160 с.

*Лавренко Олена Олександрівна, директор Бахмутського НВК
«Загальноосвітня школа I–III ступенів №11 – багатoproфільний ліцей»
Бахмутської міської ради Донецької області; магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ДІАЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасний світ характеризується стрімкими змінами. Динамічність ХХІ століття, технічний прогрес та виникнення нових сфер діяльності значно вплинули на вимоги до професійних і особистісних якостей людини. Сьогодні особливу увагу приділяють формуванню особистості, яка здатна критично мислити, приймати відповідальні рішення, творчо вирішувати проблеми та самореалізовуватися.

Згідно з Концепцією Нової української школи, сучасна освіта покликана виховувати освічену, національно свідому, інтелектуально й духовно розвинену особистість, що здатна критично мислити та реагувати на виклики часу, керуючись компетентнісним, діяльнісним та особистісно орієнтованим підходами. Розвиток комунікативної компетентності учнів, особливо на уроках гуманітарного циклу, таких як література, є одним із ключових завдань цього процесу. Це включає здатність розуміти тексти, вести діалог, аргументувати свою позицію, переконувати та висловлювати власні думки.

Проте в умовах масового поширення електронних засобів комунікації, коли «живе» спілкування поступово знецінюється, постає питання: як навчити дитину ефективному міжособистісному спілкуванню? Як допомогти їй освоїти навички обміну думками, аргументації та пошуку істини?

Спілкування є невід'ємною частиною життя, і воно передбачає вміння слухати, запитувати, сперечатися та переконувати. Цьому можна навчитися.

Саме тому було обрано тему дослідження: «Діалогічне навчання як засіб формування комунікативної компетентності особистості на уроках української та зарубіжної літератури». Ця тема дозволила переглянути підходи до підготовки учнів, орієнтуючись на сучасні виклики та потреби суспільства. Адже сучасні соціально-економічні зміни вимагають від випускників активності, відповідальності та здатності до професійного й особистісного розвитку.

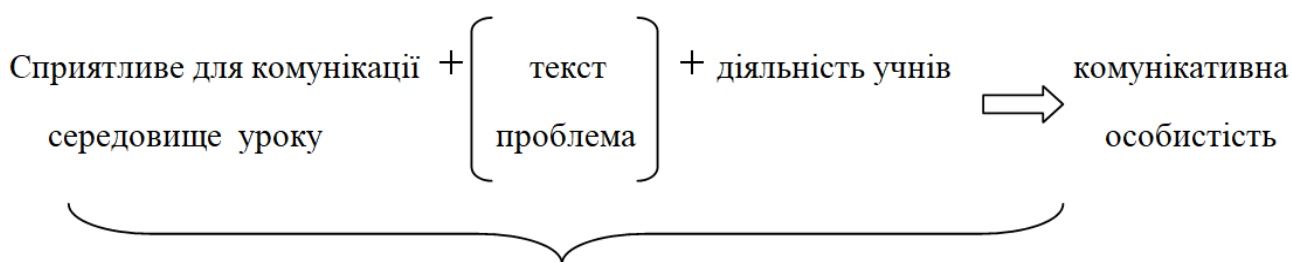
Чому акцент зроблено саме на комунікацію і діалогічне навчання? Тому що комунікація є основою соціального розвитку та взаєморозуміння між людьми. Комунікативно розвинена особистість уміє визначати мету спілкування, обирати стратегію комунікації, змінювати мовленнєву поведінку відповідно до ситуації та дотримуватися етичних норм. Одним із найефективніших способів розвитку цих навичок є навчальний діалог.

Методика реалізації цієї концепції охоплює різноманітні форми, методи та прийоми навчальної діяльності, які сприяють розвитку комунікативної компетентності як на уроках, так і поза ними. Це дозволяє вирішити такі завдання, як:

- покращення ефективності уроків як основної форми освітнього процесу;
- створення умов для активного пізнання, обміну думками та ідеями;
- формування вміння взаємодіяти в діалозі з авторами, героями творів і однокласниками;
- розвиток атмосфери співробітництва та взаємної підтримки в освітньому процесі.

Отже, навчання комунікації через діалогічний підхід стає одним із ключових інструментів підготовки учнів до успішного майбутнього.

Створення технологічного ланцюжка побудови уроку-діалогу є основою досвіду. Діяльність із формування комунікативної компетентності особистості учнів на уроці педагог представляє у вигляді схеми:

На такому уроці, для досягнення високих результатів, учитель має поєднувати різноманітні методи, технології та форми навчання. Створити ефективне комунікативне середовище на уроці можливо за допомогою таких підходів, як проблемне, розвивальне, інтерактивне та ігрове навчання, а також проведення уроків у форматі семінарів, концертів, досліджень, проєктів, перевтілень, спостережень, подорожей, конференцій та порівняльного аналізу. Усі ці методи мають об'єднуватися головним принципом – діалогом, який відбувається між учнем і текстом, героєм, письменником, учителем чи іншими учнями.

У ході дослідження було доведено, що важливою умовою успішного уроку-діалогу є побудова заняття на основі діалогічної взаємодії між учителями та учнями, яка базується на інтерактивному підході.

Технологічний ланцюжок побудови уроку-діалогу є таким:

1. Занурення в контекст уроку, психологічна адаптація до діяльності.

Форми роботи: обрати колір свого настрою на уроці; визначити, яким чином будеш працювати сам, у групі, з товаришем; пояснити епіграф уроку; вирішити спірне питання; презентувати індуктор для введення в тему (предмет, слово, малюнок); прослухати музичний фрагмент, передивитися кінофрагмент.

2. Визначення теми уроку та його настанов.

Форми роботи: розшифрувати ребус; розгадати загадку; визначити ключові слова у віршованому уривку й назвати тему; запропонувати напрямки діяльності.

3. Усвідомлення учнями своїх вражень про предмет вивчення, виникнення питань до себе та інших.

Форми роботи: встановити зв'язок із раніше вивченим; сформулювати питання до автора, героя; створити семантичну карту назви твору; відповісти на питання сподобався твір чи ні, чому?

4. Визначення інтриги уроку, в основі якої гіпотези, парадокси, незгода.

Форми роботи: мозковий штурм; проблемні питання; читання провокуючого уривку з твору.

5. Створення навчальних ситуацій. Перехід до аналізу тексту, самоактуалізація учасників діалогу. Оформлення висловлювань.

Форми роботи: обговорення тексту за «питаннями журналіста»; створення кластерів; проведення міні-досліджень; різних форм коментування; заповнення таблиць із лакунами; порівняльні характеристики.

6. Інтерпретація тексту.

Форми роботи: емпатійна аналогія; створення фільму за твором; ланцюжок вражень; лист до героя.

7. Виникнення нових навчальних ситуацій і пізнавальних протиріч.

Визначення, які питання залишилися без відповіді. Обговорення ціннісного значення твору для учнів.

8. Підбиття підсумків.

Форми роботи: створення свого тексту; самооцінка діяльності; взаємооцінювання; незакінчене речення; пропозиції щодо завдання додому.

Таким чином, організація діалогічного навчання на уроці-діалозі є особистісно орієнтованим простором, де кожен учасник має свободу вибору способу, теми й навіть мети спілкування. Це середовище партнерських взаємодій та творчої співпраці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <http://surl.li/szlx> (дата звернення: 29.10.2023).

2. Концепція Нової української школи. URL: <http://surl.li/mwefp> (дата звернення: 30.10.2023).

*Лайкова Анастасія Сергіївна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Пожидаєва Надія Петрівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СКОРОЧЕНЬ В АНГЛОМОВНИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Кіберпростір – невід’ємна частина життя сучасної людини: це не тільки територія для пошуку нової інформації, розваг та робочих завдань, але й повноцінно сформоване поле для соціальних взаємодій. Але які зміни б не відбувались із формою сучасного соціуму, головним і невід’ємним способом спілкування завжди залишатиметься мова. В умовах швидкого і глобального розвитку інтернет-культури момент створення «діалекту» соціальних мереж був лише питанням часу.

Скорочення, що активно використовуються в соціальних мережах, є одним з графічних маркерів інтернет-мови. За структурними особливостями їх можна поділити на наступні групи: акроніми (абревіатури, що формують нові повноцінними слова із власним значенням), усічені слова (*англ.* Clipping) та літерні заміни (заміна компонентів без вагомих лексично-фонетичних змін).

Акроніми утворюються шляхом абревіації перших або вибіркового літер кожного слова в вислові. Передумовою виникнення подібного метода можна вважати постійну обмеженість символів на соціальних платформах: наприклад, соціальна мережа X (в минулому відома як *Twitter*) має обмеження до 200 символів. Через це вислови, що користувачі вживають на постійній основі, прийняли скорочену форму – вони легко впізнаються та декодування займає секунди: *idk (I don't know), btw (by the way), ily (I love you)*.

Цікаво відмітити, що на початку цифрової епохи акроніми прийнято було записувати як звичайні абревіатури – великими літерами, але наразі в соціальних мережах керує епоха лапслоку (використання тільки малих літер, навіть при написанні особистих імен та на початку речення), що також справило вплив на графічний вигляд акронімів.

Багато англомовних акронімів стали настільки поширеними у вживанні, що давно прижилися навіть серед українськомовних користувачів: *OMG (Oh My God), LOL (Laughing Out Loud)*.

Усічені слова (*англ.* Clipping) утворюються завдяки зменшенню довжини слова без зміни його значення. Усічення як метод скорочення активно використовувався до початку цифрової епохи. У багатьох мовах, зокрема й в англійській, цей метод застосовувався здебільшого в неформальних розмовах, тому досить швидко став частиною інтернет-мови.

Методи усічення слів можна класифікувати наступним способом:

1) Переднє усічення (*англ.* *fore-clipping*) – утворення скорочення шляхом відкидання першої частини слова: *telephone* – *phone*, *robot* – *bot*.

2) Кінцеве усічення (*англ.* *final clipping*) – утворення скорочення шляхом відкидання кінцевої частини слова: *application* – *app*, *picture* – *pic*.

3) Середнє усічення (*англ.* *middle clipping*) – відкидання початкової та кінцевої частин слова зі збереженням середини: *refrigerator* – *fridge*, *influenza* – *flu*.

4) Складне усічення (*англ.* *complex clipping*) – процес, при якому усічення відбувається в різних словах, які потім поєднують між собою, створюючи нове: *science fiction* – *sci-fi*, *situational comedy* – *sitcom*.

Варто зауважити, що усічення не треба плутати зі скороченнями (наприклад, *December* – *Dec.*), адже крапка наприкінці скорочення передбачає, що фонетично це слово має повну форму, в той час як усічення фонетично і графічно ідентичні за формою.

Літерна заміна – це спосіб утворення скорочень, при якому певні літери, склади або навіть цілі слова замінюються іншими літерами або цифрами. Основою цього способу творення є принцип фонетичної подібності, що дає змогу визначити тенденції щодо частоти використання конкретних одиниць в процесі словотворення.

Розглянемо наступні приклади: *b4* (*before*), *2day* (*today*), *4U* (*for you*), *4ever* (*forever*), *l8* (*late*).

При першому ж погляді можна визначити, що рухому силу методу літерної заміни цифрами створюють такі співзвучні слова як *to/two* (2), *for* (4), *eight/ate* (8) та *one* (1).

Варто зазначити, що сьогодні скорочення у вигляді літерних замін використовуються саме молоддю набагато рідше та вважаються застарілими, але вони нерідко стають підґрунтям для сучасного сленгу. Наприклад, в англomовному середовищі дуже популярним є сленговий вислів «*she ate*» в значенні «вона зробила це неймовірно вражаюче». Невдовзі цей вислів відгукнувся на минулі форми скорочення: так, на відео платформах під відео, в яких людина говорить чи робить щось вражаюче, часто можна зустріти коментарі з таким змістом: «*How many letters in the word ...*» (*укр.* «Скільки літер в слові...»), і навіть якщо кількість літер у зазначеному слові не співпадає, відповіді будуть виглядати як «8!», тобто *eight*, яке фонетично еквівалентне до слова «*ate*», та відсилає до сучасного сленгового виразу.

Нерідко методи утворення скорочень комбінуються між собою. Наприклад, поширеною є гібридизація акронімів та літерної заміни: *b4r* (*be for real*), *ly2* (*love you too*), *g2g* (*got to go*).

Таким чином можна визначити, що соціальні мережі сприяють активним лінгвістичним змінам, а також утворенню своєрідного «діалектизму» в інтернет-просторі. Особливо яскраво це можна відслідкувати у графічних особливостях мови в соціальних мережах. Скорочення, які на початку цифрової епохи були необхідною мірою через обмеження, сьогодні є невід'ємною частиною англomовного медіадискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Baron, N. S. (2008). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. Oxford University Press.
2. Jamet, Denis. A morphophonological approach to clipping in English. *Lexis Journal of English Lexicology*, HS 1, 2009.
3. McCulloch, G. (2019). *Because Internet: Understanding the New Rules of Language*. Riverhead Books.
4. Zappavigna, M. (2012). *Discourse of Twitter and Social Media: How We Use Language to Create Affiliation on the Web*. Bloomsbury Publishing.
5. Гриценко, В. (2022). Аббревіатури та скорочення в англomовних текстах та особливості їх перекладу. *Grail of Science*, (12-13), 432–434.

*Лиманська Світлана Сергіївна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Семенова Олена Валентинівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Мова є особливим організмом, що постійно змінюється. Завдяки поповненню словникового складу мови вона розвивається. Лише нові лексичні одиниці можуть збагачувати вокабуляр.

Відомо, що в будь-який період часу найбільш динамічною складовою мови є лексика. Лексика є найменшим ступенем абстракцій в мові, оскільки слово завжди предметно орієнтоване. Надходження та засвоєння іноземних слів є процесом «запозичення», який відбувається внаслідок різних соціальних причин: подорожі, торгівля, війна, культурні зв'язки та технічне співробітництво тощо [4, с. 147].

Французька мова є офіційною мовою 29 країн та однією з шести ООН. Французька мова за популярністю її вивчення як іноземної посідає друге місце.

У світі майже півтора мільярда осіб володіє англійською мовою, це рідна мова 12 націй (Британія, США, Канада, Ямайка, Австралія, Багами та інші), близько 80% наукових досліджень вперше публікується англійською мовою, словниковий запас мови складає півмільйона слів. Англійська мова має динамічну лексичну систему яка постійно розвивається та поповнюється запозиченнями майже з 50 мов світу, надаючи нове значення існуючим словам, утворюючи неологізми тощо. За різними оцінками 70-75% лексики англійської мови займають запозичення. Вокабуляр англійської мови складається з запозиченої лексики до 70% та майже 30% – споконвічної, це особливість англійської мови. До майже 800 нових слів може з'явитися за рік.

У сучасній лінгвістиці є актуальним вивчення в англійській мові французьких запозичень, це підтверджують праці відомих лінгвістів У. Вайнрайх, Е. Гауген, В. В. Акуленко, І. А. Сисоева, О. А. Кириченко,

О. В. Овадюк та ін., які займалися дослідженням французьких запозичень. Розвідки М. І. Мостового, І. В. Корунця висвітлюють питання запозичення та перекладу запозичень іншомовних лексичних одиниць.

У словниковому складі англійської мови фіксуються запозичення з інших мов різних прошарків, зокрема з грецької, латинської, італійської, іспанської мови та скандинавських мов [3].

Запозичення поділяються на: фонетичні; калькування (translation loans); семантичні; запозичення словотворчих елементів.

Всі запозичення з французької мови поділяють на кілька періодів. Перший період – норманське завоювання, який був найтривалішим та вплинув на словниковий склад англійської мови, ставши підґрунтям для подальших запозичень з французької мови. До першого періоду запозичень відносять такі тематичні групи:

- **назви соціальних ролей та занять**, наприклад: *dame, baron, servant, noble, juggler, messenger*.

- **титули**, наприклад: *baron, count, countess, madam, viscount, duke, marquis*.

Другий період – Відродження. Кількість запозичених слів із французької зменшується. Найчастіше запозичуються слова пов'язані із сферою торгівлі, географії, політики та мистецтва. До прикладу:

- **урядові та адміністративні**: *govern, crown, empire, royal, major, princemayor, charter, accord, seal, agreement, covenant, alliance, curfew, duty, reign, civil, nation, tyrant, oppression* тощо.

- **церковні терміни**: *religion, confession, virgin, chaplan, abbot, saint, heresy* тощо.

- **юридичні терміни**: *justice, judge, petition, judge, crime* тощо.

- **військові терміни**: *army, battle, navy, spy, peace, soldier, guard, war, victor, destroy* тощо.

- **одяг та орнаменти**: *robe, coat, button, satin, blue, pearl, fashion* тощо.

- **їжа та її приготування**: *appetit, beef, bacon, sugar, flour, spice, sauce, jelly, biscuit, cucumber, onion* тощо.

- **соціальні терміни**: *lamp, closet, wardrobe, dance, melody, stallion, squirrel* тощо.

- **мисливські терміни**: *curry, stable, mastiff, spaniel, pavilion* тощо.

- **мистецтво, навчання, медицина**: *painting, music, sculpture, color, palace, column, poet, pen, chapter, logic, study, geometry, grammar*, тощо.

- **шляхетські титули**: *duke, prince, count, countess, baron, noble (man/woman), dame, master* тощо.

- **терміни, що стосуються спільноти**: *people, burgesses, knighthood, chivalry* тощо.

- **терміни емоційних станів**: *joy, despair, passion, ambition, certainty, doubt, enjoy*, тощо.

- **торгівля та ремесла**: *carrier, grocer, merchant, bargain, price, money, bushel, pay, debt, barrel, bottle* тощо [7].

Третій період – Просвітництво. Через активну взаємодію між Англією та Францією в усіх сферах. Початок XI ст., завоювання норманами Англії, вважають початком процесу запозичення з французької мови, однак, очевидно, що і до цього в результаті економічних та культурних зв'язків окремі французькі слова доповнили англійську мову. Найбільш значний шар запозичень у сучасній англійській мові складають слова, які потрапили в ході нормандського завоювання в результаті поєднання англійської мови з французькою.

У XI ст. мовне спілкування поміж франкофонами (норманами) та англофонами (англійцями), відбувалося найбільш активно. У той час французьку мову вважали мовою вищого класу. Нижчий клас продовжував розмовляти англійською мовою [2, с. 25].

У XX ст. англійська мова запозичила багато слів з французької мови, ці запозичення пов'язані з розвитком науки, техніки, а також впливом світових війн [6, с. 26]. У 60-70 роки XX ст. французькі запозичення вже не мають провідного місця в англійській мові, а у 80-ті роки їх кількість скоротилася.

Глобалізація суспільства та культурні обміни між англомовними та франкомовними країнами сприяють збагаченню мови. Проте в порівнянні з минулими століттями англійська мова на сьогодні запозичує лише невелику кількість слів з інших мов, з французької в тому числі.

Причини французьких запозичень в англійську мову різні. Одна з причин запозичення це необхідність «назвати нові предмети або поняття», що походили з франкомовних територій в життя англійського суспільства. До прикладу в англійську мову з французької в XIX ст. була запозичено слово *saxophone*, має походження від прізвища бельгійського майстра музичних інструментів Адольфа Сакса, який створив у 1842 році перший саксофон. В Англію потрапив новий музичний інструмент та разом з ним до англійського лексичного словника і нове слово *saxophone* французького походження.

Наступним прикладом може вважати французький вираз *nouvelle cuisine*, що у 70-х роках XX ст. був запозичений англійською мовою. *Nouvelle cuisine* – стиль приготування здорової їжі створений групою французьких шеф-кухарів. Словник сучасної англійської мови надає наступне значення даного виразу: «a style of cooking from France where simple and healthy food is served in an attractive way, usually in small amounts on a big plate / французький стиль приготування їжі, коли проста та здорова їжа красиво оформлена та подається на великій тарілці у малій кількості». Англійці запозичили разом із новим стилем приготування їжі французький вираз *nouvelle cuisine* [1, с. 15].

Англійська мова з французької засвоїла найбільшу кількість французьких слів. З 80 000 слів, що є найбільш уживані в англійській мові складає близько 22 500 французьких запозичень за весь період запозичень. Процеси запозичень в основному відбуваються через політичні та мовно-культурні контакти соціумів. М. П. Кочерган вважає, що до 60% слів французького походження в сучасній англійській мові [5]. На даний час в англійській мові є багато французьких запозичень і деякі з них стали інтернаціональними.

Незалежно від подій та становища в країні англійська мова запозичувала слова з інших мов. З минулих століть було запозичено багато слів, але й на сьогодні продовжують з'являтися в словниках англійської мови, відображаючи сучасний стан розвитку мови та активно використовуються в повсякденному житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик О. М. Французькі запозичення в англійській мові як результат мовних контактів. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15597/1/36_Bilyk.pdf (дата звернення: 29.10.2024).
2. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування. Київ: АртЕк, 2000. 192 с.
3. Верба Л. Г. Історія англійської мови: посіб. для студ. та викл. ВНЗ. Вінниця: Нова Книга, 2006. 296 с.
4. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. К.: Видавничий Центр «Академія», 2004. 368 с.
6. Найда Т. І., Молдованов М. І., Сидорова Г. М. Сучасний діловий документ. Зразки найважливіших документів українською мовою. Київ: Технік, 1992. 399 с.
7. Webster M. Merriam – Webster's collegiate Dictionary. USA: An Encyclopedia Britannica Company, 2004. 1067 p.

*Лисенко Ольга Олександрівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

КОМПРЕСІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ *STRANGER THINGS*)

Мовна компресія є важливим аспектом аудіовізуального перекладу, який дозволяє адаптувати зміст оригінального тексту до нової мовної та культурної аудиторії, при цьому зберігаючи загальне розуміння і сенс. Це процес навмисного видалення або скорочення певних елементів тексту, які не є критично важливими для розуміння основного сюжету або повідомлення. Компресія допомагає впоратися з обмеженнями часу, простору та культурних бар'єрів, характерних для аудіовізуального перекладу. Є досить багато дослідників, які займалися цією темою в перекладі, наприклад: Хорхе Діаз-Сінтес, бельгійська дослідниця Аліне Ремаель, Делія К'яро, польська дослідниця Агнешка Шаркоська, Ян Іварссон та Мері Керролл, Анна Матамала та інші. Хорхе Діаз-Сінтес – один із провідних дослідників у сфері аудіовізуального перекладу, особливо відомий своїми роботами з

субтитрування. Він детально розглядав процес вилучення у своїй книзі «*Audiovisual Translation: Subtitling*», де аналізував компресію і скорочення тексту як методи, що допомагають адаптувати субтитри до екранного часу [1].

Аналізуючи матеріал серіалу «*Stranger Things*», а саме оригінал та український дубляж, можна визначити основні причини, з яких компресія є невід'ємною частиною аудіовізуального перекладу:

1. Синхронізація в дубляжі

У дубляжі важливо дотримуватися синхронізації між рухом губ персонажів та перекладеним текстом. Це часто вимагає скорочення (до прикладу, у вигляді генералізації) або видалення елементів, які не є ключовими для розуміння сюжету. Така компресія дозволяє забезпечити відповідність тривалості перекладеного тексту з оригінальним звуковим рядом і зберегти природність мови [1]. Наприклад: «*She's always been a real jerk* / Вона завжди була такою», «*Who do you think would make more money in a freak show?* / Хто заробить там більше грошей?», «*In a minute* / (нерозбірливе бурмотіння)».

2. Адаптація до культурного контексту

Культурно-специфічні елементи, такі як національні жарти, ідіоми або реалії, можуть не мати аналогів у культурі цільової аудиторії. У таких випадках компресія слугує засобом уникнення можливого нерозуміння або культурного бар'єру. Це дозволяє перекладачеві зосередитися на основному змісті і не перевантажувати глядача чужими або неактуальними культурними референціями [2]. Наприклад: «*you're gonna be so cool now, it's ridiculous* / Ти навіть зараз відморозишся», «*The Heathkit ham shack* / Станція Хіткін».

Розглянемо другий випадок детальніше. **Heathkit** була популярною американською компанією, що виробляла набори для самостійного складання радіообладнання, зокрема для аматорських («*ham*») радіооператорів. Продукція **Heathkit** дозволяла радіоаматорам збирати радіопередавачі, приймачі та інші електронні пристрої з компонентів, що продавалися у вигляді комплектів [7]. У радіоаматорській культурі «*ham shack*» (буквально «радіолюбительська будка» або «лабораторія») означає місце, де оператор встановлює своє обладнання. Це може бути кімната, гараж чи окремий простір, де зібрані всі радіопристрої для зв'язку [8]. «*Shack*» тут передає атмосферу домашньої майстерні, облаштованої для роботи з радіоапаратурою [9].

3. Семантично порожні фрази та вигуки

Лексеми, які не додають змісту, але супроводжують емоційні моменти, як-от: «*Oh, Jesus, we're so screwed* / Ох, нам просто торба» – часто вилучаються, що ми й бачимо на прикладі. Вигук «*Jesus*», який ми можемо передати, як «**Боже, Господи**», був вилучений перекладачем. Такі дії дозволяють зберігати темп та адаптують рух губ, але не завжди передають емоційне навантаження [3]. «*Come on, let's do something tonight, yeah?* / Стривай, давай сьогодні ввечері?», «*You think you can steal from me, boy?* / Думав, що зможеш красти тут?», «*One at a damn time* / По черзі», «*I'll give this back, all right?* / Я віддам», «*I hope you're enjoying your chicken, Ted* /

Сподіваюсь курка смачна», «*Thanks for coming out, Teach* / Дякую за допомогу». Звертаємо увагу, що звертання та імена також досить часто вилучаються, особливо коли ця інформація доступна глядачу візуально на екрані.

5. Уникнення надлишкової інформації

Деякі репліки в аудіовізуальних творах можуть бути надлишковими або не нести важливої інформації для сюжету (наприклад, вставні слова, фрази-кліше). Вилучення таких елементів допомагає спростити переклад, зосереджуючись на найбільш важливих для розуміння частинах [4]. Наприклад: «*I have to study for Kaminsky's test / Треба готуватися до тесту*», «*Whoa. Ain't she a beaut? / (повністю вилучена фраза в дубляжі)*», «*You went to the hospital, you got scared, you ran off, you wound up here, is that it? / Тебе привезли до лікарні, ти злякалась, втекла?*»

6. Оптимізація для зорової та слухової зручності

У кінцевому продукті аудіовізуального перекладу важливо, щоб глядачі не перевантажувалися інформацією, яку вони сприймають одночасно через звук та відеоряд. Вилучення допомагає оптимізувати переклад для комфортного сприйняття, уникаючи роздвоєння уваги глядача [6]. Наприклад: «*Well, why do you think I want it to be nice and quiet? / Тому, я і виберу тихе місце*». Кількість складів в оригіналі та перекладі мають співпадати, відповідно перекладач використовує такі трансформації як часткове вилучення, семантичний розвиток та граматичну заміну для максимально короткого та простого викладу ідеї оригіналу.

Отже, мовна компресія може проявлятися у вигляді скорочення діалогів, видалення дрібних деталей або уточнень, які не впливають на загальний зміст сцени. Наприклад, якщо персонаж говорить надмірно описово або вживає зайві для розуміння загального смислу деталі, перекладач може передати цю репліку простішими словами, що дозволяє зберегти основну ідею та синхронізувати репліки в оригіналі та перекладі. Компресія є незамінним інструментом для досягнення збалансованого та природного перекладу, що задовольняє технічні й культурні вимоги до перекладу аудіовізуального контенту. Це рішення дозволяє забезпечити легкість сприйняття і точність у передачі змісту, особливо в умовах обмеженого екранного часу та культурних відмінностей. Скорочення – це мистецтво компромісу, де головне завдання перекладача полягає в тому, щоб зберегти основну інформацію і емоційну силу твору, водночас оптимізуючи переклад для зручності глядачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Diaz Cintas J., Remael A. *Audiovisual Translation: Subtitling*. London: Routledge, 2007. 284 p.
2. Ranzato I., Zanotti S. *Linguistic and Cultural Representation in Audiovisual Translation*. London: Routledge, 2018. 302 p.
3. Chiaro D. Verbally Expressed Humour and Translation: An Overview of a Neglected Field. *The Journal of Specialised Translation*. 2006. Vol. 6. Pp. 85–108.

4. Neves J. *Subtitling for the Deaf and Hard-of-Hearing*. Roehampton University, 2005. Pp. 151–169.
5. Gambier Y., Gottlieb H. *(Multi)Media Translation: Concepts, Practices, and Research*. London: John Benjamins Publishing, 2001. 298 p.
6. Perego E. *Audio Visual Translation: Subtitles and Subtitling: Theory and Practice*. London: Peter Lang, 2005. 292 p.
7. Heathkit. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Heathkit> (дата звернення: 29.10.2024).
8. Cambridge Dictionary. ham radio. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ham-radio> (дата звернення: 29.10.2024).
9. Cambridge Dictionary. shack. URL: <http://surl.li/rlcoop> (дата звернення: 29.10.2024).

*Лисиця Єлизавета Михайлівна / Yelyzaveta Lysytsia, студентка;
наук. керівник – Матковська Марія Василівна,
старший викладач кафедри англійської мови,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка*

SEMANTIC PECULIARITIES OF THE ENGLISH LITERARY TALE (BASED ON J. K. ROWLING'S *HARRY POTTER* SERIES)

The article deals with the semantic features of the English literary tale *Harry Potter and the Philosopher's Stone* by Joan Kathleen Rowling, namely reflection of aesthetics and the worldview of his era, borrowing characters, images and plots from folk tales, coexistence of fiction and reality, grotesque world, psychoanalysis of characters, author's point of view, and social assessment of events among others.

Today, a literary tale is an example of double coding, i.e. the text is presented at different levels and depending on the maturity and intelligence of the reader, it is perceived differently. That is why interest in literary tales does not disappear. The mechanism of transformation of a folk tale into a literary one was described by the American researcher J. D. Zipes. In his opinion, the Literary Tale-mime (as he calls it) is the bearer of a certain information model formed by a folk tale, the main purpose of which is to convey new information to society [2, p. 67]. A prominent representative of the genre of literary fairy tales in the English literature is J. K. Rowling and her series of novels about *Harry Potter and the Sorcerer's Stone* [2, p. 10].

In the Joan Rowling's tales, the elements of the fiction and non-fiction do not simply interact and are often difficult to differentiate; this interpenetration itself becomes the most important means of creating a comic effect. English literary tales develop with certain traditions. These traditions were started by Charles Dodgson-Lewis Carroll. His books contain everything that can be developed in a literary English fairy tale: ease of storytelling, humor, laughter, sometimes sad notes, play

with words, phrases, concepts, parody. As we know, a fairy tale should have a happy ending, but the English fairy tale is an exception. The world in which the characters operate is mostly a reality with a real danger. That is why we do not fully know what will happen to the characters. Writers create difficult circumstances for the hero from which he must find a way out on his own (and not with the help of a magic fairy as it was in a folk tale). This is the peculiarity of the English literary tale; it does not suggest that everything is just fiction that is sure to end well.

The British version of a literary tale has the following special features that distinguish it from the tales of other countries: the protagonist is a child; focus on the entire age category; emphasis on English traditions; one of the main problems—the relationship between children and adults; parody; the hero himself comes to his creator; the authors are usually not children’s writers; a variety of language techniques, wordplay; violation of the rule of “happy ending”.

Harry Potter and the Philosopher’s Stone is the first part of a series of novels about a survived boy. This literary tale is one of the best traditions of the English literature with many plot clichés. Joan Rowling plays the plots of famous fairy tales and myths in Harry Potter, but the images change. In fairy tales, evil witches fly on brooms, while in Harry Potter it is a way for wizards to move [1, pp. 48–54]: “*Giants and Werewolves are not only bad characters but also friends of our heroes such as Rubeus Hagrid and Professor Remus Lupine. Cerberus, who in myths guards the entrance to the realm of the dead, appears in the form of a guardian of the Philosopher’s Stone and bears rather not logical, but cute name Fluffy. The philosopher’s stone, which in the imagination of medieval alchemists was to serve as a universal medicine and rejuvenate, in the novel appears as the Resurrection, that is, it allows enduring death*” [1, pp. 59–60].

The main character is Harry, an orphan boy raised by his relatives. People do not like the boy, because he is not like everyone else, and they [people] are “... proud of the fact that they were, thank God, absolutely normal” which demonstrates the features of a purely English literary tale. As well as the fact that he is a magician and has to study at the Hogwarts School of Magic private school. This creates an even more misunderstanding between the boy and Dursley family (adults). The real and the magical worlds co-exist. Time flows the same. Ordinary people—Muggle can get into the magical world and witness magic, although they will not remember it later. However, some magicians are Muggle-born, or half-bloods, i.e. their parents are ordinary people, who connect the two worlds even more closely [2].

A large number of adventures make the plot of the work dynamic, exciting. We can easily trace the connection of the novel with the works of adventure literature and the traditions of the English detective Agatha Christie: the suspicion does not fall on the perpetrator, the real criminal is found in the final of the work. Moreover, it is impossible to clearly define one or another genre in the work: the boundaries of genres are blurred. The episode in the Forbidden Forest is a combination of myth, detective, psychological thriller, and classic horror film: “*The figure looked up at*

Harry—the unicorn’s blood was dripping from her mouth. She jumped to her feet and walked quickly to Harry, who could not move from fear” [1, p. 87].

The series of novels about Harry Potter is permeated not only with a fantastic story that fascinates children and adolescents but also permeated with the deep meaning, morality and psychology of the characters that does not allow mature readers to break away from the books. The prospect of considering the issues of literary fairy tales is relevant because every year this genre develops more and more and occupies more significant place in the world of literature.

To sum it up, we may conclude that in the literary tale *Harry Potter and the Philosopher’s Stone*” by Joan Rowling there are traits characteristic of convergence of fictional, scientific and non-fictional discourses, and at the same time there is a bright and original game based on their interaction and interpenetration.

REFERENCES

1. Rowling J. K. *Harry Potter and the Philosopher’s Stone*. UK: Bloomsbury Publishing, 2014. 254 p.
2. Zipes J. *The Great Fairy tale Tradition*. New York and London: W. W. Norton & Company, 2001. 1012 p.

*Лиховоля Маргарита Павлівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА АБРЕВІАТУР

Глобалізаційні процеси в світі стають головною причиною виникнення та поширення нових слів всередині розвинених мов. Сучасні термінологічні словники постійно поширюються новими поняттями, які виникають та потребують досліджень. Найбагатшими на терміни-неологізми є сучасні професійні словники в галузі біохімії, ядерної фізики, комп’ютерної техніки, кібернетики тощо. Комунікативно виправдані мовні засоби галузевої лексики хоча й утворюються всередині робочих колективів, що належать до конкретного науково-технічного середовища та спрямовуються на визначення нових явищ та процесів, їх поширення поза межі цього середовища є неминучим у сучасних реаліях близької співпраці вчених, митців, соціально-політичних діячів та обміну всіх видів досвіду на міжнародному рівні. Серед засобів термінотворення учасники професійного середовища часто користуються морфологічним способом, а саме формують нові скорочення та аббревіатури.

Актуальність дослідження цієї теми полягає в потребі ширшого розуміння способів та особливостей застосування нових лексичних одиниць у дискурсі прикладного перекладознавства. Розуміння невинного процесу утворення нових понять у галузевих терміносистемах, причин проникнення промислових термінів у побутове спілкування, необхідності розуміння галузевих текстів у перекладацькій діяльності складає **мету** дослідження.

Об'єктом дослідження стали терміносистеми різноманітних галузей знань. **Предмет** дослідження складають лексичні одиниці та аббревіатури галузевих текстів та їх переклад англійською мовою. Аспекти дослідження потребують виконання таких **завдань**: ознайомитись із поняттєвою базою та термінотворчими процесами; розглянути особливості застосування термінів та аббревіатур у різних галузях знань; розглянути та порівняти способи перекладу термінів і аббревіатур.

Звертаючись до сучасних визначень, якими керуються науковці під час дослідження теми, належать «термін», «термінологія» та «терміносистема». Термін – це слово або усталене словосполучення, що чітко й однозначно позначає наукове чи спеціальне поняття, не називаючи його, як звичайне слово, а навпаки, поняття приписується терміну, додається до нього. Більш широкого розуміння теми надає визначення термінології, що розуміється як сукупність термінів із усіх галузей знань, які функціонують стихійно. До загальнонаукової термінології, що використовується в усіх галузях науки, виробництва, суспільного життя, належать відомі нам «аналіз», «синтез», «проблема», «теорія», «гіпотеза». Терміносистемою називають опрацьовану фахівцями певної галузі та лінгвістами підмножину термінів, яка адекватно й однозначно відображає систему понять цієї галузі [6].

Термінотворчі процеси звичайно відбуваються з дотриманням певних особливостей, зумовлених властивостями вищезазначених понять, а саме: системності, наявності дефініцій, моносемічності (у межах однієї предметної галузі), стилістичній нейтральності та відсутності експресії, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків.

Дослідивши класифікацію джерел утворення нових термінів у більшості мов за А. Д'яковим, Т. Кияком та З. Куделько (рис. 1), визначено, що є три основні способи: використання внутрішніх ресурсів мови, пряме запозичення терміноелементів, вигадкування штучних слів. За рахунок внутрішніх ресурсів мови науково-технічні терміни в більшості мов створюються, як правило, п'ятьма основними способами: надання наявним словам нових значень (семантична деривація), побудова термінів за допомогою дериваційних афіксів, складання основ терміноелементів, утворення термінологічних словосполучень, утворення аббревіатур [1; 2; 3].

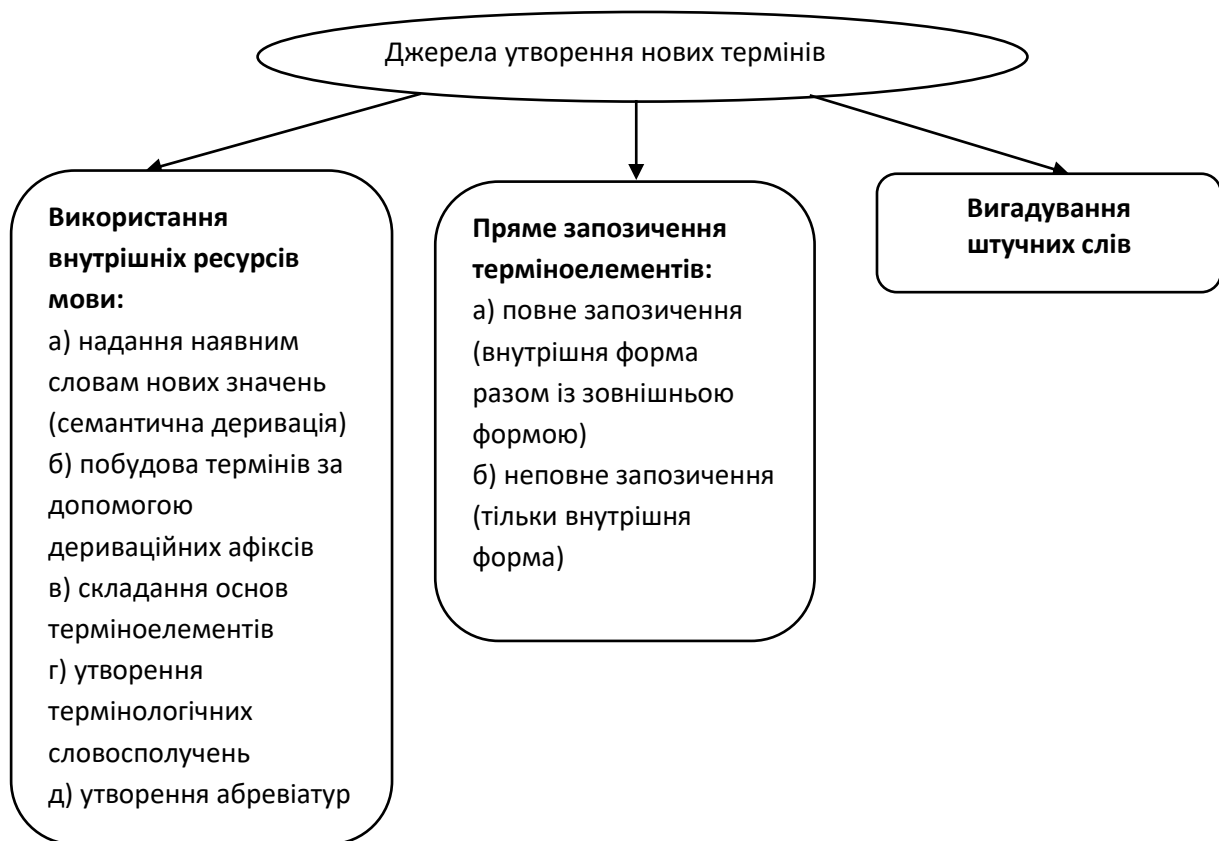

Рис. 1. Класифікація способів утворення нових термінів за А. Д'яковим, Т. Кияком та З. Куделько

Утворення термінів шляхом додавання нових значень до вже наявних слів (явище полісемії) може призвести до втрати зв'язку зі словами, від яких відбулось терміноутворення. Причиною цього є набуття словом ще більш спеціального значення та, як правило, віддалення від свого загальнолітературного першоджерела [5].

Полісемія та омонімія – це мовні явища, що стосуються багатозначності слів. Полісемія означає, що одне слово має кілька значень, які пов'язані певною спільною ознакою або функцією. Наприклад, англійське слово *wing* може позначати як «крило літака», так і «крило птаха», оскільки в обох випадках йдеться про частину, яка забезпечує політ. Точно так само українське слово *крило* може означати частину літака або птаха, але обидва ці значення об'єднує схожість функції: *wing of a plane* та *wing of a bird*. У свою чергу, омонімія має місце, коли два чи більше слова мають однакову форму, але абсолютно різні, не пов'язані між собою значення. Наприклад, англійське слово *key* може позначати як інструмент для відкриття замків, так і важливий елемент або відповідь на задачу, а українське слово *ключ* може означати як інструмент, так і джерело води. Такі способи термінологічного утворення можуть бути не завжди зручними, адже вони потребують особливої уваги до контексту, щоб уникнути непорозумінь у науково-технічних текстах.

Аналізуючи абревіатури та скорочення в галузі авіації, визначено, що скорочення утворюються шляхом збереження початкових літер терміна: наприклад, англ. *RTA* – *required time of arrival*, *rpm* – *revolutions per minute*,

SARPS – *standards and recommended practices*; укр. ЗПС – злітно-посадкова смуга, УПП – управління повітряним рухом тощо. Багатокомпонентні терміни зазнають компресії та утворюють нові слова, зберігаючи ознаки вихідних термінів: наприклад, англ. *propeller fan* – *propfan*, укр. авіаційний двигун – авіадвигун тощо. Для перекладу марок авіаційного обладнання часто застосовують метод прямого запозичення: *B737-200*, *ATR-42* тощо. Коли прямий еквівалент у мові перекладу відсутній, то фахівці користуються методами описового перекладу або транскодуювання [4].

При перекладі абrevіатур перекладачі часто зазнають проблеми невідповідності позначень, навіть при вживанні загальновідомих скорочень: наприклад, *ECAC* – *European Civil Aviation Conference* – Європейська конференція з питань цивільної авіації (авіаційна галузь), *FAS* – *Financial Accounting Standards* – положення бухгалтерського обліку (економічна галузь), *ATA* – *Atlantic Treaty Association* – Асоціація Атлантичного договору (галузь міжнародних відносин). Порівнюючи два варіанти – усні ЄКЦА, ПБО, ААТ та загальновідомі ІКАК, ФАС, АТА, – визначаємо, що перший хоча і не відповідає правилам скорочень в українській мові, проте завдяки існуванню всесвітньо відомих термінів, вони набувають поширення у формах ІКАК, ФАС, АТА.

Терміни-словосполучення, що складають більшу частину термінофонду будь-якої фахової мови, часто вважаються більш продуктивними за терміни-однослови та за способом термінотворення можуть бути нерозкладними та розкладними. Через те, що компоненти нерозкладних словосполучень не є термінами та не фіксуються у відповідних словниках як самостійні елементи (напр. англ. *balloon maturity* – укр. виплата боргу зростаючими платежами, англ. *butterfly spread* – укр. подвійний опціон), більш детально розглянемо розкладні термінологічні словосполучення. Термінотворення такого типу одиниць відбувається шляхом поєднання терміна конкретної терміносистеми із нетерміном або з функціональним терміном іншої терміносистеми. Розглянемо приклади розкладних термінів-словосполучень всередині терміносистеми банківської галузі: англ. *cash flow* – укр. рух готівки, англ. *strong currency* – укр. тверда валюта; поєднання термінів двох терміносистем: англ. *bank operation* – укр. банківська операція (банківської та медичної), англ. *credit investigation* – укр. розгляд заявки на одержання кредиту (банківської та юридичної).

Отже, галузева термінологія та абrevіатури є ключовими компонентами сучасного науково-технічного дискурсу, які відіграють вирішальну роль у міждисциплінарному та міжнародному спілкуванні. Їхнє формування залежить як від внутрішніх ресурсів мови, так і від зовнішніх запозичень. Завдяки глобалізаційним процесам, терміни-неологізми та абrevіатури активно поширюються за межі вузьких професійних середовищ, інтегруючись у побутове спілкування та різні галузі знань. Важливим аспектом є дослідження механізмів термінотворення, зокрема створення нових абrevіатур, компресію багатокомпонентних термінів і використання різних перекладацьких трансформацій для точного відображення понять у міжмовному середовищі. Особливий інтерес становлять термінологічні словосполучення, які можуть

бути розкладними або нерозкладними, їхній зв'язок з іншими терміносистемами та вплив на ефективність комунікації.

Перспективи подальших досліджень охоплюють аналіз адаптації термінів у різних мовах, удосконалення методів їх перекладу та виявлення нових закономірностей формування галузевої термінології в умовах технологічного прогресу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с.

2. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Кудепько З. Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К.: Вид. дім «KM Academia», 2000. 218 с.

3. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова): підруч. для студ. ВНЗ. Вінниця: Нова Книга, 2006. 592 с.

4. Ковтун О. В. Розвиток української авіаційної термінології та фразеології радіообміну. *Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу*: зб. наук. праць. К.: Наукова думка, 2009. № 2. С. 276–288.

5. Кравченко Т. Способи творення галузевих термінів на позначення понять економіки АПК. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2011. № 709. С. 79–83.

6. Термінологія: навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; Д. В. Фурт, Л. А. Дмитрук. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2020. С. 54.

7. Українська мова (за професійним спрямуванням): курс лекцій. Івано-Франківськ: Видавець Голіней О. М., 2023. С. 89.

*Луб Олександра Вадимівна, студентка;
наук. керівник – викладач Соколова Анастасія Євгенівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ СКОРОЧЕНЬ У СОЦМЕРЕЖАХ

Кожна мова має безліч скорочень та аббревіатур, які відіграють важливу роль в комунікації і займають одну з лідируючих позицій у словотворенні, яке доповнює морфологічну структуру сучасних мов. Еволюція скорочень в англійській мові є постійним явищем, яке демонструє сталий розвиток та характеризується динамічністю своєї генези. У наш час англійськомовне населення щодня утворює нові одиниці мови, за допомогою яких закривають прогалини у назвах нових предметів і явищ.

За останнє десятиліття соціальні мережі набули великої популярності в житті сучасного суспільства, а разом з ними з'явився новий сленг користувачів: лексика, в якій переважають скорочені форми слів, аббревіатури, «смайлики», змінилася орфографія, пунктуація і граматики.

Сучасний світ Інтернету й міжкультурної комунікації відрізняється використанням англомовних скорочень, що вимагає коректного трактування скорочень сучасної англійської мови.

Абревіація стала одним з найпоширеніших способів утворення номінативних одиниць. Різні екстралінгвістичні чинники прискорюють тенденцію до скорочення слів. Подібне явище спостерігається майже у всіх країнах і національних мовах і виявляє як схожість, так і відмінність в шляхах свого розвитку.

Абревіатури – це короткі форми слова чи групи слів, які створюються вилученням або зменшенням кількості певних звуків чи букв. Вони використовуються для зручності та економії місця, а також для швидкої ідентифікації термінів чи понять. Усі літери в абревіатурі, зазвичай, читаються окремо, як в абетці (наприклад, *USA* вимовляється «Ю-ес-ей»). Та є виключення, коли літери читаються разом (*NASA* читається як «НАСА»). А деякі абревіатури читаються за правилами лексики чи термінології. Наприклад, *CEO* (Chief Executive Officer) може читатися як «Сі-і-о» або «СЕО» [1, 4].

Абревіатури називають також акронімами (від грец. *ἀκρος* – «найвищий, крайній» та *ὄνομα* – «ім'я»). Вони належать до лексичних скорочень, їх поділяють на звуко-вербальні абревіатури й акроніми. Звуко-вербальні абревіатури в усному мовленні необхідно вимовляти відповідно до алфавітної назви букв: *PC* – Personal Computer (персональний комп'ютер).

Акронім – скорочення, фонетична структура якого співпадає з фонетичною структурою загальноновживаних слів. Для утворення акронімів використовують частини слів, що входять до складу початкових термінологічних слів або корелят [2].

Соціальна мережа – це не тільки джерело новинної інформації, а й щоденний засіб комунікації, яке надає користувачам широкі можливості самовираження.

Інтернет і мобільний зв'язок продемонстрували надзвичайну швидкість проходження інформації, що викликало прискорення і полегшення загального темпу життя. Популярність і доступність інтернет-технологій сприяла утворенню нових можливостей і способів комунікації, сформувавши нову сферу інформаційної взаємодії, яка привела до виникнення нового молодіжного виду сленгу в соціальних мережах. Скорочення є одним із найбільш складних і цікавих об'єктів для розуміння та перекладу, особливо в спеціалізованих текстах, зокрема в мові соціальних мереж. Протягом останніх десятиліть сучасна англійська мова збагатилася значною кількістю скорочень. Абревіатура

стала одним із методів обміну інформацією між користувачами сучасних соціальних мереж [5].

Інтернет-скорочення полегшують етап знайомства та заохочують до спілкування. З популяризацією Інтернету та соціальних мереж, з'явилося безліч нових аббревіатур та скорочень, які активно вживаються в СМС-листуванні.

Наведемо приклади деяких популярних скорочень, які активно використовують у переписці: *ASAP* – as soon as possible, *IDK* – I don't know, *CU* – see you, *HAND* – have a nice day, *NC* – no comment, *BBS* – be back soon, *JAS* – just a second тощо.

Серед скорочень слів щоденного вжитку присутня тенденція скорочувати «довгі» слова, наприклад: *pics* замість *pictures* або *photos*; *tmr* замість *tomorrow*; *wanna* або *wana* замість *want to*; *pls* або *plz* замість *please*; *ppl* замість *people*; *r* замість *are*; *f* замість *female*; *m* замість *male*; *nm* замість *not married*; *av* замість *have*; *coz* замість *because*; *hun* замість *honey*; *pvt* замість *private*; *ur* або *ur* замість *your* [3].

Останнім часом все більше прослідковується тенденція до створення економних структур та до мінімалізації вже існуючих одиниць номінації. Саме ці процеси відображають логіку, характерну для розвитку англійської мови, яка прагне до простоти виразів та збереження інформаційної значущості для цілей комунікації і відома своєю аналітичністю та жаданням економії графічного та лексичного простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аббревіатура та скорочення в англійській: як правильно скорочувати? URL: <https://justschool.me/uk/blog/abreviatory-ta-skorochennya-v-anglijskij-yak-pravylnno-skorochuvaty/> (дата звернення: 03.11.2024).
2. Акроніми в англійській мові. URL: <https://most.ks.ua/news/url/akronimi-v-anglijskij-movi/> (дата звернення: 03.11.2024).
3. Гарцунова Л. І. Сучасний рух науки: матеріали ІХ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Т. 1. Дніпро: 2019. С. 309–313.
4. Особливості перекладу аббревіатур та скорочень (на основі британських онлайн-видань). URL: <https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Konkursna-robota-Bridzhyt-Dzhons.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
5. Юрченко Д. О. Структурно-семантичні особливості скорочень у соціальній мережі Твіттер. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. Т. 2, № 12. С. 287–290. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9286> (дата звернення: 03.11.2024).

*Масюкова Каріна Андріївна, магістрантка;
наук. керівник – ст. викладач Іщенко Тетяна Валеріївна,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ

В умовах світової цифровізації суспільства тема впровадження та розвитку штучного інтелекту у правотворчий процес викликає ажіотаж серед науковців та самих суб'єктів правотворчої діяльності. Така зацікавленість вченими обумовлена, насамперед, необхідністю підвищення рівня автоматизації процесів у правотворчості, і навіть відставанням правового регулювання рівня розвитку суспільства.

Поняття «штучного інтелекту» з'являється у 1950 р XX ст., хоча широкого значення набуває саме в наші дні, завдяки розвитку технологій, збільшення об'єму даних, засобів зберігання даних тощо. Сьогодні майже неможливо уявити сферу життя де не була б задіяна, або не можливо було би використовувати функцію штучного інтелекту [1, с. 220].

Штучний інтелект стає потужним інструментом також в освіті, а саме у STEM-освіті, надаючи учням можливість досліджувати складні концепції через інтерактивні симуляції, аналіз даних та розробку власних алгоритмів. Інтеграція штучного інтелекту в STEM-освіту дозволяє персоналізувати навчання, адаптуючи навчальні матеріали до індивідуальних потреб кожного учня та стимулюючи їхню допитливість до наукових відкриттів і відкриває нові горизонти в STEM-освіті, підготувавши учнів до роботи в майбутньому, де технології, зокрема штучний інтелект, відіграватимуть ключову роль у багатьох сферах [5].

Також під штучним інтелектом (ШІ) розуміють здатність комп'ютеризованої системи визначати за певними критеріями найбільш якісний варіант розв'язання поставленої задачі з наперед заданого набору варіантів; співставлення здібностей і кваліфікації людей з наявними вакансіями; здатність комп'ютерної програми чи автоматизованої системи «виконувати функції людини, приймаючи оптимальне рішення на основі аналізу зовнішніх чинників та з урахуванням життєвого досвіду людства; вміння вирішувати складні завдання; здатність до навчання, узагальнення і аналогій; можливість взаємодії із зовнішнім світом шляхом спілкування, сприйняття й усвідомлення сприйнятого» [4].

Однією з основних переваг використання ШІ в правовому регулюванні є можливість автоматизації багатьох процесів. ШІ здатен обробляти великі обсяги юридичної інформації, аналізувати законодавчі акти, судові рішення та правові прецеденти. Це сприяє підвищенню ефективності роботи судів та інших правових інституцій. Зокрема, використання алгоритмів ШІ для автоматизації документообігу та юридичної аналітики дозволяє значно скоротити час, необхідний для підготовки юридичних документів і прийняття рішень.

Також О. Барабаш у своєму дослідженні зазначає, що «серед основних етапів правотворчої діяльності, у яких може застосовуватися ШІ, можна виділити такі:

- виявлення громадської думки через проведення онлайн-голосування;
- розробка законопроектів;
- проведення онлайн-трансляцій та консультацій з експертами і фахівцями;
- онлайн-голосування самих учасників правотворчої діяльності за чи проти впровадження проекту;
- здійснення доступу до правових актів шляхом використання довідково-правових систем та офіційних інтернет-ресурсів» [2, с. 31–32].

Отже, використання штучного інтелекту цілком виправдано і дозволяє залучити широке коло зацікавлених осіб.

Також штучний інтелект значно скорочує тимчасові проміжки та дозволяє економити людські ресурси щодо різних видів експертиз. У результаті активного впровадження штучного інтелекту у правотворчу діяльність та цифрових технологій можна говорити про майбутню зміну самої культури правотворчості, цей процес може вплинути на ефективність застосування правових норм і на якість правотворчості. Результатом цього стане трансформація основних елементів, а може, й суб'єктів правотворчого процесу.

Незважаючи на значні переваги, використання ШІ в правовому регулюванні викликає низку етичних та правових викликів. Основною проблемою є питання відповідальності: хто несе відповідальність за помилки, допущені штучним інтелектом? У багатьох країнах ці питання все ще залишаються нерегульованими, що підкреслює необхідність створення нових нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання використання ШІ.

Проблеми, що виникають при використанні ШІ в правовому регулюванні, вимагають швидких і сучасних рішень з боку законодавчих органів. Однак таке не завжди можливе, оскільки впровадження та оптимізація законодавства потребує великих ресурсозатрат.

Розроблення та використання систем штучного інтелекту повинно здійснюватися лише за умови дотримання верховенства права, основоположних прав і свобод людини та громадянина, демократичних цінностей, а також забезпечення відповідних гарантій під час впровадження таких технологій.

Слід погодитись із думкою Ю. Кривицького, який зазначає, що «нове вітчизняне законодавство має бути побудоване з використанням сучасних досягнень законодавчої техніки, що сприятиме підвищенню доступності його для сприйняття та розуміння населенням й істотно знизить можливості помилок чи зловживань у процесі його реалізації різними суб'єктами права» [3, с. 98].

Отже, використання ШІ в правовому регулюванні є виправданим і перспективним напрямком розвитку сучасного суспільства. Незважаючи на певні виклики, цей процес може значно підвищити ефективність та якість правотворчої діяльності, проте потребує належного законодавчого врегулювання та постійного моніторингу для забезпечення безпеки та захисту прав громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Граник Є. О. Використання штучного інтелекту в публічному управлінні: основні виклики та ризики. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2024. 220 с.
2. Барабаш О. Вплив штучного інтелекту на правотворчість: стан та тенденції розвитку. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 08 грудня 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 30–34.
3. Кривицький Ю. В. Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. *Artificial Intelligence as a Tool of Legal Reform: Potential, Trends and Prospects. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. № 2 (119). 2021. С. 90–101.
4. Парамонова, О. Ю., Варава І. П. Місце штучного інтелекту в системі права. *Юридичний вісник*. 2023. Вип. 3(68). С. 73–80.
5. Nikitina I., Ishchenko T. Globalization of education: Modern Experience. *Scientific Journal of Polonia University*, 2023. 56(1). Pp. 216–223. URL: <https://doi.org/10.23856/5630> (дата звернення: 10.11.2024).

*Матковська Марія Василівна / Mariia Matkovska,
старший викладач кафедри англійської мови,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка*

THE SUBSTITUTION OF CONCEPTS IN THE DISCOURSE OF MEDIA AND ITS IMPACT ON PEOPLE'S MINDS

The media is a powerful tool for shaping people's perceptions and beliefs towards various issues. It has the ability to influence people's thoughts about a range of topics, including politics, social issues, and consumerism. Substitution of concepts is one such tool used by the media to influence people's attitudes and beliefs towards products or issues. Therefore, the aim of this article is to explore the concept of substitution of concepts in the media and to analyse its impact on people's minds.

The substitution of concepts in media refers to the replacement of one idea or concept with another in various forms of media such as advertising, news, and entertainment. Examples of this include using the term “*freedom*” to promote a political agenda or using a celebrity to endorse a product. Another example is the use of euphemisms to replace harsh or negative terms with more positive ones, such as using “*downsizing*” instead of “*layoffs*” in the workplace.

The fact that exploring the concept of choice enables the acquisition of the ability to handle comprehension problems that lead to answers makes understanding cognitive exceptions. Other concepts that also have salient features, such as navigating a mental place in a structured environment, associated learning and memory skills, and frequent poetic activity, may be capable of comparable results.

The concept of substitution was introduced by Ferdinand de Saussure, a Swiss linguist who is considered one of the founders of Modern linguistics. Saussure argued that language is based on a system of signs that are inherently arbitrary, and that the meaning of a sign is determined by its relationship to other signs in the system [4].

The concept of substitution has also been applied more broadly to the field of media studies, where scholars have explored how media messages substitute certain concepts for others in order to shape public opinion and maintain existing power structures. The study of substitution of concepts in the media has been explored by various scholars and researchers. Some notable names in this area of research include Stuart Hall, Noam Chomsky, Edward Herman and Neil Postman.

Hall's work often focused on how media representations shape perceptions of race, ethnicity, and culture. "Encoding and Decoding in the Television Discourse" by Stuart Hall [1]. Another notable scholar who studied the substitution of concepts in the media is Noam Chomsky. Chomsky is a linguist and political commentator who is known for his critique of the mainstream media in the United States, particularly with regard to its role in shaping public opinion and promoting government propaganda. "Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media" by Edward S. Herman and Noam Chomsky [2]. Edward Herman and Neil Postman are also scholars who have studied the role of the media in shaping public discourse and have written extensively on the subject of media manipulation and propaganda. "Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business" by Neil Postman [3].

Conceptual learning, originally described as a form of higher order learning and considered the cornerstone of human cognition, is an ability that can be attributed to the written literature based on a rich data set covering various forms of conceptual problem-solving. These works, among others, highlight the importance of studying the substitution of concepts in the media, and its impact on public discourse and understanding. There are many examples of the substitution of concepts in media, some of which are:

1. *War on Terror*: After the 9/11 attacks, the US government initiated a military campaign against terrorism, calling it the "War on Terror". This phrase substituted the broader concept of "war" with the more specific concept of "terror", framing the issue as a battle against an elusive enemy rather than a traditional conflict between nations. This substituted concept helped to rally public support for the campaign and legitimize the use of military force.

2. *Enhanced interrogation techniques*: During the Bush administration, techniques such as waterboarding, sleep deprivation, and stress positions were used to extract information from suspected terrorists. The administration substituted the term "enhanced interrogation techniques" for "torture", which had negative connotations and was illegal under international law. This substitution allowed the government to justify the use of these harsh methods as a necessary means of protecting national security.

In conclusion, the substitution of concepts in media can have a powerful impact on people's minds, as it shapes their understanding of complex issues and

influences their opinions and behaviors. Whether it is framing a military campaign as a “*War on Terror*”, legitimizing torture as “*enhanced interrogation techniques*”, the substitution of concepts in media can distort reality, manipulate public opinion, and obscure the underlying issues. It is essential that we remain aware of *the power of language* and propaganda in the media and actively seek out diverse, nuanced perspectives to gain a more comprehensive understanding of the issues at hand. By doing so, we can avoid falling victim to simplistic or misleading narratives and contribute to a more informed and engaged citizenry.

REFERENCES

1. Hall S. Encoding and Decoding in the Television Discourse. Birmingham: University of Birmingham, 1973. URL: <http://epapers.bham.ac.uk/2962/> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Herman E., Chomsky N. Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media. London: Pantheon, 1988. 486 p.
3. Postman, N. Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business. London: Methuen Publishing, 1985. 184 p.
4. Semiotics for Beginners by Daniel Chandler. Retrieved from: <https://www.cs.princeton.edu/~chazelle/courses/BIB/semio2.htm> (дата звернення: 20.10.2024).

Мелеш Марія Дмитрівна / Mariia Melesh, учениця 11 класу; наук. керівник – Луганцова Євгенія Анатоліївна, учитель іноземної мови (англ., нім.), вища квал. категорія, звання «учитель-методист», Лиманський ліцей № 3 Лиманської міської ради Донецької області; методист відділу мовно-літературної та мистецької освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

TONE INDICATORS IN ONLINE COMMUNICATION AS A TOOL FOR NEURODIVERSE INDIVIDUAL’S INCLUSION

Ever since the invention of letter communication and printed media, its users have been in search of tone-to-text integration for clarity and clearness of the message. Dating back to the 16th century, when early attempts to indicate tone in text emerged, like introducing the percontation point (“?”) to signal a rhetorical question [5], it became clear that text truly required tone and emotion to bridge the gap between the sender’s intention and the receiver’s understanding.

Now, as text communication evolved, while the need for tone explanation remained the same, online communication users are back on with a fresh solution, such as tone indicators. Integration of such a novation offers a promising compromise to “bridge” the earlier-mentioned gap for individuals who may otherwise struggle to interpret text-only communication.

Given their potential to enhance accessibility for users, this study seeks to explore how effectively tone markers reduce interpretative challenges online. By

examining their impact on message clarity and exposing their intent, current research aims to highlight the role of tone markers as a tool for fostering inclusivity in digital spaces.

Tone markers are introduced as a slash symbol (“/”) followed by a shortening of a word that stands for a specific tone (for instance, /s - sarcasm, /g - genuine, /j - joking, etc.) which is attached to a text and explicitly names the original intent of the author of a message [2].

In most cases, they are meant to be used in controversial and ambiguous texts, which could cause misunderstanding or mislead readers. Initially, different circumstances that form a hard-to-interpreted message [3, p. 13]:

- capitalised text;
- subtext of all forms (including metaphorical meaning);
- punctuation (including punctuation mistakes or authors’ style, which violates the punctuation regulations in informal text).

Thus, some illustrative examples of such messages are noticed throughout daily life: for instance, even a short “Sure.” might be interpreted as a sign of irritation instead of a simple acknowledgement, and vice versa.

In particular, neurodivergent community (for instance, such neurodivergence types as ADHD (attention deficit and hyperactivity disorder), ASD (autism spectrum disorder), and OCD (obsessive-compulsive disorder)) found them as a valuable tool which is capable of changing their online communication experience for the better and provided positive feedback on their usage.

Understanding non-verbal cues which include body language and tone of voice was always a challenge for neurodiverse individuals [3, p. 8]. The complete absence of any non-verbal cues in online communication unlike FTF (Face-to-Face communication) results in the environment for even more misunderstanding and confusion, which raises the stress level of a user and could further lead to their exclusion from any texting interactions with other users outside of an intersubjectivity bubble [4, p. 911].

However, debates are going on around the tone markers and their benefits are still questioned for various reasons. It is for the most part caused by the effect of tone markers on the message appearance: for instance, a “/j” part added to a text might lessen the comedy effect it has the intent to bring. In addition, a wide variety (at least 29, including ones of the most frequent usage around the Internet) [1] of tone markers could create even more confusion than not using them at all.

Also, a dispute over tone indicators could be caused by neurodivergent individuals preferring to often find their own unique strategies of expressing their thoughts, which are sometimes misunderstood by neurotypical but essential for effective communication of the former [6, p. 5].

To further illustrate the diversity of strategies used by neurodivergent individuals in online communication, it’s important to consider examples like writing style without punctuation and capitalization for emphasis. Some neurodivergent individuals may choose to omit punctuation to soften the tone of their communication, believing it makes the message feel less formal or rigid and more “alive.” However, this approach can sometimes be misinterpreted by neurotypical

readers, who might view the lack of punctuation as carelessness or a disregard for conventional rules, potentially leading to misunderstandings.

Similarly, capitalization is often employed to convey enthusiasm or emphasis. For instance, a neurodivergent person might capitalize certain words for emphasis (“THIS IS JUST AMAZING!”) as a way to express excitement or importance. Yet, neurotypical readers may misinterpret such capitalization as shouting or aggression, even though it’s intended simply to add expressive nuance.

These individual preferences highlight the complexity and subjectivity of tone interpretation in digital communication, further supporting the need for accessible solutions like tone markers.

Nevertheless, tone indicators should not be seen as a tool specifically-made for or owned by neurodiverse community, since such perspective would only annihilate all the possibility of inclusion and create even more bias around the neurodiversity as such. Neither does every ND individual prefer using tone indicators in digital communications – some might see them as a way to infantilize or condescend a person, meanwhile others have their own ways to express tone in text.

In conclusion, it is made clear that tone markers, while not totally being recognized and figured out, are a step forward for improving the mental connection between users in text-based communication. Further adaptation and thoughtful use of such indicators have a chance to become a promising offer for providing diverse range of users with more inclusive and accessible online interactions.

REFERENCES

1. A guide to tone indicators. URL: <https://toneindicators.carrd.co/#masterlist> (Accessed 28 October 2024).
2. Contributors to Wikimedia projects. Tone indicator – Wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Tone_indicator (Accessed 28 October 2024).
3. Febiana Christanti M., Bestari Mardani P., Fadhila K. A. Analysing the meaning of tone indicators by neurodivergent community in twitter. *International journal of social science research and review*. 2022. Vol. 5, No. 1. Pp. 5–15. URL: <https://doi.org/10.47814/ijssrr.v5i1.118> (Accessed 1 November 2024).
4. Heasman B., Gillespie A. Neurodivergent intersubjectivity: Distinctive features of how autistic people create shared understanding. *Autism*. 2018. Vol. 23, No. 4. Pp. 910–921. URL: <https://doi.org/10.1177/1362361318785172> (Accessed 1 November 2024).
5. Jennings-Brown F. A new way to communicate emotion has emerged: tone indicators. *The Science Survey*. URL: <https://thesciencesurvey.com/news/2022/03/16/a-new-way-to-communicate-emotion-has-emerged-tone-indicators/> (Accessed 26 October 2024).
6. Values, identity, and social translucence: neurodiverse student teams in higher education / A. Zolyomi et al. *Proceedings of the 2018 CHI conference on human factors in computing systems*. 2018. No. 499. Pp. 1–13. URL: <https://doi.org/10.1108/JET-02-2017-0007> (Accessed 1 November 2024).

*Мельнічук Марина Самвелівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД ДОРΟΣЛОСТІ

В умовах сучасного інформаційного суспільства комунікативні здібності стають ключовим фактором професійної успішності та особистісного розвитку дорослої людини. За даними досліджень [2], більше 70% успіху в професійній діяльності залежить від рівня розвитку комунікативних здібностей. При цьому період дорослості характеризується особливими можливостями та обмеженнями щодо розвитку комунікативної сфери особистості.

Комунікативні здібності розглядаються як комплекс індивідуально-психологічних особливостей, що забезпечують ефективність спілкування та взаємодії з іншими людьми. За визначенням В. М. Куніциної, вони включають: здатність до встановлення контактів, вміння розуміти партнера по спілкуванню, навички самопрезентації, здатність до емпатії, комунікативну гнучкість [1].

Соціально-психологічними чинниками розвитку є макросоціальні чинники: соціально-економічні умови, культурний контекст, інформаційне середовище, професійна сфера. До мікросоціальних чинників належать: сімейне оточення, професійний колектив, соціальні мережі, референтні групи. Особистісні чинники: мотивація до саморозвитку, рівень самооцінки, комунікативний досвід, емоційний інтелект.

Для виявлення соціально-психологічних чинників, що визначають особливості розвитку комунікативних здібностей особистості в період дорослості було проведено експериментальне дослідження.

У процесі дослідження було висунуто припущення про те, що розвиток комунікативних здібностей у період дорослості обумовлений соціально-психологічними чинниками, серед яких ми виділяємо рівень потреби у спілкуванні, тип спрямованості особистості у спілкуванні, рівень групової згуртованості.

Був проведений психологічний експеримент, в ході якого розглядалась практична комунікативна діяльність дорослих, аналізувалися їх успіхи та труднощі у здійсненні спілкування з однолітками, вивчалися рівень потреби у спілкуванні, тип спрямованості особистості у спілкуванні, згуртованість студентського колективу. У дослідженні брали участь 49 студентів Горлівського інституту іноземних мов другого рівня освіти (магістратура). Вік респондентів 22-40 років.

Результати вивчення групової взаємодії за допомогою анкетування показали, що 33,2% респондентів постійно відчувають певні труднощі у спілкуванні з одногрупниками, 43,1% опитуваних зазначають, що у них час від часу виникають певні проблеми у цій сфері, і тільки 23,7% респондентів стверджують, що у них не виникає тут проблем. На питання анкети «Чи вважаєте ви себе психологічно підготовленими до взаємодії і спілкування з людьми, «тільки близько половини студентів відповіли ствердно (49,6%), третина не змогли визначити свою готовність (33,7%) і 16,1% респондентів визнали свою неготовність.

Виявлено, що комунікативні здібності розвиваються нерівномірно і залежно від низки факторів, таких як професійний досвід, рівень освіти, соціальне оточення та особистісні риси. Учасники дослідження з більш розвиненими навичками комунікації виявляли високий рівень емоційного інтелекту, здатність до емпатії та рефлексії, а також володіли вмінням ефективно передавати та отримувати інформацію. Особливо важливим було вміння адаптуватися до різних соціальних ситуацій і ролей, що сприяло більш гармонійній взаємодії з оточенням.

При аналізі соціально-психологічних чинників, які впливають на розвиток комунікативних здібностей особистості в період дорослості було доведено, що професійна діяльність і соціальна взаємодія є основними джерелами розвитку комунікативних здібностей у дорослих. Чим активніше людина бере участь у комунікативних процесах, тим вищим є її рівень навичок міжособистісного спілкування. Також було встановлено, що високий рівень соціальної підтримки та стабільні міжособистісні зв'язки сприяють удосконаленню комунікативних здібностей.

Отже, експериментальне дослідження підтвердило, що комунікативні здібності особистості в період дорослості значною мірою залежать від соціального контексту і психологічних особливостей індивіда. Чинники, такі як професійна діяльність, сімейне середовище та рівень соціальної підтримки, визначають успішність розвитку цих навичок. Важливо також зазначити, що комунікативні здібності можуть активно розвиватися протягом усього періоду дорослості, особливо за умов сприятливої соціальної взаємодії та професійного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куніцина В. М. Міжособистісне спілкування. Х.: Основа, 2019. 342 с.
2. Максименко С. Д. Психологія спілкування. К.: Центр учбової літератури, 2020. 384 с.

*Мірошниченко Найна Михайлівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ В НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ А. СВЕРДРУП-ТІГЕСОН *Buzz, Sting, Bite: Why We Need Insects*)

Комізм присутній у всіх сферах життя, включаючи літературу. Хоча науково-популярні тексти вважаються суто інформаційними, сучасні автори додають до них жарти для кращого сприйняття матеріалу [1, с. 120]. Зростання популярності такої літератури зумовлює необхідність дослідження перекладу засобів створення комічного ефекту в науково-популярних текстах.

Об'єктом дослідження стали 40 випадків засобів створення комічного з книги А. Свєрдруп-Тігесон *Buzz, Sting, Bite: Why We Need Insects* і засобів їх відтворення в українському перекладі І. Бодак «Жали, дзижчи, кусай».

У ході дослідження було виявлено три основні засоби створення комічного ефекту у монографії. Найбільш вживаним стало поєднання елементів наукового і розмовного стилів. Наприклад: *There are two reasons why the Beyoncé horsefly got its name: first, because it was originally collected in the year of Beyoncé's birth; second, and more important, because it had such a beautiful backside* [5, с. 49]; у перекладі: «Гедзь дістав таку назву з двох причин: перша – його відкрили у рік народження співачки; а друга (і головна) причина – у нього симпатичний задок» [4, с. 55]. Перша частина речення характерна для наукового стилю, друга – для розмовного. Переклад вважаємо вдалим – жарт передано, сенс збережено. Незважаючи на те, що використання гумору не є притаманним україномовним науковим текстам, перекладач зберігає авторський стиль, застосовуючи майже дослівний переклад.

Другим засобом створення комічного ефекту є авторські аналогії – спосіб пов'язувати декілька явищ чи предметів між собою на основі спільних ознак [2, с. 49]. Наприклад: *Spruce bark beetles, for example, don't need Snapchat or Messenger to tell each other where the party is* [5, с. 25]. У перекладі: «Наприклад, короїдам-типографам не потрібен “Снапчат” або “Месенджер”, щоб повідомити друзям, де вечірка» [4, с. 27]. Аналогія проведена між популярними месенджерами й мовою запаху у комах. Комізм відтворений – переклад адекватний. У подібних випадках також можливим є переклад, близький до оригіналу.

Третім засобом стала персоніфікація, що полягає в наділенні істот чи явищ природи людськими рисами [3, с. 45]. Наприклад: *I eagerly await the day we can start naming insects for their broad, manly winged shoulders or their ripped abs* [5, с. 50]. У перекладі: «Не дочекаюся, коли ми нарешті зможемо називати комах за їхні широкі й мужні крилаті плечі або кубики на животі» [4, с. 56]. Жарт передано, переклад вдалий.

Отже, із 40 прикладів створення та відтворення комічного 45% складає поєднання елементів наукового і розмовного стилів, 30% – аналогії, 25% – персоніфікація. Переклад 42,5% випадків наближений до оригіналу, у 35% відбувалась граматична заміна, у 22,5% – перестановка. Переклад книги адекватний, адже всі жарти були передані вдало, при цьому без втрати інформаційної складової.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочукова Н. І. Нові вияви експресивних засобів у сучасному українському науково-популярному медіатексті. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. Острог, 2024. Вип. 21 (89). С. 119–122.

2. Мастилко Н. Моделювання та аналогія в словотворі. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії*: зб. тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 20 лют. 2019. Кропивницький, 2019. С. 49-51.

3. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник. 3-тє вид., перероб. та доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.

4. Свердруп-Тїгесон А. Жали, дзижчи, кусай: монографія. Рівне: Видавництво «Бородатий Тамарин», 2024. 240 с.

5. Sverdrup-Thygeson A. Buzz, Sting, Bite: Why We Need Insects: A Monograph. New York: Simon & Schuster, 2019. 256 p.

*Могильовська Ірина Анатолїївна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатолїївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ СТОСУНКАМИ У ПОДРУЖНІХ ПАРАХ ЗІ СТАЖЕМ

Важливість теми дослідження задоволеності стосунками у подружніх парах надзвичайно актуальна, особливо в умовах сучасних соціальних трансформацій. В Україні зафіксовано високий рівень розлучень – понад 40% укладених шлюбів згодом розпадаються. Значні зміни у культурній, економічній та політичній сферах вплинули на ставлення до традиційних цінностей, таких як сім'я та шлюб. Стабільність інституту сім'ї є ключовою умовою формування гармонійного суспільства. Водночас із кожним роком зростає кількість кризових ситуацій у родинах, що часто призводять до розлучень. Однією з основних причин таких криз є невдоволення стосунками у шлюбі [1].

Дослідження рівня задоволеності подружніми стосунками у пар зі стажем є важливим завданням, адже це дозволяє психологам ефективніше надавати допомогу сім'ям у подоланні конфліктних ситуацій та гармонізації їхніх взаємин [2].

Метою цього дослідження є вивчення рівня задоволеності стосунками у подружніх парах зі значним досвідом спільного життя, а також визначення впливу соціально-психологічних чинників, таких як рольові очікування та особливості сімейного спілкування, на якість шлюбних стосунків. Гіпотеза дослідження передбачає, що якість шлюбних стосунків у сім'ях зі стажем залежить від низки соціально-психологічних чинників, серед яких особливо виділяються узгодженість рольових очікувань, домагань та ефективність комунікації між партнерами.

Для досягнення мети дослідження було визначено кілька основних завдань: провести теоретичний аналіз проблеми задоволеності стосунками у шлюбі; оцінити рівень задоволеності у подружніх парах зі значним стажем; визначити соціально-психологічні чинники, що впливають на задоволеність шлюбом, зокрема дослідити такі сфери, як соціальна активність подружжя, психотерапевтична підтримка одне одного, інтимна сфера, батьківсько-виховна та інші важливі аспекти. На основі отриманих даних планується розробити практичну програму для оптимізації та корекції шлюбних стосунків.

У дослідженні використовуються сучасні психодіагностичні інструменти, серед яких методика «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (А. Н. Волкова), методика діагностики «Спілкування у сім'ї» (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, Є. М. Дубовська) та інструмент для визначення задоволеності шлюбом (В. В. Столін, Т. Л. Романова, Г. П. Бутенко).

Очікуваними результатами дослідження є визначення рівня задоволеності шлюбними стосунками та ключових факторів, що на нього впливають, а також розробка рекомендацій для вдосконалення взаємодії у сім'ях зі стажем.

Подальші дослідження передбачають аналіз впливу тривалості подружнього життя на рольові очікування партнерів та їхню взаємну задоволеність стосунками. Це дозволить створити більш комплексний підхід до розуміння динаміки шлюбних відносин і сприятиме підвищенню ефективності роботи з подружніми парами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клапішевська, С. А. Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми задоволеності шлюбом. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2012. №17. С. 114–120.
2. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 364 с.

*Молчанова Наталія Володимирівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПТСР У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Вступ. Війна в Україні актуалізувала проблему посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Особливу увагу наразі необхідно приділити дослідженню та вивченню проявів ПТСР у військовослужбовців. Дана категорія осіб є найбільш вразлива, оскільки постійно перебуває під впливом небезпечних, травматичних або шокуючих подій.

Фундаментом для розуміння ПТСР є теорія травми. Жан-Мартен Шарко в ХІХ столітті приділив увагу впливу травматичних подій на психіку людини. Його дослідження стосувалися пацієнтів із «істеричними» симптомами внаслідок травматичних переживань.

Зигмунд Фройд та Йозеф Брейер на початку ХХ століття заклали основу для психоаналітичного розуміння травми, зазначивши, що травматичний досвід може залишити несвідому «психічну рану», прояв якої відбувається у формі симптомів.

Внесок в розвиток теорії травми внесли військові психологи під час та після Першої світової війни. Так зване явище «шок від снарядів» було помічено у солдатів, що приймали участь у бойових діях.

Виявлення травматичних переживань спонукало до систематичного вивчення травматичних станів.

Подальше дослідження травми вже відбулося фактично в 1980-х роках, після війни у В'єтнамі. У цей же час в діагностичному керівництві DSM-III (1980) було формалізоване поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Бессел ван дер Колк та Джудіт Германн своїми роботами та дослідженнями розвивали сучасне розуміння теорії травми.

Бретт Літц і його колеги у 2009 році впровадили поняття моральної травми (moral injury). Поняття моральної травми розширило розуміння психологічних наслідків травматичних подій, які пов'язані із моральними та етичними конфліктами.

Діагностичні критерії ПТСР зазначені у DSM-5-TR, до яких відносять: вплив травматичних подій (критерій А), повторне переживання симптомів (критерій В), уникнення стимулів, пов'язаних із травмою (критерій С), негативні зміни в пізнанні та настрої (критерій D), і зміни збудження та реактивності (критерій Е), тривалість симптомів повинна перевищувати один місяць (критерій F).

Діагностичний критерій А передбачає, що ПТСР викликає експозиція до смерті інших чи загроза смерті (власної чи інших), важких тілесних ушкоджень чи сексуального насильства одним або декількома способами. І до таких травматичних подій, для діагностування ПТСР, відносять безпосередній досвід

переживання травматичної події (події); бути очевидцем подій, яка сталася з іншими; якщо травматична подія сталася з близьким родичем або другом (якщо йдеться про смерть або загрозу життю родичу або другу, при чому подія повинна мати насильницький або випадковий характер; повторювальна або екстремальна експозиція до неприємних подробиць травматичної події (подій).

Однак у переліку травматичних подій для діагностування ПТСР у військовослужбовців, відсутня така подія, як моральна травма, спричинена бойовими втратами, військовими злочинами та зрадою керівництва. Під час збройних конфліктів, у тому числі і в Україні, військовослужбовці стикаються з багатьма викликами морально-етичного характеру. Військовослужбовці можуть діяти або вимушені діяти таким чином, що порушують моральні переконання, які глибоко укорінені, або через неетичну поведінку інших можуть відчувати конфлікт. Крім того, військові також можуть бути свідками жорстокості та сильних людських страждань, які ідуть врозріз з їхніми основними переконаннями щодо людства та моралі, суперечать або порушують правила поведінки людини щодо «правильності» або «неправильності», і стаються внаслідок власних дій чи дій інших. Моральна травма, спричинена бойовими втратами, військовими злочинами та зрадою керівництва, в умовах збройного конфлікту, можливо, має таку ж травмуючу дію, як і вищеописані.

Мета дослідження: Визначити та теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити особливості прояву ПТСР у військовослужбовців, в тому числі, як критерій моральної травми у військовослужбовця. У процесі дослідження було висунуте припущення про те, що в моральна травма, спричинена бойовими втратами, військовими злочинами та зрадою керівництва може спричинити виникнення ПТСР.

Відповідно до мети поставлені такі основні завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз літератури з проблеми особливості прояву ПТСР у військовослужбовців; виявити особливості прояву моральної травми у військовослужбовців.

2. Визначити методологічні засади дослідження проявів ПТСР у військовослужбовців, включаючи моральну травму під час збройного конфлікту в Україні.

3. Здійснити емпіричне вивчення проявів ПТСР у військовослужбовців, які несуть службу на сході України.

4. Розробити Корекційну програму для роботи з моральною травмою та симптомами ПТСР «Психологічна корекція моральної травми в осіб з симптомами ПТСР».

Висновки. Таким чином, дослідження підтверджує, що військовослужбовці моральну травму сприймають як травмуючу подію, поряд із іншими критеріями прояву ПТСР. Наслідки завданої моральної травми, в умовах збройного конфлікту, спричинена бойовими втратами, військовими злочинами або зрадою керівництва, для військовослужбовців має сильну травмуючу дію, яку вони сприймають нарівні смерті близької людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи: м-ли VII Міжнарод. наук.-практ. конф. К.: КНУ імені Тараса Шевченка 2022. С. 30–33.
2. Довідник діагностичних критеріїв DSM-5-TR від Американської психіатричної асоціації / пер. з англ. О. Лизак, М. Прокопович, О. Антонишин. Львів: Видавництво «Компанія “Манускрипт”», 2024. 592 с.
3. Козігора М. А. Прояви симптомів моральної травми у військовослужбовців та цивільного населення під час війни. *Наук. вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. Херсон. 2022. Вип. 2. С. 20–27.

*Моргун Поліна Олегівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Письмовий переклад відіграє ключову роль у міжкультурному спілкуванні та обміні інформацією, а його якість значно впливає на ефективність і точність взаєморозуміння. Із розвитком міжнародних контактів, науки і техніки збільшується попит на переклад, а тому питання його якості стає дедалі актуальнішим. Це охоплює не лише точність передачі інформації, але й культурні, стилістичні та функціональні аспекти, які впливають на ефективність комунікації між різними мовними спільнотами. Якість перекладу визначає успішність міжкультурного спілкування та впливає на розуміння й сприйняття інформації в глобальному контексті.

Основним завданням перекладу є максимально повна передача змісту оригінального тексту та збереження його впливу на реципієнта. Це означає, що текст перекладу має справити враження на аудиторію перекладу так само, як і текст оригіналу на аудиторію оригіналу, хоча досягти абсолютної відповідності досить складно. Головними критеріями якості перекладу є адекватність і еквівалентність.

Адекватність перекладу визначається співвідношенням між вихідним і кінцевим текстами з урахуванням мети перекладу. Переклад можна вважати адекватним, якщо виконана хоча б одна із двох умов: усі терміни та сполучення перекладені правильно, а також переклад зрозумілий для спеціаліста. Адекватний переклад забезпечує збереження єдності змісту та форми оригіналу засобами іншої мови. Він враховує як змістову, так і прагматичну еквівалентність, відповідає нормам та залишається точним [1]. Адекватним вважається переклад, що відповідає лексико-семантичним, граматичним і жанрово-стилістичним нормам мови перекладу.

Еквівалентність є ключовим чинником комунікаційного балансу в перекладі, що передбачає відтворення змісту оригіналу як сукупності текстових характеристик, зокрема емоційних, стилістичних, образних і естетичних функцій мовних одиниць. За словами Ю. Найди, досягти абсолютної еквівалентності тексту перекладу неможливо. До того ж, прагнення до еквівалентності може спричинити значне розходження з оригіналом. Лінгвіст розрізняв два основні типи еквівалентності: формальну та динамічну. Формальна еквівалентність спрямована на збереження структури оригіналу. Для цього переклад має повністю зберігати частини мови, синтаксис, пунктуацію, будову тексту, а також передавати ідіоматичні вирази через калькування. Метою ж динамічної еквівалентності є вплив тексту на читача перекладу. Цей тип еквівалентності передбачає повну адаптацію лексики та граматики, щоб перекладений текст сприймався так само природно, як оригінал [2].

Якість перекладу є важливим аспектом у багатьох сферах, оскільки впливає на розуміння та сприйняття тексту цільовою аудиторією. Оцінка якості перекладу залежить також від специфіки жанру, адже різні типи текстів мають свої вимоги та особливості. Зокрема, переклад науково-технічної документації передбачає високу точність, термінологічну правильність, ясність та стислість, адже будь-які викривлення можуть призвести до серйозних наслідків у використанні технічних засобів або інструкцій. Найбільш типовою лексичною ознакою науково-технічних текстів є насиченість тексту спеціальними термінами й термінологічними словосполученнями. Наприклад, термін *closing wheels* перекладається як *прикочувальні колеса*, *seed trench* – *посівна борозна*, *twisted spikes* – *косі зубці*, *sidewall compaction* – *ущільнення бічних стінок*. Інші труднощі під час перекладу технічних текстів можуть виникати через адаптацію одиниць вимірювання, оскільки виробники нерідко використовують специфічні для їхньої країни одиниці, які потрібно переводити в загальноприйняті метричні стандарти: 1 3/8" (де " позначає дюйм) = 3,5 см. Як приклад наведемо таке речення: *Using another 1" putty knife or similar scraper, scrape the soil out of the seed zone to reveal an opening approximately 6" long and equal to the width and depth of the inserted 4" putty knife.* – *За допомогою ще одного шпателя шириною 2,5 см або ножа аналогічного розміру зніміть шар ґрунту із зони посіву, щоб розчистити ділянку довжиною приблизно 15 см, яка за шириною і глибиною дорівнює розміру 10-сантиметрового шпателя.*

Ще однією характерною рисою сучасних науково-технічних текстів є наявність аббревіатур: наприклад, *DRAM* – *ДПМЖ*, *ORP* – *ОВП*.

Щодо перекладу реклами, то основним критерієм є її дієвість: текст повинен зацікавити цільову аудиторію та спонукати до дії, тому важливо враховувати психологічні та емоційні аспекти впливу слів. Наприклад, у контексті реклами гідромасажних ванн слова "*Essential!*" та "*Disconnect!*" можна перекласти як «*Варто спробувати кожному!*» та «*Розслабтеся!*».

Переклад каталогів оцінюється за здатністю чітко та зрозуміло передати інформацію про товари чи послуги, зокрема характеристики, ціни та особливості. Важливо, щоб переклад не лише відповідав термінологічним

стандартам, але й був привабливим для потенційних покупців, адже каталог є важливим інструментом для прийняття рішення про покупку. Наприклад, *Our R&D department is constantly improving its wide range of hot tubs with innovations aimed at improving the design and functionality of the product, maintaining a clear focus on the user experience and the efficiency of the units.* – Наш відділ досліджень і розробок постійно вдосконалює асортимент гідромасажних ванн, впроваджує інновації для поліпшення дизайну й функціональності продукту, а також зосереджується на зручності користування й ефективності роботи обладнання.

Отже, оцінка якості письмового перекладу визначається здатністю перекладача зберегти характерні риси стилю, правильно відтворювати термінологію та дотримуватися норм мови перекладу. Окрім цього, важливим аспектом є також сприйняття тексту аудиторією: переклад має викликати аналогічні реакції та асоціації, як і оригінал. Тому якісним є переклад, що відображає жанрово-стилістичні особливості тексту, вдало передає лексику й синтаксис, зберігає структуру тексту та виконує його комунікативну функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу. *Спецпроект: аналіз наукових досліджень*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 травня 2011 р. Буковина: БДФА, 2011. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm> (дата звернення: 30.10.2024).

2. Eugene A. Nida. *Towards a science of translating*. Leiden, 1964. 331 p.

*Нікіміна Ірина Петрівна / Iryna Nikitina,
старший викладач кафедри мовної підготовки,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

SOME PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Learning a foreign language is a complex and multifaceted process that involves various cognitive, emotional, and social dimensions. While linguistic ability is an essential component, psychological mechanisms play a crucial role in determining how effectively individuals acquire a new language. From the functioning of memory and attention to the impact of motivation and emotions, the mind's intricate processes deeply influence language learning outcomes. Understanding these mechanisms can provide valuable insights into optimizing language acquisition strategies and overcoming common barriers.

In modern conditions, the issues of studying a foreign language, especially English, are becoming increasingly important. This language is international, acts as a leading means of intercultural and interlingual communication, and is the most

studied foreign language in the world. It is not surprising that in such conditions, a foreign language, as a discipline, is studied both at school, college, and university. Meanwhile, it has been repeatedly noted that many people study a foreign language, but only a few truly master it.

Learning a foreign language requires certain qualities and skills of a person. These include the features of intelligence, the presence of an emotional and volitional sphere, the ability and desire to learn and make contact. The structure of speech abilities includes: the presence of visual images of memory, an innate sense of speech, rich imagination and fantasy, interest in the subject being studied, a high need for self-expression. Secondary qualities include: observation, artistry and oratorical skills. It is the study of the influence of psychological characteristics of individuals on the process of mastering a foreign language, as well as determining the degree of such influence, that allows us to answer important questions of teaching methods [1].

One of the important factors influencing the learning of a foreign language is the type of temperament. Temperament is a combination of individual psychological characteristics of a person that characterize the dynamic and emotional-volitional side of his behavior and activity.

Thus, *sanguine* people learn new material more quickly and can be very productive. They easily switch from one type of activity to another, quickly adapt to environmental changes, are quite balanced and have a wide circle of acquaintances. All this is an advantage for learning a foreign language and improving speaking competence.

Choleric type of temperament is capable of high concentration of forces. Such people can work long and selflessly. They are mobile, like mass events and active activities. When this type of temperament is interested in the learning process, nothing can stop it on the way to the goal.

The *phlegmatic* type is reluctant to make contact, he is calm and able to work. This type works for the future and does not take on a new task without completing the previous one.

The *melancholic* type tries to avoid, in his opinion, unnecessary communication and is extremely shy. Due to high sensitivity, he gets tired quickly and has low efficiency. However, self-doubt does not prevent representatives of this type of temperament from being highly intellectual individuals with pronounced abilities and talents [2].

Whatever the natural psychological characteristics of individuals, we must not forget that there are such concepts as willpower, the presence of cognitive interest, abilities and inclinations. A person gets pleasure from any process only if this process is significant and interesting for him. That is, need and interest create the motivation necessary to attract attention and concentrate it on what needs to be remembered.

Motivation, in turn, is closely related to another psychological phenomenon— anxiety. After all, when starting to perform any activity, a person is not always sure that he will succeed. But individuals differ in the degree of anxiety. For this, if before performing a task its connection with a test of abilities or self-assessment is emphasized, highly anxious individuals perform it worse than low anxious ones. In highly anxious

individuals, learning activity improves in calm conditions or after mastering methods of distraction from experiences that cause doubts about their own capabilities.

Thus, among the main psychological aspects of learning a foreign language, the most important are the following: (1) motivation and interest in learning the language; (2) active work of memory and thinking; (3) abilities to learn a language; (4) the ratio of language and speech during learning; (5) the language barrier. Motivation is the dominant factor in learning a language. For people learning a foreign language, an important motivational factor is the demand for a specialist with knowledge of a foreign language in the labor market. Indeed, in the context of economic globalization, there is an increase in trade and business contacts between countries. This determines the dynamic development of international firms around the world, including in Ukraine, they are actively developing their business, expanding, opening new divisions and representative offices, thus creating new jobs.

It should be noted that constant practice of language learning is the key to success. Even experts in the field of foreign languages admit that they feel some insecurity if they do not exercise for a couple of months, like an athlete who has lost his form.

Language barriers are what most often prevent an adult from successfully mastering a foreign language, and they can be both internal and external. *External* barriers are objective, they arise before a person regardless of his desire, they are associated with the conditions of language learning, depend on the teacher using a certain method. *Internal* barriers are subjective, it is more difficult to overcome them, since they are generated by the individual psychological characteristics of the student. The very first and main barrier that must be overcome when starting to master foreign languages is to overcome the initial fear of such a seemingly difficult task. As a rule, such barriers arise in people who begin to learn a foreign language as adults. This fear can be associated, for example, with the possibility of failure and loss of faith in oneself. The main fear when speaking a foreign language for many people is still the fear of making a grammatical mistake [2].

To solve this problem, it is necessary that the study of a foreign language in our country be based on communication and be focused on real everyday communication, which implies the exchange of not only information through language, but also emotions. This is quite difficult to implement in practice, since such communication implies emancipation and orientation towards the process itself, towards enjoying it. Unfortunately, in educational institutions we are driven into the framework of standards and programs, which essentially implies orientation towards a certain result, which, moreover, is not always achieved. In this regard, it is impossible to underestimate the importance of the psychological component in this educational process [3].

A foreign language as an academic discipline is very specific, all sciences and all areas of human knowledge are connected with it, since without language there can be no knowledge. That is why there is a great influence of language learning on the personal, intellectual and cultural development of a person, which once again emphasizes the important role of psychology in this process. Ultimately, a deeper understanding of these mechanisms can enhance both teaching methods and learners' approaches, making the path to fluency more efficient and enjoyable.

REFERENCES

1. Івашкевич, Е., & Гудима, О. (2019). Психологічний зміст механізмів сприйняття особистістю іноземної мови. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*, (46), 157–177. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2019-46.157-177> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Зеленін, Г. І. (2017). Психологічні механізми вивчення іноземної мови. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання*. С. 34–35.
3. Приходько С. О. Мовні бар'єри та можливості їх подолання в процесі вивчення іноземної мови студентами технічних ЗВО. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/30/part_1/24.pdf (дата звернення: 25.10.2024).

*Новохатня Єлизавета Русланівна, студентка;
наук. керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Андрущенко Вікторія Олегівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЗВ'ЯЗОК ЛІНГВІСТИКИ ТА МЕДІАДИСКУРСУ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ НОВИН

У сучасному світі медіадискурс є одним із основних джерел та каналів передачі інформації, який впливає на громадську думку, світосприйняття соціальних та політичних подій. Лінгвістика, натомість, відіграє головну роль у дослідженні та аналізі медіа текстів, адже сама мова є інструментом, за допомогою якого інформація передається читачам. Актуальність цієї теми зумовлена наявністю великої кількості новин, і не тільки українською мовою, які зараз активно розповсюджуються просторами інтернет-середовища. *Метою* дослідження є аналіз лінгвістичних особливостей та мовних чинників, які впливають на формування думки читачів новин.

Медіадискурс є багатопрофільною галуззю дослідження. Окрім тісного зв'язку з медіа та культурологією, він привертає значну увагу до лінгвістики – особливо в межах аналізу розмов, критичного дискурс-аналізу, етнографії комунікації, лінгвістичної антропології, прагматики та соціолінгвістики, а також у таких галузях, як культурна географія, психологія, соціологія та туризмознавство [3]. Медіадискурс охоплює всі тексти, повідомлення та висловлювання, які ширяться різними каналами масової інформації – телебачення, радіо, преса, інтернет-видання та соціальні мережі. Медіадискурс розглядає власне зміст повідомлень, а також презентацію, стиль, структуру та тональність останніх. У лінгвістиці при вивченні медіадискурсу часто розрізняють поняття *текст* і *дискурс* [3]:

Текст – це наочний продукт комунікації, об'єкт культури, що сприймається як завершений матеріал.

Дискурс – це власне процес взаємодії та культурної діяльності, у рамках якої продукується текст.

Завдяки цій аналітичній класифікації тексту та дискурсу можна дослідити, у який спосіб медіа формують культурні та соціальні висловлювання, які, у свою чергу, мають вплив на сприйняття інформації аудиторією. Текст є фіксованою формою дискурсу і може передаватись усно чи на письмі. Дискурс – динамічний процес продукування тексту.

Лінгвістичний аналіз медіадискурсу охоплює вивчення різних мовних аспектів, використовуваних у повідомленнях новин: лексики, синтаксису, стилістики, риторики та прагматики. Кожен із цих елементів відіграє унікальну роль у трансляції інформації, забезпечуючи особливу інтерпретацію подій та явищ у суспільстві. Вибір слів, наприклад, має великий вплив на розуміння аудиторією інформації; у політичних новинах використання таких термінів, як *боротьба*, *криза* або *прорив*, може змінювати відтінок висвітлення, посилюючи або пом'якшуючи ставлення слухачів до подій. Лексичний аналіз дозволяє виявити основні тенденції у формулюванні сюжетів новин і простежити, як мова впливає на громадську думку, зумовлюючи або посилюючи певні стереотипи, ставлення та наративи.

Мова кожної спільноти неоднорідна, оскільки мовці належать до різних соціальних груп, які визначають особливості їхнього мовлення. Крім соціальних особливостей, мова змінюється залежно від ситуативного контексту, в якому відбувається спілкування. Цей тип варіації традиційно досліджується через концепцію реєстру або стилістичної варіації. Ідея полягає в тому, що кожен мовний акт пов'язаний з контекстом ситуації, в якій він відбувається, і різні ситуації вимагають від мовців відповідної мовної поведінки. Ця здатність мови адаптуватися до ситуації особливо важлива в медіадискурсі, де журналісти часто змінюють стиль мовлення в залежності від теми, тону й жанру новин. Політичні новини, наприклад, зазвичай використовують офіційний та нейтральний стиль, тоді як розважальні новини можуть містити менш формальні висловлювання і простішу лексику. Мова чутлива як до соціального, так і до ситуативного контексту, демонструючи гнучкість та адаптивність. Медіадискурс ідеально ілюструє цю особливість, оскільки лінгвістичні особливості новин підлаштовуються під суспільні та культурні очікування, наголошуючи на важливості контексту для розуміння змісту та впливу медійного контенту [2].

Для того, щоб впливати на читачів та заохочувати їх купувати газети, або використовувати конкретні ресурси для ознайомлення з новинами, журналісти використовують певні лінгвістичні одиниці, щоб викликати в аудиторії інтерес до певної статті. Серед основних мовних маркерів англomовного медіадискурсу виділяють: цифри та короткі слова в заголовках, риторичні прийоми та емоційно забарвлену лексику.

Цифри та стислі словосполучення в заголовках спрощують сприйняття інформації, дозволяючи читачу швидко зрозуміти тему статті без детального читання. Окрім цього, дослідження засвідчують, що цифри в заголовках

привертають більше уваги, аніж суто текстові заголовки. Наприклад, розглянемо новини про потужний землетрус у Мексиці. У заголовку використане речення англ. *Wrecked. Collapsed building in the capital* – «Зруйнована. У столиці обвалилася будівля» [1]. Простота та лаконічність заголовка є вже певним відсотком успіху, адже прочитати про світову столицю, в якій сталося нещастя, буде цікаво людям з різних куточків світу.

Ще приклад: англ. *At least 104 people have been killed and about 100 children are reportedly missing after a powerful earthquake struck in central Mexico* – «Щонайменше 104 людини загинули і близько 100 дітей вважаються зниклими безвісти в результаті потужного землетрусу в центральній Мексиці» – використання цифр (зазначена кількість жертв) одразу після заголовка ще сильніше стимулює бажання читачів дізнатися причини катастрофи та деталі жахливого природного явища, яке сталося.

У матеріалах новин часто використовуються такі стилістичні мовні прийоми, як метафора, гіпербола, порівняння. Наприклад, політичні події можуть зображуватись через метафори бою (англ. *Battle for the White House* «Битва за Білий Дім») [4], що підсилює драматичність подій і спонукає читачів до більш емоційного залучення.

Лінгвістичні маркери можуть бути використані для тонкої оцінки подій. Наприклад, у міжнародних новинах можна зустріти такі терміни, як англ. *freedom fighters* (борці за свободу) та англ. *terrorists* (терористи), які позначають ту саму групу людей, але з різних поглядів у ставленні (позитивного чи негативного) до них.

Отже, аналіз зв'язку медіадискурсу та лінгвістики на матеріалі англomовних новин є складним та багатовимірним процесом. Лінгвістика досліджує різні аспекти мови, які використовуються для передавання інформації, та ідентифікує прийоми, які впливають на формування громадської думки аудиторії медіановин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bucktin Ch. Strong Earthquake in Central Mexico Kills at Least 104 People. URL: https://www.washingtonpost.com/lifestyle/kidspost/strong-earthquake-collapses-buildings-in-mexico/2017/09/19/0cc76626-9d73-11e7-8ea1-ed975285475e_story.html (дата звернення: 01.11.2024).

2. Montgomery M. Language and Situation: Register (Chapter 6) / An Introduction to Language and Society: Studies in Culture and Communication Series. 3d edn. New York; London: Routledge: Taylor & Francis Group, 2008. Pp. 68–81.

3. Talbot M. Media Discourse: Representation and Interaction. 1st ed. Scotland: Edinburgh University Press, 2007. 209 p.

4. Trump vs. Harris: The Ultimate Battle for the White House 2024. URL: <https://www.binance.com/en/square/post/15163787127993> (дата звернення: 26.10.2024).

*Олешко Назар Миколайович / Nazar Oleshko, учень 11-Мі класу;
наук. керівник – вчитель англійської мови Комлик Ксенія Андріївна,
Дніпровський ліцей № 31 «Пріоритет» Дніпровської міської ради*

ISSUES OF INFORMATIVE TRANSLATION

Informative translation is one of the most important types of translation. Its main goal is to share the information from the original text clearly and accurately with the reader or listener. To do this, the translator needs to be good at both the original and the target language.

Main Tasks in Informative Translation

1. **Accurate Transfer of Information:** The translator has to transfer all the information from the original text correctly, without leaving out important details. This requires understanding the text well and choosing the right words, grammar, and style in the target language.

To be as accurate as possible, the translator must carefully look at every sentence, understand the main ideas and how they are connected, and follow the logic of the text. It's also important to get the terms, numbers, and other important details right.

2. **Making the Text Easy to Understand:** The translated text should be easy for the reader or listener to understand. The translator has to adjust the language, style, and terms depending on the audience. Sometimes, they might need to add extra explanations.

The translator also needs to know who will read the text—specialists or everyday readers, students or researchers, etc. Based on this, they choose the right words and grammar for the target audience.

3. **Keeping the Style Neutral:** Informative translation usually needs a neutral style. The translator should avoid using too much description, emotion, or fancy language, as this might take attention away from the important information.

At the same time, the translator needs to make sure the text still sounds natural and smooth, not too dry or artificial. Finding the right balance between being accurate, clear, and sounding natural is one of the key challenges.

4. **Adapting to the Cultural Context:** The translator has to think about the cultural differences of the target audience and change the translation accordingly. This could mean adjusting for language differences or explaining cultural ideas.

For example, if translating from English to Ukrainian, the translator may need to explain or change certain cultural references or ideas to make them understandable for a Ukrainian reader.

Challenges in Translating Complex Texts

Texts that have a lot of specialized terms, complex sentences, or cultural references can be harder to translate. In these cases, the translator needs to have a strong command of the language, good knowledge of the subject, and a creative approach.

1. **Translating Specialized Terms:** To translate technical or subject-specific terms correctly, the translator needs to study the subject area, look at how the terms are used, and consult specialized dictionaries. If there are no exact translations, they may need to describe the term or create a new one.

2. **Translating Complex Sentences:** Some sentences in the original text may be very long or complicated. The translator must break them down and keep the meaning clear while avoiding clumsy or awkward sentences. This requires understanding sentence structure and using the grammar rules of the target language flexibly.

3. **Translating Cultural References:** Translating cultural references, jokes, or metaphors can be tricky. The translator needs to know both cultures well, be creative, and find the best way to explain or adapt these ideas to the target audience.

Preparing and Editing Translations

Before starting the actual translation, the translator needs to do some preparation. This includes studying the source text carefully, collecting reference materials, researching terminology, and understanding the style of the text. Only after this can they start the translation itself.

After translating, it's also important to review the work. The translator checks the translation against the original text, makes sure the terminology is correct and ensures the text flows well and makes sense. This step helps find and fix any mistakes or issues.

Where Informative Translation is Used

Informative translation is used in many areas, such as scientific and technical writing, official documents, user guides, and reference books. In these areas, the translation must be clear and accurate, as it helps people understand and use the information correctly.

For example, translating user manuals or medical prescriptions must be as accurate as possible to avoid mistakes and ensure safety. In business documents, every word matters, so the translation must be perfect in both meaning and form.

So, informative translation is a responsible job that requires good language skills, a lot of background knowledge, careful preparation, and constant learning. Only in these conditions can the translator do a great job of transferring information.

REFERENCES

1. Основи перекладу: курс лекцій з теорії та практики перекладу для факультетів та інститутів міжнародних відносин / Г. Е. Мірам, В. В. Дайнеко, Л. А. Тарануха та ін. Ельга: Ніка-Центр, 2002. 240 с.

2. Valdeón R. A. Translating informative and persuasive texts. *Perspectives*. 2009. Vol. 17(2), pp. 77–81. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/09076760903122611> (Accessed 9 November 2024).

Онищенко Юлія Валентинівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ПРОБЛЕМИ Й РІШЕННЯ ДЛЯ АДЕКВАТНОГО ХУДОЖНЬОГО ТА КІНОПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ *ADVENTURES OF SHERLOCK HOLMES* ТА ТЕЛЕСЕРІАЛУ *SHERLOCK*)

Мова кіно, як і мова літератури, є багатою і цікавою темою для дослідження, адже кінематограф сильно впливає на міжкультурну комунікацію, і тому вивчення особливостей його перекладу є особливою лінгвістичною та культурологічною проблемою сучасності.

В українському перекладознавстві основна увага зосереджена на відтворенні художньої літератури, а от теоретичних робіт із кіноперекладу замало (Т. Бесараб, В. Танцура, М. Шевченко, Н. Матківська, А. Мельник). У них розглядаються загальні методичні, технічні й окремі лінгвістичні проблеми кіноперекладу. Дослідники вважають, що у той час, як для художнього перекладу важливим є саме текст як вагома змістовна величина та предмет художнього відтворення і сприйняття, основною рисою кіноперекладу є синхронізація звуку й зображення. Н. Шубенко підкреслює, що створення цілісного аудіовізуального образу можливе лише при поєднанні аудіальної складової та відеоряду [4, с. 146].

Мета нашої роботи – проаналізувати труднощі, що виникають при художньому перекладі та порівняти їх із проблемами кіноперекладу. Матеріалом дослідження є збірка *The Adventures of Sherlock Holmes* Артура Конана Дойла та телесеріал ВВС *Sherlock*, адже Шерлок Голмс є прикладом персонажа, який вже давно вийшов за межі літературного світу і був неодноразово втілений у кіно. Переклад творів про Голмса з англійської мови на українську мову є непростим завданням, яке потребує, окрім точної передачі змісту, також збереження стилю, атмосфери та гумору оригінального тексту, що також стосується і сучасної телевізійної інтерпретації цих творів у серіалі *Sherlock*.

Аналіз українського перекладу «Пригод Шерлока Голмса» В. Панченка показав, що перекладач доклав усіх зусиль, щоб передати унікальну атмосферу та характер персонажів оригінальної збірки *Adventures of Sherlock Holmes*. Однак ми виявили низку проблем, які можуть впливати на адекватність перекладу, та запропонували здобувачам філологічної освіти Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» вирішити декілька перекладацьких проблем.

По-перше, йдеться про переклад онімної лексики, якими насичена детективна проза А. К. Дойла. Наприклад, головний герой в українському

перекладі відомий під ім'ям Шерлок Холмс завдяки Володимиру Панченку, який використав прийом практичної транскрипції. Проте питання відтворення звуку [h] засобами української орфографії суперечливе, і в таблиці транслітерації українського алфавіту латиницею цей звук передається буквою «г», а от звук [g] – «г» [3]. Однак для перекладу інших онімів В. Панченко застосовує цей принцип: *Paddington* [6, с. 161] – *Паддингтон* [1, с. 247], *Reading* [6, с. 161] – *Рединг* [1, с. 247], *Globe* [6, с. 204] – «Глоуб» [1, с. 308]. Результати нашого опитування показують, що більшість студентів (56,5%) підтримують метод, обраний В. Панченком. Також важливо звернути увагу на імена, що мають художнє значення. Наприклад, у оповіданні «Встановлення особи» герої на ім'я *Hosmer Angel* [6, с. 153], що відповідає його образу, в українському перекладі став «Госмер Ейнджел» [1, с. 235]. Проте така транскрипція не передає значення слова *angel* (янгол), яке в англійській мові має позитивні асоціації. Можливо, варто було б додати примітку про його значення для кращого сприйняття українським читачем.

По-друге, культурні відмінності значно ускладнюють адекватний переклад. Хоча В. Панченко зазвичай використовував методи транслітерації, транскрибування та калькування при перекладі культурно маркованої лексики, у деяких випадках це виявилось не зовсім доречно. Наприклад, традиційні види транспорту Вікторіанської епохи, як *brougham*, *hansom cab* чи *landau* [6], хоча й отримали відповідники (*каре́та*, *двуколка* та *ландо* [1]), їх варто було детальніше описати, оскільки вони мають свої особливості. За результатами опитування, 78,3 % студентів підтримують цю думку. Переклад назв предметів одягу теж може становити перешкоду. Наприклад, *pea-jacket* Шерлока Голмса з оповідання «Спілка рудих» перекладено як *жовтаво-зелена куртка* [1, с. 226], хоча, як зазначено в [5], це куртка або бушлат, яка була частиною форми моряків. Думки студентів із цього питання розділилися майже навпіл: 52,2 % обрали переклад В. Панченка, а 47,8 % підтримали наш варіант перекладу.

По-третє, Голмс відомий своїм лаконічним, логічним стилем викладу, тож його варто зберегти. Наприклад, вислів із оповідання «Мідяні буки»: *'Data, data, data! ... I can't make bricks without clay'* [6, с. 268]. У перекладі В. Панченко трохи змінив першу частину, а другу передав риторичним запитанням: «*Нічого не знаю, нічого! ... Як я можу ліпити цеглу, коли немає глини?*» [1, с. 399]. Це зміщує акцент з потреби в інформації на безвихідь ситуації. За результатами опитування, студенти вважають кращим наш варіант перекладу (39,1 %): «*Дані, дані, дані! ... Без фактів розгадки не знайти*».

Український дубляж телесеріалу *Sherlock*, зроблений компанією «1+1», також високої якості, але ми виявили деякі проблеми, які можуть вплинути на сприйняття та розуміння контенту; їх ми також додали до нашого опитування.

Мовлення персонажів серіалу *Sherlock* має багато стилістичних особливостей, які підкреслюють наближеність кінодіалогів до реального мовлення. Наприклад, один із другорядних персонажів використовує еративи,

які показують його низький рівень освіченості: *'She's always getting at me, saying I weren't a real man'* [7] – «Вона завжди **наїжджати**, казала я ніколи не **бути** мужик» [7]. Український переклад містить більш стилістично насичені мовні засоби (неправильні граматичні форми *наїжджати*, *бути*, *мужик*; жаргонізми *мужик*, *наїжджати*). За результатами нашого опитування, 73,9 % обрали наш переклад («Вона завжди **насміхається з мене**, каже, я не мужик»).

Також є приклад нерозуміння вихідного тексту перекладачами, що призводить до помилки в перекладі: *'Look, this is a six. There's no point in my leaving the flat for anything less than a seven, we agreed'* [7] – «Слухай, зараз шоста. Ми ж з тобою домовилися, раніше сьомої я не **виїжджаю**» [7]. Насправді йдеться не про час, а про шкалу «цікавинки справ», яку Шерлок використовує для оцінки розслідувань від 1 до 10, що допомагає йому визначати пріоритети [2, с. 4]. Наше опитування показало, що, на жаль, лише 21,7 % студентів врахували це.

При перекладі діалогу *'John Watson?' 'John?' 'Mm. Have you seen him?' 'Oh, yes, we meet up every Friday for fish and chips!'* [7] – «– А як там Джон Ватсон? – Джон? – Ви бачитеся? – О, а як же? **Щоп'ятниці на пиво зустрічаємося**» [7] втрачається національний колорит через незбереження реалії *fish and chips*, яка позначає національну британську страву, що є фастфудом. І 41,8 % студентів згодні з офіційним перекладом, а 30,4 % підтримали наш варіант («О, так, ми зустрічаємось **щоп'ятниці на рибу з картоплею!**»). В іншому випадку лексему *chips* – *картопля фри* перекладачі генералізували: *'Chips.'* *'Chips?' 'You're suicidal. You're allowed chips'* [7] – «– **Фастфуд.** – Фастфуд? – Ви самогубця. Вам фастфуд можна» [7]. Тут лише 21,7 % студентів підтримали офіційний переклад.

Отже, художній переклад та кінопереклад, попри свої відмінності, мають спільну мету – передати мовностилістичне багатство оригіналу новій аудиторії. Дослідження перекладів збірки *The Adventures of Sherlock Holmes* та телесеріалу *Sherlock* виявило такі проблеми, як нерозуміння контексту, втрата національного колориту, стилістичні особливості діалогів. Тим часом опитування студентів показало перевагу традиційних методів, але й готовність до інновацій для покращення якості перекладу й забезпечення повноцінного сприйняття цих популярних творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дойл А. К. Пригоди Шерлока Холмса у 4-х т. Київ: Веселка; Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. Т. I: повісті, цикл оповідань. 412 с.
2. Дорожанська А. Детективний фільм як об'єкт перекладу (на матеріалі серіалу ВВС «Шерлок» («Sherlock»)). *VII Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації»:*

- матеріали наук. конф., м. Вінниця.
URL: <http://vtei.edu.ua/doc/2022/03102022/1/1.pdf> (дата звернення: 15.09.2024).
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2010.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/243262567> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Шубенко Н. О. Аудіовізуальний медіатекст: специфіка, структура, властивості. *Культура і Сучасність*: [альманах]. 2012. № 1. С. 145–149.
5. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> (дата звернення: 03.10.2024).
6. Doyle A. C. The Complete Sherlock Holmes. URL: <https://sherlock-holm.es/stories/pdf/a4/1-sided/scan.pdf> (дата звернення: 03.10.2024).
7. Sherlock. *HDrezka*. URL: <https://sherlock-hdrezka-ua.net/238-subtitles/1-season> (дата звернення: 04.10.2024).

Осипенко Віра Юрївна / Vira Osypenko, викладач кафедри германської філології,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;
аспірантка кафедри загального мовознавства та слов'язнавства
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

THE ROLE OF SEMANTICS IN SHAPING DISCOURSE THEORY

The concept of semantics originates from ancient philosophy, where it was employed to investigate the meanings of words and expressions. With the development of linguistics, this term gained a more precise definition in the 20th century, especially through the research of scholars such as F. de Saussure [4], who regarded semantics as an integral component of the linguistic sign. Significant contributions were also made by J. Lyons [2], who developed the theory of componential analysis, allowing for a more detailed exploration of semantic structures within language.

Exploring the historical development of semantic concepts in the context of discourse analysis is of particular importance. Through the comparative-historical method, we trace the evolution of these concepts and analyze their influence on the formation of discourse theory across various academic traditions. Of particular note is the evolution of discourse understanding within the framework of contemporary humanities, from linguistic structuralism to poststructuralism and discourse analysis. This approach provides a deeper understanding of how diverse historical and cultural contexts have shaped the conceptual apparatus for discourse analysis in different scholarly paradigms.

To begin, we turn to E. Laclau's work, *Philosophical Roots of Discourse Theory* [1], where he, within the structural tradition of the 20th century, identifies three stages. The first stage, he asserts, is associated with the work of structural linguistics founder F. de Saussure, who defined certain distinctions and principles. F. de Saussure's distinctions encompass several key aspects: firstly, the concept of

langue, which denotes language as a system preserved in the mind of the speaker, and *parole*, encompassing particular instances of language use. Secondly, it is important to distinguish between the *signifiant* (the sound flow) and the *signifié* (the concept), which together form the sign, the primary unit of linguistic analysis. Thirdly, within the context of discourse, one must consider the relationship between the syntagm, which describes combinations of signs, and the paradigm, encompassing substitution relationships between signs. These ideas are crucial for understanding discourse as a communicative-interactive phenomenon, as they help elucidate the mechanisms underlying speech acts and their impact on communication.

E. Laclau describes the second stage of discourse theory as a period marked by the development of structuralism and poststructuralism following F. de Saussure's work. This stage is characterized by an in-depth analysis of language structure and its relation to society, culture, and power. In this period, researchers such as C. Lévi-Strauss, R. Barthes, and J. Derrida also began to expand on F. de Saussure's ideas, particularly by emphasizing the more complex interconnections between signs and meanings and the role of subjectivity and context in communication. Scholars focused on investigating how cultural and social structures affect the formation of meanings within language and, consequently, the shaping of discourse.

According to E. Laclau [1], F. de Saussure emphasized two principles: that the meaning of terms within language is defined exclusively through their differences from other terms, not by inherent content, and that language is a form in which terms combine solely through specific rules of combination, independent of their material content.

We believe that F. de Saussure's approach, despite its innovation and coherence, has two main limitations. The first is that discourse linguistics, which analyzes linguistic units beyond isolated sentences, is rendered impossible because the sequence of sentences is determined by the subjective choice of the discussion participant, not governed by structural regularities. This significantly limits the potential to transition from linguistic analysis to a broader study of sign systems and semiology, which includes the examination of sign systems within society and was also part of F. de Saussure's conceptual framework.

The next limitation lies in the fact that, under the principle of form, there is only isomorphism between the signified and the signifier (each sound flow corresponds to only one concept), yet this principle contradicts another – that language is merely a form. Since from the perspective of form there is only isomorphism, the signifier becomes ambiguous, leading to a breakdown of the sign concept, a fundamental aspect of structuralism. These initial issues were only addressed in the subsequent stage, when representatives of the Prague and Copenhagen schools radicalized structural formalism [3, pp. 271–282].

We posit that visuality functions as both a concept and a means of communication, uniting mental, linguistic, and reality spheres. As a concept, visuality encompasses all aspects of the semiotic triangle of communication. We may contemplate an object we observe or a text we read, which also includes elements of visual perception.

Considering the historical development of semantics through the lens of linguistic historiography and the comparative-historical method, it can be concluded that the radicalization of structural formalism has expanded the analysis of sign systems, accommodating more complex forms of communication, including non-verbal and visual aspects. In ancient Greece, semantics was understood as part of philosophy, while in the 20th century, due to F. de Saussure's works, it became foundational for the structural analysis of language. Within discourse theory, semantics and semiotics are closely intertwined: semantics provides a deep understanding of meanings expressed through language, while semiotics broadens this understanding to other sign systems, which together with language create the meaning of discourse.

REFERENCES

1. Laclau E. *Philosophical Roots of Discourse Theory*. 2001.
2. Lyons J. *Semantics*. Vol. 1. Cambridge University Press, 1977. 897 p.
3. Marchart O. Institution and dislocation: Philosophical roots of Laclau's discourse theory of space and antagonism. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*. 2014. Vol. 15. P. 271–282.
4. Saussure F. de. *Course in General Linguistics*. New York: McGraw-Hill, 1959.

*Павлов Артем Олексійович, магістрант;
наук. керівник – д-р філос. з психол., ст. викладач Разумова Олена Геннадіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ: ПРИЧИННА ЗУМОВЛЕНІСТЬ ТА РИЗИКИ

Сучасна ситуація розвитку суспільства створює умови для збільшення кількості відхилень соціального, фізичного і психічного розвитку підростаючого покоління. Останнім часом вчинки та дії старших школярів дедалі частіше суперечать правовим і моральним нормам поведінки. Така поведінка підлітків називається девіантною.

Девіантна поведінка людей залежить від низки причин: по-перше, від рівня розвитку соціального середовища; по-друге, від диспропорцій у функціонуванні самої соціальної системи; по-третє, від ступеня адаптації до внутрішніх і зовнішніх умов існування. Важливим чинником відхилень у поведінці є суперечності інтересів різних верств груп населення. Зіткнення і загострення інтересів у суспільстві є природним процесом та виникає в результаті взаємодії соціальних груп, соціальних інститутів, держави і суспільства.

Порушення норм, ігнорування порад і рекомендацій старшими школярами привертає до себе увагу з боку суспільства, школи, родини [1].

Прагнення старших школярів до самостійності призводить до сутичок і непорозумінь, до спалахів афекту на критику зовнішніх даних та оцінку фізичних здібностей. У старшому шкільному віці відзначається нестабільний настрій, у цьому ж віці спостерігається виражена впертість, і збільшується діапазон соціальних ролей учня. Освоєння соціальних ролей відбувається важко і тягне за собою відхилення в поведінці, емоційне напруження.

Проведене опитування щодо поняття девіантної поведінки серед учнів 10–11 класів загальноосвітньої школи міста Івано-Франківська дало змогу з'ясувати, що найбільша кількість старшокласників вважають, що девіантна поведінка полягає у порушенні соціальних норм (72,9%). На другому місці розташувалося визначення девіантної поведінки з погляду заподіяння шкоди іншим людям (20,8%), і лише 6,3% школярів порівняли девіантну поведінку із заподіянням шкоди собі.

Також підліткам було запропоновано вказати види девіантної поведінки, прояви яких були присутні у їхньому житті. Виявилось, що кількість дівчат, які мали досвід із курінням та алкоголем, перевищує кількість юнаків з аналогічним досвідом. Ця статистика спростовує той факт, що юнаки схильні до куріння та вживання алкогольних напоїв. Що стосується вживання наркотичних та психоактивних речовин, то тут спостерігається зворотна ситуація, юнаки мають більший досвід у прояву цієї форми девіантної поведінки.

Для додаткового дослідження схильності до девіантної поведінки серед старших школярів було використано «Діагностичний опитувальник для виявлення схильності до різних форм девіантної поведінки» (ДАП-П). Таким чином, були виявлені школярі зі схильностями до девіантної, у тому числі й суїцидальної поведінки.

Об'єктивним чинником, що негативно впливає на поширення девіацій у старших школярів, є те, що нині для більшості батьків характерна низька зацікавленість у справах та успіхах своїх дітей. У цій ситуації вони перекладають відповідальність і обов'язки з виховання та навчання дітей на школу, яка не завжди готова прийняти на себе важкий тягар нелегких проблем сучасної дитини [2].

Старші школярі стикаються з найбільш непривабливими сторонами життя – постійною втомою і дратівливістю батьків, байдужістю до їхніх психологічних проблем, переживанням своєї безпорадності й тривоги за завтрашній день.

Істотний вплив на соціальну дезадаптованість старших школярів чинять соціально-економічні умови життя суспільства, що склалися, різке падіння життєвого рівня населення, невпевненість у завтрашньому дні, загроза стати учасником воєнних дій, значне зростання злочинності, знецінення людського

життя. Усе це створює постійний психологічний пресинг, що особливо несприятливо позначається на незміцнілій, легкоранимій психіці школярів.

Поєднання індивідуального та колективного педагогічного та психологічного впливу, застосування різних форм, методів і видів позанавчальної діяльності в корекційно-педагогічній та психологічній роботі зі старшими школярами з девіантною поведінкою посилює її результативність і допомагає зробити процес подолання недоліків у розвитку особистості та девіацій у поведінці школярів дієвим, реальним, а завдання формування позитивних якостей його особистості цілком здійсненими [3].

Тільки комплексний підхід, психолого-педагогічні методи, поєднання навчальної та позанавчальної профілактичної роботи, індивідуальна корекційна робота та групові заняття із старшими школярами схильними до девіантної поведінки сприяють формуванню та підтримці позитивної соціальної взаємодії у колективі та налагодження стосунків із батьками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єнін М., Борисенко В. Девіантна поведінка в контексті ризикологічної теорії (на основі аналізу сюжету кінокартини «Мрійники»). *Сучасні проблеми управління*, 2021. С. 126–130.
2. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки. Київ: МАУП, 2016. 88 с.
3. McGloin J. M., Thomas K. J. Peer influence and delinquency. *Ann. Rev. Criminol*, 2019. № 2, Pp. 241–264.

*Пиркін Олександр Борисович, магістрант;
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуронат Марина Юріївна;
канд. психол. наук, доц. Грицук Оксана Вікторівна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДОРΟΣЛИМИ

У сучасних реаліях вивчення іноземних мов набуло надзвичайної важливості, особливо для українців, які через війну опинилися за кордоном або залишилися в Україні. Дорослі люди змушені адаптуватися до нових умов життя, шукаючи спільну мову з іноземцями та оволодіваючи хоча б базовими навичками спілкування для кращої інтеграції в європейське суспільство. Водночас ті, хто залишився на батьківщині, активно вивчають іноземні мови, розуміючи їхню важливість для міжнародної комунікації та майбутнього країни.

Метою цього дослідження є аналіз психолінгвістичних особливостей навчання іноземних мов у дорослому віці, враховуючи сучасний досвід і реалії.

Щоб зрозуміти фактори, які сприяють або перешкоджають вивченню мов дорослими, необхідно дослідити труднощі з психолінгвістичної точки зору та виклики, з якими вони стикаються.

Незважаючи на актуальність теми, навчання іноземних мов у дорослих залишається мало вивченим. Більшість методичних матеріалів орієнтована на дітей та молодь. Дослідження в галузі освіти дорослих часто обмежуються психологічними аспектами навчання. Особливості опанування іноземних мов дорослими вивчають такі науковці, як, зокрема, Т. Григор'єва [2; 3], Т. Андрющенко [1], Л. Сігаєва [5], І. Фольварочний [7].

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури показує брак комплексного огляду особливостей навчання іноземних мов у дорослому віці та педагогічних умов для його успішності.

Психолінгвістика як міждисциплінарна наука досліджує психологічні механізми мовленнєвої діяльності. Це тісно пов'язано з методиками викладання іноземних мов, оскільки розуміння процесів сприйняття та продукування мови допомагає створювати ефективніші методи навчання.

Психолінгвістика вивчає, як люди засвоюють нову лексику та граматику, що важливо для розробки методик, які відповідають природним процесам навчання мови. Також вона аналізує індивідуальні особливості – пам'ять, увагу, тип мислення – які впливають на вивчення мови.

Мотивація відіграє ключову роль у навчальному процесі. Без внутрішнього стимулу вивчення мови може бути менш ефективним. Дорослі зазвичай мають високу мотивацію та усвідомлюють важливість навчання, але можуть зазнати браку часу або страху перед новими завданнями.

Для подальшого психолінгвістичного дослідження була розроблена анкета, метою якої є визначити основні аспекти, з якими стикаються дорослі сьогодні під час вивчення іноземних мов. Цей метод обрано тому, що він дозволяє систематично отримувати наукові знання про психологічні явища шляхом збору емпіричних даних. Анкетування є ефективним інструментом для виявлення суб'єктивних переживань, мотивації, установок та когнітивних стратегій дорослих учнів, які недоступні для безпосереднього спостереження. Воно забезпечує можливість охопити широку аудиторію, стандартизувати дані для подальшого аналізу та гарантує анонімність, що сприяє відвертості відповідей. Виходячи з цих переваг, анкетування є найбільш доцільним методом для досягнення мети дослідження, оскільки відповідає об'єкту та предмету вивчення, а також особливостям дорослих, які вивчають іноземні мови в різних середовищах [8].

Після обґрунтування вибору методу анкетування, наступним кроком було визначення об'єкта дослідження та формування вибіркової групи респондентів.

Правильність цього вибору впливає на репрезентативність результатів і можливість їх узагальнення на всю генеральну сукупність.

Об'єктом дослідження стали дорослі українці, які були змушені мігрувати через агресію Росії у 2022 році та ті, хто нині вивчають іноземні мови для кращого інтегрування до європейського суспільства. Масова міграція поставила їх перед викликами адаптації в іншомовних середовищах. Вивчення психолінгвістичних чинників, що впливають на процес опанування мов у таких умовах, є важливим для розробки ефективних методик навчання та підтримки цих людей.

Вибіркова сукупність – це понад 30 дорослих респондентів, які відповідають визначеним критеріям. Для забезпечення репрезентативності вибірки були встановлені такі критерії:

1) Вік: від 20 до 55 років. Цей діапазон обрано, оскільки люди в цьому віці активно займаються самоосвітою та професійним розвитком, зокрема вивченням іноземних мов.

2) Стать: рівне представлення чоловіків і жінок (50% на 50%), щоб врахувати можливі гендерні відмінності у психолінгвістичних чинниках навчання.

3) Статус: респондентами повинні бути люди, що вимушені були мігрувати або особами, які самостійно вирішили займатися вивченням іноземної мови, що забезпечує однорідність вибірки щодо досвіду міграції та адаптації.

4) Активне вивчення іноземної мови: респонденти мають бути залучені до процесу навчання на момент дослідження.

Таким чином, вибір об'єкта та формування вибіркової групи здійснено з урахуванням методологічних вимог і мети дослідження. Встановлені критерії забезпечують репрезентативність вибірки та можливість узагальнення результатів. Це створює надійну основу для аналізу психолінгвістичних факторів, які впливають на процес вивчення іноземних мов дорослими в умовах міграції та адаптування до іншомовного середовища.

Усі дослідження, проведені на вибраній групі респондентів, здійснювалися за допомогою сервісу Google Forms. Платформа була використана для збирання необхідних даних, які потім ретельно були проаналізовані. Результати аналізу були детально описані та додані до магістерської роботи у вигляді додатків.

Після обробки зібраної інформації було продовжене дослідження, зі зверненням до літературних джерел. Були проаналізовані книги, підручники, статті наукові роботи, які описують психолінгвістичні, когнітивні та емоційні чинники, що впливають на вивчення мов у дорослих [4; 9; 10; 11; 12]. Це дозволило глибше зрозуміти, як різні аспекти психології та мислення можуть сприяти або перешкоджати процесу оволодіння іноземною мовою в зрілому віці.

На основі проведеного аналізу зібраних даних і вивчення теоретичних джерел були зроблені висновки щодо основних психолінгвістичних та когнітивних чинників, які впливають на процес вивчення іноземної мови дорослими. Ці результати не лише підтвердили важливість психологічної підтримки та індивідуального підходу в навчанні, але й виявили конкретні стратегії, що можуть підвищити ефективність навчального процесу. Подальші дослідження можуть зосередитися на практичному застосуванні цих висновків для створення навчальних програм, адаптованих до потреб дорослих учнів, які прагнуть успішно опанувати нову мову.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Т. Сучасні вимоги до освіти дорослих. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2010. Вип. 183, ч. 1. С. 12–16.
2. Григор'єва Т. Особливості навчання іноземних мов дорослих. *Вісник Львівського університету: Сер. педагогічна: зб. наук. праць*. Львів, 2005. Вип. 20. С. 78–83.
3. Григор'єва Т. Педагогічні умови ефективного навчання дорослих. *Вісник Житомирського університету імені Івана Франка*. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2008. Вип. 37. С. 148–153.
4. Пернарівська Т. П. Особливості освіти дорослих у контексті вивчення іноземних мов. *Зб. наукових праць «Педагогічні науки»*. 2019. № 86. С. 146–150.
5. Сігаєва Л. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Київ: ЕКМО, 2010. 419 с.
6. Сковронська І. Ю. (уклад.) Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: зб. наукових статей. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 102 с.
7. Фольварочний І. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні та країнах Європейського Союзу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2009. № 2. С. 14–19.
8. Шостак І. В. Анкетування: методичні рекомендації щодо організації та проведення соціологічного дослідження. Острог, 2021. 40 с.
9. McKay, Heather, and Abigail H. Tom. *Teaching Adult Second Language Learners*. Cambridge Handbooks for Language Teachers. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 234 p.
10. Naumoska, Aneta. *Introduction to Psycholinguistics: Selected Readings*. Skopje: A. Naumoska, 2023. 247 p.
11. Steinberg, Danny D., and Natalia V. Sciarini. *An Introduction to Psycholinguistics*. 2nd ed. London: Routledge, 2006. 328 p.
12. Warren, Paul. *Introducing Psycholinguistics*. Cambridge Introductions to Language and Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 272 p.

*Покровська Ганна Олексіївна, магістрантка;
наук. керівник – д-р філос. з психол., ст. викладач Разумова Олена Геннадіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОЦІНКА КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

У сучасному суспільстві у зв'язку зі збільшенням стресогенних ситуацій конфлікти залишаються незмінною частиною життя будь-якої людини. Вони охоплюють і молодіжне середовище, усі соціальні відносини, взаємодії, у які вступають здобувачі освіти. Конфлікти погано керовані, мають тенденції до розростання, охоплюють велику кількість учасників, що створює загрозу не тільки тим, хто бере в них участь, а й оточенню загалом. Важливим у таких ситуаціях стає формування в молоді адекватних стилів поведінки в конфліктних ситуаціях.

У житті діє велика кількість різноманітних регулятивних механізмів, що згладжують гострі форми конфліктної взаємодії, які приводять до згоди, але не дають змоги перевести конфлікт у сферу мислення й осмислити його.

Конфлікт може виступати як конструктивний механізм у разі, коли процеси організації та самоорганізації як підсистеми однієї системи діють як єдине ціле. Але це можливо тільки за умови визнання того факту, що конфлікти – нормальне явище в житті кожної особистості, групи, організації та суспільства загалом, що кожен індивідуум має право захищати свої інтереси, потреби, ресурси, цінності [2].

Деструктивна функція конфлікту порушує систему комунікацій, взаємозв'язків, може знижувати згуртованість колективу, у крайніх випадках може призводити до руйнування особистості. Тому одним із найважливіших завдань у навчанні та вихованні студентів психологічного спрямування є формування конфліктологічної компетентності.

Формування конфліктологічної компетентності має відбуватися в освітньому процесі. Навчальний процес являє собою конфліктну ситуацію, де учні вчаться знаходити конструктивні методи виходу з нього. Мета формування конфліктологічної компетентності студентів-психологів – прищепити навички самостійного критичного мислення, сформувати соціальну та мобільну зрілість, а не тільки засвоїти інформацію, що неодмінно стане в пригоді їм у подальшій професійній діяльності [1].

Процес навчання необхідно сформувати в такий спосіб, щоб здобувач освіти не тільки отримував теоретичну основу у сфері конфліктології, але й реальні вміння, пов'язані з розв'язанням конфліктів, способи самоаналізу в конфлікті, навички критичного мислення, гнучкість інтелекту та поведінки. Формування конфліктологічної компетентності є одним із пріоритетних завдань при підготовці фахівців психологів – професії, що забезпечує не тільки успішне виконання професійної діяльності, а й збереження психологічного благополуччя суб'єкта, який постійно взаємодіє з іншими людьми.

Рис. 1. Тактики поведінки в конфлікті за моделлю К. Томаса

Для розв'язання конфліктної ситуації необхідно її проаналізувати, визначити, який домінуючий стиль поведінки використовують співрозмовники в конфлікті. Для цього було використано методика К. Томаса «Визначення домінуючого стилю поведінки особистості в конфліктних ситуаціях» (рис. 1).

Проаналізувавши результати дослідження за методикою К. Томаса, можна зробити висновок, що студенти психологічної спрямованості більшою мірою обирають такі стилі поведінки в конфлікті, як компроміс (37,2%), тобто обмінюються взаємними частковими поступками – частково виграють, але й частково змушені відмовитися від своєї мети, що зберігає напруженість і може призвести до відновлення конфлікту і притосування (26,6%), тобто приносять свої інтереси в жертву іншому, погоджуються на свій програш задля збереження добрих стосунків.

З метою покращення ситуації з рівнем конфліктологічної компетентності та культури серед фахівців пропонується впровадження в освітній процес таких курсів, як «конструктивна психологія конфлікту», «конфліктологічна компетентність», «основи медіації», а також таких активностей, як «тренінг конфліктної поведінки», «тренінг асертивної поведінки».

ЛІТЕРАТУРА

1. Берлач А. І., Кондюкова В. В., Криволапчук В. О. Конфліктологія. Одеса: ОДУВС, 2020. 162 с.
2. Великий В. М., Виноградова Т. І. Формування конфліктостійкості у майбутніх фахівців. *Теорія і методика виховання: науково-педагогічний вісник*. Вип. 7. Херсон, 2017. С. 83–84.

*Поплавець Ольга Олегівна, учениця 11-Мі класу;
наук. керівник – вчитель англійської мови Комлик Ксенія Андріївна,
Дніпровський ліцей № 31 «Пріоритет» Дніпровської міської ради*

АВТОРСЬКИЙ СТИЛЬ І ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД

Художній переклад – це переклад літературних текстів. Цей тип перекладу є інструментом пізнання світу та культурним чинником, тому вимоги до нього відрізняються від інших напрямів перекладацької діяльності [2].

Стиль – важлива характеристика будь-якого літературного тексту. Це похідне особистості письменника та його емоцій у момент створення роботи. Кожен абзац твору певною мірою розкриває особистість автора [2].

Через оригінальний стиль автора, та стиль перекладача утворився конфлікт: «Переклад повинен здебільше переймати риси твору оригіналу, або стиль перекладача є так само важливою складовою тексту?»

Значна кількість перекладачів вважає, що фундаментальна задача перекладача художньої літератури – це адаптація початкового твору на лад мови перекладу. І стосується це питання не тільки щодо лінгвістики, а й щодо творчого компонента тексту [2].

Задача перекладу в творчій діяльності полягає не тільки у технічній заміні тексту на іншу мову, але й у передачі художніх образів, відтворення ознак оригінальної творчості та передання невідомої культури для читача. Для перекладача – важка робота, передати той дух та атмосферу твору оригіналу без вагомих втрат для людини іншої культури. Для цього перекладачеві потрібно глибоко зануритись у свою працю та повністю зрозуміти мотиви, думки і поведінку персонажів.

Важкість художнього перекладу є на планку вища за технічний переклад, оскільки перекладу треба слідувати не тільки за точністю адаптованих ним речень, абзаців і розділів, а ще й коректно передати авторський стиль. Досвідчений перекладач зможе передати майстерність і гумор, які в книзі хотів відобразити автор першотексту, зберігши стиль і атмосферу; натомість початківцю буде складно слідувати, аби переклад не переймав риси перекладача і при цьому був точним [5].

Окрім важкості розуміння самого творця, перед перекладачем постає ще важча проблема: «Як адаптувати текст для абсолютно різних культур?» Це питання з'являється, коли в роботі треба якось зробити коректний переклад фразеологізмів, прислів'їв, приказок та інших сталих виразів, коли звичаї та свята з однієї культури передати в іншу, та врешті-решт, коли треба передати сенс та показати важливість релігій для окремих народів. Також окремою задачею є передання гумору як окремих персонажів, так і автора, а також збереження гри слів та іронії [3].

Крім цього одна з величезних проблем у перекладанні саме художніх творів, полягає в тому, аби зберегти авторський стиль написання та відображення особистості перекладача. Через це виникають дискусії щодо

визначення твору як дослівної передачі авторського замислу задля перешкоди у вигляді мовного бар'єра або як нового утворення, що є творчістю перекладача і який можна вважати за окремих твір.

Окрім дотримання багатьох «правил» перекладу, в сучасному світі перекладачі виконують свою роботу не тільки на класиці чи дуже старих роботах, але й з сучасними романами, де на перекладача може чинити додатковий тиск критика зі сторони автора оригіналу твору. Звісно критика також породжує собою розвиток, а також факт того, що сучасні автори ще живі, дає можливість для перекладачів проконсультуватись щодо окремих аспектів. Водночас, багато авторів оригінальних творів вважають, що виправлення навіть синтаксичних та орфографічних помилок при перекладі є змістовним відходженням від оригіналу, а значить помилкою при перекладі. Вважається, що автор через такі помилки у реченні міг передати характер героя, а їх виправлення є знехтування вагомим аспектом у розкритті персонажа, а значить – помилкою перекладача [1, с. 82].

Через це, щоб забезпечити художній переклад, перекладач має бути наділений літературним хистом і володіти набором виражальних засобів – цим же критерієм має відповідати й письменник. Але щоб бути письменником, необхідно мати власне естетичне світобачення, власні стиль і манеру письма. Тож процес перекладу завжди ризикує стати своєрідним літературним редагуванням, що стирає індивідуальність автора. Перешкодити цьому можна, проконсультувавшись із автором оригіналу, а якщо такої можливості немає, то з іншими перекладачами художньої літератури [1, с. 82–83].

Отже, що ж ми можемо зрозуміти під стилем перекладача? Через те, що задля художнього перекладу треба мати хист до літератури й риси письменника, у перекладача може бути бачення, яке відрізняється від бачення автора оригінального твору. Через своє сприйняття тексту перекладач може трактувати якісь фрази чи цілі дії персонажів не так, як замислював автор; це якраз і призводить до конфліктів при спільній праці. Звісно, оскільки все ж власником тексту є не перекладач, він повинен підпорядковуватись правкам автора, але чи можна цю позицію вважати правильною? Оскільки перекладач першочергово розуміє текст під призмою цільової культури, то відтворює значення для культури потенційного читача. Якраз це і породжує собою ще більшу кількість запитань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Котлярова Н. К. Роль позиції автора у формуванні перекладацької концепції. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, 2017. Vol. 20. Iss. 120. Pp. 81–84. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/550692.pdf> (дата звернення: 07.11.2024).

2. Лінник Л. Письмовий переклад художнього стилю. URL: <https://profpereklad.ua/pismovij-pereklad-hudozhnogo-stilju/> (дата звернення: 06.11.2024).

3. Художній переклад. URL: <https://infoperevod.ua/hydozhniy-pereklad> (дата звернення: 07.11.2024).

4. Шум О. В. Авторський стиль художнього опису М. Левицької в оригіналі та перекладах (на основі роману «Коротка історія тракторів по-українськи»). *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 25. Том 2. С. 141–146. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/25/part_2/26.pdf (дата звернення: 07.11.2024).

5. Що таке художній переклад і які його особливості. URL: <https://translate.jurklee.ua/uk/chto-takoe-hudojestvennyiy-perevod/> (дата звернення: 07.11.2024).

*Попович Ірина Олександрівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доцент Грищук Оксана Вікторівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У сучасній українській реальності, пов'язаній з війною, питання психологічного благополуччя набуває особливого значення, оскільки численні виклики і стресові ситуації, яких зазнає суспільство, безпосередньо впливають на психоемоційний стан людей. Особливо це стосується внутрішньо переміщених осіб, які стикаються з екстремальними стресовими факторами в своєму житті. Масове внутрішнє переміщення населення в більш безпечні регіони України поставили гостру потребу у вивченні механізмів соціально-психологічної адаптації та благополуччя переміщених осіб.

Поняття «психологічне благополуччя» вперше ввів американський психолог Норман Бредберн у своїй праці «The Structure of Psychological Well-Being» у 1969 році [3]. Він запропонував розуміння психологічного благополуччя як балансу між позитивними та негативними емоціями, що стало важливим етапом у розвитку досліджень суб'єктивного благополуччя і якості життя. Подальшому розумінню феномена психологічного благополуччя сприяли роботи американського вченого Еда Дінера, який запровадив поняття «суб'єктивне благополуччя» [1]. Суб'єктивне благополуччя, на думку автора, складається з трьох основних компонентів: задоволення, комплекс приємних емоцій (pleasant affect) та комплекс неприємних емоцій (unpleasant affect) [4].

За гедоністичним підходом, представниками якого є Н. Бредберн та Е. Дінер пріоритетним способом підвищення рівня психологічного благополуччя вважається адаптивна соціальна поведінка, яка відповідає прийнятним у суспільстві еталонам гармонійного та щасливого життя.

Евдемоністичний напрямок орієнтований на гуманістичну та екзистенціальну традицію, характеризується захопленням теоретичними розвідками питань самореалізації, розкриття власного потенціалу і визначення свого призначення, відповідно до прагнень і можливостей [1, с. 2]. Найбільш відомими в межах цього напрямку є праці А. Ватермана, А. Маслоу, К. Роджерса, Г. Олпорта, К. Г. Юнга, Е. Еріксона, М. Яходи, О. Кроніка та ін. Евдемоністичний підхід, у свою чергу, орієнтований на досягнення внутрішньої гармонії, самоприйняття і особистісного росту, що має важливе значення для довготривалої адаптації та інтеграції ВПО в нове соціальне середовище.

Представником евдемоністичного підходу є загальновідома концепція розуміння психологічного благополуччя К. Ріфф. Ця концепція психологічного благополуччя, розширює традиційне уявлення про психічне здоров'я, оскільки підкреслює, що справжнє благополуччя – це внутрішня гармонію між радістю і здатністю приймати негативні емоції як частину розвитку. На основі цих тлумачень К. Ріфф використовує шестивимірну модель психологічного благополуччя, яка складається з таких компонентів: особистісне зростання, цілі в житті, управління середовищем, автономія, позитивні відносини з тими, що оточують, самоприйняття [6]. Модель Ріфф використовується в багатьох психологічних дослідженнях для вивчення різних аспектів психологічного благополуччя людей, включаючи тих, хто пережив стресові ситуації, такі як війна або вимушена міграція. Оскільки концепція К. Ріфф дає чітке розуміння того, що психологічне благополуччя – це складний процес, який охоплює всі аспекти життя, від особистісного розвитку до соціальних зв'язків, і залежить від здатності людини справлятися з викликами та змінювати своє середовище відповідно до власних цінностей та цілей, для ВПО, які стикаються зі значними змінами в житті через переміщення, особливо важливими стають аспекти самоприйняття і побудова нових соціальних зв'язків. Враховуючи обставини, в яких опинилися внутрішньо переміщені особи, даний погляд є найбільш концептуальним та об'єктивним щодо дослідження питання психологічного благополуччя ВПО.

Соціально-психологічна адаптація визначається як процес пристосування особистості до нових умов, що включає емоційні, поведінкові та соціальні аспекти. Серед зарубіжних дослідників соціально-психологічної адаптації значний внесок зробили Джон Беррі, Кольин Ворд і Джойс Кеннеді, які розглядали питання адаптації у контексті міжкультурних контактів та акультурації. Вони запропонували моделі, що розрізняють дві основні форми адаптації: психологічну адаптацію (почуття задоволення та емоційного благополуччя) та соціокультурну адаптацію (здатність ефективно функціонувати у новому культурному середовищі). Їхні роботи показують, що рівень задоволеності життям і психологічне здоров'я підвищуються, якщо людина підтримує позитивні стосунки з місцевим населенням і може знаходити соціальну підтримку в оточенні.

Карл Роджерс та Розмонд Даймонд – відомі американські психологи, які зробили значний внесок у вивчення особистісного розвитку та адаптації. З аналізу літературних джерел визначено, що Методика Р. Роджерса та

Р. Даймонда є найбільш поширеним психодіагностичним інструментом для дослідження показників адаптивності особистості. Відповідно до концепції Р. Роджерса для успішної соціальної адаптації особистість має досягти стану конгруентності – узгодженості між своїми внутрішніми переконаннями, власними цінностями і тим, як вона діє у зовнішньому світі, коли відкрито виражає свої істинні потреби та почуття і діятиме відповідно до своїх внутрішніх цінностей і переконань, що сприяє її соціальній адаптації [2, с. 135–139]. Важливими компонентами соціальної адаптації є позитивне сприйняття оточуючим світом. Роджерс зазначав, що соціальна адаптація залежить також від здатності отримувати позитивну оцінку від інших, але не на шкоду власній автономії. У цьому контексті гуманістичний підхід вивчення адаптації внутрішньо переміщених осіб на сьогодні є актуальним, оскільки це обумовлено тим, що гуманістична психологія наголошує на необхідності безумовного позитивного прийняття, яке надзвичайно важливе для переселенців, що можуть почуватися себе чужими на новому місці.

Проаналізувавши наукові роботи видатних науковців (К. Ріфф, Е. Дінер, Н. Бредбрі, Р. Роджерс) щодо основних напрямів та концепцій досліджуваної тематики, для діагностики взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації пропонуються наступні методики: опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С. В.), методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса – Р. Даймонда. Об'єкт даного дослідження виступатимуть внутрішньо переміщені особи, які проходять процес адаптації до нових умов проживання. Предметом цього дослідження виступають особливості соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб та її вплив на рівень їх благополуччя.

Гіпотеза дослідження – між рівнем психологічного благополуччя внутрішньо переміщених осіб та їх соціально-психологічною адаптацією є кореляційний зв'язок. Дані припущення ґрунтуються на теоретичному аналізі основних характеристик феномену соціальної та психологічної адаптації, основних положень концепцій дослідження поняття психологічного благополуччя, факторів взаємозв'язку соціальної адаптації з психологічним благополуччям.

Емпіричне дослідження взаємозв'язку соціальної адаптації з рівнем психологічного благополуччя проводилося на базі вибірки, до якої увійшли 57 осіб, які є внутрішньо-переміщеними особами. Вік досліджуваних від 25 до 60 років. Висунута гіпотеза в результаті дослідження була доведена. За результатом дослідження також було виявлено кореляційний зв'язок між іншими компонентами психологічного благополуччя та соціальної адаптації такими як: як «Автономія», «Управління середовищем», «Цілі у житті» та «Самоприйняття», що вказує на важливість розвитку навичок особистісного зростання й здатності до самостійного ухвалення рішень у нових обставинах.

Виявлено, що особи з високим рівнем самоприйняття та здатністю приймати інших демонструють кращу адаптацію до нових умов, адже люди, які приймають себе, легше вписуються в нове середовище без страху бути незрозумілими. Автономія допомагає людям адаптуватися до нових соціальних

умов, зберігаючи при цьому свої цінності та самостійність у прийнятті рішень, навіть під тиском нового оточення. Зміни в житті можуть стати поштовхом для розвитку, а відчуття контролю над обставинами полегшує адаптацію до нових соціальних ситуацій, допомагає зменшити тривожність та краще керувати своєю роллю в суспільстві. Наявність чіткої життєвої цілі допомагає орієнтуватися в нових обставинах і легше пристосовуватися до соціальних змін. Це свідчить про важливість внутрішніх ресурсів для подолання стресу та інтеграції в нове соціальне середовище.

У рамках комплексного аналізу було виявлено, що між показниками «Прийняття інших» і «Автономія» існує слабкий, але статистично значущий позитивний зв'язок. Це все ж підтверджує наявність певної залежності: люди, які схильні приймати інших такими, як вони є, мають тенденцію до дещо вищого рівня автономії. Результати дослідження також вказують на те, що здатність приймати інших людей може бути дещо пов'язана з особистісним розвитком, оскільки помітний слабкий, але статистично значущий позитивний зв'язок між цими двома показниками. Кореляція між здатністю прийняття інших та особистісним зростанням є важливим аспектом у психології, особливо в рамках підходу К. Роджерса, який припускав, що особистісне зростання неможливе без прийняття та розуміння інших людей.

Отже, поєднання гедоністичного та евдемоністичного підходів до вивчення психологічного благополуччя ВПО в умовах соціальної нестабільності забезпечило комплексний погляд на психологічні та соціальні аспекти адаптації. Це поєднання дало можливість глибше зрозуміти, як задоволення базових потреб (гедоністичний аспект) та прагнення до розвитку і самореалізації (евдемоністичний аспект) впливають на адаптаційні можливості ВПО. Дослідження показує, що адаптація сприяє інтеграції ВПО в нове соціальне середовище, формує нові зв'язки та забезпечує емоційну стабільність, що стає фундаментом для почуття щастя і життєвої задоволеності та підтверджує ключову роль соціально-психологічної адаптації у збереженні благополуччя ВПО. У контексті вивчення адаптації відзначений гуманістичний підхід, зокрема теорія Карла Роджерса, яка підтримує значущість емпатії, необхідної для ВПО. Розвиток емпатії з боку нових місцевих громад для ВПО сприяє їх більшій відкритості та полегшує інтеграцію переселенців, які потребують розуміння у взаємодії з новим соціальним середовищем.

Оскільки психологічне благополуччя є важливим фактором, який сприяє успішній соціальній адаптації, цей зв'язок підтверджує значущість програм психологічної підтримки ВПО, орієнтованих на підвищення рівня їхнього благополуччя та адаптивних навичок для успішної інтеграції в нове соціальне середовище. Ефективні програми психологічної допомоги повинні враховувати як гедоністичні, так і евдемоністичні аспекти благополуччя, забезпечуючи соціальну підтримку для інтеграції у нове середовище, розвиток адаптаційних навичок ВПО та їх психологічної стійкості, а також підтримку самореалізації та особистісного зростання, що допоможуть їм зосередитися на позитивних аспектах ситуації та знайти нові можливості для розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даценко О. А. Психологічне благополуччя як критерій успішності особистості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2023. Т. 34 (73). № 2. С. 11–15.
2. Сікора Я. Б. Адаптація як об'єкт наукового дослідження: психологопедагогічний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. №2 (51). С. 135–139.
3. Bradburn N. M. *The structure of psychological well-being*. Chicago: Aldine publishing company, 1969. 319 p.
4. Diener, E.. Subjective Well-Being. *Psychol. Bull.* 1984. No. 95. Pp. 2–75.
5. Rogers, C. *On Becoming a Person: A Therapists View of Psychotherapy*. Boston, 1961.
6. Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M.. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995. Vol. 69(4). Pp. 719–727. DOI: 10.1037/0022-3514.69.4.719.

*Радченко Аліна Максимівна, студентка;
наук. керівник – канд. філос. наук, доц. Гудзенко Олена Георгіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЗАСТОСУВАННЯ АРТТЕРАПІЇ ДЛЯ ЗМЕНШЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Арттерапія як засіб подолання тривожності набуває особливої актуальності в сучасному освітньому середовищі, де діти часто стикаються з адаптаційними труднощами, емоційним напруженням та підвищеною тривожністю. Для учнів початкових класів, які ще тільки формують навички саморегуляції та не завжди здатні вербально виражати свої почуття, арттерапія пропонує унікальні можливості для зниження стресу та розвитку емоційної стабільності.

Арттерапія — це метод психологічної допомоги, що базується на використанні творчої діяльності як засобу для вираження та опрацювання емоцій, переживань та внутрішніх конфліктів.

Арттерапія виконує діагностичну функцію, розкриваючи внутрішній світ особистості, неусвідомлені потреби, емоційні переживання та ставлення до праці, а також визначаючи відповідність особистісних якостей професійним вимогам. Водночас вона сприяє розвитку комунікативних навичок, допомагаючи встановлювати міжособистісні зв'язки та формувати ставлення до навколишнього світу, що дозволяє засвоювати загальнолюдські цінності. Арттерапія також виконує регуляторну функцію, знижуючи рівень втоми та стресу. Когнітивний аспект проявляється у сприянні усвідомленню власних дій і почуттів, набутті емоційного досвіду та розвитку духовно-моральних,

емоційно-вольових і пізнавальних сфер. Вона має корекційний вплив на емоційно-оцінну сферу, покращуючи самооцінку, образ «Я» і знижуючи агресивність. Нарешті, арттерапія стимулює особистісне зростання, саморегуляцію почуттів і поведінки та підвищує соціальну компетентність [4, с. 36].

Основні арттерапевтичні технології, які застосовуються сьогодні, включають: анімаційну терапію, спрямовану на соціальну реабілітацію і розвиток позитивного мислення; артсинтезтерапію, що поєднує різні види мистецтва для психотерапевтичних цілей; бібліотерапію, яка використовує книги для психологічної корекції; кінотерапію, де сюжет фільму резонує з життєвими ситуаціями пацієнтів; драматерапію, ігротерапію, музикотерапію, орігамі, пісочну терапію, ізотерапію, та казкотерапію — терапію казковою атмосферою, що стимулює особистісний розвиток [2, с. 54]. Найпопулярнішим видом є ізотерапія.

Дорослі часто недооцінюють дитяче малювання, сприймаючи його лише як спосіб розваги. Однак психологи довели, що ця діяльність має важливе значення для психічного розвитку дитини, оскільки містить глибокий психологічний зміст. Діти віком від 3 до 7 років активно малюють, що, як і гра, допомагає їм усвідомлювати себе та світ навколо. Через малюнок дитина здатна впоратися з різними емоціями, що виникають унаслідок внутрішніх протиріч або взаємодії з іншими. За допомогою малюнків можна зрозуміти, які аспекти реальності є для дитини недоступними чи незначущими. Деякі діти не можуть контролювати власні емоції: або переповнені ними, або не здатні їх повноцінно прожити. Малювання сприяє усвідомленню дитиною своїх почуттів, адже дитячий малюнок є проєкцією внутрішнього світу та психологічного портрета [1, с. 395].

Тривожність у наукових дослідженнях розглядається як емоційний стан особистості, що негативно впливає на психіку. Вона тісно пов'язана зі страхом, який виступає об'єктивним виразом тривоги. Окремі автори вважають тривогу первинною реакцією, тоді як інші визначають страх як фактор, що провокує тривожність. Психічні прояви тривожного стану включають неспокій через дрібниці, страхи, напругу, скутість, труднощі з концентрацією, порушення сну, швидку втомлюваність та зміни настрою. Таким чином, тривогу можна визначити як неадекватну реакцію на ситуацію зовнішньої загрози, подібну до страху, але без об'єктивної небезпеки; це також стан безпорадності перед загрозою [3, с. 71].

Тривожність у дітей початкових класів є поширеним явищем, що може впливати на їхній емоційний, соціальний та академічний розвиток. Цей період життя характеризується активною адаптацією до нових умов, включно з навчанням, встановленням взаємовідносин із однолітками та вчителями, що часто викликає у дітей почуття невпевненості та хвилювання.

Прояви тривожності можуть включати як фізичні, так і емоційні реакції. Зокрема, до фізичних ознак належать напруженість м'язів, порушення сну

тощо. Емоційні прояви тривожності можуть виявлятися у вигляді надмірної сором'язливості, страху перед оцінками, униканням соціальних контактів, частих спалахів гніву або плачу.

Через творчість учні мають можливість трансформувати внутрішні переживання, що сприяє зниженню емоційної напруги та покращенню психологічного самопочуття. Арттерапевтичні методи дозволяють дитині «перенести» свої страхи та хвилювання на папір чи інші матеріали. Така зовнішня проекція емоцій допомагає уникнути надмірного переживання внутрішніх конфліктів та розвиває здатність контролювати свої почуття. Дитина, відтворюючи свої емоційні стани через творчість, має можливість «пропрацювати» ці стани в символічній формі, що сприяє зниженню тривожності.

Арттерапія пропонує кілька методів, які ефективні в роботі із тривожними станами. Ізотерапія, один із найстаріших арттерапевтичних методів, зокрема образотворче мистецтво і малювання, використовується для корекції тривожних станів у дорослих, дітей та підлітків, а також у роботі з труднощами в навчанні, соціальній адаптації та внутрішньо-сімейними конфліктами. Цей метод дає можливість виразити емоції та страхи через кольори, форми, техніки, такі як мазання, штрихування, малювання на склі або пальцями. Психолог може відстежувати динаміку тривожності, аналізуючи малюнки клієнта та його коментарі після завершення творчої роботи [4, с. 38].

Казкотерапія звертається до глибинних спогадів і асоціацій, створюючи безпечний простір для клієнта, де він може опрацьовувати страхи та тривогу. Казка допомагає зануритися у внутрішній світ, активуючи символи та проекції, і таким чином позбавлятися від тривожних переживань. Психолог може стимулювати клієнта до створення власної казки або використати наявну, що дозволяє емоційно дистанціюватися від проблеми та подивитися на неї з нового ракурсу. Після завершення казки важливо провести її аналіз, а також відтворити сцени у вигляді малюнків або театралізованої гри [4, с. 38].

Пісочна терапія передбачає використання піску і мініатюрних фігурок, надаючи клієнту свободу творення та самовираження. Гра з піском сприяє зниженню нервової напруги, покращенню настрою і дає можливість висловити переживання через гру. У пісочниці клієнт може змодельовувати ситуації, які викликають тривогу або страх, і, працюючи з цими моделями, змінити їх на позитивні. Цей метод також ефективний у сімейній терапії, оскільки дозволяє дослідити взаємодію і взаємозв'язки в сім'ї [4, с. 39].

Л. Лебедева визначає можливість використання арттерапії як технології через окремі прийоми, техніки, процедури в різних виховних заходах і під час педагогічних практик, у літніх таборах тощо [2, с. 54].

Таким чином, методи арттерапії сприяють зниженню емоційної напруги та розвитку навичок емоційної регуляції. Це робить арттерапію цінним інструментом для підтримки емоційного здоров'я учнів початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горшкальова Т. Арт-терапія як метод психокорекції та інноваційних психолого – педагогічних технологій особистості. *Грааль науки*. 2021. С. 392–395. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.11.2021.078> (дата звернення: 29.10.2024).
2. Замелюк М. І., Магдисюк Л. І., Ольхова Н. В. Арт-терапія як засіб творчої самореалізації особистості. *Психологія: реальність і перспективи*: зб. наук. пр. РДГУ. 2018. Вип. 10. С. 51–57.
3. Зінченко Ю. В. Арт-терапія як метод зняття стану тривожності у дорослих. *КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*. 2020. С. 70–74.
4. Карапетова О. В. Використання методів арт-терапії у роботі психолога з корекції тривожних станів особистості. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 2 (20). С. 34–39. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-4.

*Романенко Олег Володимирович, магістрант;
наук. керівник – д-р філос. з психол., ст. викладач Разумова Олена Геннадіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ

В умовах сучасного інформаційного суспільства зростає обсяг роботи, покладеної на педагогічних працівників, зокрема на рівні вищої освіти, що призводить до зростання ризику ранньої професійної деформації. Уникнути цього допомагає в більшості випадків неусвідомлене комбінування педагогами різних стилів професійної педагогічної діяльності.

Провідним видом професійної діяльності педагога є взаємодія з учнями. З огляду на складність характеру взаємодії суб'єктів освіти в рамках системи «людина-людина» і те, що вона базується на принципі зворотного зв'язку, викладачеві необхідно виробити індивідуальний стиль діяльності, який буде однією з головних умов формування його педагогічної майстерності.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності розглядають як інтегральну характеристику індивідуальності викладача, що являє собою систему взаємопов'язаних доцільних дій, зумовлену властивостями нервової системи та індивідуально-психологічними властивостями людини. Будучи інтегральною характеристикою особистості та професійної діяльності викладачів, індивідуальний стиль, як відображення його соціоприродної сутності, визначає можливість, умови та причину формування методичної системи педагога [2].

Тенденція сучасної педагогічної освіти така, що безперервна професійна підготовка викладача дедалі більше переміщується до конкретного навчального закладу, конкретного педагогічного колективу, де в умовах реальної освітньої

практики відбувається становлення педагога, відшліфовується його майстерність, апробовуються здобуті знання та особистий досвід. Тому проблема формування індивідуального стилю педагогічної діяльності в умовах вищого навчального закладу набуває особливого значення.

Зріла методична система викладача є показником його творчого зростання та рівня професійної компетентності, забезпечує можливість ефективного розв'язання складних завдань сучасної педагогічної практики. Методична система викладача розглядається як професійно-особистісне утворення, спрямоване на реалізацію цілей конкретного предмета, що формується на основі професійного світогляду педагога, індивідуального стилю діяльності та наявного досвіду педагогічної діяльності [1].

Було проведено дослідження, під час якого вивчали стан сформованості індивідуального стилю діяльності у викладачів Університету міста Дніпропетровська.

Під час експерименту використовувалася методика визначення індивідуального стилю педагога, розроблена К. А. Марковою та А. Я. Никоновою. В основу розрізнення стилю у праці викладача авторами було покладено такі ознаки: змістовні характеристики стилю (переважна орієнтація педагога на процес або результат своєї праці, розгортання педагогом орієнтувального й контроль-оцінювального етапів у своїй праці); динамічні характеристики стилю (гнучкість, стійкість, перемикання тощо); результативність (рівень знань та навичок учіння у школярів, а також інтерес учнів до предмета).

У результаті використання методики було виявлено переважаючі стилі діяльності респондентів. Виявилося, що з 94 осіб, які прийняли участь в експерименті, у 26,6% (25 осіб) переважає емоційно-методичний стиль (ЕМС), у 27,7% (26 осіб) викладачів – емоційно-імпровізаційний стиль (ЕІС), міркувально-методичний стиль (ММС) переважає у 25,5% (24 особи) респондентів, міркувально-імпровізаційний стиль (МІС) у 20,2% (19 осіб) викладачів. Можна стверджувати, що в даній вибірці є всі розглянуті стилі педагогічної діяльності.

Це можна пояснити тим, що кожен викладач по-своєму орієнтується на процес і результат своєї діяльності, по-різному відноситься до контроль-оціночного етапу у роботі. Також має різні динамічні характеристики стилю: що включає стійкість, гнучкість і переключення педагога.

Для перевірки взаємозв'язку виразності індивідуальних стилів педагогічної діяльності та стажу учасників вибірки було використано рангову кореляцію Спірмена. У результаті можна виділити, що, чим триваліший стаж роботи викладача, тим більше виражений методичний стиль ($r=0,331$, $p<0,01$). А чим молодший викладач (менше стаж), тим більше переважає емоційно-імпровізаційний стиль ($r=-0,352$, $p=0,01$). Можливо, це відбувається через те, що зі збільшенням стажу педагогічної діяльності викладач більш організовано та структуровано, підходить до процесу навчання, але при цьому креативність у виборі набору методів, форм та способів навчання зменшується.

Перспективами дослідження проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності викладача вищого навчального закладу є уточнення змістовних та процесуальних характеристик стилю навчально-професійної діяльності студента, індивідуального стилю педагога відповідно до професійних функцій, структури педагогічної діяльності сучасного педагога та індивідуальних властивостей особистості.

Результати дослідження можуть знайти застосування під час розроблення науково-методичного забезпечення фахової підготовки педагогів на різних рівнях безперервної педагогічної освіти, зокрема в умовах електронного навчання та реалізації дистанційних освітніх технологій. Критеріальний аналіз індивідуального стилю викладачів вишу може бути покладений у систему нової моделі атестації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коханова О. П. Індивідуальний стиль професійної діяльності: значення та проблема формування. *The Unity of Science: International Scientific Periodical Journal*, 2015. №1. С. 68–72.

2. Перепелиця О. В. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності освітян. *Психологія: реальність і перспективи*, 2016. №7. С. 161–165.

Самохін Кирило Сергійович, магістрант;

наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуронат Марина Юріївна;

канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна;

Горлівський інститут іноземних мов

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Збільшення попиту на володіння іноземними мовами висуває нові вимоги до методик навчання. Зокрема, особливої актуальності набуває розробка стратегій, що дозволяють підвищити ефективність запам'ятовування мовного матеріалу.

У різномірних навчальних колективах спостерігається значна варіативність індивідуальних когнітивних стилів. Зокрема, рівень розвитку пам'яті та швидкість обробки інформації можуть суттєво відрізнятись між учнями. Одні з них демонструють високу ефективність у засвоєнні нового матеріалу, тоді як іншим необхідний додатковий час та ресурси для його консолідації.

Така варіативність у рівнях розвитку пам'яті створює значні виклики для вчителів, які прагнуть забезпечити ефективний навчальний процес, однаково результативний для всіх учнів. Цей фактор впливає не тільки на успішність

окремих школярів, але й на загальну динаміку класу, що може ускладнювати досягнення освітніх цілей.

Впровадження вдосконалених методів викладання, зокрема з акцентом на розвиток пам'яті, здатне допомогти подолати ці труднощі. Використання технік розвитку пам'яті – таких як асоціативні й контекстуальні прийоми, мнемотехніки та цифрові навчальні інструменти – дає змогу підсилити когнітивні можливості учнів, адаптуючи процес навчання до індивідуальних потреб. Завдяки цьому можна не лише підвищити рівень запам'ятовування і глибину засвоєння знань, але й створити більш сприятливе навчальне середовище, у якому кожен учень відчуватиме себе успішним.

Ефективність застосування методик розвитку пам'яті значною мірою залежить від розуміння когнітивних процесів, що лежать в їхній основі. Глибоке знання теоретичних засад пам'яті, таких як механізми кодування, зберігання та відтворення інформації, дозволяє оптимізувати вибір і застосування конкретних технік та стратегій.

Одним із основних понять є експліцитна пам'ять, яка вимагає свідомого усвідомлення інформації. Вона включає семантичну пам'ять, що зберігає факти та загальні знання (наприклад, історичні дати, правила граматики), та епізодичну пам'ять, яка охоплює особисто пережиті події та спогади. Наприклад, учні можуть пригадувати конкретний урок або момент на уроці, пов'язаний із засвоєнням нового матеріалу [2, с. 391; 3, с. 337].

На відміну від експліцитної, імпліцитна пам'ять функціонує без свідомого усвідомлення людиною процесу запам'ятовування й автоматизації навичок. До її складу входить процедурна пам'ять, яка керує моторними та когнітивними навичками, такими як письмо чи виконання граматичних структур без потреби в свідомому аналізі. Крім того, імпліцитна пам'ять охоплює праймінг – процес, що полегшує розпізнавання об'єктів або слів завдяки попередньому знайомству з ними, що робить навчання більш ефективним через повторення [1].

Розуміння цих типів пам'яті та процесів їхнього функціонування допомагає розробляти методики, які враховують свідоме і несвідоме засвоєння матеріалу, що робить навчання гнучким та багатограним.

Об'єктом дослідження стали учні 10 класів однієї з українських шкіл. У дослідженні взяли участь 12 учнів: 6 чоловічої та 6 жіночої статі, віком від 15 до 16 років. Усього було сформовано три групи по 4 учні в кожній. Групи було сформовано так, щоб знання учнів були збалансованими: у кожній групі був один учень з відмінними оцінками, один з добрими та двоє з середнім рівнем знань. Одна із трьох груп виконувала роль контрольної, до якої не застосовувались зміни у процесі навчання. Батьки учасників надали згоду на проведення дослідження на анонімній основі.

Для проведення дослідження використовувалися такі інструменти: структуроване спостереження за учнями під час уроків, що дозволило

зафіксувати їхню активність і реакції на впроваджені методики розвитку пам'яті; анкети з закритими запитаннями для збору інформації про вподобання учнів та їхнє ставлення до навчального процесу; а також фінальні тести для оцінки змін у рівні пам'яті та знань учнів з різних груп після застосування нових підходів. Ці інструменти сприяли отриманню якісних та кількісних даних для аналізу ефективності досліджуваних методик.

Після проведення усіх етапів дослідження було отримано такі результати. У першій групі, де застосовувалися контекстні та асоціативні методи розвитку пам'яті, учні продемонстрували значні покращення в запам'ятовуванні нових лексичних одиниць. Вони набагато краще зв'язували нову інформацію з вже відомими фактами та особистими поглядами з теми, що дало їм змогу краще закріпити знання. Також учасники цієї групи виявляли більшу активність на уроках та охоче ділилися власними асоціаціями, що свідчить про позитивний емоційний відгук на нові методи навчання. Результати тестування показали, що їхні оцінки в середньому були на 4% вищими в порівнянні з контрольною групою.

Друга група, яка використовувала мнемонічні техніки разом із контекстними та асоціативними методами, показала найкращий, хоч і доволі близький до 1 групи результат. Завдяки впровадженню мнемонічних прийомів, таких як створення візуальних образів і використання рим, учні змогли значно поліпшити свої навички запам'ятовування. Вони продемонстрували здатність швидше згадувати нову лексику та граматичні конструкції під час тестування. Результати показали приріст у 9% в порівнянні з контрольною групою, що може підтвердити ефективність використання мнемонічних стратегій у процесі навчання іноземних мов.

Третя, контрольна група учнів навчалася без змін у процесі викладання та слугувала відправною точкою дослідження. Результати показали, що учні продовжували демонструвати свої звичайні здібності, які були присутні їм до початку експерименту. Виявлено, що стандартні методи навчання, які використовувалися в цій групі, не сприяли активізації пам'яті та створенню достатнього числа асоціативних зв'язків, необхідних для більш глибокого розуміння іноземної мови, порівняно з першою та другою групою випробуваних. Тому успішність учнів залишалася стабільною, зі сталим прогресом, який був присутній до ініціації дослідження.

Порівнюючи результати трьох груп, можна спостерігати таку тенденцію: контрольна група показала стабільні, але без істотних змін результати, тоді як перша група, що використовувала контекстні та асоціативні методи, продемонструвала помітне покращення пам'яті відносно нового матеріалу. Найбільші успіхи були зафіксовані в другій групі, де поєднувалися та балансувалися мнемонічні та асоціативні методи, що підтверджує гіпотезу про важливість застосування різноманітних підходів до розвитку пам'яті у навчанні. Таким чином, результати свідчать про те, що використання більш

прогресивних методів розвитку пам'яті може суттєво вплинути на успішність учнів у вивченні іноземних мов.

Дослідження, проведене серед трьох груп учнів, продемонструвало доволі значні відмінності в результатах навчання в залежності від застосованих методів розвитку пам'яті. Контрольна група, що навчалася за традиційними методами, не показала суттєвих покращень у запам'ятовуванні, тоді як групи, які використовували контекстні та асоціативні методи, а також мнемонічні техніки, продемонстрували помітні успіхи. У результаті, друга група продемонструвала приріст у 4%, тоді як третя група, яка використовувала комбінацію контекстних, асоціативних і мнемонічних стратегій, досягла вражаючого приросту в 9%. Це свідчить про ефективність інноваційних підходів у навчанні іноземних мов.

На основі отриманих даних, ми можемо порекомендувати вчителям впроваджувати різноманітні методи розвитку пам'яті, такі як контекстні, асоціативні та мнемонічні техніки, у навчальний процес. Це не тільки збільшить ефективність запам'ятовування матеріалу учнями, а й сприятиме їхній більшій зацікавленості та активності на уроках.

Це дослідження має важливе значення для наукової спільноти, оскільки розширює знання про вплив різних педагогічних стратегій на розвиток пам'яті та успішність учнів. Подібні дослідження можуть стати основою для подальших експериментів та теоретичних досліджень вчителями, викладачами та дослідниками у галузі педагогіки і психології, що, у свою чергу, сприятиме вдосконаленню навчальних практик у навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Baddeley A. The development of the concept of working memory: implications and contributions of neuropsychology. In Vallar G, Shallice T. (eds). *Neuropsychological Impairments of Short-term Memory*. Кембрідж: Cambridge University Press. 1990. Pp. 54–73.

2. Tulving E. How many memory systems are there. *American Psychologist*. 1985. Vol. 40. Pp. 385–398.

3. Прокопенко Т., Максименко Д., Хомуленко Т., Кузнецов М. А., Бабарикіна І. В. Психологія: підручники для вузів. Харків: Фоліо, 2012. С. 334–364.

*Сергієнко Ольга Андріївна, магістрантка;
наук. керівник – д-р філос. з психол., ст. викладач Разумова Олена Геннадіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Сім'я є першою соціальною системою, в якій дитина починає своє життя, і значною мірою визначає її розвиток. Сімейні відносини створюють фундамент для емоційного, соціального та інтелектуального становлення особистості дитини. У сучасних дослідженнях, проведених за останні п'ять років, багато уваги приділяється ролі стилів виховання, якості прив'язаності між дитиною та батьками, а також впливу різних сімейних структур на розвиток дитини.

Згідно з сучасними дослідженнями, стилі виховання, які обирають батьки, мають істотний вплив на емоційний розвиток дитини. Класичні моделі виховання, такі як авторитарний, авторитетний і ліберальний, продовжують бути основою для вивчення сімейних відносин, проте новітні дослідження акцентують увагу на гнучкості цих стилів. Авторитетний стиль, як показують останні дослідження, найбільше сприяє розвитку в дитини самостійності, високої самооцінки та соціальних навичок.

Прив'язаність між дитиною та її батьками також є важливою складовою розвитку особистості. Відповідно до концепції Джона Боулбі, яку підтримують сучасні дослідники, надійна емоційна прив'язаність сприяє формуванню у дитини почуття безпеки та стабільності [1]. Сучасні дослідження підкреслюють, що не лише рання прив'язаність, а й постійна адаптивність батьків до змін у поведінці та потребах дитини важлива для підтримання здорових відносин.

Діти, які ростуть у сім'ях з високим рівнем емоційної підтримки, виявляють більше емпатії, краще розуміють власні емоції та здатні регулювати свої почуття у складних ситуаціях [3]. Емоційна компетентність, набута в дитинстві, є важливою для подальшого розвитку дитини та її здатності будувати здорові стосунки в майбутньому.

Сімейні відносини впливають на розвиток соціальних навичок дитини. Діти, які мають позитивний досвід взаємодії з батьками, демонструють вищий рівень соціальної адаптації в школі, легше вступають у нові контакти і вирішують конфліктні ситуації з ровесниками [2].

Дослідження показують, що діти з сімей, де панує підтримка та взаєморозуміння, демонструють вищий рівень психологічної стійкості. Вони здатні краще адаптуватися до змін у житті, а також успішніше справляються з травматичними подіями.

Зміни у сучасних сімейних структурах, такі як збільшення кількості неповних сімей, сімей з одностатевими батьками чи батьків-одинаків, піднімають питання щодо нових моделей сімейних відносин. Дослідження доводять, що не стільки структура сім'ї, скільки якість взаємодії всередині неї є

визначальним фактором для гармонійного розвитку дитини. Вплив сучасних технологій та соціальних медіа на сімейну динаміку також заслуговує на увагу.

Проаналізувавши проблему впливу сімейних відносин можна зробити висновок, що сімейні відносини є ключовим фактором у формуванні особистості дитини. Якість прив'язаності, стиль виховання, емоційна підтримка та соціальна взаємодія між членами сім'ї мають вирішальний вплив на емоційний, соціальний та психологічний розвиток дитини. У сучасних умовах важливо враховувати не лише традиційні моделі виховання, але й адаптувати сімейні стосунки до викликів сьогодення, таких як вплив нових технологій та зміна сімейних структур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Baker D., Thompson R. Parent-child relationships and long-term psychological outcomes. London: Sage Publications, 2020. 368 p.
2. Smith L., Johnson A. Parenting styles and children's emotional development. New York: Cambridge University Press, 2019. 259 p.
3. Stevens M., Richards S. Attachment in early childhood: Revisiting Bowlby in contemporary research. Boston: Harvard University Press, 2021. 286 p.

*Сидорова Аліна Сергіївна, магістрантка;
наук. керівники – канд. філол. наук, Круть Олена Володимирівна;
канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

КОНЦЕПТ ЗАЗДРИСТЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Концепт ЗАЗДРИСТЬ є складним емоційним та соціокультурним явищем, вивчення якого в межах психолінгвістики дозволяє заглибитися в механізми мовної репрезентації емоцій і зрозуміти їх вплив на міжособистісну взаємодію. Актуальність проблеми обумовлена потребою дослідити мовні засоби представлення емоційних концептів, зокрема концепту ЗАЗДРИСТЬ, у різних комунікативних контекстах і культурах.

Мета роботи полягає в комплексному аналізі концепту ЗАЗДРИСТЬ в англійській та українській мовах, визначенні його лексико-семантичних особливостей, структури, парадигматичних та синтагматичних зв'язків. Дослідження охоплює виявлення культурних і мовних особливостей цього концепту, а також його сприйняття носіями двох мов.

Звернемося до дефініції концепту ЗАЗДРИСТЬ. В англійській мові *ENVY* репрезентується як «1) a feeling of grudging or somewhat admiring discontent aroused by the possessions, achievements, or qualities of another; 2) the desire to have for oneself something possessed by another; covetousness; 3) an object of

envy»: e.g., *Gradually he began to acknowledge his feelings of envy towards his mother* [3].

В українській мові ЗАЗДРИСТЬ – це «почуття роздратування, досади, викликане якоюсь перевагою, вищістю, добробутом іншого». – *Якого хліба навозив!.. – подумав він із заздрістю, мало не з ненавистю до брата* (Коцюб., I, 1955, 120); *Панії з заздрістю оглядали вбрання і або зеленіли з люті, або удавано всміхалися, бачачи на суперницях кращі овдоби* (Тулуб, Людолови, I, 1957, 94) [2].

Аристотель розглядав заздрість як «смуток, що з'являється при вигляді благоденства подібних нам людей» [1]. У психології заздрість розглядається як прояв емоції в ситуації.

У психолінгвістичному аспекті концепт ЗАЗДРИСТЬ охоплює соціально-психологічні та релігійні аспекти. Було встановлено, що концепт ЗАЗДРИСТЬ тісно пов'язаний з концептуальною та мовною картинами світу, мовні засоби виступають інструментом вираження абстрактного знання. Виявлені концептуальні метафори («*заздрість є вогнем*», «*заздрість є тягарем*» тощо) підтверджують спорідненість з концептами гніву й ненависті.

Аналіз англійських та українських лексем демонструє, що засоби вираження заздрості варіюються за культурними та мовними особливостями. Через дефініційний та компонентний аналіз виокремлено синонімічні та асоціативні поля. Асоціативний експеримент виявив культурні розбіжності: англійці схильні використовувати заздрість у позитивному контексті або в політичних питаннях, тоді як у носіїв української мови заздрість має переважно негативну конотацію.

Аналіз дискурсивних засобів виявив, що англійський концепт ЗАЗДРИСТЬ має не тільки пейоративний, але й меліоративний аспект, що вказує на різні соціокультурні контексти його використання. Структурований фрейм ЗАЗДРИСТЬ охоплює такі скетч-фрейми, як «жадібність», «ревнивість» і «прагнення мати», кожному з яких відповідають різні лексеми-репрезентанти.

Концепт ЗАЗДРИСТЬ відіграє значну роль у формуванні мовної та концептуальної картин світу, відображаючи емоційний стан та соціальні норми. Взаємозв'язок концептуальної та мовної картин світу забезпечує репрезентацію емоцій в індивідуальній і колективній свідомості, де концепти є важливими носіями емоцій.

Психолінгвістичний аналіз виявив, що концепт ЗАЗДРИСТЬ є ядром деструктивного емоційного кластера, до якого входять емоції гніву і ненависті. Відмінності у вербалізації заздрості в англійській та українській мовах підтверджують значення культурних і соціальних впливів на формування мовної свідомості. Прототиповий підхід до концептів, що відображають абстрактні явища, показав свою ефективність у вивченні складних емоційних станів, таких як заздрість.

Розкриття семантичної структури та фреймового представлення заздрості демонструє широку гаму її культурно специфічних характеристик, а також універсальність окремих семантичних елементів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Набока І. Що таке заздрість з погляду психології? *Радіо свободи*. URL: <http://surl.li/eiyrdo> (дата звернення: 28.10.2024).
2. Тлумачний словник української мови. URL: <http://surl.li/ttatpv> (дата звернення: 08.11.2024).
3. Collins English Dictionary. URL: <http://surl.li/opwqty> (дата звернення: 10.11.2024).

*Сидорова Аліна Сергіївна, магістрантка;
наук. керівники – канд. філол. наук, Круть Олена Володимирівна;
канд. психол. наук, доц. Грицук Оксана Вікторівна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

КОНЦЕПТ ЗАЗДРІСТЬ: ПРОВЕДЕННЯ АСОЦІАТИВНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Заздрість – складний емоційний концепт, що відображає уявлення про емоційний стан у різних суспільствах [1; 2]. Визначення особливостей репрезентації та змісту концепту ЗАЗДРІСТЬ в англійській лінгвокультурі сприяє вивченню специфіки менталітету англійця, його відмінностей у сприйнятті емоцій, культурно обумовлені англійські стереотипи. Аналіз асоціативного ряду реакцій на слово *envy* дозволяє дослідити сприйняття і вербалізацію цього концепту в різних контекстах, виявленню мовних та культурних зв'язків, що формуються [3; 4].

Основна мета полягає в аналізі лексичних асоціацій англійських носіїв щодо концепту ЗАЗДРІСТЬ, в оцінці їхніх національних і гендерних особливостей. Асоціативний експеримент, на меті якого було визначення сенсів та емоційних відтінків, що набуває концепт ЗАЗДРІСТЬ, проведено серед 54 респондентів.

Проведення асоціативного експерименту онлайн дозволило респондентам висловлювати вільно асоціації, що виникають до стимулу «*envy*». До вибору респондентів було залучено представників англійської культури, випадково відібраних, для отримання репрезентативної вибірки – 54 особи. Спочатку учасники надавали дані про національність і стать, відповідали на основне запитання, висловлюючи асоціації зі словом «*envy*». Нами було застосовано вільний (непрямований) асоціативний експеримент, який надав можливість виявити асоціативні зв'язки та культурно-національні особливості спонтанно.

Лексичні реакції та їх семантика. Аналіз отриманих даних показав, що в англійській культурі *зяздрість* сприймається негативно. У реакціях респондентів було зафіксовано лексеми з негативною конотацією: *anger, malice, greed, hate, ill-will*. Слід зазначити, що респонденти, більшість із яких чоловіки, висловлювали позитивні асоціації: *admiration, sportsmanship, zeal and energy,*

що вказує на культурно обумовлену можливість сприйняття заздрості як позитивної мотивації.

Політичний контекст заздрості. Вибірки асоціацій у чоловіків включали політичні аспекти: *Brexit та UK's COVID vaccine*. Такі асоціації слугують відображенням національних уявлень про змагання, бажання виявити культурну або економічну перевагу у стосунках з іншими країнами. Такі реакції вказують на те, що в англomовній культурі політичні питання та суспільні виклики асоціюються з заздрістю та прагненням до соціальної конкуренції.

Культурна універсальність образів. Універсальність концепту ЗАЗДРОСТІ підтверджується усталеними виразами, типа *green with envy* та *black envy*. Присутність кольорових позначень в українській мові вказує на наявність загальних культурних символів, пов'язаних із заздрістю, та підтверджує поширення певних мовних стереотипів.

Етнографічні та гендерні відмінності. Реакції респондентів розділяються на декілька тематичних груп: заздрість як негативна емоція (*malice, jealousy, hate*); заздрість як похвальна мотивація (*admiration, sportsmanship*); заздрість у соціально-політичному контексті (*Brexit, UK's COVID vaccine*). Гендерні відмінності виявляються у тому, що у чоловіків **заздрість** асоціюється з бажанням досягнення успіху або суперництва. Водночас жінки демонстрували прямі та негативно забарвлені асоціації (*greed, resentment*).

Грамматична структура відповідей. У відповідях респондентів зустрічаються іменники (*jealousy, rivalry*), прикметники (*jealous, malicious*) та дієслова (*covet, want*), що свідчить про граматичне різноманіття у вербалізації концепту ЗАЗДРОСТІ. Також відзначено вживання ідіом та фразеологізмів (наприклад, *the evil eye, bad sportsmanship*), що вказує на особливості англomовної культури.

Інтерпретація отриманих результатів.

1. **Національна специфіка та самообмеження емоційної маніфестації.** В англomовній культурі виявлено стриманість у вираженні емоцій, особливо негативних, що, ймовірно, обмежує спектр асоціацій. Англomовна культура традиційно сприяє самообмеженню в прояві негативних емоцій, таких як заздрість. Це підсилює прихований характер реакцій респондентів і підтверджує культурну норму стриманості.

2. **Обмеженість об'єктів заздрості.** Виявлено невелику кількість об'єктів заздрості, що свідчить про обмеження предметної бази для емоційної реакції у англomовних носіїв. Реакції на зразок *coveting another wife, marrying a rich man* вказують на вузький соціальний контекст. Також зафіксовано табуйовану лексику (*lousy bastard*), що демонструє культурні відмінності у вербалізації активної заздрості.

3. **Семантичний зв'язок з ревнощами.** В англomовній культурі спостерігається тісний зв'язок концептів заздрості та ревнощів (*jealousy*), що відображено в семантичних відповідниках і підтверджує схожість цих емоцій в англomовній картині світу.

Таким чином, асоціативний експеримент продемонстрував, що для англomовної культури концепт ЗАЗДРІСТЬ є здебільшого негативним, але допускає окремі позитивні конотації, зокрема, у формі спортивної підтримки та схвалення досягнень.

Заздрість англomовних респондентів має обмежене поле вербалізації, що може бути зумовлене особливостями національного характеру, орієнтованого на стриманість і уникнення відкритого вираження емоцій. Гендерні відмінності у сприйнятті *заздрості* вказують на те, що чоловіки частіше асоціюють це почуття з суспільно значущими подіями, що відображає специфіку англійського менталітету.

Встановлено, що концепт заздрості в англomовній культурі тісно переплітається з ревностями (*jealousy*), що підкреслює схожість у способах їх мовної репрезентації. Перспективи вбачаються в побудові структури концепту ЗАЗДРІСТЬ на підставі отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боговик О. А. Методики зіставлення предикатів знання в англійській, українській та російській мовах. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 96 (2). С. 137–142.

2. Вільчинська Т. П. Лінгвоконцептологія як нова наукова дисципліна поліпарадигмального типу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Мовознавство. Тернопіль*, 2014. № 2. С. 64–68.

3. Грущак О. М. Вербалізація концепту *amicitia / friendship* в латинській та англійській мовах (на матеріалі паремій). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. № 13. С. 169–175.

4. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 36–42.

*Слюсарев Данило Олегович, магістрант;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЗАСОБИ ПАМ'ЯТІ ПЕРЕКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ ФІЛОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Філологічна компетентність є основним завданням у навчанні іноземним мовам і перекладу, оскільки вона забезпечує здатність студентів не лише володіти мовою, але й успішно застосовувати її для точного і відповідного перекладу текстів. Однак для досягнення високого рівня філологічної компетентності важливо не тільки розуміти граматичні правила чи володіти

багатим словниковим запасом, але й вміти використовувати ці знання в реальних перекладацьких ситуаціях. У цьому контексті важливу роль відіграють засоби пам'яті перекладів, зокрема технології комп'ютерної підтримки перекладу (CAT-інструменти), які значно полегшують процес навчання, допомагаючи студентам ефективно засвоювати лексичні і граматичні структури та зберігати їх для подальшого використання.

CAT-інструменти стали важливими засобами для професійних перекладачів і студентів, які вивчають переклад, завдяки своїм можливостям автоматизувати деякі аспекти перекладацької роботи [1; 2; 3]. Однією з найбільш значущих функцій таких інструментів є їхня здатність зберігати та повторно використовувати переклади через засоби пам'яті перекладів (ТМ), що сприяє розвитку філологічної компетентності. Використання CAT-інструментів не тільки полегшує процес перекладу, але й розвиває навички роботи з лексичними та граматичними структурами, що є важливою частиною філологічної підготовки.

Засоби пам'яті перекладів є особливо важливими у навчанні перекладу, оскільки вони дозволяють зберігати вже виконані переклади у вигляді пам'яті, що містить фрагменти тексту з відповідними перекладацькими рішеннями. Ці фрагменти можуть бути використані в майбутньому для забезпечення послідовності та точності перекладу. Водночас CAT-інструменти з пам'яттю перекладів допомагають не лише ефективно виконувати переклад, але й значно скорочують час на пошук правильних лексичних одиниць, фразеологізмів чи граматичних конструкцій. Важливим є той факт, що ці інструменти надають користувачеві доступ до вже наявних мовних варіантів і дозволяють удосконалювати мовні знання.

Одним із популярних інструментів для створення та використання пам'яті перекладів є SDL Trados Studio [4; 5], який є лідером серед професійних програм у сфері перекладу. Інтерфейс цього інструменту дозволяє створювати пам'яті перекладів, що автоматично зберігають попередні варіанти перекладів і пропонують їх для використання у майбутніх проєктах. Технологія пам'яті перекладів в SDL Trados дає змогу студентам і професіоналам зберігати перекладені фрагменти, а також вносити поправки або вдосконалювати їх при необхідності, що значно підвищує якість і узгодженість їхньої роботи. Такий підхід дозволяє створювати інтелектуальну базу перекладів, яка активно підтримує розвиток філологічної компетентності, надаючи користувачам доступ до величезної кількості реальних прикладів перекладів та мовних структур.

Іншим популярним інструментом є memoQ [6; 7], який, подібно до SDL Trados Studio, дозволяє зберігати пам'ять перекладів і працювати з великими корпусами текстів. MemoQ також використовує технології машинного перекладу і інтеграцію з зовнішніми словниками та базами даних, що дозволяє студентам і професіоналам швидко знаходити відповідні варіанти перекладу та вдосконалювати свої навички. У методичному аспекті важливим є те, що інструменти на зразок memoQ сприяють глибшому зануренню в структури

мови і збереженню контексту перекладу, що є основою для розвитку філологічної компетентності.

Застосування CAT-інструментів у навчанні перекладу може бути також пов'язане з розвитком методики зворотного перекладу, де студентам пропонується використовувати пам'ять перекладів для перевірки та покращення якості свого перекладу через переведення тексту назад на вихідну мову. Це дозволяє розвивати уважність до деталей і краще розуміти тонкощі мови, які можуть бути пропущені під час перекладу.

Важливим аспектом є також автоматичні підказки в CAT-інструментах, які допомагають розпізнавати правильні лексичні і граматичні конструкції, а також надавати студентам необхідні рекомендації щодо стилістики і формулювань. Це сприяє не тільки ефективному перекладу, а й розвитку мовних інтуїцій, що є основою для розвитку філологічної компетентності.

Прикладом є використання пам'яті перекладів для перекладу технічних термінів. Здобувач освіти, працюючи з технічним текстом, може звернутися до пам'яті перекладів у SDL Trados Studio, що дозволяє йому швидко знаходити раніше перекладені терміни, такі як *input field* – *поля введення* або *user interface* – *інтерфейс користувача*. Це сприяє точності й узгодженості перекладу, особливо в специфічних галузях, де важлива точність термінів.

Іншим прикладом є ситуація, коли здобувач освіти перекладає рекламний текст. Пам'ять перекладів виявляється корисною, коли він звертається до раніше перекладених фрагментів, щоб визначити, як найкраще передати значення терміну *boost* у різних контекстах. У технічному контексті цей термін може бути перекладений як *підвищити*, а в маркетинговому – як *посилити*. Використання пам'яті перекладів допомагає здобувачу освіти вибрати найбільш відповідний варіант, враховуючи специфіку тексту.

Ще один важливий приклад – використання пам'яті перекладів разом з машинним перекладом. Здобувач освіти, отримавши текст для перекладу, може скористатися машинним перекладом для отримання початкового варіанту, а потім звернутися до пам'яті перекладів для перевірки та коригування. Наприклад, при перекладі фрази *file compression* програмне забезпечення може запропонувати варіант *стиснення файлів*, який вже був використаний у попередніх проєктах, що дозволяє підвищити точність і скоротити час на переклад.

Також важливим є створення персональної пам'яті перекладів, що може бути корисним для здобувачів освіти, які спеціалізуються в певній галузі, наприклад, у медичному перекладі. Створення бази термінів, таких як *chronic disease* – *хронічне захворювання* чи *radiology report* – *звіт про радіологічне обстеження*, дозволяє здобувачеві освіти зберігати послідовність і точність в перекладах, працюючи з професійними термінами.

Нарешті, використання методів асоціацій є ще одним важливим аспектом роботи з пам'яттю перекладів. Наприклад, здобувач освіти, перекладаючи термін *global warming*, може звернутися до пам'яті перекладів, що пропонує варіанти, такі як *глобальне потепління* чи *зміни клімату*, допомагаючи

створити асоціативний ланцюг, що сприяє кращому запам'ятовуванню термінів і покращенню загального розуміння контексту.

Ці приклади демонструють, як засоби пам'яті перекладів в САТ-інструментах сприяють підвищенню якості перекладу, розширенню лексичної компетенції та розвитку глибшого розуміння мовних структур, що є важливим для формування філологічної компетентності здобувачів освіти. САТ-інструменти надають студентам можливість практикувати переклад в умовах, наближених до реальної професійної діяльності, і формують навички, які необхідні для успішної перекладацької кар'єри.

Незважаючи на великі переваги використання САТ-інструментів, важливо підкреслити, що вони не замінюють глибоке знання мови. Використання таких інструментів має бути доповненням до основних методик навчання, зокрема до розуміння культурного та контекстуального значення слів і фраз. У цьому контексті методика навчання перекладу повинна передбачати поєднання традиційних підходів з сучасними технологіями, щоб студенти могли одночасно працювати над розвитком філологічної компетентності та ефективним використанням інструментів пам'яті перекладів.

Отже, застосування САТ-інструментів у формуванні філологічної компетентності є важливим етапом у навчанні перекладу, оскільки вони забезпечують розвиток мовних навичок, полегшують процес перекладу і створюють умови для глибшого засвоєння мовних структур через використання пам'яті перекладів. Сучасні технології в навчанні перекладу дозволяють значно підвищити якість і швидкість навчального процесу, що є важливим для підготовки кваліфікованих фахівців у сфері мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Schoening S. CAT Tools: Unlocking the Potential of Computer-Assisted Translation for Global Growth. 2024. URL: <https://phrase.com/blog/posts/cat-tools/> (дата звернення: 10.11.2024).

2. ProZ.com: Translation Software Comparison. URL: https://www.proz.com/software-comparison-tool/cat/cat_tools/2 (дата звернення: 10.11.2024).

3. G2: Translation Management Systems (TMS) and CAT Tools. URL: <https://www.g2.com/categories/translation-management> (дата звернення: 10.11.2024).

4. SDL Trados Studio. Офіційний сайт. URL: <https://www.trados.com/> (дата звернення: 11.11.2024).

5. Trados tutorials on YouTube. URL: <https://www.youtube.com/@Trados> (дата звернення: 11.11.2024).

6. memoQ. Офіційний сайт. URL: <https://www.memoq.com/> (дата звернення: 11.11.2024).

7. memoQ tutorials on YouTube. URL: <https://www.youtube.com/@memoQ-translation-technologies> (дата звернення: 11.11.2024).

*Соловійов Ілля Юрійович, студент;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ГРОШІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

У сучасній науці «концепт» є уявленням про певний предмет або явище; у свідомості людини концепт розуміється як поняття, знання або асоціації, що виникають щодо значення певного слова, словосполучення або речення. На думку Г. А. Огаркової, концепти охоплюють знання більш, ніж наукові, «унаслідок закріпленого в них ширшого спектра властивостей спостережуваних предметів або явищ, а також тому, що в них відбиваються властивості самих мовців» [4, с. 4].

Метою нашого дослідження є визначення концепту ГРОШІ в англійській культурі, зокрема в англомовних фразеологізмах. Мета передбачає аналіз концепту із залученням англо-українських словників фразеологізмів та ідіом [1; 2; 5; 6].

Концепт ГРОШІ є об'єктом дослідження лінгвістики, лінгвокультурології, семантики тощо. Сторіччями гроші були у центрі уваги людей; в лінгвістиці концепт ГРОШІ репрезентується різними мовними одиницями. У нашій роботі виокремлюються фразеологічні одиниці або усталені вирази, що містять компонент *money*. Як одиниці мовної картини світу, концепти представлені моделями сприйняття світу, що охоплюють культурний досвід людства, його ціннісні орієнтири, як позитивне, так і негативне ставлення.

Звернемося до значення цього концепту, що виокремлюється у лінгвістичному словнику як “*coins or notes (= special pieces of paper) that are used to buy things*” (= банкноти (металеві монети)), що використовують для покупок будь-яких речей [5].

В англійській мові концепт ГРОШІ представлено такими лексичними одиницями, як *penny, euro, pound, farthing, dollar, crown, shilling, cent*. Мовні одиниці на позначення грошей (*money*) у контексті являють собою явище, що закріплене у мові, та репрезентує людський досвід щодо значення концепту ГРОШІ як щось всесильне або притаманне владі, щось, що набуває рис істоти: рухатися, робити, говорити тощо.

Усталені вирази з компонентом *money* та образні висловлювання на позначення грошей лежать в основі семантичної репрезентації концепту ГРОШІ. Розглянемо такі значення концепту, що досліджується:

- **багатство:** *money begets (breeds, makes, draws) money* (= гроші йдуть до грошей); *bring an amount of money in* (= заробляти, приваблювати гроші); *mint money* (= швидко багатіти, наживатися); *money is the sinews of war* (= війна живиться грошми); *the almighty dollar* (= всемогутній долар);

- прибуток: *to be broke* (= на дні, без грошей); *be in the black* (= бути в плюсі, бути фінансово успішним, прибутковим); *no work, no money* (= хто не працює, той не їсть);

- витрати: *throw good money after bad* (= кидати гроші на вітер); *spent money like water* (= сипати грошми); *money is no object* (= сума не має значення); *be bad money* (= бути невигідним); *put money on something* (= ризикувати грошми за результати на перегонах чи змаганні);

- почуття та погляди щодо грошей: *be dollars to doughnuts that* / бути впевненим; *no money would buy it* / ні за які гроші; *no more than nine pence in the shilling* / не мати сенсу ні на грам;

- ставлення до грошей: *money has no smell* (= гроші не пахнуть); *money talks* (= гроші вирішують все); *lend your money and lose your friend* (= якщо хочеш втратити друга, то позич йому гроші); *money often unmakes the men who make it* (= гроші часто гублять тих, хто їх наживає);

- нестача грошей, бідність: *live on an amount of money* (= жити, виживати на певну суму грошей); *not have a penny to bless yourself with* (= бути повністю збіднілим); *(not) have two pennies / cents to rub together* (= мати небагато грошей) [5; 6; 7].

Більшість фразеологізмів із концептом MONEY набувають певні історичні асоціації, що відображаються з національним забарвленням у англомовній картині світу. Американські і британські фразеологізми, що репрезентують концепт ГРОШІ, характеризуються певними національними особливостями, а саме:

- британські – *a penny saved is a penny gained* / зароблене пенні (= збережене пенні) (вислів демонструє особливу якість британської нації – бережливість);

- американські – *to have more money than Carter has pills* / велика угода; *to be as rich as Rockefeller* (= бути (стати) дуже багатим (фразеологізми містять антропоніми, що маркують американські реалії).

Таким чином, концепт ГРОШІ в англійській фразеології набуває властивості сили, явища та свідчить про те, що MONEY – це важливий компонент англомовної культури. Перспектива дослідження вбачається у подальшому дослідженні репрезентації концепту ГРОШІ в англомовному дискурсі на прикладах американських та британських сталих виразів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Англо-український фразеологічний словник / За ред. К. Т. Баранцева. К.: Знання, КОО, 2005. 1056 с.

2. Береза Т. Практичний англо-український словник фразеологічних синонімів. Львів: БАК, 2011. 400 с.

3. Гудз І. Р., Ладика О. В. Репрезентація концепту MONEY на фразеологічному рівні в англійській мові (на матеріалі тлумачних і фразеологічних словників англійської мови). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород. 2018. Вип. 5. Том 1. С. 51–56.

4. Огаркова Г. А. Вербалізація концепту кохання у сучасній англійській мові: когнітивний та дискурсивний аспекти: автореф. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2005. 20 с.

5. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 16.10.2024).

6. O'Dell Felicity, McCarthy Michael. English Idioms in Use. Cambridge: University Press, 2010. 190 p.

7. Spears Richard A. McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs. New York: McGraw Hill, 2005. 1098 p.

*Стаднік Мирослава Сергійвна, магістрантка;
наук. керівник – д-р пед. наук, проф. Дмитренко Наталя Євгенівна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

Сьогодні знання іноземних мов набуває все більшої ваги. У сучасному світі це – необхідна навичка для досягнення успіху як у професійному, так і в особистому житті. Це вимагає удосконалення змісту, цілей, методів, прийомів та засобів викладання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти.

Цікавим методом, який учителі можуть включати в свій урок, є комікс, який представляє собою серію ілюстрацій з додаванням супровідних написів [5, с. 53]. Як зазначається у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, «комікси – це графічноповідний жанр, серія малюнків з короткими текстами, що утворює цільну розповідь» [1, с. 559]. За літературознавчою енциклопедією, «комікс – це серія чорно-білих або кольорових розважальних малюнків, що ілюструє розвиток сюжету, представлений мінімальним, здебільшого діалогічним, текстом...» [2, с. 508]. Їх читають зліва направо, зверху донизу.

В умілих руках педагога, комікс може стати цінним і ефективним інструментом для формування лексичних навичок учнів. У залежності від кількості тексту й зображень, він може бути використаний як метод формування лексичних навичок учнів з різним рівнем мови. Зазвичай, чим більший обсяг тексту, тим складніші в ньому граматичні структури та лексика.

Завдяки яскравим малюнкам, цікавим персонажам і коротким текстам учні легко розуміють і запам'ятовують мову. Отож комікси мають перевагу над суто словесними текстами.

Використання коміксів під час освітнього процесу має достатньо переваг. Перш за все, це місткість інформації і динамічність її відображення, що дає змогу швидко та легко засвоїти необхідний матеріал за допомогою візуальних каналів сприйняття інформації. З коміксами можна працювати поступово, переглянувши 2-3 панелі коміксу, можна зупинитися, обговорити прочитане, визначити чи зрозумілі всі лексичні одиниці та граматичні структури [4, с. 41].

Проблемою учнів старших класів є обмежений час. Вони заклопотані через вступ до університетів, тож читати велику кількість інформації учні вже не хочуть. На допомогу приходять комікси. Стислість і динаміка відображення інформації в цих історіях дозволяє швидко та легко засвоювати матеріал. Спочатку учні переглядають певну частину зображень, потім, обговорюють прочитане – нові лексичні одиниці чи граматичні структури. Використання цього підходу підвищує мотивацію учнів.

Аналізуючи наявний досвід використання коміксів в освіті слід зазначити, що в методиці викладання комікс не може бути єдиним або основним засобом навчання, що використовується на уроці. Але враховуючи позитивні сторони застосування таких засобів візуалізації інформації, визначаючи місце цих засобів в навчально-пізнавальному процесі, комбінуючи з іншими засобами, слід визнати високий дидактичний потенціал коміксів [3, с. 125].

Дидактичний потенціал коміксів відображається не лише у створених вчителем наочних матеріалах, але й у можливості створення коміксів самими учнями, завдяки чому може відбуватися більш глибоке засвоєння учнями навчального матеріалу [3, с. 126]. Це також розвиває оригінальне мислення і креативність учнів. Кожен учень може показати своє бачення матеріалу.

Використання коміксів для формування лексичних навичок на уроках англійської мови в старших класах стало ефективним інструментом вчителя. Хоча комікси й мають певну шаблонність, проте виконання завдань на основі коміксів під час вивчення англійської мови, дає змогу розвивати зв'язне іншомовне мовлення, розширювати словниковий запас учнів, аналізувати прочитаний матеріал та виокремлювати головне, демонструвати свою креативність, нестандартне та творче мислення, підвищувати мотивацію до навчання [4, с. 48]. Отже, комікси це не просто розвага, а ефективний і цікавий інструмент навчання, який варто включати в свій урок кожному вчителю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
2. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
3. Остапенко Л. П., Соловійова О.К. Дидактичний потенціал коміксів. 2016. С. 125–126. URL: http://www.institutemvd.by/components/com_chronoforms5/chronoforms/uploads/20160404154807_OstapenkoSoloviova.pdf (дата звернення: 23.10.2024).
4. Федик, Т., Подзигун О. Створення коміксів та їх використання для розвитку вмінь діалогічного мовлення на заняттях англійської мов. *Журнал крос-культурної освіти / Journal of Cross-Cultural Education*. Вінниця: ВДПУ, 2023. Вип. 2. С. 37–48.
5. Dnitrenko N., Voloshyna O., Budas Iu., Davydiuk M., Oliinyk N. (2022). Formation of Teenagers' Value Orientations through Creolized Texts. *Postmodern Openings*, 13(1), 47–65. URL: <https://doi.org/10.18662/po/13.1/384> (дата звернення: 22.10.2024).

*Стукан Ярослав Олександрович / Yaroslav Stukan, учень 11-Мі класу;
наук. керівник – вчитель англійської мови Комлик Ксенія Андріївна,
Дніпровський ліцей № 31 «Пріоритет» Дніпровської міської ради*

THE LATEST TECHNOLOGIES FOR TEACHING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION

This article will look at ways to introduce new technologies in teaching foreign languages and options for their use in our schools and universities.

Nowadays, modern technologies are developing extremely quickly. Therefore, their correct implementation in the learning process, both independent and school or university, can have a huge impact on the speed and success of language learning. It is advisable for educational institutions to learn how to use them in order to then release educated, literate students into the world who are ready for any conversational situations. New technologies can teach students not only communication but grammar and slang, which will be useful if the student goes abroad in the future. For example, such teaching methods as: AI, Speech Recognition and Pronunciation Tools, Learning Apps, Interactive Whiteboards and Digital Classrooms.

Interactive whiteboards and digital classrooms are very useful and convenient things for learning when it is impossible to attend classes live. It is also convenient if a person or a teacher is in different places or countries. With the help of digital classes, teachers and children from different countries can exchange experiences, which will help obtain useful new information for both parties. There, students and the teacher can communicate in real time and even see each other, so the teacher quickly receives an answer to the question. Interactive whiteboards can clearly show the teacher's explanations that cannot be described in words and they will be shown in real time. In addition, the use of cloud technologies and online collaborative documents such as Google Docs promotes group learning and practical language application. Students can collaborate on projects, edit texts, and discuss assignments in real time, strengthening writing skills and developing teamwork.

This is just one example of many, but even here one can see great ambitions and advantages. This example shows that even such a small use of new technologies can increase the level of knowledge not only of students but also of teachers. And if the educational institution has agreements with native speakers or foreign schools, the level of knowledge will increase. And when the level of knowledge of students is high, the rating of the institution will be higher, which contributes to the popularization of such methods of teaching. And if all institutions borrow such ideas, then the general level of knowledge of a foreign language will improve, which will be beneficial for the whole country.

Of course, this all sounds very colorful, but at the same time it is not as easy as it seems. All students learn differently, so everyone needs an individual approach. Not everyone will want to learn actively; therefore, it is necessary to use psychological methods to stimulate learning motivation. And the best way for weak students to learn the basics is Learning Apps.

Learning apps are designed for people of all ages and are suitable for beginners, especially elementary school students. Such applications are: Duolingo, Memrise, Babbel, HelloTalk and many like this. Bright pictures and simple, clear explanations will attract everyone, and a reminder in the phone or rewards in the app for achievements will not let you forget about them. But this is not the only advantage of such applications. In them, users (students) can learn grammar, correct sentence construction, and pronunciation of sounds and words.

But still, one of the main problems is the free communication of students for which educational institutions must prepare them. And it is advisable to prepare them at a sufficient level so that they can freely communicate on the topics they need. Artificial intelligence, chatbots or voice assistants can help students with this.

Artificial intelligence, Chatbots and voice assistants. Such as Google Assistant, provide the opportunity to practice speaking in real time, and programs using artificial intelligence can analyze and correct errors, helping students improve. Such technologies adapt to the student's level, identifying weak points and offering individual recommendations. Helping them quickly learn new words, sounds and recognize their mistakes. Teachers can use artificial intelligence by introducing it into programs that will subsequently adapt to the student's level and give him personal tasks.

It turns out that modern technologies integrate well into the learning process and, in combination with standard training, complement each other well. This combination allows students and teachers to find all their shortcomings and improve what they already have, since the variability is amazing. With the help of modern technologies, students can learn and communicate a language anywhere they are. Such technologies make it possible to improve your spoken English, which will provide an opportunity for easier employment in the future. Foreigners, knowing that the country is educated, will go to it without fear, knowing that they will be understood there. Therefore, such innovations will only lead to advantages.

This article analyzed and explained all the advantages of introducing new technologies into our education system. There were also examples of how they can be used and how to get students interested in learning.

REFERENCES

1. Fouz-González, J. (2020). Using apps for pronunciation training: An empirical evaluation of the English File Pronunciation app. *Language Learning & Technology*, 24(1), 62–85. URL: <https://doi.org/10125/44709> (Accessed 10 November 2024).
2. Information Technologies and Learning Tools. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index> (Accessed 10 November 2024).

*Сухостат Олена Олексіївна, магістрантка;
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуропат Марина Юріївна;
канд. психол. наук, доц. Грицук Оксана Вікторівна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ ВИВЧЕННЯ ДРУГОЇ МОВИ ДОРΟΣЛИМИ

Вивчення другої мови дорослими може бути важчим, ніж вивчення першої мови, зокрема через обмежений доступ до практики в реальних ситуаціях. Також важкість вивчення другої мови може впливати на успішність навчання і на майбутнє сприйняття мови. Дорослі учні, які вивчають другу мову в іншій країні, можуть стикається з проблемами адаптації до нового мовного середовища та вчитися в умовах, несприятливих для розвитку їхнього мовлення.

Серед дослідників, які вивчали психолінгвістичні чинники, що впливають на вивчення мов, можна назвати таких відомих науковців, як Вайнер Б., Гарднер Р., Грегорц А., Дорней З., Елліс Р., Крашен С., Лаббоун П., Спада Н.

У другому виданні Міжнародної енциклопедії соціальних і поведінкових наук (2015) автор Руйцінь Мяо роз'яснює, що термін «засвоєння другої мови» відноситься до вивчення іншої мови після вивчення рідної мови (L1), як у природному середовищі, так і в шкільному класі. Він відрізняє «другу мову» від «іноземної мови» залежно від соціальної та культурної функції відповідної мови в країні, де проводиться навчання. Друга мова – це та мова, яка виконує важливі соціальні та інституційні функції, навіть якщо вона не є рідною для більшості населення, наприклад, англійська в Індії або Сінгапурі. Щодо навчання мови, то друга мова може бути нерідною мовою, з якою учень має природний контакт, як у разі вивчення англійської багатьма іммігрантами в Америці. Навпаки, іноземна мова – це мова, яка не є рідною для більшості населення та не є широко використовуваною для спілкування в країні. Вона використовується лише для спілкування з іноземцями або для читання письмових матеріалів, зазвичай вивчається як предмет у школі. Прикладом може бути вивчення японцями англійської як іноземної мови в Японії [7].

На вивчення другої мови впливають багато психолінгвістичних факторів, серед яких важливе місце займають афективні фактори, пов'язані з почуттями, цінностями, переконаннями та ставленням до вивчення мови. Позитивні афективні фактори, такі як мотивація, можуть впливати на бажання розпочати та продовжувати вивчення нової мови, а також на докладені зусилля. Учні з високим рівнем мотивації зазвичай стають більш досвідченими у вивченні мови. Інтеграція теорій педагогічної психології може допомогти вчителям створити сприятливе середовище для вивчення другої мови. Лайтбоун і Спада зробили значний внесок, інтегрувавши теорії педагогічної психології в сферу оволодіння другою мовою. Вони досліджували взаємодію між навчанням

вчителів у класі та мотивацією в класі другої мови, запропонувавши вчителям урізноманітнити діяльність, завдання та матеріали [3, с. 63].

Культурні фактори також впливають на мотивацію та успішність у вивченні мови через ставлення до цільової мови, власну культуру, викладачів та навчальні завдання. Ставлення до мови може відображати сприйняття складності мови, соціальний статус та інші фактори. Дослідження показали, що позитивне ставлення сприяє кращому результату в навчанні [4, с. 256–269].

До досліджень в області оволодіння другою мовою відноситься робота Дорней про Я-модель та двомовну мотиваційну Я-систему. Ці концепти спрямовані на вивчення мотивації з внутрішнього погляду. Крім того, Гарднер і Ламберт розробили інструмент оцінки мотивації під назвою АМТВ (акумулятор тесту на ставлення / мотивацію – Attitude / Motivation Test Battery), який значно вплинув на подальші дослідження в цій області. Науковці Дорней, Фредріксон, Макінтайр та Грегерсен визначають, що емоції грають ключову роль у вивченні мови, оскільки позитивні емоції сприяють розширенню знань та відкриттю для нової мовної інформації, тоді як негативні емоції можуть обмежувати здатність сприймати та утримувати нові мовні структури. Важливо мати емоційну стабільність та психічну готовність до навчання для успішного вивчення мови [1].

Іншим аспектом особистості, на який звертається увага в дослідженнях, є емпатія – «здатність співчуття та здатність почувати емоції інших людей». Емпатія, як аспект особистості, грає важливу роль у вивченні іноземної мови, сприяючи спілкуванню та розвитку комунікативних навичок. Хоча особистість може впливати на успішність у навчанні, це не є визначальним фактором. Важливо для вчителя враховувати індивідуальні особливості учнів та надавати їм відповідні підходи для ефективного навчання [4, с. 266–267].

Дослідник Дерахшан стверджує, що стійкі учні грають центральну роль у навчальному процесі, оскільки вони активно беруть участь у діяльності класу та вміють подолати стрес у складних ситуаціях, зокрема вивчення англійської як другої основної мови. Концепція стійкості підкреслює наполегливість людей у вирішенні проблем та реагуванні на виклики. Розширення самоефективності та соціальної підтримки має значний вплив на навчання [5].

Рубіо зауважив, що особистісні фактори, такі як відкритість до нового досвіду, ступінь організованості, тип темпераменту, здатність до співпраці та рівень тривожності, можуть впливати на ефективність навчання іншої мови. Наведені характеристики можуть визначати, які методи навчання підходять кожному учню, та сприяти досягненню успіху в процесі вивчення мови. Самооцінка важлива, оскільки визначає, як особа оцінює свою компетентність та цінності. Створення сприятливої навчальної атмосфери для підвищення самооцінки учнів є важливим кроком для їхнього успішного навчання. Висока самооцінка сприяє активній участі у класних заняттях та покращенню комунікативних навичок дорослих учнів. Тому важливо дбати про розвиток позитивного відношення до самого себе учнів у процесі навчання іншої мови [6].

Дослідники зазначають, що особистість грає важливу роль у засвоєнні другої мови, але визначення конкретного впливу є складним завданням через переплетення особистості з іншими факторами. Дорослі можуть мати внутрішній опір вивченню нової мови через зрілість своєї рідної мови і втрату чутливості мозку з віком. Крім того, вони можуть мати складнощі зі зміною вимови та виправленням граматичних помилок, набутих у шкільні роки.

Дорослі важко вивчають другу мову через втрату фізіологічної переваги після критичного періоду оволодіння мовою. Вік, когнітивні здібності та емоції впливають на успішність засвоєння другої мови. Засвоєння дорослими другої мови потребує систематичного підходу та відпрацювання, оскільки натуральний процес навчання не працює після статевого дозрівання [2, с. 778].

Фактори середовища, де і як ви вивчаєте мову, впливають на ваш успіх у розумінні та використанні мови. Занурення в мовне середовище швидше допоможе вам вивчити словник та навички спілкування, але може призвести до зниження рівня граматичної точності. Навчання в умовах без занурення допоможе збагатити знання лексики та граматики, але може бути складніше застосувати ці знання у реальному спілкуванні. Дорослі учні також мають особливості, зокрема більшу зрілість у фізичному та психологічному розвитку, що робить їх більш самостійними у навчанні. Їм важливо мати можливість обирати зміст навчання та складати власний план навчання, сподіваючись на співпрацю з вчителем. Для дорослих засвоєння другої мови вимагає поєднання рідної мови та когнітивної системи. Діти навчаються мові через наслідування, а дорослі через аналіз і порівняння. Засвоєння другої мови дорослими може бути ускладненим через вплив рідної мови [2, с. 779].

Отже, психолінгвістичний підхід до вивчення другої мови дозволяє розкрити вплив психологічних, когнітивних та соціокультурних факторів на процес навчання. Розуміння цих аспектів допомагає збагатити методику навчання та покращити результати вивчення мови дорослими іммігрантами. Когнітивні та соціокультурні теорії вивчення другої мови доповнюють один одного, дозволяючи краще розуміти процес засвоєння мови та створювати ефективні умови для навчання. Мотивація, самодисципліна та психічна стійкість відіграють ключову роль у процесі вивчення мови, підтримуючи студентів у досягненні цілей та подоланні труднощів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chuandai Qiao. Factors influencing second language learning based on the research of Lightbown and Spada. *Front Psychol.* 2024 Feb. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1135856.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).

2. Fei Deng, Qin Zou. A Study on Whether the Adults' Second Language Acquisition Is Easy or Not—From the Perspective of Children's Native Language Acquisition. *Theory and Practice in Language Studies.* April 2016. Vol. 6. No. 4. Pp. 776–780. URL: <https://www.academypublication.com/issues2/tpls/vol06/04/15.pdf> (дата звернення: 15.11.2024).

3. Lightbown P. M., Spada N. How languages are learned. 2nd Edn. London, Oxford University Press, 2000.

4. Siti Khasinah. Factors Influencing Second Language Acquisition. *Englisia: Journal of Language, Education, and Humanities*. May 2014 Vol. 1 No. 2. URL: <https://doaj.org/article/50fff675c6704b1dabd31a36757be962> (дата звернення: 15.11.2024).

5. Wenjiao Li. Resilience Among Language Learners: The Roles of Support, Self-Efficacy, and Buoyancy. *Front Psychol.* 2022 Mar. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8962401/> (дата звернення: 13.11.2024).

6. Yanyan Bao, Shuzhen Liu. The Influence of Affective Factors in Second Language Acquisition on Foreign Language Teaching. *Journal of Social Sciences*. Vol. 9 No. 3, March 2021. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=108151> (дата звернення: 15.11.2024).

7. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition). *Second Language Acquisition*. 2015. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/second-language-acquisition> (дата звернення: 11.11.2024).

*Талібов Олексій Караханович, магістрант;
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна;
канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

На сучасному етапі розвитку суспільства одним із ключових елементів загальноосвітньої підготовки здобувачів є вивчення іноземних мов, що сприяє розширенню можливості здобувача в майбутньому, його професійному становленню [1; 2]. При цьому формування розумової діяльності здобувачів забезпечує не тільки механічне засвоєння мовного матеріалу, але й розуміння закономірностей функціонування мови, здатність адекватно використовувати мовні засоби в різних ситуаціях [4; 5].

Мета цієї роботи – встановити психологічні умови формування розумової діяльності учнів у процесі оволодіння іноземною мовою.

Розумова діяльність як форма інтелектуальної діяльності формується в процесі вивчення мовних структур та їх практичного застосування, тісно пов'язана з когнітивним розвитком учнів. У процесі вивчення іноземної мови учні виконують різні розумові дії (аналіз, синтез, порівняння та узагальнення мовного матеріалу тощо), формування яких відбувається за умови

використання активних методів навчання, спрямованих на стимуляцію мисленнєвих процесів [3].

Розумова діяльність, специфіка якої полягає у тісному зв'язку з когнітивними процесами, охоплює такі аспекти: розуміння структури мовної системи, здатність до аналізу мовних явищ, уміння застосовувати ці знання в комунікації. Ефективному формуванню розумової діяльності учнів сприяють психологічні фактори: мотивація, емоційний стан, соціальна взаємодія та індивідуальні особливості учнів. Створення сприятливих психологічних умов, включаючи позитивний емоційний клімат на уроках, диференційований підхід до учнів та активні форми взаємодії, лежать в основі розвитку мовленнєвих і когнітивних здібностей [4; 5].

У рамках дослідження було здійснено експериментальне навчання, що мало на меті перевірку виявлених психологічних умов формування розумової діяльності за допомогою експериментального формування способів розумових дій здобувачів у процесі освоєння іншомовної мовної діяльності [2; 3]. Як експериментальний матеріал було обрано прості конструкції англійської мови. Вибір граматичного матеріалу для експериментальної програми був зумовлений тим, що в сучасній лінгвістиці аналізу синтаксичних явищ мови приділяється особлива увага, оскільки саме в різних контекстах речень слово набуває певної синтаксичної значущості, що поєднується з його лексичними властивостями. Тим самим дослідження мовних елементів, способами аналізу яких мають опанувати майбутні лінгвісти, скеровувалося як на синтаксис, а через нього на морфологію, тобто систему мови загалом.

Експериментальне дослідження складалося з трьох послідовно проведених стадій: констатуючої (перевірки сформованості способів лінгвістичного мислення), формуючої (планомірно-поетапного формування способів лінгвістичного мислення) та контрольної (перевірки результатів експериментального навчання).

Констатуючий експеримент складався з трьох серій: виявлення рівня підготовки студентів з англійської мови; визначення рівня сформованості методів лінгвістичного мислення; виявлення характеру мотиваційних орієнтацій здобувачів, які характеризують основні мотиви оволодіння англійською мовою.

У першій серії експерименту випробуванням пропонувалося придумати усні висловлювання англійською мовою, що складаються з різних типів простих речень. Мова випробуваннях записувалася на аудіо з подальшою фіксацією як граматичних, так і лексичних та фонетичних помилок, за кількістю яких оцінювався рівень мовної підготовки випробуваннях.

Друга серія експерименту полягала у виконанні здобувачами спеціально розроблених завдань, заснованих на граматичному матеріалі експериментальної програми, що дозволяють оцінити рівень сформованості способів лінгвістичного мислення.

Під час проведення третьої серії констатуючого експерименту застосовувалася розроблена Н. М. Симоновою методика виявлення

суб'єктивної значимості мотиваційних орієнтацій. За допомогою цієї методики було визначено значущість наступних факторів: задоволення від процесу оволодіння іноземною мовою; переважна орієнтація студентів для досягнення певного результату; одержання високої оцінки викладача; уникнення неприємностей.

Завданням формуючого експерименту була перевірка виявлених психологічних умов, адекватних процесу цілеспрямованого формування способів лінгвістичного мислення здобувачів.

За результатами емпіричного дослідження постало питання розробки програми для підвищення мотивації здобувачів до вивчення іноземної мови шляхом розвитку лінгвістичного мислення через активні методи навчання, інтерактивні вправи та залучення до когнітивної діяльності.

Ця програма спрямована на розвиток розумової діяльності учнів та підвищення їхньої мотивації до навчання шляхом залучення до активної мовної діяльності, інтерактивних завдань і творчих підходів до вивчення мови.

Загалом на підставі результатів проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. До структури розумової діяльності входить система способів аналізу фонологічних, лексичних, граматичних явищ і закономірностей мови, що вивчається, як системи, особливостей орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних норм мови, мовної форми та змісту реалій мови в їхньому різноманітті, мовленнєвої практики, культури мовлення, його стилістики, змісту та структури мовних елементів.

2. Виявлення та врахування психологічних умов, що забезпечують цілеспрямованість і системність формування способів розумової діяльності, сприяє розв'язанню проблеми формування «вторинної» мовної особистості, яка опановує культуру іншомовного мовленнєвого спілкування.

3. До числа таких психологічних умов належать:

а) цілеспрямоване виявлення предметного змісту формованих розумових дій, що формуються, які забезпечують адекватність орієнтування в предметному змісті мовного матеріалу;

б) матеріалізація формованих способів розумової діяльності, що формуються, за допомогою побудови схеми орієнтувальної основи дії;

в) мотиваційна готовність студентів до цілеспрямованого оволодіння способами розкриття змісту і структури мовних елементів у їхній системі;

г) дотримання в процесі формування способів розумової діяльності певної психологічної послідовності етапів, що пов'язано із системним представленням мовного матеріалу, підбором відповідних типів навчальних завдань;

д) відпрацювання способів аналізу мовних елементів у безпосередньому взаємозв'язку з оволодінням комунікативною мовленнєвою діяльністю.

У практичному плані з результатів проведеного дослідження випливає, що врахування виявлених психологічних умов формування способів розумової діяльності створює передумови для подальшого розроблення нового покоління методів і методик професійного розвитку лінгвіста в процесі його фахової

підготовки, реалізуючи принцип взаємозв'язку предметного, теоретичного і практичного рівнів професіоналізації. Цілеспрямоване становлення структури та компонентів лінгвістичного мислення за умов поетапного формування відповідних мисленнєвих дій становить реальний шлях подальшого вдосконалення процесу професійної підготовки лінгвіста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березовська Н. А. Психолінгвістичні аспекти навчання іноземним мовам. *Вісник Львівського університету. Сер. Педагогічна*. 2017. Т. 24. С. 29–36.
2. Вишневська О. С. Розвиток соціокультурної компетенції в процесі навчання іноземних мов. *Мовна освіта*. Київ: Видавництво «Академвидав», 2018. С. 45–52.
3. Кравчук І. В. Моделювання комунікативної поведінки в процесі іншомовного спілкування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 8. С. 134–140.
4. Мельничук І. Я. Мислення і мова: психологічний аспект. *Психологічні науки*. Львів: Видавництво ЛНУ, 2016. С. 88–95.
5. Тарасенко В. О. Дослідження проблеми розвитку мислення у сучасній психології. *Психологічні дослідження*. Київ: Видавництво «Психологія», 2017. № 3. С. 10–15.

*Теркулов Олександр В'ячеславович, магістрант;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Пожидаєва Надія Петрівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПОШУК АНАЛОГОВИХ ВІДПОВІДНИКІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ БРИТАНСЬКОГО СЛЕНГУ

Сленг через свою мінливість та нестабільність створює особливі труднощі для перекладачів. Його елементи можуть проникати в повсякденну розмовну мову, а потім, втрачаючи з часом своє яскраве емоційне забарвлення, переходити до складу нормативного пласту лексики. Саме цим обумовлені як проблеми перекладу, так і укладання словників та семантичних блоків. Включені в подібні роботи елементи мови можуть видозмінюватися, втрачати свою актуальність, переходити в інший пласт лексики, або навіть повністю зникати. Через це сленг є однією з найскладніших і водночас найцікавіших областей дослідження.

Сленгові одиниці та вислови найчастіше перекладаються за допомогою пошуку аналогових відповідників у мові перекладу. Переклад за допомогою аналога – вищий ступінь перекладацької майстерності та методики перекладу. Еквівалент завжди один, і якщо він відомий перекладачу, то зробити переклад неважко. Під час аналогового перекладу треба вміти обирати з декількох

синонімів один, найпридатніший у всіх відношеннях, причому не завжди його можна знайти у словнику. Майстерність перекладача і полягає саме в здатності знайти певні відповідники для одиниці оригіналу й обрати з цього ряду варіант, який є найвдалішим у наявному контексті. Цей метод становить 20% від кількості всіх використаних способів перекладу сленгу.

У пропонованій розвідці маємо на меті проаналізувати приклади аналогового перекладу англійських сленгових одиниць українською мовою. Матеріалом дослідження став британський мінісеріал «Шерлок», знятий для телекомпанії BBC One [1], та його український дубляж студією «1+1» [2]. Зазначимо, що для мовлення героїв серіалу «Шерлок» характерне активне вживання сленгу, який експлікує їхнє емоційно-оцінне ставлення до людей, до ситуацій, в які вони потрапляють, до навколишньої дійсності, а також свідчить про ціннісні орієнтири та інші внутрішні якості особистості, слугує засобом створення мовної характеристики персонажа.

- *Oh bugger!* - *Whoopsy!* / - *От прокляття!* - *Ой-ой!*

Це речення – зразок вдалого аналогового перекладу. Тут спостерігаємо відразу дві сленгові одиниці: *bugger* – м'яке слово-лайка; у Сполученому Королівстві є типовим висловлюванням, яке використовується для вираження невдоволення; *Whoopsy!* – сленговий вигук, видозмінена форма від *Whoops* чи *Oops*. Запропонований варіант перекладу *От прокляття!* – поширений сленговий вислів в українській мові, який є вдало підібраним аналогом до *bugger* у мові оригіналу. Український аналог *Ой-ой* також відповідає емоційному забарвленню сленговому *Whoopsy* з вихідного тексту.

Something fishy about it? / *Щось підозріле?*

Fishy – британський сленгізм для *suspicious*, що зараз поширений не тільки у Великобританії, але й в інших англомовних країнах. Цей вислів використовують для опису чогось каламутного, підозрілого. У серіалі він представлений в діалозі Шерлока і доктора Ватсона, коли під час розслідування в обох з'являються підозри з приводу намірів одного з персонажів. Перекладачі вдалися до перекладу за аналогією, обмежившись стилістично нейтральним варіантом лексичної одиниці, що передає лише загальний зміст висловлюваного. На наше переконання, краще знайти аналог відповідного сленгізму в мові перекладу, який характеризувався б приблизно однаковою з ним експресивністю та емоційною забарвленістю, і пропонуємо такий варіант: *Щось тут не чисто?*

What's he doing? Working his way round the world, showing off? / *Він що мандрує світом, хизується?*

Звернувшись до словника, знайшли таке пояснення сленгізму *to show off* – «*to behave in an ostentatiously skilled and assured way with the intention of impressing others*» [3]. Можливі аналоги в українській мові до сленгового слова *show off* – *хизуватися, вихвалитися, викаблучуватися*. Найдоречнішим є перший, більш літературний/формальний варіант перекладу – *хизуватися*, що й було застосовано під час дубльованого перекладу.

Rahul is my rock. / *Рагуль моя опора.*

Сленгізм *rock* має таке значення: «*it's a great compliment. It means that you are someone that they can confide in, open up to, rely on*» [3]. У цьому реченні перекладачі знайшли відповідний аналог терміну в українській мові до первинної лексики в мові оригіналу і переклали *rock* як *опора*.

There's a queue for the loo. / У *туалеті* була черга.

Loo – британський сленг до слів *toilet, restroom* або *bathroom*. З поміж цих варіантних відповідників перекладачі обрали найвдаліший його переклад за контекстом. На наш погляд, можливий інший варіант перекладу за допомогою прийому евфемізації, замінивши сленгізм *loo* в мові оригіналу на *вбиральня* у мові перекладу.

Sod this! Sod this! You stay here if you want, on your own. / *До біса!* Нехай лишайся, якщо хочеш.

У цьому прикладі спостерігаємо сленгову лексему *sod this*. Це характерний вислів для британського сленгу, що трактується як пом'якшена форма англословної лайки *fuck it*. У сленговому пласті української мови здебільшого переважають переклади цієї фрази за допомогою прийому евфемізації: *пішло воно все, до біса, ну його*. Тобто ці вислови вже є евфемізмами до більш грубої *fuck it* у мові оригіналу, тому дубльований переклад вважаємо аналоговим відповідником до сленгового вислову *sod this*.

Attaboy / *Молодець* – ще один приклад вдалого аналогового перекладу, адже згідно з визначенням онлайн-словника *attaboy* це «*phrase condensed from «that a boy», that is said when one has done a good job on something*» [3], тому український відповідник *молодець* – найкращий варіант перекладу.

Every officer you've ever made feel like a tit, which is a lot of people / *Всі, кого ти виставив дурнями, а їх чимало*.

Tit – британський сленгізм, який має значення «*foolish, stupid and ineffectual person*» [32]. Застосування аналогового перекладу дало змогу перекласти оригінальну лексичну одиницю на відповідну їй українську, максимально наближену до контекстуального значення у мові оригіналу.

There is no key, doofus! / *Коду не існує, бовдур!* – Український аналог *бовдур* найкраще передає стилістичний відтінок мовної одиниці *doofus* у мові оригіналу, що позначає неквапливу або дурну людину.

Bollocks! / *Маячня!*

Вигуки – також одне з основних джерел сленгу в англійській мові. Типовий британський вигук *Bollocks!* не можна перекласти за допомогою способу калькування, тому перекладачі підібрали адекватний аналог в українській мові, який відповідає контексту та експресивності вислову в мові оригіналу.

Roppet. Oodles of love and heaps of good wishes from Cam / *Моя мишко, найкращих побажань від Кем*.

Сленгізм *roppet* – британський зменшувально-пестливий вислів, що позначає звертання, як *honey, sweetie* чи *darling*. Дубльований переклад пропонує український аналог *мишко*, який вдало передає стилістичний відтінок мовної одиниці в оригіналі.

We end up having a bit of a ding-dong. / У нас виникає сварка.

Ding-dong – сленговий вислів, який має безліч варіантних відповідників в українській мові, серед яких *дурна людина, буйна вечірка, сварка*. Перекладачі обрали правильний відповідник для дубльованого перекладу українською мовою, адже мова у діалозі йдеться саме про сварку. У цьому випадку проблема перекладу сленгу полягає у тому, що у того чи іншого слова може бути кілька варіантів перекладу, і для повного розуміння необхідно знати всі ці варіанти й обрати відповідний, дивлячись на контекст.

Отже, аналог є одним із найпродуктивніших способів перекладу, які застосовують для передавання англійського сленгу українською мовою. Часто це є найбільш доцільним, оскільки зберігає стилістичний відтінок сленгових мовних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Серіал «Шерлок» на сайті BBC. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/b00t4pgh> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Український дубляж серіалу «Шерлок». URL: <https://userials.pro/383-sherlok.html> (дата звернення: 20.10.2024).
3. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com> (дата звернення: 20.10.2024).

*Тимченко Наталія Володимирівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПАРЕМІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ ЛЮБОВ, КОХАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ

Одним із методів опису концепту є пареміологічний аналіз. В енциклопедичному словнику-довіднику лінгвістичних термінів *паремія* визначається як «народний вислів, виражений реченням, а також короткими ланцюжками речень, які передають елементарну сценку або найпростіший діалог» [1]. Прислів'я, приказки, примовки, загадки, прикмети входять до паремії.

Паремії характеризуються стійкістю, узагальнюючим характером та відображують ментальність народу, що важливо при дослідженні концепту. Матеріалом для аналізу концепту ЛЮБОВ, КОХАННЯ слугували прислів'я та приказки, які виокремлено методом суцільної вибірки із Макмілланського словника англійських прислів'їв [4], Оксфордського словника прислів'їв [3], Тематичного словника популярних українських прислів'їв та приказок [2].

Поняття «логема» як логіко-семантична одиниця узагальненого характеру використовується при класифікації паремій. При цьому враховується

можливість суб'єктивних оцінок та сприйняття семантики паремій, що передбачає їх зведення до логем у загальному вигляді.

Пареміологічний аналіз англomовного матеріалу дозволяє виокремити такі логеми, як:

— невідконтрольність (*a man has choice to begin love, but not to end it* (= «Людина може обрати початок кохання, але не її кінець»); *love cannot be forced* (= «Кохання не змусиш»);

— невмотивованість (*love is without reason* (= «Кохання не має причини»); *affection blinds reason* (= «Прихильність засліплює розум»);

— часовий параметр (*time, not the mind, puts an end to love* (= «Час, а не розум, закінчує кохання»); *the heart that once truly loves never forgets* (= «Серце, що колись щиро кохало, ніколи цього не забуде»);

— ціна любові, кохання (*love is not found in the market* (= «Кохання на ринку не знайдеш»); *when poverty comes in at the door, love flies out of the window* (= «Коли в дім приходить бідність, кохання зникає»);

— любов змінює людей (*love makes men orators* (= «Кохання робить людей красномовними»); *love makes a wit of the fool* (= «Кохання робить дурня розумним»);

— батьківська любов (*a mother's love is best of all* (= «Материнська любов – найкраща з усіх»); *love the babe for her that bare it* (= «Люби дитину заради тієї, що її народила»);

— щирість (*where love is, there is faith* (= «Де є кохання, там є віра»); *where there is no trust there is no love* (= «Де немає довіри, там немає і кохання»);

— невимовність (*whom we love best, to them we can say least* (= «Ми кажемо найменше тим, кого любимо найбільше»); *next to love, quietness* (= «Поряд з коханням тиша»);

— шлюб – могила кохання (*marriage is the tomb of love* (= «Шлюб – могила кохання»); *love is a fair garden and marriage a field of nettles* (= «Кохання – гарний сад, шлюб – поле кропиви»);

— любов до всього, що пов'язане з коханою людиною (*he that loves the tree loves the branch* (= «Хто любить дерево, той любить і його гілку»); *love me, love my dog* (= «Любиш мене – люби і мого собаку»);

— негативна оцінка любові, кохання (*love is full of fear* (= «Кохання сповнене страху»); *of soup and love the first is the best* (= «Між супом і коханням краще обрати перше»)) [3; 4].

В українській пареміології визначено такі логеми:

— любов по відношенню до категорії щастя/нещастя (*болить серденько, та плакати стидненько; гірша любов від болю, як не дає спокою*);

— невідконтрольність (*серце ні на що не вважає – свою волю має; кохання не запобіжиш зарання; дай серцю волю – заведе в неволю*);

— часовий параметр (*люби мене в будень, а в неділю, як приберуся, то й на тебе не подивлюся; старого любить – тільки дні губить*);

- тяжкість розлуки (*мила була злука, а гірка розлука; ліпше би не знатися, ніж зараз розстатися*);
- невмотивованість (*очі без душі сліпі, вуха без серця глухі; любов сліпа, доведе до біди і пона*);
- фундаментальність (*любов гори верне; без сонця не можна бути, без милого не можна жити*);
- спонтанність, стихійність (*любов не питає, куди йде, а серце веде; хто любить, той не відає, що робить*);
- любов на основі подібності (*як пташка до пташки, так і душа до душі; подібне до подібного тягнеться*);
- побої (*кого люблю, того й б'ю; так мене, мамо, хлопці люблять, що за кулаками і світу не бачу*);
- унікальність об'єкта кохання (*як квітка на полі, так і ти в моєму серці; одне дерево не створить лісу, але одне кохання може змінити світ*);
- безкорисливість (*заради милого і себе не шкода; кохання не зважає, не шукає вигоди*);
- неминучість (*не можеш втекти від кохання, як від сонця; любов не питає, чи готовий ти до неї*) [2].

При порівняльному аналізі обидвох мов помічаємо, що в англійській та українській мовах виражено компоненти семантики, пов'язані з *серцевим почуттям* (стосунками між статями), що є ключовим для національної свідомості англійців та українців. В обох мовах найбільш вираженими ознаками любові, кохання є невідконтрольність, невмотивованість вибору об'єкта прихильності, важливою рисою – протяжність почуття у часі.

Відмінності спостерігаються в інших логемах. Так, в англійських пареміях немає прислів'їв, що відображають зв'язок любові зі стражданням, тоді як визначення кохання, як горя, страждання, нещастя, смутку, біди, муки визначається в українських. Смісловий блок паремій, пов'язаний із тяжкістю розлуки, є типовим для української пареміології. Цей блок пов'язаний із попереднім («любов як страждання»).

Для англійської пареміології не характерними є фундаментальність кохання; кохання на основі подібності; спонтанність/стихійність. Для української пареміології інтерес представляє логема, пов'язана з побоями (*кого люблю, того й б'ю; так мене, мамо, хлопці люблять, що за кулаками і світу не бачу*), де побої – це нормальний прояв кохання. Зумовленість любовних відносин (*любов і доля*), безкорисливість (*готовність ділитися*), унікальність об'єкта любові притаманні українській пареміології, що пояснюється культурно-національною специфікою.

Англійська пареміологія характеризується наявністю логеми «цінність» або «ціна кохання». В англійських прислів'ях з одного боку стверджується, що у кохання немає ціни, її не купити за гроші (*love is neither bought nor sold*), а з іншого – про те, що матеріальний достаток на коханні серйозно позначається (*love lasts as long as money endures*).

Таким чином, незважаючи на те, концепт ЛЮБОВ, КОХАННЯ є базовим в англійській та українській культурах, любов, кохання – почуття, але в англійській та українській лінгвокультурах проявляються в залежності від їхньої культурно-національної специфіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабій І. О., Голянич М. І., Стефурак Р. І. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія. 2-ге вид, виправ. і доповнен. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. 336 с.

2. Северинюк В. М. Тематичний словник популярних українських прислів'їв та приказок з коментарями. Вид. 3-тє, доп. і переробл. Тернопіль: Навчальна книга, 2014. 176 с.

3. John Simpson, Jennifer Speake. The Oxford Dictionary of Proverbs. Fifth edition. New York: Oxford University Press, 2008. 625 p.

4. Ronald Ridout, Clifford Witting. The Macmillan Dictionary of English Proverbs Explained. Edition, illustrated, reprint. Macmillan, 1995. 223 p.

*Тихоновська Анастасія Володимирівни, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Суховецька Людмила Валентинівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОЦІНЮВАЛЬНА ФУНКЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ МЕТАФОРИ

Оцінювальна функція метафори є надзвичайно важливою в політичному дискурсі, оскільки вона уможливорює мовця не лише описати явища чи події, але й надати їм позитивного чи негативного забарвлення. У випадку з антропометафорами, які ґрунтуються на перенесенні людських якостей на абстрактні політичні об'єкти, оцінювальна функція виявляє себе в емоційному впливі на аудиторію через створення образів, що є легко зрозумілими й асоціативно насиченими та дає нам право зрозуміти, на основі яких ознак сталося перенесення значення [1, с. 4].

Антропометафори використовуються для експлікації суб'єктивної оцінки політичних подій, процесів чи діячів. Оскільки такі метафори апелюють до загальнолюдських уявлень про тіло, емоції та поведінку, вони здатні передавати як позитивні, так і негативні оцінки. Наприклад, метафора *a strong backbone of the nation* може використовуватися для підкреслення важливості певної політичної сили або лідера та для позначення ключової частини або основи держави чи суспільства, що забезпечує її стабільність і міцність. У політичному контексті ця метафора може вказувати на інститути або людей, які підтримують націю та є її опорою. Вона формує позитивне уявлення про надійність та силу тих, хто тримає країну «на своїх плечах», порівнюючи їх із хребтом, який підтримує все тіло. Метафора *a wounded body politic*, у свою

чергу, вказує на слабкість або кризовий стан держави [2, с. 2]. Така метафора використовується для опису держави або політичної системи, яка зазнала шкоди. У цій метафорі держава порівнюється з живим організмом, а рани символізують політичні, економічні або соціальні проблеми, що загрожують її функціонуванню. Вона підкреслює слабкість або вразливість системи, акцентуючи увагу на необхідності лікування чи реформ для відновлення її нормального функціонування.

Оцінювальні антропометафори часто зустрічаються в політичних промовах та медіа. Вони дозволяють політикам не лише виражати свої погляди, але й формувати певний настрій у виборців. Позитивні оцінні метафори, такі як *the heart of democracy* серце, створюють образ стабільної та успішної системи, тоді як негативні, як *the brain-dead policies* (мертві політичні рішення), формують враження про некомпетентність або занепад. Такі метафори спрощують політичну реальність, але при цьому зберігають її складність, через що їхня оцінювальна функція стає надзвичайно важливою в контексті масових комунікацій [3, с. 5].

Антропометафори активно використовуються для створення оцінних образів політичних лідерів. Політики, які представляються як *the strong arms of the nation* або *the guiding hands of leadership*, отримують позитивне оцінювання як надійні й компетентні керівники. Натомість метафори, як-от *a weak spine* або *a cold heart*, надають негативну оцінку, підкреслюючи слабкість або байдужість до суспільних потреб [2, с. 2]. У такому випадку метафоричні конструкції не лише оцінюють політичних лідерів, але й впливають на емоційне ставлення виборців. Таке використання позитивних антропометафор сприяє зміцненню довіри до політичної фігури, тоді як негативні метафори можуть спричинити розчарування або навіть відторгнення.

Слід звернути увагу на метафору, що була використана Джоном Кеннеді під час його інавгурації 1961 року: *The torch has been passed to a new generation of Americans* [4]. Оцінювальна функція цієї метафори полягає в тому, щоб створити позитивну оцінку ідей передачі відповідальності, спадкоємності та надії на майбутнє. *The torch* символізує світло знань, ідеалів, цінностей та відповідальності. Сам образ факела (ліхтаря) має позитивне забарвлення, оскільки асоціюється зі світлом, просвітленням і керівництвом. У частині *has been passed* акцентується увага на плавному, природному процесі передачі відповідальності. Крім того, метафора позитивно оцінює це покоління, припускаючи, що воно здатне продовжувати справу своїх попередників і рухати націю вперед. Метафора означає передачу відповідальності, лідерства та спадщини від попередніх поколінь до нового покоління. Факел (ліхтар) у цій метафорі символізує світло, мудрість, ідеали та досягнення, які передаються далі, як естафета в гонці. Попереднє покоління передає важливу місію або завдання молодшому поколінню, яке тепер несе відповідальність за майбутнє. Підкреслюється зв'язок між минулим і майбутнім. Нове покоління отримує надбання попередників і повинно продовжувати працювати над розвитком країни. Ця метафора передає віру в те, що нове покоління має потенціал і здатність продовжити позитивні зміни, сприяти прогресу і підтримувати цінності, які вони успадкували.

Метафора у реченні *The arc of the moral universe is long, but it bends toward justice* виражає ідею про те, що шлях до справедливості може бути довгим і складним, але в кінцевому підсумку людство рухається до більш справедливого і морального суспільства. Вона виражає переконання, що, попри всі перешкоди та нерівності, моральний прогрес неминучий. Хоча зміни можуть займати багато часу, зрештою світ схиляється до більшої рівності, справедливості й добра. Ця фраза відображає оптимістичну віру в те, що, попри труднощі, нерівності та несправедливість у світі, історія має природну тенденцію до прогресу й досягнення справедливості. Оцінювальна функція цієї метафори полягає в тому, щоб надихнути людей на терпіння та наполегливість у боротьбі за справедливість, оскільки зміни можуть бути повільними, але неминучими. Метафора також підкреслює довгостроковість процесу, показуючи, що моральні зміни можуть зайняти багато часу, але все одно ведуть до справедливості. Ця метафора спонукає до довготермінової перспективи, наголошуючи, що навіть маленькі кроки у правильному напрямку вносять свій внесок у більшу мету – встановлення справедливості в світі.

Оцінювальна функція метафори є інструментом політичної маніпуляції та впливу, оскільки вона здатна надавати суб'єктивну інтерпретацію подіям, формуючи в суспільстві відповідні реакції. Наприклад, метафори з позитивною оцінкою можуть сприяти посиленню легітимності політичної влади або політичних рішень. У свою чергу, метафори з негативним забарвленням можуть використовуватися для дискредитації опонентів або критики існуючого порядку [5, с. 6]. Оцінювальна функція антропометафори відіграє важливу роль у політичному дискурсі, допомагаючи політикам і медіа формувати суб'єктивні оцінки політичних лідерів, подій і процесів. Завдяки своїй здатності надавати як позитивні, так і негативні оцінки, антропометафори стають потужним інструментом впливу на громадську думку та емоційне сприйняття політичної реальності. Внаслідок цього вони є незамінними для політичної риторики, оскільки дозволяють ефективно доносити не лише інформацію, але й оцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chilton P. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London: Routledge. 2004. 240 p.
2. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press. 1980. 242 p.
3. Musolff A. *Political Metaphor Analysis: Discourse and Scenarios*. London: Bloomsbury Academic. 2016. 194 p.
4. National Archives. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-john-f-kennedys-inaugural-address> (дата звернення: 10.11.2024).
5. Semino E. *Metaphor in Discourse*. Cambridge University Press. 2008. URL: https://www.academia.edu/553138/Semino_E_2008_Metaphor_in_Discourse_Cambridge_Cambridge_University_Press (дата звернення: 10.11.2024).

*Фадєєва Анастасія Сергіївна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

СПРОЩЕННЯ ТЕКСТУ ПРИ АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ *WEDNESDAY* ТА ЙОГО УКРАЇНСЬКОГО ДУБЛЯЖУ)

Є багато проблем, вивченням яких займається сучасне мовознавство, серед них питання перекладу, оскільки це не проста заміна одиниць однієї мови одиницями іншої, це складний процес, якщо включає у себе низку операцій, знання і використання яких перекладачем є запорукою адекватного перекладу [1, с. 267]. Застосовується багато видів перекладу, але одним із найбільш затребуваних на сучасному ринку є переклад аудіовізуальних текстів.

Отже, аудіовізуальний переклад – це переклад саме мультимедійного тексту (фільми, серіали, рекламні ролики, телепередачі, відео в мережі інтернет тощо). Серед основних способів побудови змісту аудіовізуального тексту є мова, зображення, музика, а основними формами аудіовізуального перекладу – субтитрування і дублювання [3, с. 119]. Для українського ринку аудіовізуальної продукції традиційним є використання озвучення при перекладі українською мовою. Озвучення виконують шляхом дублювання чи войсоверу, кожен із яких має свою специфіку. Для практичної частини цього дослідження обираємо англomовний серіал та його дубляж українською мовою.

Досягнення синхронізації є чи не найголовнішим завданням дубляжу, воно вимагає збереження тривалості реплік акторів, співпадіння артикуляції і рухів з аудіорядом перекладу. Ця вимога значною мірою впливає на сам процес перекладу і спонукає перекладачів до використання більш креативних підходів далеко поза межами дослівного перекладу [2, с. 86].

Однією із трансформацій, що проходить текст при перекладі та подальшої підготовки до дубляжу, є спрощення. Воно відбувається, наприклад, за допомогою заміни складнопідрядних та складносурядних речень більш простими [4, с. 155]. Таке членування речень дозволяє розбити текст на окремі семантичні центри та полегшити сприйняття інформації для реципієнта.

Треба не забувати, що часто в межах навіть кількох реплік перекладач з певних причин не може застосовувати лише одну стратегію скорочення тексту – «здійснюється ціла низка комплементарних перетворень, які часто зумовлюють появу кількох із вищезазначених типів у межах невеликого мікротексту» [5, с. 32].

Під час дослідження проведено аналіз двадцяти уривків тексту, які містять приклади застосування спрощення при дубляжі англomовного серіалу українською. Серед них: *“I act as if I don’t care if people dislike me.”* → *«Я вдаю байдужість до чужої ненависті»*. У наведеному прикладі відбувається суттєва реструктуризація. При перекладі складнопідрядне речення трансформується в просте (граматична заміна); дієслово в заперечній формі *don’t care*

відтворюється іменником *байдужість* (антонімічний переклад + граматична заміна); іменник *people* перекладено прикметником *чужої* (смісловий розвиток + граматична заміна); перекладач посилює емоційне забарвлення, замінюючи нейтральне дієслово *dislike* на більш інтенсивний за значенням іменник *ненависть* (смісловий розвиток + граматична заміна). Завдяки такому перетворенню у перекладі можна вилучити такі елементи як *as if I... if... me*.

Другий приклад "*I hate to think what you've got planned.*" → «Знати не хочу твій план» демонструє спрощення граматичної структури зі складнопідрядного речення до простого. В оригіналі маємо емоційно насичену конструкцію *hate to think*. У перекладі відбувається нейтралізація надмірної емоційності через використання простішого *не хочу*. Також спостерігаємо часткове вилучення таких лексем, як "*I... what... have got*". Незважаючи на значне спрощення, переклад зберігає прагматичний ефект висловлювання – небажання знати про чийсь плани.

Інший приклад демонструє найбільш радикальне спрощення: "*I would pay money to see that.*" → «Хотіла б це побачити». Український переклад повністю усуває згадку про гроші, зосереджуючись на самому бажанні. Провідна трансформація – вилучення. Важливо, що при такому значному спрощенні зберігається основний намір – висловлення сильного бажання побачити щось. Такий переклад є можливим через додатковий канал передачі інформації при аудіовізуальному перекладі. Причиною, як правило, виступає різниця в кількості складів висловлювання в англійській та українській мовах. Оскільки англійська – більш семантично ємна, в українському перекладі спрощення є характерною стратегією.

У всіх проаналізованих випадках спостерігаємо балансування між необхідністю зберегти зміст та прагненням створити природне для української мови висловлювання. Перекладач вдало використовує різні прийоми спрощення: вилучення, усунення складних граматичних конструкцій, семантичний розвиток, нейтралізацію надмірної емоційності там, де це доречно, та посилення емоційного забарвлення там, де це відповідає нормам української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сітко А. В. Проблема відтворення граматичної семантики інтерогативів засобами цільової мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. Київ: Логос, 2012. Вип. 22. С. 267–274.

2. Журавель Т. В. Дублювання і субтитрування як види кіноперекладу. *Таврійські філологічні наукові читання: матеріали міжнародної наук.-практ. конференції*. Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2019. С. 86–90.

3. Пушина В. О. Особливості аудіовізуального перекладу. *Міжнародна науково-практична конференція «Фаховий та художній переклад теорія, методологія, практика»*, 2020. С. 119–124.

4. Мельник А. Стратегії скорочення тексту при перекладі анімаційних фільмів. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2012. № 22. С. 151–156.

5. Камінський Ю. Декомпресивна асиметрія англійських та українських мовленнєвих знаків. *Вісник Сум. держ. ун-ту. Сер.: «Філологія»*. Суми: СумДУ, 2008. № 1. С. 30–34.

*Федоров Сергій Ігорович, магістрант;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СУЧАСНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Самотність, як невід’ємна складова людського буття, привертала увагу філософів, науковців та митців протягом усієї історії цивілізації. З античних часів, коли самотність асоціювалася із мудрістю, самопізнанням і пошуком істини, до сучасності, вона стала предметом багатогранного наукового аналізу, що охоплює різні аспекти людського існування. Еволюція розуміння цього феномену відображає зміни в культурному, соціальному й інтелектуальному контекстах різних епох.

Складність визначення самотності обумовлена її багатовимірною природою. Вона не обмежується лише фізичною ізоляцією, а охоплює глибокі психологічні, емоційні, соціальні та екзистенційні виміри. У своєму етимологічному корінні термін «самотність» походить від давньогрецького слова «monas» (одиниця), що символізувало як єдність буття, так і відокремленість індивіда від суспільства. Ця подвійність відображає ключову характеристику феномену самотності: її здатність одночасно бути як тягарем, так і джерелом внутрішнього зростання.

У лексикографічних джерелах самотність трактується по-різному. Наприклад словник української мови пропонує широкий погляд, характеризуючи самотність як стан усвідомленої ізоляції від інших. Проте важливо підкреслити, що відчуття самотності не завжди пов’язане з фізичною ізоляцією. Людина може відчувати себе самотньою навіть у багатолюдному натовпі, якщо відсутні глибокі емоційні зв’язки з оточуючими [5].

Психологічний підхід визначає самотність як складний емоційний стан, що виникає через дефіцит соціальної взаємодії та відсутність емоційної підтримки. Цей стан здатний серйозно впливати на психічне здоров’я, спричиняти втрату мотивації та провокувати депресивні розлади. У філософії самотність постає як екзистенційна проблема, пов’язана з пошуком сенсу життя, самоідентифікацією і відчуттям власної унікальності. Самотність також поділяють на вимушену та добровільну. Перша виникає через зовнішні

обставини, такі як переїзд, втрата близьких чи пандемічні обмеження. Добровільна ж самотність є свідомим вибором, що дозволяє людині заглибитись у роздуми або досягти духовної гармонії [3; 6; 7].

Філософське осмислення самотності має глибоке історичне підґрунтя. Аристотель, вважаючи людину соціальною істотою, стверджував, що «людина поза суспільством – або Бог, або звір». Він наголошував, що соціальні зв'язки є фундаментом для досягнення щастя й гармонії. Водночас Платон бачив у самотності шлях до духовного збагачення. У своєму діалозі «Федон» він акцентував на тому, що усамітнення сприяє філософському спогляданню, яке підносить душу до вищого пізнання істини.

Стоїчна філософія значно збагатила розуміння самотності. Сенека підкреслював важливість соціальних зв'язків, наголошуючи, що «радість, якою ніхто не ділиться, не приносить задоволення». Марк Аврелій бачив у самотності можливість для відновлення внутрішньої рівноваги й духовного очищення. Епоха Відродження привнесла нове осмислення цього явища, розкриваючи позитивний потенціал усамітнення. Гуманіст Мішель де Монтень вважав, що самотність не ізолює людину, а навпаки, сприяє її глибшому пізнанню себе й світу [1; 4].

Філософи Нового часу також зверталися до теми самотності. Наприклад, Нікола Аббаньяно наголошував на її амбівалентному характері. Він підкреслював, що самотність може бути як джерелом болю, так і потужним інструментом для саморозвитку. За його словами, усамітнення допомагає людині усвідомити свою унікальність і знайти життєвий сенс. Ці ідеї розвивав і Блез Паскаль, який вважав, що самотність є умовою для глибокого самопізнання, а гармонійне поєднання соціальної активності та усамітнення сприяє розвитку особистості [2].

Фрідріх Ніцше, один із найвпливовіших філософів ХІХ століття, бачив у самотності передумову свободи. Він вважав, що тільки в усамітненні людина може звільнитися від соціальних упереджень, знайти свою істинну природу й визначити життєві цінності. Водночас Ніцше застерігав від пасивної самотності, яка є втечею від реальності. Для нього самотність була активною формою внутрішнього пошуку та саморозвитку [4].

У ХХ столітті філософи, зокрема Жан-Поль Сартр, розглядали самотність як фундаментальний аспект людського буття. Сартр підкреслював, що навіть у взаємодії з іншими людина зберігає свою індивідуальну самотність, яка є основою для самопізнання й особистісного розвитку.

Отже, сучасне осмислення самотності виходить далеко за межі простого розуміння ізоляції, вбачаючи в ній багатогранний феномен, що впливає на всі аспекти людського життя. Самотність постає як явище, яке одночасно викликає страждання і стимулює особистісний розвиток, слугує випробуванням для людської психіки й відкриває шлях до внутрішньої гармонії. Її вивчення потребує міждисциплінарного підходу, що враховує соціальні, психологічні, філософські та культурні аспекти, оскільки кожен з них доповнює загальну картину розуміння цього складного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Августин Блаженний А. О граде Божиєм. К.: Алетейя, 1998. 555 с.
2. Блез Паскаль. Думки / Пер. з фр. К.: ДУХ І ЛІТЕРА. 2009. 704 с.
3. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ: Вища шк., 1982. 214, [2] с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001631> (дата звернення: 29.10.2024).
4. Сенека. Моральні листи до Луцілія / Сенека; пер. з латин. А. Содомори. К.: Основи, 2005. 603 с.
5. Словник української мови: [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970–1980. Т. 9 / ред. тому: І. С. Назарова [та ін.]. 1978. 916 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001610> (дата звернення: 29.10.2024).
6. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011096> (дата звернення: 28.10.2024).
7. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.

*Федотова Світлана Михайлівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Сергеева Інесса Вікторівна,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРАЦІВНИКІВ У ВИРОБНИЧОМУ КОЛЕКТИВІ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується кризовими явищами у соціальній, економічній та політичній сферах. Це висуває підвищені вимоги до організації міжособистісної взаємодії на різних рівнях діяльності та спілкування громадян. Проблема міжособистісної взаємодії має надзвичайно велике значення для вирішення питань, пов'язаних з оптимізацією сумісної діяльності, прийняттям виважених рішень в складних виробничих ситуаціях, опануванням міжособистісних конфліктів та створенням оптимального психологічного клімату в колективі. Розв'язання окресленої проблеми є суттєвою умовою вирішення соціально-психологічних, економічних та політичних задач в різних сферах суспільства взагалі та в аспекті функціонування виробничого колективу, зокрема.

У соціальній зарубіжній психології склалося декілька напрямів, зайнятих вивченням взаємодії у групі: теорія групового конфлікту (В. Ньюкомб, В. Самнер, Л. Вайт); теорія соціального обміну (О. Блелок, Дж. Хоманс, Дж. Тібо, Г. Келлі); дослідження проблем конфлікту (Дж. Бертон, К. Боулдінг,

А. Грум, С. Райт); дослідження міжгрупових відносин у сфері управління організацією (Г. Лівітт, Р. Лайкерт, А. Браун).

У вітчизняній психології аналіз змісту та основних складових соціальної взаємодії висвітлено у дослідження міжгрупових процесів (К. О. Абульханова-Славська, Г. М. Андреева, О. Г. Асмолов, П. Бергер, М. В. Зубаль, В. П. Казмиренко, Л. М. Карамушка, А. Б. Коваленко, К. В. Коростеліна, А. В. Мікляєва, В. В. Москаленко, М. М. Обозов, Г. В. Осіпов, В. В. Столін, О. А. Шинкаренко, Л. Б. Шнейдер, В. А. Ядов, В. О. Янчук, О. Р. Ярьська-Смирнова).

Зокрема, психологи вважають, що взаємодія – це процес безпосередніх або опосередкованих контактів партнерів один із одним, що породжує їх взаємну обумовленість та зв'язок. Саме характеристика обумовленості складає головну особливість взаємодії, коли кожна з взаємодіючих сторін виступає причиною і наслідком одночасного зворотного впливу протилежної сторони [1].

Будь-який вплив на особистість відбувається через її індивідуальні особливості та завдяки їм. Врахування індивідуально-психологічних особливостей сприяє ефективності міжособистісної взаємодії, підвищує рівень та результат сумісної діяльності. Формування безконфліктної міжособистісної взаємодії у соціальній спільноті вимагає аналізу індивідуально-психологічних характеристик її учасників та комплектацій на цій основі виробничих колективів [2].

Мета дослідження: теоретичним та емпіричним шляхом визначити індивідуально-психологічні чинники розвитку міжособистісної взаємодії працівників у виробничому колективі.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні підстави дослідження проблеми індивідуально-психологічних чинників міжособистісної взаємодії працівників виробничого колективу.

2. Дослідити особливості міжособистісної взаємодії працівників виробничого колективу.

3. Визначити індивідуально-психологічні чинники міжособистісної взаємодії працівників у виробничому колективі.

4. Розробити програму оптимізації комунікативного потенціалу міжособистісної взаємодії працівників виробничого колективу.

В основу нашого дослідження було покладене припущення про те, що характер міжособистісної взаємодії працівників виробничого колективу обумовлений низкою чинників, серед яких ми виділяємо індивідуально-психологічні особливості особистості працівників: тип темпераменту, рівень суб'єктивного контролю, характеристики мотиваційно-потребової сфери, рівень розвитку комунікативних та організаторських здібностей.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження був застосований комплекс методів, до якого увійшли: теоретичні методи, методи збору емпіричних даних, констатуючий експеримент, методи статистичної обробки даних. Щодо конкретних психодіагностичних методик

застосовувалися методика дослідження інтегральної задоволеності професійною діяльністю А. Батаршева, опитувальник Айзенка – ЕРІ в адаптації А. Г. Шмельова, методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера в адаптації Е. Бажина, О. Голинкіної, О. Еткінда, методика діагностики соціально-психологічних установок особистості у мотиваційно-потребовій сфері О. Потьомкіної, методика діагностики комунікативних та організаторських здібностей В. Синявського, Б. Федоришина. З метою визначення зв'язку (залежності) між показниками використовувався коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

Результати емпіричного дослідження дозволили зробити наступні висновки. Коефіцієнт згуртованості колективу відповідає високому рівню вияву окресленого феномена. Задоволеність працівників різними аспектами власної професійної діяльності у виробничому колективі представлена переважно середнім рівнем. Виняток становить шкала «стосунки із співробітниками», яка представлена на високому рівні. Встановлено, що більшість працівників є екстравертами. Інтровертовану орієнтацію мають третина працівників. Більшість працівників мають флегматичний та сангвістичний типи темпераменту; дещо менш вираженим є холеричний тип; меланхолічний тип представлений найнижчими значеннями. Переважним виявився інтернальний локус контролю у працівників виробничого колективу. Високий рівень інтернальності переважає у сфері невдач, сфері міжособистісних стосунків, у сфері виробничих стосунків. Низький рівень інтернальності діагностовано у сфері сімейних стосунків, сфері здоров'я. Інтернальність у сфері досягнень представлена на середньому рівні. Працівники орієнтовані на результат у професійній діяльності, прагнуть мати свободу, орієнтовані на роботу і адекватну матеріальну винагороду за роботу, вони прагнуть відчувати контроль над іншими людьми, здатні до альтруїзму. Найменш розвинутими виявилися такі соціально-психологічні установки як орієнтація на процес і егоїзм. У працівників домінує середній та високий рівень розвитку комунікативних та організаторських здібностей.

Виявлені прямі кореляційні зв'язки між показником згуртованості колективу та показниками екстраверсії, інтернальності у виробничих і міжособистісних стосунках, комунікативних і організаторських здібностей, а також між показником задоволеності професійною діяльністю та показниками екстраверсії, інтернальності у виробничих і міжособистісних стосунків, орієнтації на результат та на свободу, комунікативних і організаторських здібностей.

Отже, ми можемо зробити висновок про те, що характер міжособистісної взаємодії працівників виробничого колективу обумовлений такими індивідуально-психологічними характеристиками його працівників як екстраверсія, інтернальність у виробничих і міжособистісних стосунках, соціально-психологічних установок на результат та на свободу, комунікативних і організаторських здібностей.

На основі аналізу результатів констатуючого експерименту та з метою оптимізації комунікативного потенціалу працівників виробничого колективу була розроблена програма оптимізації комунікативного потенціалу міжособистісної взаємодії працівників виробничого колективу. Мета програми – розвиток соціально-комунікативної компетентності шляхом набуття нових знань і навичок, оптимізація міжособистісної взаємодії у колективі працівників виробничого колективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булгакова О. Ю. Психологічна основа соціальної взаємодії. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. № 1–2. Одеса, 2016. С. 17–25.

2. Биковська С. Особливості форм поведінки у міжособистісній взаємодії: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка. 2017. Т. 11. Вип. 7. Ч. 1. С. 127–133.

*Федчун Катерина Сергіївна, магістрантка;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ РИТОРИКИ В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Риторика є істотною складовою професіоналізму юриста, політика, вчителя, менеджера та інших фахівців; знання її основ необхідне кожній людині в будь-якій галузі життєдіяльності. Тож значення та актуальність риторики наразі зростає, зокрема в юридичній сфері, а тому нагальним є завдання розглянути поняття правової риторики, її основні етапи розвитку, функції та сучасне значення.

У перекладі з грецької мови *rhetorike* означає ораторське мистецтво або красномовство. Однак для повного розуміння поняття риторики варто розглянути його в поєднанні та порівнянні з поняттям дискурсу. Тож риторика – це мистецтво переконання за допомогою мови. Її мета – вплив на думки, емоції або дії аудиторії за допомогою стилістичних прийомів, структури мовлення та аргументації. На противагу дискурсу, який є ширшим поняттям та охоплює будь-який спосіб організації мовлення (не обов'язково з метою переконати або довести) в конкретному соціальному, культурному чи історичному аспекті. При цьому кожна мовна ситуація передбачає наявність не одного, а декількох дискурсів, які, взаємодіючи між собою, відтворюють соціальну реальність, міняють її, створюють нові комунікативні відносини й ситуації, нові етикетні мовні установки [1, с. 19]. Тобто можна говорити про існування правової риторики в юридичному дискурсі.

Отже, правова риторика – це ефективне використання мовних засобів для переконання у правовій сфері, зокрема під час юридичних виступів, судових дебатів або правової аргументації. Уміння переконати людину, правильно аргументувати свою думку, вплинути на емоції аудиторії набули важливого значення ще за часів Стародавньої Греції. Публічні політичні дискусії та побудовані на змаганні сторін судові процеси стимулювали вироблення правил і навичок відповідних дискурсів, що привело до виникнення теорії аргументації та правової риторики.

Розвиток правової риторики можна поділити на декілька етапів.

Античний період. Саме поняття риторики походить із Давньої Греції, яка вважалась центром ораторського мистецтва. У Давньому Римі правова риторика пов'язана з ім'ям М. Т. Цицерона, який заклав основи структури судових промов, зокрема акцентував увагу на аргументації та емоційному впливі.

Середньовіччя. Розвиток правової риторики в цей час зазнав кризи через зміцнення феодальних судових систем та інтеграцію з церковною практикою й акцентом на богословському красномовстві.

Новий час. У XVIII–XIX століттях риторика відновлює своє значення в юридичній сфері, зокрема завдяки реформам судової системи.

Сучасність. У XX столітті риторика відроджується як наукова дисципліна і стає невід'ємною частиною професійної підготовки юристів.

Судді, приймаючи рішення, не обмежуються суто логічним висновком на основі норми закону чи іншого нормативно-правового акту, а мають враховувати моральні, політичні, економічні передумови та цінності, що перебувають за межами позитивного права. Особливо актуальними є міркування про те, що закон не є єдиною й винятковою підставою для прийняття рішення; необхідна адаптація тексту закону до потреб часу шляхом його тлумачення [2, с. 41]. Тож у сучасному юридичному дискурсі риторика виконує такі функції, як переконання (*«Я не винен, адже у мене є алібі»*), інтерпретація права (*«Стаття 34 Конституції України передбачає що кожен має право на свободу вираження думок»*) та формування громадської думки (*«Це не лише питання компенсації, а й питання відповідальності корпорацій перед суспільством за збереження довкілля для майбутніх поколінь»*).

Історичні аспекти, що є основними для розуміння принципів правової риторики, дуже пов'язані з її сучасним значенням. Отже, етос, або довіра до оратора, формується через професійну компетентність та етичні якості. Логос забезпечується чіткими аргументами та посиланнями на законодавчі норми. Пафос, тобто емоційний вплив, може досягатися за допомогою висвітлення моральних аспектів справи, що сприяє емоційному залученню судді або аудиторії. Тож саме ці принципи є основоположними корелятами успішної роботи юридичного працівника і саме ними керується сучасна правова система в дискурсі.

Обґрунтування своєї позиції, правильна інтерпретація права, логічні побудови і висвітлення зв'язків, правильна подача прикладів із правових прецедентів роблять аргументи юристів більш переконливими та сприяють

зростанню авторитету правової системи загалом. Правова риторика є основою всіх інтеграційних зв'язків, які відбуваються при активному процесі впровадження й дотримання міжнародних і європейських правових стандартів, гармонізації та уніфікації національних правових систем та їх адаптації до міжнародної та європейської правових систем [3, с. 25]. Тож значення правової риторики було, є і буде провідною якістю юриспруденції; зокрема, вмiле застосування юридичного дискурсу є показником успішності юриста.

Отже, правова риторика є важливим компонентом судової системи. Становлення правової риторики в юридичному дискурсі відбувалося від часів античності до нашої сучасності. Сьогодні правова риторика є невід'ємною частиною роботи юристів, сприяючи переконанню, інтерпретації права та впливу на громадську думку й, отже, важливою для подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діомідова О. Ю. Еволюція мовного дискурсу в судових промовах видатних юристів XIX-XX ст.: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. 199 с.
2. Кривицький Ю. В. Юридична аргументація: доктринальне розуміння та методологічний потенціал. *Філософські та методологічні проблеми права* 2019. № 2 (18) С. 36–45
3. Олійник О. Б. Становлення юридичної риторики як теоретико-прикладної спеціально-юридичної науки. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2010. С. 22–26.

*Фердерер Володимир Вікторович, магістрант;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Пожидаєва Надія Петрівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

АНГЛІЦИЗМИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ БІЗНЕС-ДИСКУРСІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ

Сьогодні дедалі більша потреба в міжнародних, навіть глобальних засобах комунікації відіграє важливу роль. Причиною цього часто називають глобалізацію. Глобалізація вимагає глобальної мови – і цією глобальною мовою стала англійська.

У багатьох сферах бізнесу англійська мова вже давно використовується як лінгва франка не лише на міжнародному, але й на національному рівні. Деякі німецькі бізнес-підприємства вважали за потрібне запровадити англійську як корпоративну мову. Наприклад, Lufthansa Technik AG погрожувала техніку звільненням, якщо він продовжить використовувати німецьку мову замість англійської у внутрішньому листуванні [8, с. 178].

У німецькомовній рекламі так званий *Denglisch* став цілком нормальним явищем (*der Slogan, die Headline, das Product-Placement, die PR*). Це, звичайно, пов'язано з тим, що вся ця індустрія походить з англomовного культурного середовища, а рекламні агентства припускають, що їхня цільова аудиторія достатньою володіє англійською мовою, щоб безпроблемно зрозуміти їхнє рекламне повідомлення.

Однак не лише цей сектор, а й уся економіка перебуває під значним впливом англійської мови. Щоб охарактеризувати ситуацію з використання англійської мови в діловому світі, філологиня К. Денер вдалася до такого іронічного тексту: *Auf dem internationalen Markt macht man sich dann doch eher mit Outsourcing (Ausgründung), Joint Ventures (Gemeinschaftsunternehmen) oder Cost-Benefit-Analysis (Kosten-Nutzen-Analyse) verständlich, um den Break-even-Point (Gewinnschwelle) überschreiten zu können. Ein Goal (Ziel), das natürlich nur mit viel Support (Unterstützung) erreicht werden kann. Darum rekrutiert (anheuern) das Human Resources Department (Personalabteilung) nach dem Career Check (Lebenslaufbewertung) nicht nur Consulter (Berater) oder eine Office-Managerin (Sekretärin), sondern auch High Potentials (hoch qualifizierte Nachwuchskräfte) in edlen Outfits (Kleidung), die ihren Eigenvalue (Wert) kennen und Soft Skills... mitbringen. Und wenn die dann dank ihrer Performance (Leistung) oder Mailings (Aussendungen) einen Leverage-Effect (Hebelwirkung) erreicht haben, stimmt – hoffentlich – ihre Work-Life-Balance (ausgeglichenes Leben) und der Cashflow (Zahlungsfähigkeit) des Unternehmens. Und falls nicht, werden die Young Professionals ... zwar aufgrund mangelnder Credibility (Glaubwürdigkeit) vom Boss gefired (entlassen)* [6, с. 6].

Якщо спробувати класифікувати англіцизми, що є присутніми у німецькомовному діловому дискурсі, то серед можна виділити:

1. Англіцизми, які не мають німецьких відповідників: *das Account Management, das Brainstorming, das Controlling, die Corporate Identity, der Discount, das Marketing, das Knowhow, das Leasing, der Marketingmix, das Merchandising, das Trading-down*. Такі англіцизми заповнюють утворені лексичні лакуни в бізнес-дискурсі й збагачують професійну мову бізнесу одиницями точної семантичної диференціації. У німецьку вони входять, зазнаючи мінімальних змін, необхідних для фонетичної або граматичної асиміляції.

2. Англіцизми, які мають німецькі еквіваленти: *Briefing = Pressekonferenz, Reference Group = Referenzgruppe, Shopping Center = Einkaufszentrum*. У цьому випадку Федеральна канцелярія у своїх «Рекомендаціях щодо використання англіцизмів у німецькомовних федеральних текстах» [7] радить використовувати існуючі німецькі терміни. Проте в німецькій мові часто зустрічаються лексеми з ідентичним до англійського слова значенням, але вони рідко вживаються або маркуються як стилістично застарілі. Одним із таких прикладів є слово *Insider*, німецьким повним еквівалентом якого

є *der Eingeweihte*, але його вживання зменшилося через застарілість [5], а англіцизм домінує в усіх корпусах порівнянь. У цій групі також можна виділити англіцизми, для яких існують німецькі відповідники, проте англіцизмам все одно віддається перевага, оскільки англійські терміни часто коротші, а отже, простіші у використанні, наприклад: *Joint Venture = Gemeinschaftsunternehmen*, *Low-Interest-Product = Klein- und Bequemlichkeitsbedarf*, *Convenience Goods = Klein- und Bequemlichkeitsbedarf*. «Англійська мова має велику кількість односкладових слів, а Cash звучить швидше, ніж Bargeld» [8, с. 180].

3. Англіцизми, які перекладені частково: *die Break-Even-Analyse*, *die Critical-Path-Methode*, *das Direktmarketing*, *die Imagewerbung*, *das Recall-Verfahren*. Такі гібридні запозичення, утворені частково з рідного і частково з іноземного матеріалу, говорять про легкість, з якою відбувається проникнення англійських лексичних одиниць в німецьку мову.

Щодо перекладу іншомовізмів, то існують усталені в перекладацькій практиці способи перекладу запозичених слів [3].

Якщо німці при наявності в тексті англіцизмів з очевидних причин не можуть вдатися до їх **транслітерування**, то в українській перекладацькій традиції саме передача літер іншомовного слова за допомогою літер алфавіту мови перекладу є частотним способом перекладу іншомовізмів, наприклад: *brand (бренд)*, *grant (грант)*, *overdraft (овердрафт)* тощо.

Ще одним видом перекладу, характерним для передачі понять з мови-джерела як в німецькій, так і в українській мові є **пряме запозичення**, яке як правило використовується в симбіозі з лексемою, притаманною мові-реципієнту, з вказівкою на рід або вид, наприклад: *PR-відділ (PR-Abteilung)*, *VIP-міця (VIP-Plätze)*. У переважній більшості англіцизми в сучасному німецькому й українському бізнес-дискурсі відповідають вимогам, що висуваються до слів-термінів: бути максимально точними та лаконічними, тому прямі запозичання як спосіб перекладу «часто відбувається саме задля економії мовних засобів порівняно з описовими чи калькованими виразами» [3].

У німецькій мові через велику спорідненість її з англійською іноді важко розрізнити, чи є гібридні слова результатом часткового перекладу чи продуктивного словотворення. Деякі з проаналізованих гібридних словосполучень утворені за англійською моделлю і складаються з усталеного англіцизму та німецької основи: *Powerpoint-Folien (Powerpoint-слайди)*, *SWOT-Analyse (SWOT-аналіз)*. Інші дефісні сполуки демонструють потенціал мови для творчого використання та продуктивні словотвірні моделі з англіцизмами: *USP-Formulierung (формулювання унікальної пропозиції («УТП»))*, *USP-Nutzwertanalyse (аналіз цінності переваг УТП)*; *Benchmarking-Projekt (проект бенчмаркінгу)*, *Benchmarking-Partner (партнер бенчмаркінгу)*. Зазвичай вважається [9], що створення гібридних словосполучень є адекватною стратегією засвоєння за умови, що англійський детермінант попередньо правильно пояснюється або визначається в тексті.

Також поширених способів передачі безеквівалентної лексики є **перифрастичний (описовий) переклад**. Цей спосіб передачі безеквівалентної лексики полягає в розкритті значення лексичної одиниці вихідної мови за допомогою розгорнутих словосполучень, які розкривають суттєві ознаки явища, яке позначається цією лексичною одиницею, тобто за допомогою її дефініції (визначення) на мову перекладу [1, с. 42]. Наприклад: *грант (грошові допомога на навчання чи наукове дослідження), фундація (пожертвування коштів на заснування чого-небудь), офшор (території, які забезпечують пільговий фінансовий режим із закордонними партнерами)* тощо. Завдяки описовому перекладу досягається більша прозорість змісту поняття, однак, разом з цим, описове словосполучення часто порушує таку вимогу до термінів як стислість. Також багатослівні терміни не мають дериваційного потенціалу, тобто, від них важко, якщо взагалі можливо, утворювати похідні терміни. З іншого боку, метод прямого запозичення зазнає чимало критики з боку перекладознавців, адже сприяє варваризації мови-сприймача, примушуючи реципієнтів перекладу знати іноземну мову. В українській перекладацькій практиці описовий переклад) при трансляції англословних термінів практично не використовується (окрім словників), саме через їхню громіздкість.

У німецьких текстах бізнес-дискурсу часто зустрічається так звана «подвійна номінація», коли англословне слово залишається в тексті у своїй оригінальній орфографічній формі і зіставляється з описовим перекладом або прямими еквівалентами в німецькій мові. Прикметник *sogenannt* часто вставляється перед запозиченими словами, таким чином маркується сумнів щодо доречності такого позначення явищ (наприклад, *ein sogenanntes Overacting*). Отже, подається чіткий мовний сигнал про те, що запозичені слова не є загальноживаними і потребують додаткового пояснення для забезпечення адекватного розуміння тексту.

Цю стратегію доцільно використовувати при першому включенні запозиченого матеріалу в текст: запозичені слова супроводжуються описовим перекладом, поданим у дужках при першому вживанні, далі в тексті слова вживаються в оригінальній орфографічній формі, наприклад: *haben einen **Plan B** (was tun, wenn ... passiert); **der Flipchart** (ein mit Filzstift beschriftbarer Tafelblock)*.

Калькування є поширеним способом передачі лексем, які виникли на чужому ґрунті шляхом перекладу зі збереженням внутрішньої форми або у випадках, коли поняття виражене словосполученням, – шляхом точного перекладу складових частин [2, с. 352]. Суть його полягає в тому, що компоненти безеквівалентної лексичної одиниці (морфеми безеквівалентного слова або лексеми безеквівалентного сталого словосполучення) замінені їхніми буквральними відповідниками на мові перекладу [4, с. 175]. У процесі калькування часто можна виділити дві групи кальок:

1. Морфемні: *service center* > *Dienstleistungszentrum* та *сервісний центр*;

product life cycle > *життєвий цикл продукту* та *Produktlebenszyklus*; *dumping prices* > *Dumpingpreise* та демпінгові ціни.

2. Семантичні: *allowance* (англ.) > *Geldunterstützung* та грошова допомога; *portfolio analysis* > *Portfolioanalyse* та аналіз «перспектив-ризиків».

Англіцизми – одна з ознак сучасного німецького бізнес-дискурсу. Частина з них вживається, тому що вони є безеквівалентними термінами, частина – через більшу простоту у використанні у порівнянні з німецьким відповідником, а ще частина – зазнає часткового перекладу, утворюючи гібридні сполучення. При перекладі англіцизмів німецького бізнес-дискурсу українською використовується транслітерування, пряме запозичення, калькування, перифрастичний (описовий) переклад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар М. В. Описовий переклад як спосіб відтворення безеквівалентної турецької лексики в українських художніх перекладах. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2014. № II (5). Is. 28. С. 42–46.

2. Булаховський Л. А. Вибрані праці в п'яти томах. Т.1: Загальне мовознавство. К.: Наукова думка, 1975. 496 с.

3. Дуднік Г. Англомовні запозичення в українській фінансово-економічній термінології та особливості їх перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2013. Вип. 20. С. 241–243.

4. Коваленко Н. Калькування термінів маркетингу у континуумі процесу запозичення: німецько-український аспект. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 126. С. 174–178.

5. Biskupová V., Pišl M. Anglizismen in der Rubrik Wirtschaft der deutschen Tagespresse: Hilfe für Übersetzer oder Hürde für Leser? URL: https://dokumenty.osu.cz/ff/journals/studiagermanistica/2019-24/SG_24_2_Biskupova_Pisl.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

6. Döhner C. *Für und wider des angloamerikanischen Einflusses auf den deutschen Wortschatz*, 2000, 12 S.

7. Empfehlungen für den Umgang mit Anglizismen in deutschsprachigen Texten des Bundes. URL: <https://www.bk.admin.ch/bk/de/home/dokumentation/sprachen/hilfsmittel-textredaktion/empfehlungen.html> (дата звернення: 10.11.2024).

8. Lavrits P., Boldea M., Dragoi I. Der Einfluss der Anglizismen auf die deutsche Wirtschaftssprache. *Annals of Faculty of Economics, University of Oradea, Faculty of Economics*. 2010. vol. 1(2), pages 174-180.

9. Rudenko, Elena, Nargilya Gadzhieva, and Ira Agasieva. Translating business cultures: anglicisms in German discourse. *E3S Web of Conferences* 273 (2021). URL: <http://dx.doi.org/10.1051/e3sconf/202127312141>. (дата звернення: 10.11.2024).

*Філіппов Глєб Павлович, студент;
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ВПЛИВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ЕТИКИ НА ПЕРЕКЛАД

Перекладацька етика є ключовим аспектом професійної діяльності перекладача, що забезпечує якість роботи, довіру до фахівця та відповідальність перед замовником і суспільством. У світі, де міжкультурна комунікація відіграє надзвичайно важливу роль, перекладач стає посередником, від якого залежить не лише точність переданої інформації, але й взаєморозуміння між різними мовними та культурними спільнотами.

Так, перекладацька етика регулює поведінку перекладача та визначає його відповідальність перед клієнтом, аудиторією та суспільством. Перший та основний принцип роботи, який підпорядкований перекладацькій етиці, – робота в межах компетенції. Якщо компетенції, можливості або умови замовлення (наприклад, строки виконання) не дають змоги виконати переклад відповідно до вимог замовника, або якщо такі труднощі виникають у процесі роботи, то перекладач чи перекладацька компанія зобов'язані негайно поінформувати замовника та спільно з ним ухвалити оптимальне рішення.

Міжнародні та національні стандарти й етичні кодекси визначають основні вимоги та принципи, яких повинні дотримуватись перекладачі для забезпечення якості та професіоналізму в своїй діяльності. Зокрема, Міжнародний стандарт ISO 17100:2015 визначає вимоги до надання послуг перекладу, охоплюючи якість, кваліфікацію перекладачів, управління проектами та конфіденційність [1, с. 12]. У межах перекладацької етики, перекладачі повинні сумлінно оцінювати умови замовлення та ставиться до своєї праці з відповідним прагматизмом, враховуючи бажання клієнта, об'єктивні фактори праці та кінцевий результат перекладу. Під час виконання перекладу (особливо усного) перекладач не повинен додавати особисті коментарі чи виражати власне ставлення до змісту тексту. Він має дотримуватися нейтральності та прагнути передати зміст повідомлення сторін якомога точніше.

Виконуючи свою роботу, перекладач завжди повинен дотримуватися нейтральності у спірних ситуаціях і не впливати на зміст тексту власними поглядами. Це дозволяє забезпечити прозорість та об'єктивність у спілкуванні сторін, що в результаті позитивно сприяє професійному розвитку та іміджу як конкретного перекладача, так і спеціальності загалом.

Основними аспектами професійної етики перекладача є: повага до тексту, толерантність, конфіденційність, турбота про власне фізичне та психологічне здоров'я, а також постійне самовдосконалення.

Як і в багатьох інших професійних етиках, у перекладацькій етиці особливе значення мають такі цінності, як професійний обов'язок і

відповідальність. Етичні принципи в роботі перекладача знаходять своє відображення у таких професійно-особистісних рисах, як серйозність, тактовність, стриманість, коректність та делікатність. У подальшому важливо чітко розмежовувати принципи професійної етики й особистісні якості, необхідні для їх дотримання.

Для повнішого розуміння компонентів професійної етики перекладача враховуються конкретні ситуації та труднощі, які можуть виникати під час виконання перекладу. Оскільки перекладач відповідає за передачу інформації, він несе повну відповідальність за її точність та відповідність оригіналу [2].

Так, наприклад, здійснюючи переклад тексту технічної спрямованості, перекладач часто має справу з вузькоспеціалізованими термінами, призначеними для внутрішнього використання робітниками виробництв. Не маючи змоги повністю розуміти контекст чи знайти лінгвістичний еквівалент у мові перекладу, перекладач зазнає труднощів, пов'язаних зі специфікою роботи. Розглянемо приклад неправильного перекладу:

Оригінал	Переклад
<i>Rounded center ring—sized at 12" to match the size of rubber closing wheels—maintains consistent depth of the 1 3/8" spikes.</i>	<i>Заокруглене центральне кільце розміром 12 дюймів доповнює гумові прикочувальні колеса та зберігає постійну глибину тридцятип'ятисантиметрових шипів.</i>

Одне із завдань перекладача – зробити вихідний текст адаптованим до аудиторії, тож зазвичай одиниці вимірювання конвертуються у зрозумілі для неї. В англійській мові зазвичай використовуються фути та/або дюйми. В українській мові зазвичай використовується метрична система, але із цього правила є декілька виключень. Так, колеса та за частини коліс механізованих транспортних засобів мають діаметр, записаний у дюймах. Переклад цієї величини може призвести до ускладненого розуміння. Причетність прикочувальних коліс до цієї категорії також є невирішеним питанням. В англійській мові позначати фути прийнято одинарним штрихом, тоді як дюйми позначати прийнято подвійним штрихом. У наданому прикладі перекладач не врахував цієї деталі, що призвело до фактичної помилки, бо англійські *1 3/8" spikes* – це шипи на близько 3,5 см ($1,375 \times 2,54 = 3,4925$ см). Тож фактично йшлося про те, що заокруглене центральне кільце діаметром 12 дюймів, яке відповідає розміру гумових прикочувальних коліс, забезпечує постійну глибину занурення шипів на 3,5 см.

Причому є також аспект професійної етики, який стосується духовності фахівця, морального ставлення до загальнолюдських цінностей. У цьому контексті йдеться про відповідальність особистості перед іншими людьми. Наприклад, перекладацької етики стосується і використання штучного інтелекту у перекладі. Переклад, який здійснено штучним інтелектом, називають машинним. Якість машинного перекладу різниться разом із багатьма факторами його застосування. На складне етичне питання, чи зможе машина замінити людину-перекладача та чи не перетвориться людина тільки на

редактора перекладу, принаймні поки що заперечна відповідь, адже машина не може врахувати всі можливі мовні та позамовні контексти, багато помиляється у перекладі багатозначних слів, омонімів, оказіональних утворень, скорочень, ідіом, стилістичних похибок оригіналу [3].

Отже, перекладацька етика – це не просто набір правил, але й фундаментальна основа, яка допомагає перекладачеві виконувати свою роботу якісно, чесно та відповідально. Етичний підхід сприяє розвитку професії, захисту прав та інтересів клієнтів, а також налагодженню співпраці між народами й культурами. У сучасному глобалізованому світі роль перекладача є надзвичайно важливою, і саме дотримання етичних принципів робить цей внесок ефективним і значущим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варга Н. І., Зикань Х. І., Берта Е. Т. Діловий етикет перекладача: навч.-метод. посібник. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 162 с.

2. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Вступ до перекладознавства» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 Філологія/ укладач: к. філол. н., доц. кафедри перекладу Валуєва Н. М. Кам'янське: ДДТУ, 2021. 24 с.

3. Скубашевська О. С. Етика перекладу в інформаційному суспільстві: постановка питання. *Гілея: науковий вісник. Сер. Філолофські науки*. К., 2011. Вип. 48 (6). С. 477–483.

*Філіппова Інна Геннадіївна, магістрантка;
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Андрущенко Вікторія Олегівна;
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасних умовах глобалізації та міжкультурного обміну англійська мова постає невід'ємною складовою освітнього процесу, особливо в старшій школі. Водночас, підвищення ефективності викладання англійської мови в старших класах неможливе без належного рівня мотивації учнів. Мотивація виступає одним із ключових факторів, які впливають на результати навчання, і її формування окреслює актуальну проблему, яка потребує нагального вирішення серед педагогів, психологів та методистів.

Сучасні дослідження мотивації показують, що цей феномен є багатовимірним і залежить від комплексу педагогічних, психологічних та соціальних чинників [7]. Для розуміння специфіки мотивації учнів старших класів до вивчення англійської мови важливо враховувати як внутрішні, так і

зовнішні чинники. Внутрішні мотиви, такі як інтерес до предмета та пізнавальна активність, забезпечують стійкий інтерес учня до навчання. Зовнішні мотиви, пов'язані із соціальними очікуваннями та прагненням до досягнень, також відіграють суттєву роль [6]. Успішне формування мотивації передбачає баланс мотивів, а також розробку та впровадження комплексних мотиваційних підходів.

Метою заявленого дослідження є визначення особливостей процесу формування мотивації учнів старших класів до вивчення англійської мови, а також обґрунтування ефективних методів її підвищення.

У ході дослідження було використано 5-ть психологічних методик, які дозволяють діагностувати мотиваційні спрямування та розподілити учнів на групи за рівнем зацікавленості та типом мотивації, яким вони керуються.

За результатами діагностики мотивації учнів старшої школи, проведеної за методикою А. А. Реана [8], встановлено, що більшість учнів (70%) мають високу мотивацію в досягненні успіху. Крім того, виявлено тенденцію до високої мотивації в 71% респондентів, що свідчить про значне прагнення до досягнення успіху серед учнів. Водночас лише 6% учнів продемонстрували мотивацію, пов'язану зі страхом невдач.

Дослідження за методикою Д. Дубовицької [2, с. 56] засвідчило, що 70% респондентів мають високий рівень внутрішньої мотивації, тоді як решта 30% належать до груп із середнім та низьким рівнем мотивації. У цій групі зазначено, що учні, як правило, менш активні, мають труднощі у виконанні завдань без контролю вчителя та демонструють пасивність у навчанні.

Аналіз мотиваційних аспектів показав, що учні з високим рівнем мотивації значно більше цінують знання, прагнуть до самостійності, активніше працюють на уроках і рідко відчують труднощі у вивченні англійської мови. Більшість із них виявили зацікавленість у навчанні, висловлюючи бажання знати більше та активно вирішувати проблеми, пов'язані з предметом. У групі учнів із середньою та низькою мотивацією зафіксовано тенденції до пасивності, негативного ставлення до предмету, а також обмеження інтересу лише вимогами вчителя [5].

Результати, отримані за методикою “Вивчення мотивів навчальної діяльності” Б. Пашнева [4, с. 35], виявили, що серед учнів домінують пізнавальні мотиви, мотиви досягнення успіху, прагнення до престижу, матеріального добробуту та здобуття інформації. Загалом, учні орієнтовані на досягнення майбутніх цілей та намагаються отримати досвід, необхідний для подальшої професійної діяльності. Високі показники за мотивами досягнення успіху, матеріального благополуччя та пізнавальним інтересом свідчать про прагнення учнів не лише до академічного розвитку, але й до підвищення свого соціального статусу.

Аналізом результатів серед юнаків виявлено, що у них переважають соціально орієнтовані мотиви, такі як прагнення уникнути покарання та бажання досягти соціального визнання. Для юнаків важливі престиж і визнання в групі, що може пояснюватися прагненням бути лідерами та затвердити свій

статус у колективі. Дівчата, навпаки, переважно зорієнтовані на пізнавальні мотиви, мотиви отримання інформації та професійного розвитку. Дівчатам менш важливий соціальний статус, і вони більше сконцентровані на досягненні знань та розширенні компетенцій, що відповідає їхнім професійним цілям.

Таким чином, результати дослідження констатують, що юнаки й дівчата відрізняються за мотиваційною спрямованістю. Це свідчить про необхідність врахування гендерних особливостей мотивації в освітньому процесі для більш ефективної підтримки навчальної активності кожного учня.

Аналіз результатів за тестом-опитувальником суб'єктивної локалізації контролю С. Р. Пантелєєва та В. В. Століна [1, с. 123] показав, що 75% учнів мають інтернальний локус контролю, тобто вважають себе відповідальними за власні успіхи та невдачі. Такі учні наділені високою емоційною стабільністю, соціальною активністю та відповідальністю, що робить їх стійкішими в складних або критичних ситуаціях. Вони схильні до планування та продумування своїх дій, рідко реагують імпульсивно і прагнуть до досягнення поставлених цілей.

На відміну від інтерналів, екстернали складають меншість серед учнів, що досліджувалися, і частіше схильні звинувачувати обставини або інших людей у своїх невдачах. До того ж, екстернали демонструють більшу конфліктність та імпульсивність, вони менш адаптовані до змін і більш уразливі до стресу, що може негативно впливати на їх навчальні досягнення.

Результати тесту М. В. Матюхіної «Вивчення мотиваційної сфери учнів» [4, с. 67] показали, що більшість учнів (35,7%) мають продуктивний рівень сформованості дослідницьких умінь, а 28,6% досягли креативного рівня. Це свідчить про високий рівень зацікавленості учнів навчальним процесом та про їхню здатність до самостійного пошуку нових знань.

У цілому, домінування пізнавальних мотивів, а також мотивів досягнення успіху, престижу та матеріального добробуту вказує на прагнення учнів досягти професійних цілей і реалізувати себе в майбутньому. У рамках формувального етапу дослідження була розроблена програма розвитку дослідницьких умінь, що передбачала самостійну роботу учнів із використанням іншомовних матеріалів, яка позитивно вплинула на підвищення їхньої самостійності та зацікавленості у вивченні іноземних мов [3].

Отже, дослідження мотиваційної сфери учнів старшої школи засвідчує, що 70% з них мають високу мотивацію в досягненні успіху, а більшість також наділені внутрішньою мотивацією та інтернальним локусом контролю. Це свідчить про їхню орієнтованість на досягнення власних цілей, соціальну активність та відповідальність за результати навчання. Основними мотивами учнів є пізнавальні інтереси, прагнення досягти успіху та здобути соціальний престиж. При цьому, дівчата більше орієнтовані на пізнавальні мотиви, а юнаки – на соціальне визнання. Інтернали, що складають більшість з опитуваних, демонструють вищу психічну стійкість та здатність до планування, що сприяє їхній стабільності та успішності в навчанні.

Ці результати засвідчують необхідність врахування гендерних особливостей і локусу контролю в процесі навчання для стимулювання успішної навчальної активності кожного учня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єгорова Є. В., Ігнатович О. М., Кобченко В. В., Литвинова Н. І. Психодіагностичне забезпечення профорієнтації в системі педагогічної освіти: Посібник. Кіровоград: ІмексЛТД, 2014. 228 с.
2. Климчук В. О., Горбунова В. В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 110 с.
3. Міненко О. В., Крічкер О. Ю., Єремеева Н. Ф. Формування мотивації вивчення англійської мови у студентів немовних спеціальностей. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 30. С. 102–105.
4. Пророк Н. В., Кондратенко Л. О., Манилова Л. М. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства: монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.
5. Тарасюк А. М. Психологічні аспекти оптимізації навчання англійської мови у ЗВО. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 4. С. 183–189.
6. Цимбал С. В. Психологічні основи іншомовної підготовки студентів ВНЗ. *Young Scientist*. 2018. № 7 (59). С. 210–213.
7. Gunawan S., Saputra H. Problems and Teaching Solutions for Students' in Learning English. *PROJECT*. Vol. 3. №1. 2020. Pp. 59–63.
8. Ryan R. M. Self-Determination Theory. Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. NY: The Guilford Press, 2017. 769 p.

*Харківська Єлизавета Віталіївна, студентка;
наук. керівник – викладач Соколова Анастасія Євгенівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Швидкі зміни в українському суспільстві, модернізація освітньої системи та досягнення в теорії й практиці викладання іноземних мов підвищують потребу у вдосконаленні підходів до навчання іноземних мов у професійному напрямку. Сучасне суспільство формує чіткий запит на знання мов, адже мова є основним засобом людського спілкування, а в багатомовному середовищі часто необхідні знання кількох мов. Це пояснює особливе значення вивчення іноземних мов у нашій країні, що, у свою чергу, потребує реформ у галузі освіти, а особливо у викладанні іноземних мов [1; 2, с. 1].

Одним із інноваційних методів є застосування комп'ютерних технологій у вивченні іноземних мов, що відкриває доступ студентів до нових джерел, підвищує їх мотивацію та ефективність самостійної роботи, а також надає можливості для творчого розвитку [1].

Зокрема, мультимедійне навчання забезпечує інтерактивність, дозволяє вибирати темп і складність завдань, покращує швидкість засвоєння граматичних конструкцій і збагачує словниковий запас. Серед технічних переваг цього методу можна відзначити використання інтерактивних аудіо- та відеоматеріалів, котрі допомагають вивчати розмовну мову. Використання наочних схем, фотографій та малюнків сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Окрім того, мобільні додатки є ефективним інструментом: завдяки мобільним технологіям з'явилася можливість вивчати мови будь-де та будь-коли. Мобільне навчання іноземних мов має кілька вагомих переваг: воно може бути застосоване як для традиційного навчання у класі, так і для онлайн-форматів, а в перспективі стане економічно вигідним варіантом (цей тип навчання є доступнішим і стане корисним для студентів із країн, що розвиваються, або регіонів з обмеженими ресурсами, оскільки мобільні пристрої зазвичай дешевші за комп'ютери та інше мультимедійне обладнання). Мобільне навчання сприяє розвитку навичок самостійного та безперервного навчання (з англ. *lifelong learning*), стимулює створення інноваційних методик викладання іноземних мов, особливо з огляду на скорочення аудиторних годин і потребу в посиленій самостійній роботі студентів. Воно також дозволяє ефективно комбінувати синхронний і асинхронний режими навчання [3, с. 3].

Сформувалася тенденція до підвищення комунікативної орієнтації навчання, що наближає навчальний процес до реального спілкування, тому комунікативність є важливою складовою уроку іноземної мови, оскільки студенти здобувають комунікативну компетенцію, здатність використовувати мову в конкретних ситуаціях. Основною рисою комунікативного методу є використання автентичних матеріалів, які дозволяють навчатися мови на основі реальних прикладів. Викладачі, у свою чергу, поєднують комунікативні та пізнавальні цілі, щоб розвинути в учнів мовні навички, що сприяє досягненню комунікативної компетентності. Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. У практиці виявили досить високу ефективність такі форми роботи, як індивідуальна, парна, групова та робота в команді.

Інтерактивний підхід дає змогу вирішувати комунікативні та пізнавальні завдання завдяки іноземній мові. Поняття «інтерактивне навчання» можна описати як: а) процес взаємодії між учителем і учнем у ході спілкування; б) навчання, що спрямоване на вирішення мовних і комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію і розвиток діалогу, де важливу роль відіграють взаєморозуміння, співпраця, а також вирішення завдань, значущих

для всіх учасників навчального процесу. У системі інтерактивного навчання виділяють ключові принципи співробітництва: позитивна взаємозалежність (група досягає успіху за умови гарного виконання завдань кожним студентом); індивідуальна відповідальність (працюючи в групі, кожен студент виконує своє завдання, відмінне від інших); однакова участь (кожному студенту надається однаковий за обсягом час для ведення бесіди або завершення завдання); одночасна взаємодія (коли всі студенти залучені до роботи).

Сучасні інноваційні методи ґрунтуються на принципах цілеспрямованого та орієнтованого на студента навчання, руху від цілого до окремого, розвитку соціальної взаємодії та впевненості викладача у можливостях своїх учнів. Такі підходи, як «Whole Language Content Approach», «Cognitive Approach», «Interactive Training», сприяють не лише засвоєнню мови, але й глибшому розумінню її через знання з інших галузей наук. Інноваційні методи дають можливість досягти таких цілей, як доступність навчального матеріалу, його систематизація, розвиток творчих здібностей студентів і стимулювання самоосвіти [2, с. 1–2].

Отже, інноваційні методи викладання іноземних мов стають важливим компонентом сучасної освітньої системи, що прагне задовольнити нові потреби суспільства та глобалізації. Модернізація методів навчання з акцентом на інтерактивність, мобільність і комунікативність допомагає студентам не лише швидше опанувати іноземні мови, але й розвивати критичне мислення, творче ставлення до навчання та самостійність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні методи та прийоми у викладанні іноземних мов. URL: <http://interconf.fl.kpi.ua/uk/node/1208> (дата звернення: 02.11.2024).

2. Рудницька Т. Г. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної спрямованості навчального процесу. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5837/628.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення: 02.11.2024).

3. Сучасні інноваційні методи навчання іноземних мов під час підготовки фахівців в закладах передвищої освіти. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/55/part_3/7.pdf (дата звернення: 02.11.2024).

*Хитрий Ілля Олександрович / Illia Khytryi, студент;
наук. керівник – Нікітіна Ірина Петрівна,
старший викладач кафедри мовної підготовки,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL COMPETENCE AND PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE

Socio-psychological competence plays an important role in improving interpersonal relationships, communication, and offers numerous ways to resolve conflicts and other social issues. In our modern society, possessing such skills is crucial for achieving success both professionally and personally. Socio-psychological competence is a dynamic personality trait. It represents a combination of social, cognitive, and emotional skills.

Socio-psychological competence also plays a key role in psychological assistance, which includes various forms of support, from counseling to therapy, and is extremely important for people with different kinds of psychological traumas. This paper explores the various components of socio-psychological competence, its role in effective psychological assistance, and the mechanisms through which these competencies can be developed.

The term socio-psychological competence was briefly described above in this section, it will be discussed in more detail. Socio-psychological competence is defined as an individual's ability to interact effectively in a social environment, manage relationships, and adaptively respond to various social and psychological challenges. Socio-psychological competence includes a combination of emotional intelligence, communication skills, empathy, and conflict resolution skills [8]. Additionally, socio-psychological competence involves the ability to understand and regulate one's emotions and the emotions of others, which is crucial for building trust and fostering positive social interactions [3].

The main components of socio-psychological competence include:

1. Emotional intelligence: Understanding and managing emotions [3].
2. Empathy: The ability to perceive and respond to the emotional states of others [1].
3. Social awareness: The ability to interpret social cues and respond appropriately to them [8].

People with a high level of socio-psychological competence are better at maintaining healthy relationships, resolving conflicts, and overcoming complex social problems, which ultimately contributes to their psychological well-being [4].

Psychological assistance encompasses a variety of support methods aimed at improving people's mental health and emotional well-being. This includes counseling, psychotherapy, crisis intervention, and more general forms of emotional support. Socio-psychological competence plays a key role in these processes, as it enhances the effectiveness of psychological interventions and enables individuals to

better utilize the help provided. Ineffective intervention can do more harm than good to the person.

Socio-psychological competence is important for psychological assistance for the following reasons: 1. Establishing rapport: The ability of a counselor to create a trusting relationship is fundamental to the therapeutic process [7]. 2. Socio-psychological competence fosters a supportive atmosphere where clients feel safe. 3. Active listening and communication: Therapists with a high level of socio-psychological competence can actively listen and communicate clearly, ensuring that the client feels heard and understood [5]. This promotes open dialogue and allows for deeper exploration of the client's issues. 4. Conflict resolution: Socio-psychological competence aids in resolving both internal and interpersonal conflicts, which often arise in therapeutic processes [2]. 5. Cultural sensitivity: Understanding various cultures and social groups is important for effectively providing psychological assistance to people from different cultural backgrounds [10].

Furthermore, professional training for psychologists and counselors emphasizes the need for continuous development of socio-psychological competence through supervision, personal therapy, and reflective practices [9]. This ongoing development increases the likelihood that practitioners will remain effective in providing psychological assistance.

The development of socio-psychological competence is a continuous process that spans a person's lifetime and can be cultivated through education, training, and personal experience. Various psychological theories provide insights into how socio-psychological competence can be developed both in individuals and in professionals working in the field of mental health.

Programs aimed at developing emotional intelligence, empathy, and communication skills are especially effective in enhancing socio-psychological competence. Training in active listening, nonverbal communication, and conflict resolution equips individuals with the necessary skills to handle complex social situations [5]. Techniques that promote self-awareness, such as meditation, help people become more attuned to their own emotions and the emotions of others, fostering empathy and emotional regulation [6].

Moreover, the professional training of psychologists and counselors involves the necessity of continually developing socio-psychological competence through supervision, personal therapy, and reflective practices [9].

In conclusion, socio-psychological competence is important both for personal development and for providing effective psychological assistance. By developing skills such as emotional intelligence, empathy, communication, and conflict resolution, both individuals and professionals can better cope with the complexities of human relationships and psychological issues. Psychological assistance becomes more effective when socio-psychological competence is used to build rapport, encourage open communication, and promote cultural sensitivity. Developing socio-psychological competence through education, training, and mindfulness practices can lead to more resilient individuals and a more effective workforce in the mental health field.

REFERENCES

1. Decety, J., & Jackson, P. L. (2004). The functional architecture of human empathy. *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews*, 3(2), 71–100.
2. Deutsch, M. (2000). Cooperation and conflict resolution: Implications for consultation. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 52(4), 204–213.
3. Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
4. Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. Bantam Books.
5. Ivey, A. E., Ivey, M. B., & Zalaquett, C. P. (2010). *Intentional interviewing and counseling: Facilitating client development in a multicultural society* (8th ed.). Brooks/Cole.
6. Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144–156.
7. Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95–103.
8. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185–211.
9. Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
10. Sue, D. W., & Sue, D. (2012). *Counseling the culturally diverse: Theory and practice* (6th ed.). Wiley.

*Ходарєва Валентина Миколаївна, магістрантка;
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна;
канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна;
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

КОГНІТИВНІ, ОСОБИСТІСНІ ТА КОНАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДА ЯК ВНУТРІШНІЙ ФАКТОР ВПЛИВУ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ

Рекламні тексти завжди орієнтовані на сприйняття та реакцію конкретної аудиторії, що передбачає врахування психолінгвістичних особливостей людей. Внутрішні чинники, такі як когнітивні, особистісні та ідеологічні характеристики споживачів, визначають ефективність впливу реклами, оскільки саме вони впливають на те, як повідомлення інтерпретується та засвоюється. Вивчаючи ці внутрішні аспекти, можна краще зрозуміти механізми впливу реклами на споживачів і оптимізувати їх для досягнення кращих результатів.

Когнітивні процеси – сприйняття, пам'ять, мислення та увага – є основою для сприйняття інформації з рекламних повідомлень. Люди з різними когнітивними стилями можуть по-різному сприймати один і той самий текст. Наприклад, когнітивні стилі споживачів визначають, як швидко вони

сприймають інформацію, які деталі запам'ятовують і як можуть використовувати цю інформацію для прийняття рішень. Дослідження показують, що люди з високими навичками критичного мислення менш сприйнятливі до рекламних маніпуляцій, оскільки вони аналізують зміст, а не просто сприймають повідомлення поверхнево [3]. Досвід також є важливим фактором: споживачі з більшим досвідом у певній галузі краще розпізнають маніпулятивні рекламні технології [1].

Такі риси особистості, як *екстраверсія*, *відкритість до досвіду* та *емоційна стабільність*, впливають на те, як люди сприймають рекламний контент. Наприклад, екстраверти зазвичай краще реагують на емоційний рекламний текст, тоді як інтроверти віддають перевагу більш інформативним стилям. Дослідження підтвердили, що риси особистості мають значний вплив на реакцію на рекламу: люди з низькою самооцінкою частіше піддаються впливу реклами, яка фокусується на ідеях, здатних підвищити їхню впевненість у собі [2]. Люди з високим рівнем тривожності можуть уникати реклами, яка викликає страх і занепокоєння, тоді як споживачі з низьким рівнем тривожності можуть бути більш сприйнятливими до такої інформації.

Конативні (мотиваційні) характеристики відіграють важливу роль у формуванні реакції на рекламу. Мотивації споживачів можуть бути спрямовані на уникнення втрат або досягнення вигоди, що формує різне ставлення до рекламних повідомлень. Наприклад, мотив досягнення сприяє позитивній реакції на рекламу, яка пропонує вигоди або винагороди, а люди з мотивами уникнення ризику негативно ставляться до реклами, яка пропонує ризиковані або інноваційні продукти. Тому розуміння мотиваційних установок цільової аудиторії може допомогти адаптувати рекламний текст для підвищення його ефективності.

Для того, щоб підвищити ефективність рекламних текстів, важливо розуміти когнітивні, особистісні та світоглядні характеристики людей. Відмінності в мисленні, особистісних рисах і мотивації можуть визначати як сприйняття реклами, так і поведінку споживачів щодо рекламованих продуктів. На основі даних досліджень і моделей впливу можна створювати більш адаптовані та персоналізовані рекламні повідомлення, які враховують індивідуальні особливості та збільшують позитивний вплив реклами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Harris J. Attention, Memory and Advertising. *Journal of Advertising Research*. 2020. 60(2), Pp. 213–229.
2. Morrison M., & Shaffer D. R. The Role of Personality in Advertising Receptivity. *Psychology & Marketing*. 2021. 38(3). Pp. 299–317.
3. Petty R. E., & Cacioppo, J. T. The Elaboration Likelihood Model of Persuasion. *Advances in Experimental Social Psychology*. 1986. 19, Pp. 123–205.

*Шейнова Оксана Вікторівна, магістрантка;
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СИНДРОМУ «ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ» В СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Соціальна сфера в Україні постійно стикається з новими викликами та потребує адаптації до змін у суспільстві. Саме тому покращення і вдосконалення соціальної роботи є дуже на часі. У сучасних реаліях, як ніколи, важливо зробити соціальну роботу більш ефективною, доступною та відповідною до потреб нашого суспільства.

Магістерська робота зосереджена на дослідженні явища емоційного вигорання серед працівників соціальної сфери. Дослідження виявляє основні фактори, що сприяють виникненню цього синдрому, включаючи стрес, емоційне навантаження, недостатню підтримку з боку організацій та тривалі реформи в соціальній сфері України. Робота підкреслює актуальність дослідження через зростання кількості випадків професійного вигорання, що значно впливає на якість наданих соціальних послуг, фізичне та психічне здоров'я працівників.

Теоретична актуальність дослідження полягає в розширенні наукової бази, в аналізі причин і наслідків феномена професійного вигорання, в розвитку теорій мотивації і стресостійкості, у певному внеску в психологію праці та в інноваціях в інтервенціях [1; 3]. З точки зору практичної актуальності дослідження цього питання доцільне для покращення якості послуг, збереження кадрів і психологічного здоров'я фахівців соціальної сфери а також для забезпечення державі економічної вигоди і покращення професійного розвитку соціальних працівників. Наукова актуальність такого дослідження має сенс для поглиблення розуміння процесу вигорання, розробки нових методик діагностики та профілактики професійного вигорання, для покращення державної політики в сфері охорони праці та соціального забезпечення а також для підвищення якості освітніх курсів [1; 3].

Основним завданням дослідження стало аналізування індивідуально-психологічних особливостей, що можуть впливати на розвиток вигорання. Зокрема, в роботі досліджено такі показники, як адаптивний потенціал, стресостійкість та система психологічного захисту соціальних працівників. Було проведено емпіричне дослідження серед 70 соціальних працівників за допомогою психодіагностичних методик: «Діагностика емоційного вигорання особистості» В. В. Бойко; «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчика, Х. Келлермана; багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» О. Г. Маклакова, С. В. Чермянінова; методика «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана; методика «Визначення стресостійкості» Холмса й Раге [2].

Результати дослідження показали, що у 14% респондентів синдром емоційного вигорання повністю сформувався, тоді як у 40% – знаходився на стадії формування. Це свідчить про серйозну проблему, яка потребує вирішення. Серед симптомів найбільш поширеними були емоційний дефіцит і емоційна віддаленість, що вказує на втрату емоційного включення в професійну діяльність та загальне виснаження.

Робота також пропонує низку рекомендацій щодо профілактики та подолання синдрому професійного вигорання. Основна увага приділяється психологічній підтримці працівників, створенню сприятливого робочого середовища, а також впровадженню програм управління емоційним навантаженням і навчання методам стресостійкості.

Загалом, дослідження демонструє важливість вчасного виявлення симптомів емоційного вигорання та необхідність впровадження ефективних заходів профілактики для забезпечення якості соціальних послуг і збереження здоров'я соціальних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балахтар В. В. Психологія становлення особистості фахівця з соціальної роботи: дис. ... д-ра психол. наук. К., 2019. 595 с.
2. Психологу для роботи. Діагностичні методика: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище]. Вид. 2-ге, виправл. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 616 с.: іл.
3. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: навчальний посібник / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, А. Ф. Косенко, Т. І. Кочергіна. К.: Фірма «ІНКОС», 2002. 272 с.

*Шульженко Ольга Минівна, магістрантка;
наук. керівник – д-р мед. наук, доц. Коляденко Ніна Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

НЕРОВО-ПСИХІЧНІ СТАНИ ЯК ІНДИКАТОРИ ПСИХІЧНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Дослідження нервово-психічних станів як індикаторів психічної дезадаптації студентів є досить актуальним, оскільки обумовлено проблемою психічного здоров'я громадян нашої держави в складних умовах сьогодення. Окрему категорію складають студенти, що отримують вищу освіту вдруге або навіть втретє за своє життя. На прийняття рішення про необхідність додаткової освіти в кожному окремому випадку впливають різні фактори. Проте, як правило, це пов'язано з певною стресогенною ситуацією та кризовим станом в житті людини, що вимагає вторинного професійного самовизначення та перепідготовки на іншу спеціальність [4, с. 920–921].

Великий відсоток тих, хто вирішує почати вчитися знову, – це представники дорослого віку. Особливістю цього вікового періоду є поліфункційність людини у суспільстві: батьківство, подружнє життя, робота за фахом, кар'єрне зростання, турбота про батьків похилого віку тощо. Така багатогранність обов'язків, підвищена відповідальність, дефіцит часу нерідко викликають нервово-психічну напругу та суперечливість станів. Воєнні дії, що й досі тривають в нашій країні, дають додаткове психологічне навантаження на особистість, провокуючи стрес, деструктивні емоційні реакції та дезадаптивні форми поведінки [3, с. 23].

Калейдоскопічна мінливість зовнішніх факторів у сучасному світі вимагає від особистості гнучкості та постійного руху. Людині в дорослому віці, маючи певний життєвий досвід, обрати та опанувати новий вектор розвитку одночасно і легше, і складніше. Відповідно теорії андрагогіки Малькома Ноулза дорослий студент заходить у навчання з певним ресурсом знань та внутрішньою мотивацією до набуття конкретних нових навичок, які можливо практично застосувати у найближчому часі. Такі студенти відносяться до категорії самоспрямованих та досвідчених, що здатні керувати плануванням власного навчального процесу [5, с. 75–76]. Однак щоб почати йти новим шляхом попри страхи та стрес, людині потрібна не тільки потужна мотивація, а також спроможність до швидкої адаптації. Одночасне з навчанням виконання інших соціальних обов'язків, епізодичні напади невпевненості у власних силах, що пов'язані з так званним «синдромом самозванця», цифрова революція, можливий ейджизм з боку однокурсників молодого віку – фактори, що підвищують рівень тривоги та створюють відчуття тиску на особистість в таких умовах.

Проблему виникнення нервово-психічних станів та психічної дезадаптації особистостей різних вікових категорій вивчали як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники: зокрема Б. Анан'єв, А. Бек, А. Елліс, Є. Ільїн, Б. Карвасарський, Л. Куліков, К. Маслач, Р. Лазарус, О. Лурія, Г. Сельє, С. Фолкман. Більшість сучасних українських науковців (зокрема І. П. Андрійчук, І. В. Волженцева, Л. Гречаникова, О. І. Кузнецов, І. С. Мазоха, І. М. Періг, В. І. Розов, А. Фурман, Н. Л. Шеленкова) віддають перевагу дослідженню психічних станів та дезадаптації студентів молодого віку, яка виникає в умовах інтенсивного розвитку особистості, формування системи цінностей та самовизначення. Дослідження та аналіз нервово-психічних станів студентів обраної нами категорії допоможе вивчити певні психічні реакції особистості дорослого студента, визначити індикатори дезадаптації та наблизитися в пошуку вирішення деяких питань адаптації студентів до процесу навчання у вищому навчальному закладі.

Результати емпіричного дослідження вибірки показали, що у дорослих студентів мають прояви такі нервово-психічні стани, як тривога, фрустрація, агресія, ригідність, нервово-психічне напруження та депресивна симптоматика, визначення рівня яких може слугувати маркером психічної дезадаптації. Аналіз

статистичних даних виявив більшу спроможність до адаптації у чоловіків, ніж у жінок. Кореляційний аналіз на основі отриманих статистичних даних підтвердив, що такі фактори, як форма навчання (дистанційна денна в синхронному режимі, дистанційна за індивідуальним графіком), місце проживання (Україна чи за кордоном), вік особистості, статеву приналежність мають вплив на рівень прояву нервово-психічних станів у дорослих студентів-магістрантів.

За результатами проведених тестувань, чоловіки в більшості демонструють дуже низький (50% групи) та знижений (30%) рівень фрустрації, слабкий рівень нервово-психологічної напруги (80%), а також відсутність депресії (70% вказаної групи), що, в цілому, вказує на високу спроможність до соціальної адаптації. Жінки показали помірний, невизначений та дуже низький рівні фрустрації в однаковому процентному співвідношенні (по 28%), помірну (37,5%) та надмірну (12,5%) напругу, а також в більшому відсотку (65,63%) відсутність депресії. Такі особистості спроможні до швидкої адаптації, але їм можуть бути корисними психологічні техніки розвитку стресостійкості, підвищення впевненості та навичок соціальної взаємодії.

Підсумовуючи результати тестувань груп за формою навчання, встановлено дуже низький рівень фрустрації (у 44,44%), слабку нервово-психічну напругу (77,78%) та відсутність депресії (88,89%) в групі студентів, що навчаються за індивідуальним графіком. Група студентів, що навчаються синхронно, демонструє помірний рівень фрустрації (33,33%), помірну (41,67%) та надмірну (16,67%) нервову напругу та наявність ознак ситуативної стресової депресії (у 50% студентів). Такий результат, імовірно, пов'язаний з залежністю від більшої кількості обов'язків, часових обмежень, потужнішого навантаження під час синхронного навчання.

Піддослідні, що перебувають на території України за результатами дослідження в переважній більшості не мають ознак депресії (75,76% групи), демонструють дуже низький рівень фрустрації (33,33%) та слабкий рівень нервової напруги (66,67%). У протилежній групі студентів, що знаходяться за кордоном було діагностовано помірний рівень фрустрації (44% групи), помірний (66,67%) та надмірний (11,11%) рівень нервово-психічної напруги та прояви ситуативної стресової депресії (66,67%). Такий результат вказує на наявність психологічної напруженості, імовірно пов'язаної з труднощами в адаптації до незвичних культурних особливостей, дискомфортом, виникаючим під час комунікації через недостатній рівень володіння мовою, залежним положенням у соціумі тощо.

Однією з можливих моделей корегування дезадаптивних станів студентів під час дистанційного навчання є проведення онлайн тренінгів. У нашому дослідженні ми пропонуємо варіант корекційної програми нервово-психічних станів студентів методами арттерапії. Запропонована модель онлайн тренінгу проходила часткову апробацію на групі студентів, які входили до складу

вибірки та були респондентами під час проведення емпіричного дослідження. Учасники групи були зацікавлені процесом пошуку нових способів коригування власного психоемоційного стану та прийомів самоаналізу можливих причин розвитку дезадаптивних станів. Усі студенти відмітили послаблення нервово-психічної напруги та позитивну зміну настрою після виконання запропонованих вправ, підкреслили важливість процесу напрацювання навичок для подальшого самоконтролю за проявом деструктивних емоцій та реакцій на тригеруючі події.

Методи арттерапії демонструють себе ефективним засобом регуляції нервово-психічних станів та дезадаптації особистості завдяки багатогранній спрямованості: емоційне розвантаження, вербалізація через символи та метафори, зняття емоційних блоkad, зниження рівня тривожності та стресу, залучення тілесної пам'яті, підтримка при психосоматичних розладах, покращення адаптивності, релаксаційний ефект, активізація правої півкулі мозку, стимулювання нейропластичності, налагодження соціальних зв'язків та формування позитивного образу себе [1, с. 7–14]. Арттехніки доцільно впроваджувати як частину комплексної підтримки студентів у процесі подолання стресових і депресивних станів, підвищуючи рівень їхнього психічного здоров'я та емоційної стійкості.

Своєчасне виявлення нервово-психічних станів та коректна психологічна підтримка дозволить запобігти прогресуванню та знизити інтенсивність вже наявної соціальної дезадаптації, попередити можливий розвиток психічних розладів та психопатологій [2, с. 104], а також допоможе студенту знайти ресурси для подолання впливу стресоутворюючих факторів, що особливо важливо для ефективної соціалізації та академічної успішності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навчально-методичний посібник. Ч.1. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
2. Мазоха І. С. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності в умовах війни. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Том 92 №1 (2). 2024. С. 102–113.
3. Періг І. М. Психологічна допомога при гострому переживанні травмуючих подій війни. *Збірник тез III Міжнародної наукової конференції «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки»*. 2023. С. 23–25.
4. Саннікова О. П., Санніков О. І. Психологічні особливості вторинного професійного самовизначення. *Наукові перспективи*. 2023. № 12(42). С. 918–930.
5. Теренко О. О. Моделі навчання дорослих у північноамериканському освітньому просторі. *Імідж сучасного педагога: електронний науковий фаховий журнал. Сер. Українська освіта: нові можливості*. 2024. №4(217). С. 73–79.

*Ярош Наталія Іванівна, вчитель іноземної (англійської) мови,
Губиниський ліцей Губиниської селищної ради
Самарівського району Дніпропетровської області*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Соціальні мережі відіграють важливу роль у житті здобувачів освіти та студентів, адже за їх використанням вони проводять досить багато часу. Ми живемо в час тотальної діджиталізації. Завдяки активному впровадженню інформаційних технологій розширено сферу використання іноземної (англійської) мови для пересічного громадянина й підкреслено її роль в житті сучасної людини. У свою чергу, комп'ютерні технології стають ефективним засобом навчання іноземної мови. До інформаційно-технологічного інструментарію сучасного викладача іноземної мови належать електронні навчальні посібники, відеоматеріали, онлайн-тренажери, спеціалізовані навчальні платформи, програми та додатки, а також соціальні мережі.

Переваги використання соціальної мережі як навчальної платформи:

1. Доступ до автентичного контенту.

Соціальні мережі пропонують можливість отримувати контент безпосередньо мовою, яку ви вивчаєте. Це можуть бути новини, пости, відео, фото з підписами тощо. Instagram та Facebook

- дозволяє стежити за профілями блогерів, сторінками носіїв мови та культурних діячів, що дає ще більше змоги зануритися в мову завдяки швидкості, безмежним знанням і простоті доступу;

- перегляд Reels та Stories можуть допомогти зрозуміти мову на слух, вловити інтонацію та вимову;

- використання хештеків на кшталт #learnenglish дозволить отримати контент, що стосується вивчення мов.

2. Практика спілкування з носіями мови.

Завдяки соціальним мережам користувачі можуть спілкуватися з носіями мови через коментарі, чати, відеодзвінки та групи за інтересами. Такі платформи, як Facebook, Twitter, TikTok і навіть LinkedIn допомагають користувачам покращити свої комунікативні навички, активно використовуючи мову у повсякденному спілкуванні. Крім того в інтернеті існує безліч сайтів для спілкування англійською:

- Speaky – онлайн-платформа для мовного обміну. Speaky дає змогу практикувати реальні розмовні навички та текстове спілкування. Платформа дозволяє шукати партнерів за різними часовими зонами.

- HelloTalk – популярний додаток, який має вбудовану функцію перекладу і виправлення, що дозволяє носіям мови виправляти ваші тексти та пропонувати правильні варіанти. Тут можна знайти групові чати з різних тем,

- обговорення та форуми. Це зручно для вивчення граматики та усунення поширених помилок у письмовій мові.

- Tandem – сучасний застосунок, який підбирає партнерів за мовами, які ви хочете вивчити, і тими, якими володієте. Додаток підтримує текстові повідомлення, голосові записи, аудіо- та відеодзвінки. Окрім обміну мовами з носіями мови, у Tandem є можливість отримати уроки від професійних викладачів.

- Mylanguageexchange – всесвітньовідомий сервіс для листування, котрий передбачає залучення людей з усіх куточків планети, побудований на, так званому принципі «обміну мовами». Платформа надає можливість підбору оптимальних співрозмовників [3, с. 207].

- InterPals – платформа забезпечує пошук однодумців та спілкування іноземною мовою. Тут також можна вказати свої мовні пріоритети, вподобання і знайти співрозмовника та покращити рівень володіння іноземною мовою [3, с. 207].

3. Відео- та аудіоконтент для розвитку навичок аудіювання та вимови.

- YouTube – популярний віртуальний освітній простір, де можна знайти якісний освітній контент для різновікових категорій осіб, що вивчають іноземну мову. На YouTube є змога закріпити й потренувати граматичні навички, поповнити словниковий запас, покращити вимову, розширити світогляд [5, с. 207–208].

- TikTok – китайський додаток, який пропонує широкий спектр контенту, який можна використовувати для розвитку навичок аудіювання та вимови. Приклади включають відеоуроки для ознайомлення здобувачів освіти чи студентів з акцентами та інтонацією, розмови на різні теми, пісні, аудіокниги та подкасти.

4. Гейміфікація та інтерактивне навчання.

Деякі платформи використовують елементи гейміфікації, щоб зробити навчання більш цікавим та мотивуючим. Наприклад, на TikTok є челенджі для тих, хто вивчає іноземні мови, де учасники виконують різні завдання, використовуючи нові слова та фрази. Онлайн-квізи, мовні головоломки та командні змагання:

- Kahoot – інтерактивна платформа для створення та проведення вікторин. Після кожного питання чи тесту учасники бачать правильні відповіді і можуть одразу проаналізувати свої помилки. Kahoot дозволяє проводити завдання в режимі «домашньої роботи».

- Quizizz – онлайн-платформа, на якій завдання представлені у вигляді гри з миттєвим зворотним зв'язком і рейтингами, що робить процес навчання цікавим та захоплюючим. Quizizz дозволяє створювати та проходити вікторини з фокусом на нові слова, фрази або сленг.

- Gimkit – освітня платформа, де здобувачі освіти заробляють віртуальні гроші за правильні відповіді та можуть використовувати їх для покупок або покращень у грі. Така система винагород робить процес навчання захоплюючим, мотивуючи учнів активно брати участь та відповідати правильно.

- DuoLingo: вивчаємо іноземну мову, поки займаємося перекладами. Платформа пропонує різноманітні типи вправ, такі як переклад слів і фраз,

відповіді на питання, аудіювання, заповнення пропусків і практику вимови. Це дозволяє вивчати всі аспекти мови.

5. Легкий доступ до навчальних ресурсів та інструментів.

Через соціальні мережі користувачі можуть отримати доступ до різноманітних інструментів, включаючи електронні словники, перекладачі, мобільні додатки для вивчення мов (Lingodeer, Duolingo, HelloTalk) і платформи, які об'єднують учнів по всьому світу.

- Microsoft Teams – це потужний інструмент для організації вивчення іноземних мов через інтерактивні уроки, групові обговорення, обмін матеріалами та спільну роботу. Завдяки своїм можливостям для відеоконференцій, чатових груп та інтеграції з іншими освітніми інструментами, Teams стає ефективною платформою для дистанційного вивчення мови.

- Moodle – освітня платформа, що дозволяє організовувати онлайн-уроки, відеоконференції та семінари.

- Edmodo – освітня технологічна платформа, що пропонує комунікацію, співпрацю та можливість тренерської роботи. Мережа дає змогу керувати спілкуванням з учнями та батьками.

Недоліки та виклики використання соцмереж у вивченні мов:

1. Ризики, пов'язані з неправильною граматикою та орфографією.

Соціальні мережі часто рясніють мовними помилками, не дотримуються правил граматики, а сленг і аббревіатури можуть мати негативний вплив на грамотність користувачів.

2. Відволікаючі фактори.

Такі платформи, як Instagram та TikTok наповнені переважно розважальним контентом: меми та відео, які можуть відволікати користувача від навчання. Важливо стежити за тим, скільки часу витрачається на навчальний контент і наскільки ефективно цей час витрачається.

3. Відсутність системного підходу.

Соціальні мережі не завжди забезпечують чіткий і системний підхід до вивчення мови, як у випадку з традиційними курсами. Для ефективного навчання їх потрібно доповнювати іншими методами та ресурсами.

4. Складність вибору.

Вибір корисного матеріалу може бути достатньо складним, через що користувачі витрачають багато часу на перегляд неефективних ресурсів.

5. Проблема знаходження часу для навчання.

Виділення часу для навчання може бути складним, що заважає ефективно організувати процес. Насичений графік, відсутність чіткого плану, нестача внутрішньої мотивації, проблеми з управлінням часу – ключеві відволікаючі фактори.

Соціальні мережі є ефективним інструментом для вивчення іноземних мов завдяки своїй доступності, можливості практикуватись з носіями мови та інтерактивному контенту. Незалежно від вашого рівня володіння мовою, соціальні мережі можуть стати потужним інструментом у вивченні англійської

мови та допомогти вам досягти поставлених цілей. Однак щоб досягти високих результатів, важливо знати, як правильно використовувати цей інструмент, поєднувати його з іншими методами навчання та контролювати свій час. Зважений підхід допоможе вам уникнути недоліків і зробити вивчення мови більш цікавим та продуктивним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бужиков Р., Доній В. Соціальні мережі як сучасний інструмент навчання іноземної мови. URL: <https://doi.org/10.24144/2617-3921.2021.19.202-210> (дата звернення: 04.11.2024).

2. Вивчення англійської мови у соцмережах. URL: <https://englishprime.ua/uk/izuchenie-anglijskogo-yazyka-v-sotsialnyh-setyah/> (дата звернення: 04.11.2024).

3. Гейміфікація. Використання елементів гри в процесі навчання. URL: <https://talken.cloud/blog/gamification-using-game-elements-in-the-learning-process/> (дата звернення: 05.11.2024).

4. 10 найкращих сайтів для спілкування англійською з native speakers. URL: <https://preply.com/ua/blog/sayty-ta-dodatky-dlya-movnoho-obminu/> (дата звернення: 04.11.2024).

5. Шумський О. Особливості використання соціальних мереж у самонавчанні іноземних мов. URL: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2024-44-14> (дата звернення: 05.11.2024).

